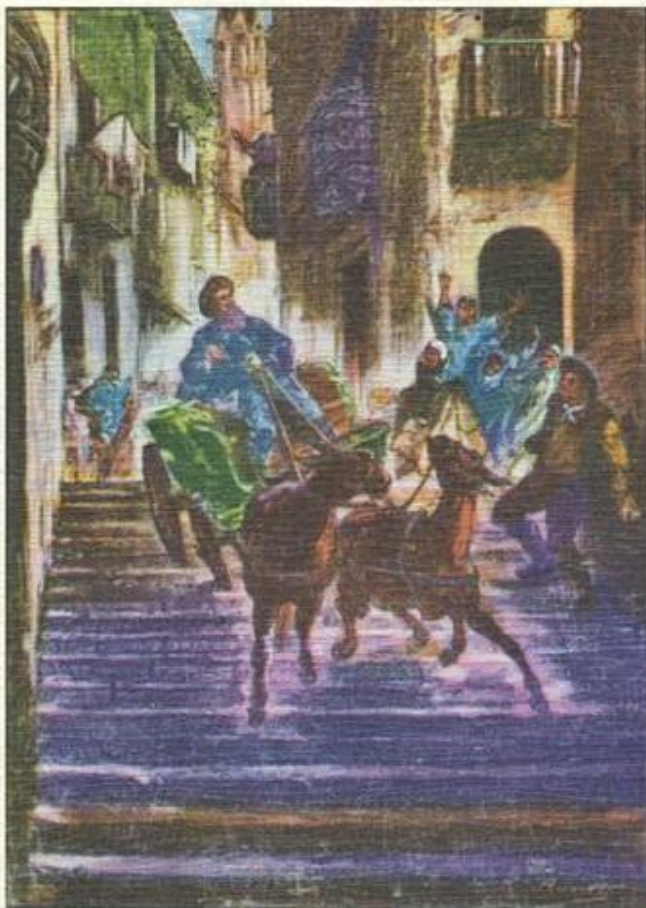

Jules Verne
Clovis Dardentor
Secretul lui Wilhelm Storitz

EDITURA ION CREANGĂ

Proiectul RJ - Jules Verne 2010

Jules Verne

32

Clovis Dardentor

Secretul lui Wilhelm Storitz

Prezentarea grafică: VAL MUNTEANU

JULES VERNE
Clovis Dardentor
Le secret de Wilhelm Storitz
Hachette 1935

ÎN ROMÂNEȘTE DE TATIANA POPESCU-ULMU

EDITURA ION CREANGĂ — BUCUREȘTI, 1982

CLOVIS DARDENTOR

I ÎN CARE PERSONAJUL PRINCIPAL AL ACESTEI POVESTIRI NU ESTE PREZENTAT CITITORULUI

Când coborâră amândoi în gara Cette, din trenul de Paris — Marea Mediterană, Marcel Lornans zise adresându-se lui Jean Taconnat:

— Spune-mi, te rog, ce-o să facem în așteptarea plecării pachebotului?...

— Nimic, răspunse Jean Taconnat.

— Totuși, dacă te iei după Ghidul călătorului, Cette este un oraș care-ți trezește curiozitatea, cu toate că nu are o vechime prea mare, deoarece a luat ființă după crearea portului său, situat la capătul canalului din Languedoc și datorat lui Ludovic al XIV-lea...

— Și poate că-i lucrul cel mai folositor pe care l-a făcut Ludovic al XIV-lea de-a lungul întregii sale domnii! îi explică Jean Taconnat. Nu încape îndoială, marele rege prevedea că noi o să venim să ne imbarcăm aici, azi, 27 aprilie 1885...

— Fii și tu măcar o dată serios, Jean, și nu uita că Sudul are urechi și te poate auzi... Și-apoi, de vreme ce ne aflăm la Cette, mi se pare cuminte din partea noastră să vizităm Cette, adică bazinele, canalele, gara maritimă, cei doisprezece kilometri de cheiuri, promenada udată de apele limpezi ale unui apeduct...

— Ai isprăvit, Marcel, să-mi tot reciți din Joanne?...

— Un oraș, continuă Marcel Lornans, care ar fi putut să fie o Veneție...

— Și care s-a mulțumit să fie o mică Marsilie! ripostă Jean Taconnat.

— Precum spui, dragă Jean, rivala superbului oraș provensal, primul porto-franco al Mediteranei, după el, și care exportă vinuri, sare, rachiu, uleiuri, produse chimice...

— Și care importă pisălogi ca tine... îi replică Jean Taconnat, întorcând capul.

— Și de asemenea pieci neargăsite, lână din La Plata, făină, fructe, cod, lemn pentru doage, metale...

— Destul... destul! strigă tânărul, dornic să scape de această cascadă de informații ce se rostogolea de pe buzele prietenului său.

— Două sute șaptezeci și trei de tone intrări și două sute treizeci și cinci de mii ieșiri, reluă necrușătorul Marcel Lornans, fără să mai vorbim de halele lui de sărare pentru anșoa și pentru sardele, de salinele lui care produc anual între douăsprezece și patrusprezece mii de tone, de producția de doage atât de însemnată, încât folosește două mii de muncitori și fabrică două sute de mii de butoaie de vin...

— În care aș vrea să fii închis de două sute de mii de ori, prieten limbut ce ești! Dar, la drept vorbind, Marcel, întrucât ar putea toată această superioritate industrială și comercială să-i intereseze pe doi băieți de treabă care se îndreaptă spre Oran, cu intenția de a se înrola în regimentul 7 vânători din Africa?...

— Când călătoresc, totul este interesant, chiar și ceea ce nu este... afirmă Marcel Lornans.

— Dar oare există destulă vată la Cette ca să-ți poți astupa urechile?

— O să întrebăm și asta când ne vom plimba.

— *Argèlès* pleacă peste două ore, țină să observe Jean Taconnat, și, după părerea mea, lucrul cel mai bun este să mergem direct pe puntea vasului!

Și poate că avea dreptate. În două ceasuri, era oare cu puțință să vizitezi acest oraș mereu în creștere — cel puțin cu un profit oarecare? Ar fi trebuit să poți să mergi la heleșteul de la Thau, aproape de canalul la izvorul căruia este construit orașul, să te urci pe muntele calcaros Pilier de Saint-Clair, izolat între heleșteu și mare, în coasta căruia orașul se desfășoară în amfiteatru, și pe care plantațiile de pini îl vor reîmpăduri într-un viitor apropiat. Oare această capitală maritimă sud-occidentală, care comunică cu Oceanul prin canalul Sudului, iar cu interiorul prin canalul Beaucaire și pe care două linii de drum de fier, una prin Bordeaux, cealaltă prin centru, o unesc cu inima Franței, nu merită ea să rețină turistul vreme de câteva zile?

Marcel Lornans nu mai insistă totuși, și-l urmă docil pe Jean Taconnat, precedat de un hamal ce împingea căruțul cu bagaje. După un drum destul de scurt, au ajuns la vechiul bazin. Călătorii din tren, având aceeași destinație cu a celor doi tineri, se și aflau adunați acolo. O mulțime de curioși pe care îi atrage întotdeauna plecarea unui vas aștepta pe chei, și n-ar fi fost exagerat apreciind cifra lor cam la o sută pentru o populație numărând treizeci și șase de mii de locuitori.

Cette posedă un serviciu regulat de pacheboturi spre Alger, Oran, Marsilia, Nisa, Genova, Barcelona. Pasagerii care dau preferință unei traversări ce-și alege adăpostul coastei Spaniei și al arhipelagului Balearelor, în vestul Mediteranei, ni se par mai avizați. În ziua aceea, vreo cincizeci de oameni aveau să se îmbarce pe *Argèlès*, vas de dimensiuni modeste — între opt sute și nouă sute de tone — care oferea toate garanțiile dorite, sub comanda căpitanului Bugarach.

După ce își aprinsese primele focuri, scoțând pe coș un nor de fum negricios, *Argèlès* fusese amarat în interiorul vechiului bazin, de-a lungul estacadei de la Frontignan, la est. Spre nord se desenează, în forma lui triunghiulară, noul bazin la care ajunge canalul maritim. În partea opusă se află instalată bateria circulară care apără portul și digul Saint-Louis. Între acest dig și capătul larg al estacadei de la Frontignan, un șenal, destul de ușor de străbătut, duce la vechiul bazin.

În vreme ce pasagerii se îmbarcau pe *Argèlès* venind pe dig, căpitanul Bugarach supraveghea personal, arimarea bagajelor sub prelatele punții. Cala, ticsită, nu mai dispunea de nici un locșor liber, încărcată fiind cu huilă, doage, uleiuri, carne sărată și vinuri cupajate, pe care Cette le fabrică în antrepozitele ei, sursă a unui export considerabil.

Câțiva marinari bătrâni — fețe dintr-acelea arse de vânturi, cu ochi strălucitori sub sprâncenele groase și răzvrătite, cu urechile roșii, legănându-se pe picioare, clătinați parcă de un ruluu continuu — stăteau de vorbă prin perdeaua de fum a pipelor lor. Ceea ce-și spuneau era de bună seamă pe placul acelor pasageri, pe care o traversare de treizeci-treizeci și șase de ore nu poate să nu-i emoționeze dinainte.

— Timp frumos, spunea unul.

— Bate briza dinspre nord-est care, după cât se vede, o să țină, adăuga altul.

— Trebuie să fie tare răcoare în preajma Balearelor, conchidea un al treilea, scuturând, prin lovituri în vârful unghiei, scrumul pipei stinse.

— Dacă bate vântul, *Argèlès* va prinde ușor cele unsprezece noduri pe oră, zise pilotul, care totmai își luase locul la bordul pachebotului. Dealtfel, sub comanda căpitanului Bugarach, n-ai de ce să te temi. Vântul prielnic șade ascuns în șapca lui și e de-ajuns să și-o scoată din cap pentru a-l avea la pupa!

Foarte încurajatori, acești lupi de mare! Dar oare nu se știe proverbul marinăresc: „Cine vrea să mintă n-are decât să vorbească despre vreme”?

Dacă cei doi tineri acordau prea puțină atenție acestor pronosticuri, ba, mai mult decât atât, dacă ei nu se sinchiseau câtuși de puțin nici de starea mării, nici de riscurile acestei traversări, majoritatea pasagerilor se arătau mai puțin indiferenți sau mai puțin filozofi. Câțiva își simțeau și capul, și inima tulburate, chiar mai înainte de a fi pus piciorul pe punte.

Printre aceștia din urmă, Jean Taconnat îi atrase atenția lui Marcel Lornans asupra unei familii care, fără îndoială, avea să deuteze pe această scenă, cam prea bogată în mașini, a teatrului mediteranean — frază metaforică a celui mai jovial dintre cei doi prieteni.

Această familie înfățișa grupul trinitar al tatălui, al mamei și al fiului. Tatăl era un bărbat de cincizeci și cinci de ani, cu o figură de magistrat, deși nu aparținea magistraturii așezate pe scaun sau stand în picioare, cu cotleți cărunți, cu fruntea îngustă, corpulent și măsurând cinci picioare și două degete, datorită pantofilor cu tocuri înalte — într-un cuvânt, unul din acei rotofei omuleți cuprinși îndeobște în rubrica „bondoci”. Îmbrăcat într-un costum cadrilat din stofă groasă țesută în diagonală, cu o caschetă cu clape pe capul încărunit, el ținea într-o mână o umbrelă vârată într-un toc lucitor, iar în cealaltă pătura de călătorie cu desene în dungi, făcută sul și încercuită de două ori cu o curea de piele.

Mama avea avantajul asupra soțului ei de a-l domina cu un oarecare număr de centimetri — o femeie înaltă, slabă și uscată, tip de lungană, cu fața gălbuie, cu nasul pe sus, din pricina înălțimii sale, fără îndoială, cu părul lins și cărare la mijloc — de un negru suspect când ai atins cincizeci de ani — cu buzele strânse, cu obrajii pătați de un ușor herpes, întreaga ei persoană importantă fiind înfășurată într-o pelerină largă de lână, de culoare cafeniu-închis, căptușită cu petit-gris. O geantă cu încuioare metalică îi atârna de brațul drept, și un manșon din imitație de jder pe brațul stâng.

Fiul era un băiat oarecare, de șase luni major, cu o fizionomie ștearsă, cu gâtul lung, ceea ce, adăugat la rest, este adesea un indiciu de prostie din naștere, cu tuleie de mustață blondă răsărind ici-colo, cu ochi fără expresie prin lornionul cu lentile de miop, cu trupul deșirat, stângaci, cu aerul fără vlagă al unui rumegător, destul de stânjenit de brațele și de picioarele lui — deși luase lecții de grație și de ținută — într-un cuvânt, unul din acei prostănaci, nuli și inutili, care, spre a folosi o locuțiune din limbajul algebric, sunt afectați de semnul „minus”.

Așa arăta această familie de burghezi vulgari. Ei trăiau dintr-o rentă de o mie două sute de franci provenind dintr-o dublă moștenire, dealtfel nefăcând niciodată nimic spre a o mări, dar nici spre a o micșora. Originari din Perpignan, ei locuiau acolo într-o casă veche pe strada Popiniere, care se întinde de-a lungul râului Tet. Când erau anunțați într-unul din saloanele Prefecturii sau ale

Vistieriei generale, aceasta se făcea sub numele de: „domnul și doamna Dèsirandelle și domnul Agathocle Dèsirandelle”.

Ajunsa pe chei, în fața debarcaderului care înlesnea accesul spre *Argèlès*, familia se opri. Să se imbarce imediat, sau să aștepte, plimbându-se, clipa plecării?... Problemă serioasă, într-adevăr!

— Am venit prea devreme, domnule Dèsirandelle, bombăni doamna, și nu pierzi niciodată prilejul...

— După cum nici dumneata nu pierzi niciodată prilejul să reproșezi, doamnă Dèsirandelle! răspunse domnul pe același ton.

Această pereche nu-și spunea niciodată altfel decât „domnule”, „doamnă” fie în public, fie în particular — ceea ce socoteau ei a fi de o nemaipomenită distincție.

— Să mergem să ne instalăm pe punte, propuse domnul Dèsirandelle.

— Cu un ceas înainte! strigă doamna Dèsirandelle. Când avem de stat treizeci de ore pe acest vas, care de pe acum se clatină ca un leagăn!...

Într-adevăr, deși marea se vădea a fi calmă, *Argèlès* era scuturat de un ușor rului, datorită unei vagi hule împotriva căreia vechiul bazin nu este apărat pe de-a-ntregul de către spargevalul de cinci sute de metri, construit la o distanță de câteva cabluri de șenal.

— Dacă ne e teamă de rău de mare chiar în port, reluă domnul Dèsirandelle, poate ar fi fost mai bine să nu întreprindem această călătorie!

— Crezi, așadar, că aș fi consimțit s-o fac, domnule Dèsirandelle, dacă n-ar fi fost vorba de Agathocle?...

— Ei bine, deoarece s-a hotărât...

— Țsta nu-i un motiv ca să ne imbarcăm atât de devreme.

— Dar trebuie să ne predăm bagajele, să ne luăm în primire cabina, să ne alegem locul în sufragerie, așa cum m-a sfătuit Dardentor...

— Vezi bine, răspunse doamna, pe un ton sec, că Dardentor al dumitale n-a sosit încă!

Și ea se înălță pe vârfuri spre a-și lărgi câmpul vizual, plimbându-și privirea peste digul de la Frontignan. Dar personajul indicat sub strălucitorul nume de Dardentor nu se zărea.

— Eh! exclamă domnul Dèsirandelle. Doar îl cunoști prea bine, niciodată n-o să se schimbe!... N-o să-l vezi decât în ultimul moment!... Cu prietenul nostru Dardentor, riști întotdeauna să pleci fără el...

— De pildă, zise doamna Dèsirandelle, dacă lucrul ăsta i s-ar întâmpla și-acum...

— N-ar fi pentru prima oară!

— Atunci de ce a plecat de la hotel înaintea noastră?...

— A vrut să-și viziteze un prieten, pe Pigorin, un dogar, și a promis să ne ajungă pe vas, îndată ce va sosi, se va urca pe bord, căci aș pune rămășag că n-o să stea să se plictisească pe chei...

— Numai că n-a sosit...

— N-o să întârzie, răspunse domnul Dèsirandelle, îndreptându-se cu pas hotărât spre debarcader.

— Tu ce părere ai, Agathocle? întrebă doamna Dèsirandelle, adresându-i-se fiului ei.

Agathocle nu avea nici o părere, deoarece el nu se gândea niciodată la nimic. De ce l-ar fi interesat pe neghiobul ăsta toată această agitație maritimă și comercială, transport de mărfuri, îmbarcarea călătorilor, această forfotă de pe punte care precede plecarea unui pachetbot? O călătorie pe mare, explorarea unei țări necunoscute nu-i trezeau câtuși de puțin acea curiozitate plină de voioșie, acea emoție instinctivă, atât de firească la tinerii de vârsta lui. Nepăsător la toate, străin față de toate, lănced, lipsit de imaginație, de spirit, el nu făcea nimic. Taică-său îi spusese: „O să plecăm spre Oran”, iar el răspunsese: „Ah!” Maică-sa îi spusese: „Domnul Dardentor a promis să ne însoțească”, și el răspunsese: „Ah!” Amândoi îi spusese: „O să locuim câteva săptămâni la doamna Elissane și fiica ei, pe care le-ai văzut când au trecut ultima oară prin Perpignan”, și el răspunsese: „Ah!” Această interjecție servește de obicei să indice fie bucuria sau durerea, fie admirația, mila sau nerăbdarea. Or, în gura lui Agathocle, ar fi fost greu de spus ce indica ea, dacă nu cumva nulitatea prostiei, și prostia nulității.

Dar, în clipa când maică-sa tocmai îl întreba ce gândește cu privire la oportunitatea de a se urca la bord sau de a rămâne pe chei, Agathocle, văzându-l pe domnul Dësirandelle că pune piciorul pe debarcader, îl urmă pe taică-său, și doamna Dësirandelle se resemnă să se îmbarce după ei.

Cei doi tineri se și instalaseră pe duneta pachetbotului. Toată această agitație zgomotoasă îi amuza. Apariția cutărui sau cutărui tovarăș de călătorie le isca în cuget cutare sau cutare reflecție, după înfățișarea indivizilor. Ora plecării se apropia. Sirena vaporului spinteca văzduhul. Fumul, mai abundent, se răsucea ca un vârtej la gâtul coșului mare, îndeajuns de aproape de marele catarg ce fusese acoperit cu husa gălbuie.

Pasagerii de pe *Argèlès* erau, în cea mai mare parte, francezi care mergeau în Algeria, soldați ce se duceau la regimentul sau batalionul lor, câțiva arabi, de asemenea câțiva marocani, cu destinația Oran. Aceștia din urmă, de îndată ce pusese piciorul pe punte, se îndreptaseră spre partea rezervată clasei a doua. La pupa se adunau pasagerii de clasa întâi, cărora le erau destinate, în exclusivitate, duneta, salonul și sufrageria aflate la interior și primind lumină printr-un elegant spirai. Cabinele, situate în vecinătate, primeau lumina prin hublouri cu sticle lenticulare. E limpede că *Argèlès* nu oferea nici luxul și nici confortul vaselor Companiei transatlantice sau ale Mesageriilor maritime. Navele cu aburi care pleacă din Marsilia spre Algeria au un tonaj mai mare, o viteză mai mare și sunt mai bine amenajate. Dar, când e vorba de o traversare atât de scurtă, mai e cazul să faci nazuri? Și, în realitate, această agenție deservind linia Cette-Oran, lucrând cu prețuri mai reduse, nu ducea lipsă nici de călători, nici de mărfuri.

În ziua aceea, dacă la prova se numărau vreo șaiszeci de călători, cei de la pupa nu depășeau cifra de douăzeci-treizeci. Un matelot trebăluise vreo două ceasuri și jumătate pe punte. Peste o jumătate de oră *Argèlès* își va dezlega paramele și întârziată nu sunt niciodată prea numeroși la plecarea pachetboturilor.

Imediat după îmbarcare, familia Dësirandelle se îndreptă grăbită spre ușa dublă ce dădea în sufragerie.

— Cum se mai clatină vasul ăsta! nu se putu abține să nu exclame mama lui Agathocle.

Tatăl se feri să-i răspundă. Nu-l preocupa altceva decât să aleagă o cabină cu trei paturi, precum și trei locuri la masă, în sufragerie, cât mai aproape de oficiu. Pe acolo sosesc mâncărurile, astfel încât poți să-ți alegi cele mai bune bucăți, și nu să fii nevoit să iei ce rămâne.

Cabina pe care o preferă avea numărul 19. Situată la tribord, era una din cele aflate cel mai aproape de centrul navei, unde tangajul se simte mai puțin. Cât despre balansările ruliului, n-aveai de ce să-ți bați capul ca să le eviți. La prova ca și la pupa, ele sunt resimțite la fel și sunt la fel de neplăcute pentru pasagerii care nu gustă farmecul acestor oscilații legănătoare.

Odată cabina aleasă și micile bagaje instalate, domnul Dèsirandelle, lăsând-o pe doamna Dèsirandelle să-și rânduiască lucrurile, se reîntoarce în sufragerie însoțit de Agathocle. Oficiul aflându-se la babord, el se îndreptă în această direcție, spre a reține cele trei locuri mult râvnite, la capătul mesei.

Un călător se și instalase acolo, în vreme ce șeful de sală și chelnerii se îndeletniceau cu așezarea tacâmurilor pentru cina de la ora cinci. După cum se vede, numitul călător se grăbise să ia în stăpânire acel loc și-și pusese cartea de vizită între cutele șervetului așezat pe farfuria marcată cu monograma *Argèlès*. Și, fără îndoială, de teamă ca nu cumva vreun intrus să-i răpească acest loc bun, el avea să rămână în fața tacâmului până la plecarea pachebotului.

Domnul Dèsirandelle îi aruncă o privire piezișă, primi și el una la fel, izbuti să citească, în trecere, aceste două nume, imprimate pe cartea de vizită a convivului său: „Eustache Oriental”, opri trei locuri în fața sus-numitului personaj, și, urmat de fiul său, părăsi sufrageria, spre a se urca pe dunetă.

Nu mai rămăseseră decât vreo douăsprezece minute până la plecare, și pasagerii întârziați pe digul de la Fronlignan aveau să audă ultimele fluierături. Căpitanul Bugarach măsoara cu pași rari pasarela. Pe puntea de la prova, secundul de pe *Argèlès* supraveghea pregătirile de plecare.

Domnul Dèsirandelle simțea crescându-i neliniștea și repeta cu o voce nerăbdătoare:

— Uite că nu vine!... De ce întârzie?... Ce face oare?... Știe prea bine că-i la trei fix!... O să piardă vaporul!... Agathocle!...

— Ce este?... întrebă prostește fiul Dèsirandelle, fără a avea aerul că știe de ce taică-său este cuprins de o asemenea tulburare nemaipomenită.

— Tu nu-l zărești pe domnul Dardentor?...

— N-a sosit?...

— Nu, n-a sosit... La ce naiba te gândești? Agathocle nu se gândea la nimic.

Domnul Dèsirandelle umbla de la un capăt la altul al dunetei, plimbându-și privirea când pe digul de la Frontignan, când pe cheiul din fața vechiului bazin. Într-adevăr, întârziatul ar fi putut să se ivească din partea aceasta și, din câteva vâslituri bune, o barcă l-ar fi adus la bordul pachebotului.

Nimeni... nimeni!

— Ce-o să spună doamna Dèsirandelle! exclamă domnul Dèsirandelle, neștiind ce să mai facă. Ea care-i atât de grijulie cu interesele ei!... Totuși trebuie să afle și dânsa!... Dacă diavolul ăsta de Dardentor nu-i aici în cinci minute, ce-o să se întâmple?

Marcel Lornans și Jean Taconnat se amuzau de suferința acestui naiv. Era limpede că parâmele lui *Argèlès* vor fi curând dezlegate dacă nimeni nu-l prevenea pe căpitan, și presupunând că acesta nu va acorda tradiționalul sfert de oră academic — ceea ce nu se face niciodată când e vorba de plecarea unui pachet — vor pleca fără domnul Dardentor.

Dealtfel, presiunea mare a aburului făcea să duduie cazanele; rotocoale albe ieșeau cu repeziciune prin țeava de eșapament; pachetotul se lovea de baloanele lui de acostare, în vreme ce mecanicul își legăna mașina și asigura funcționarea elicei.

În acest moment, doamna Dèsirandelle apărui pe dunetă. Mai uscată ca de obicei, mai palidă ca oricând, ea ar fi rămas în cabină și n-ar fi ieșit în tot timpul traversării, dacă la rândul ei n-ar fi fost și ea cuprinsă de o adevărată neliniște. Presimțind că domnul Dardentor nu se afla pe vas, iată că, în ciuda slăbiciunii sale, ea vroia să-i ceară căpitanului Bugarach să-l aștepte pe călătorul întârziat.

— Ei, ce se-aude?... i se adresă soțului.

— N-a sosit! fu răspunsul.

— Nu putem pleca fără Dardentor...

— Totuși...

— Dar du-te odată și vorbește-i căpitanului, domnule Dèsirandelle!... Vezi bine că eu n-am puterea să mă urc până la el!

Căpitanul Bugarach, cu ochii în patru, dând un ordin la prova, altul la pupa. părea greu de abordat. Alături de el, pe pasarelă, timonierul, ținând cavilele timonei, aștepta un ordin pentru a acționa troțele cârmei. Nu era momentul să-l interpelezi, și totuși, la imboldul doamnei Dèsirandelle, după ce se cățără anevoie pe scărița de fier, domnul Dèsirandelle se agăță de balustradele pasarelei acoperită cu pânză albă.

— Domnule căpitan... începu el.

— Ce doriți?... răspunse brusc „stăpânul după Dumnezeu", cu o voce care i se rostogolea printre dinți ca un tunet printre norii vijeliei.

— Când socotiți să plecați?...

— La ora trei... fix... și nu mai e decât un minut...

— Dar unul dintre tovarășii noștri de călătorie a întârziat...

— Cu atât mai rău pentru el.

— Oare n-ați putea să-l așteptați?

— Nici o secundă.

— Dar e vorba de domnul Dardentor!...

„Și, rostind acest nume, domnul Dèsirandelle credea cu siguranță că, mai întâi, căpitanul Bugarach avea să-și scoată șapca, apoi să se încline...

— Cine-i ăsta... Dardentor?... Nu-l cunosc!

— Domnul Clovis Dardentor... din Perpignan...

— *Ce doriți?...*

— Ei bine, dacă domnul Clovis Dardentor, din Perpignan, nu este pe bord în patruzeci de secunde, *Argèlès* va pleca fără domnul Clovis Dardentor... Mola prova!

Domnul Dèsirandelle se rostogoli mai degrabă decât cobori scara și se trezi pe duneță.

— Plecăm?... strigă doamna Dèsirandelle, căreia mânia îi împurpura o clipă obraji de pe acum albi ca varul.

— Căpitanul este un bătăran!... Nici n-a vrut s-audă și nici nu vrea s-aștepte.

— Să coborâm imediat de pe vas!...

— Doamnă Dèsirandelle... este cu neputință! Bagajele noastre sunt în fundul calei...

— Să coborâm, ți-o repet!

— Ne-am plătit locurile...

La gândul de a pierde prețul unei întreite traversări de la Cette la Oran, doamna Dèsirandelle redeveni lividă.

— Milostiva doamnă înclină steagul! zise Jean Taconnat.

— Înseamnă c-o să se predea! Adăugă Marcel Lornans.

Și ea se predă într-adevăr, dar nu fără a se revărsa în acuzații inutile.

— Ah, acest Dardentor... este incorijibil!... Niciodată nu-l găsești acolo unde ar trebui să fie!... În loc să vină direct la vapor, pentru ce s-o fi dus la acest Pigorin!... Și... acolo... fără el... la Oran... ce-o să facem noi?...

— O să-l așteptăm la doamna Elissane, răspunse domnul Dèsirandelle, și o să ne-ajungă cu pachebotul următor, chiar de-ar trebui să-l ia de la Marsilia.

— Dardentor ăsta!... Dardentor ăsta!... repeta doamna, a cărei paloare se accentua la primele clătănări ale vasului *Argèlès*. Ah, de n-ar fi vorba de fiul nostru... de fericirea și de viitorul lui Agathocle!

Oare pe acest băiat atât de găunos, pe acest *minus habens* viitorul și fericirea lui îl preocupau chiar până într-atât?... Nu aveai motiv să presupui acest lucru, văzându-l atât de indiferent la zbuciumul fizic și moral al tatălui și al mamei sale.

Cât despre doamna Dèsirandelle, ea nu mai avu puterea decât să scoată aceste cuvinte, întretăiate de gemete:

— În cabină... În cabină!

Schela fusese trasă pe chei de către oamenii de serviciu. Odată prova îndepărtată de parapet, pachebotul se răsuci puțin spre a o lua în direcția șenalului. Elicea se bălăcea lovind ușor apa și stârnind un vârtej alburii pe suprafața vechiului bazin. Sirena își lansă notele-i ascuțite spre a se elibera ieșirea, în cazul când vreo navă s-ar fi ivit din larg.

Pentru ultima oară, domnul Dèsirandelle își plimbă privirea disperată asupra oamenilor care asistau la plecarea pachebotului, apoi până la extremitatea digului de la Frontignan pe care ar fi putut să alerge întârziatul... Cu o ambarcațiune, el ar mai fi avut încă vreme să ajungă pe *Argèlès*.

— În cabină... în cabină! murmură doamna Dèsirandelle cu voce stinsă.

Domnul Dèsirandelle, foarte iritat de neplăcuta întâmplare, foarte plictisit de gălăgie, bucuros i-ar fi trimis la plimbare și pe domnul Dardentor, și pe doamna Dèsirandelle. Dar lucrul cel mai urgent era s-o reinstaleze pe aceasta din urmă în cabina pe care ea n-ar fi trebuit s-o părăsească. El încercă s-o ridice de pe banca

unde ea zăcea prăbușită. După aceea o luă de mijloc și, cu sprijinul uneia din cameriste, o ajută să coboare de pe dunetă pe punte. O târî apoi de-a curmezișul sufrageriei până la cabina ei, unde o dezbracă și o culcă în pat, înfășurând-o în pături, spre a-i reda căldura vitală pe jumătate stinsă.

Odată această penibilă operație sfârșită, domnul Dèsirandelle se urcă din nou pe dunetă, de unde privirea-i furioasă și amenințătoare cercetă cheiurile vechiului bazin. Întârziatul nu era acolo, și, chiar de ar fi fost, ce ar mai fi putut face altceva decât *mea culpa*, lovindu-se cu pumnii în piept!

Într-adevăr, manevra odată terminată, *Argèlès* o luase prin mijlocul șenalului de unde primea salaturile curioșilor, îngrămădiți, de o parte, pe capătul larg al estacadei, de cealaltă, în jurul digului Saint-Louis. Apoi, vasul își modifică ușor direcția la babord spre a evita o goeletă al cărei drum se prelungea în interiorul bazinului. În sfârșit, șenalul fiind străbătut, căpitanul Bugarach manevră în așa fel, încât să ocolească spargevalul pe la nord și să depășească capul Cette, cu viteză redusă.

II ÎN CARE PRINCIPALUL PERSONAJ AL ACESTEI POVESTIRI ESTE PREZENTAT, ÎN MOD SIGUR, CITITORULUI

— Iată-ne în drum, încep Marcel Lornans, în drum spre...

— Necunoscut, completă Jean Taconnat, necunoscutul care trebuie scormonit pentru a găsi noul, cum a spus Beaudelaire.

— Necunoscutul, Jean?... Tu speri să-l întâlnești într-o simplă traversare din Franța în Africa, într-o călătorie de la Cette la Oran?...

— Că-i vorba doar de o navigare de treizeci-patruzeci de ore, de o simplă călătorie a cărei primă și poate unică etapă trebuie să fie Oran, nu te contrazic, Marcel. Dar, când pleci, oare știi întotdeauna încotro mergi?...

— Cu siguranță, Jean, când un pachetot te duce acolo unde trebuie să mergi, și în afară de accidente pe mare...

— Ei, da' cine-ți vorbește de astea, Marcel? replică Jean Taconnat, pe un ton disprețuitor. Accidente pe mare, o ciocnire, un naufragiu, explozia unei mașini, o robinsonadă de vreo douăzeci de ani pe o insulă pustie, strașnică întâmplare!... Nu! Necunoscutul, care dealtfel nu mă îngrijorează deloc, este X-ul existenței, este taina destinului pe care, în vremurile antice, oamenii o scrijeleau pe pielea caprei Amalteea, este urna în care sunt puse biletele vieții și pe care le scoate mâna hazardului...

— Indiguieste-ți torentul de metafore, Jean! strigă Marcel Lornans. Sau o să am rău de mare din pricina asta!

— Este doar decorul misterios deasupra căruia o să se ridice cortina avanscenei...

— Destul, îți spun, destul!... Nu te porni chiar așa, de la început!... N-o lua razna călare pe calul nălucirilor!... Și nu te-avânta în galop turbat...

— Ei!... Dă-o încolo!... Mi se pare că și tu metaforizezi la rândul tău!...

— Ai dreptate, Jean. Hai să judecăm la rece și să vedem lucrurile așa cum sunt. Ceea ce vrem să facem noi e lipsit de orice risc. Am luat la Cette bilete până la Oran, fiecare din noi având în buzunar o mie de franci, și o să ne înrolăm în regimentul 7 vânători din Africa. Țasta-i un lucru foarte înțelept, foarte simplu, iar necunoscutul, cu perspectivele lui fanteziste, n-are cum să se ivească în treaba asta...

— Cine știe? răspunse Jean Taconnat descriind cu arătătorul un semn de întrebare.

Această conversație, care arată anumite trăsături de caracter ale celor doi tineri, avea loc pe dunele. De pe banca așezată cu spatele la parapetul alcătuit din panouri de sârmă împletită, privirea lor ațintită drept înainte era stânjenită doar de cabina de pe pasarelă, care domina puntea între arborele mare și arborele trinchet al pachebotului.

Vreo douăzeci de pasageri ocupau băncile laterale și scaunele pliante, pe care prelată, suspendată pe funge ca o pânză de păianjen, îi apăra de razele soarelui. Printre aceștia se numărau domnul Dësirandelle și fiul său. Primul străbătea febril puntea, când cu mâinile la spate, când ridicate spre cer. Apoi, cu coatele sprijinite pe balustradă, contempla siajul lui *Argèlès*, ca și cum domnul Dardentor, transformat în marsuin, s-ar fi putut ivi deodată din mijlocul acelor brazde lichide, albe și înspumate.

Cât despre Agathocle, acesta continua să manifeste cea mai desăvârșită nepăsare față de decepția care părinților lui le stârnise atâta uimire și le cășunase atâta necaz.

Alți călători, dintre care unii cu totul insensibili la ruliul, dealtfel slab, se plimbau vorbind, fumând, trecându-și din mână în mână luneta de bord, spre a privi coasta care dispărea înfățișând spre apus o superbă creastă de munți pirineeni. Alții, mai puțin siguri împotriva oscilațiilor vasului *Argèlès*, ocupau fotolii de răchită în colțul care se va bucura de preferința lor în tot timpul traversării. Câteva călătoare, înfășurate în șaluri, cu un aer resemnat față de toate neplăcerile inerente, cu privirea stingherită, își găsiseră adăpost lângă cabinele aflate mai aproape de centrul navei unde tangajul se simte mai puțin — grupuri familiale de mame cu copiii lor, foarte simpatice, desigur, dar care regretau că nu sunt mai bătrâne cu vreo cincizeci de ore.

În jurul pasagerelor se învârtteau cameristele pachebotului, în jurul pasagerilor, elevii marinari ai vasului, pândind un gest, un semn spre a da fuga și a-și oferi serviciile... indispensabile și rodnice.

Dintre acești diverși călători, oare câți vor veni să ia loc la masă în sufragerie, când va suna clopotul pentru cină, cam peste două ore? Aceasta era în mod invariabil întrebarea pe care și-o punea doctorul de pe *Argèlès*, și el nu se înșela deloc apreciind între șaiszeci și șaptezeci la sută procentul celor care lipsesc de obicei la această primă masă.

Era un omuleț rotunjour, foarte vesel, foarte vorbăreț, vădind o veșnică bună dispoziție și o activitate surprinzătoare, în ciuda celor cincizeci de ani ai săi, mâncând bine, bând bine, posedând o neobișnuită colecție de formule și rețete împotriva răului de mare, în eficacitatea cărora el nu avea pic de încredere. Dar era atât de darnic în cuvinte consolatoare, își convingea într-un chip atât de

delicat clientela, în treacăt, încât nefericitele victime ale lui Neptun îi surâdeau între două icneli...

— N-o să fie nimic... repeta el. Aveți doar grijă să expirați atunci când simțiți că vi se urcă stomacul la gură și să inspirați când veți simți că coboară... De îndată ce o să puneți piciorul pe pământ, s-a isprăvit cu răul... V-așteaptă sănătatea!...Asta vă cruță de multe boli viitoare!... O traversare face cât o cură de la Vichy sau la Uriage!...

Cei doi tineri îl remarcaseră de prima oară pe acest omuleț vioi și scăpărat — se numea doctorul Bruno — și Marcel Lornans îi zise lui Jean Taconnat:

— Iată un doctor glumeț, care nu merită calificativul de ucigaș...

— Așa-i, răspunse Jean, dar asta numai pentru simplul motiv că te îngrijește de o boală de care nu se moare!

Dar oare domnul Eustache Oriental nu se arătase pe punte pentru că stomacul său suferea de convulsii regretabile sau — spre a folosi o locuțiune din argoul marinăresc — era ocupat să „dea la boboci”? Există astfel de nenorociți care dau la cârduri întregi.

Nu! Cel ce purta acest nume poetic nu era bolnav. El nu fusese niciodată bolnav pe mare și nici n-avea să fie vreodată. Intrând în sufragerie prin coridorul dunetei, îl puteai zări în fruntea mesei, așezat pe locul acela pe care și-l alesese și pe care n-avea să-l părăsească înainte de desert. Atunci, cum să-i conțești dreptul de prim ocupant?

Dealtfel, prezența doctorului Bruno era de ajuns spre a însufleți duneta. A face cunoștință cu toți acești călători era plăcerea precum și datoria lui. Lacom să afle de unde veneau, unde mergeau, curios ca o fiică a Evei, vorbăreț ca o pereche de coțofene sau de mierle, un adevărat dihor care a pătruns într-o vizuină, el trecea de la unul la altul, îi felicita de a-și fi luat bilete pe *Argèlès*, cel mai bun pachebot al liniilor algeriene, cel mai bine amenajat, cel mai confortabil, un steamer comandat de căpitanul Bugarach și care avea la bord — el n-o spunea, dar asta se ghicea! — un doctor precum doctorul Bruno... etc, etc. Apoi, adresându-se pasagerelor, le liniștea cu privire la incidentele traversării. *Argèlès* mai avea până să afle ce este o furtună !... El luneca pe Mediterana fără măcar să-și ude capul etravei... etc... etc. Și doctorul le oferea copiilor bomboane... N-aveau de ce să se rușineze, îngerașii!... Cala gемеa de bomboane... etc, etc.

Marcel Lornans și Jean Taconnat zâmbeau la toată această diplomație. Ei cunoșteau tipul acesta de doctor, care nu este deloc rar în rândul personalului angajat în transporturile de peste mări... O adevărată gazetă maritimă și colonială.

— Ei, domnilor, li se adresa el, după ce se așează alături, medicul de bord are datoria să facă cunoștință cu pasagerii... îmi permiteți, deci...

— Foarte bucuros, domnule doctor, răspunse Jean Taconnat. Deoarece trebuie să trecem prin mâinile dumneavoastră... și nu pe lumea cealaltă... se cuvine să ni le strângem...

Și strângeri de mână fură schimbate cu căldură de o parte și de alta.

— Dacă flerul nu mă-nșală, continuă doctorul Bruno, am plăcerea să vorbesc cu parizieni?...

— Chiar așa, răspunse Marcel Lornans, parizieni... care sunt de la Paris.

— De la Paris... foarte bine!... exclamă doctorul. Chiar de la Paris... și nu dintr-o suburbie... Din centru, poate?...

— Din cartierul Băncii, interveni Jean Taconnat, și dacă ți-neți la și mai multă precizie, de pe strada Montmartre, numărul 133, etajul patru, ușa din stânga...

— Eh, domnilor, răspunse doctorul Bruno, se prea poate ca toate întrebările mele să fie indiscrete... dar asta ține de profesie... un medic trebuie să știe totul, chiar și ceea ce nu-l privește. O să mă iertați, deci...

— Sunteți pe deplin iertat, zise Marcel Lornans.

Și atunci, doctorul Bruno deschise larg aripile morii sale de vorbe. Îi mergea gura ca o meliță. Și ce de gesturi, ce de fraze însoțeau relatarea celor deja aflate despre unii și despre alții — râdea de familia Dësirandelle, de acest domn Dardentor care le trăsese clapa, lăuda dinainte cina care avea să fie excelentă, dând asigurări că *Argèlès* urma să se afle a doua zi în fața Balearelor, unde trebuia să facă popas vreme de câteva ore, popas fermecător pentru turiști; în sfârșit, își dădu frâu liber volubilității sale firești sau, spre a folosi un cuvânt care zugerăște mai bine acest torent de vorbe, logoreii sale cronice.

— Dar înainte de a vă îmbarca, domnilor, ați avut timp să vedeți Cette?... întrebă el, ridicându-se.

— Nu, domnule doctor, spre marele nostru regret, răspunse Marcel Lornans.

— Păcat!... Orașul merită osteneala!... Dar la Oran ați mai fost?

— Nici măcar în vis! replică Jean Taconnat.

În clipa aceea veni un mus care îl anunță pe doctorul Bruno să se ducă la căpitanul Bugarach. Doctorul Bruno îi lăsă pe cei doi amici, după ce-i copleși cu noi amabilități, fângăduindu-le să reia o conversație din care îi rămăneau atâtea lucruri de aflat. Ceea ce nu aflase el, cu privire la trecutul și la prezentul acestor doi tineri, e momentul potrivit s-o rezumăm în câteva rânduri.

Marcel Lornans și Jean Taconnat erau veri primari dinspre partea mamelor, două surori, pariziene din naștere. Lipsiți fiecare de tatăl său din fragedă copilărie, ei fuseseră crescuți în condiții de trai destul de modeste. Externi la același liceu, după terminarea școlii, ei urmară, Jean Taconnat cursurile de înalte studii comerciale, iar Marcel Lornans cursurile Facultății de drept. Făceau parte din mica burghezie a Parisului comercial și nutreau ambiții modeste. Foarte legați unul de altul, de parcă ar fi fost doi frați, ei simțeau unul față de celălalt cea mai adâncă afecțiune, o prietenie ale cărei legături nimic nu le putea sfărâma, cu toate că între ei doi exista o mare deosebire de caracter.

Marcel Lornans, chibzuit, disciplinat, privise de timpuriu viața sub aspectul ei serios.

Jean Taconnat, dimpotrivă, un adevărat ștregar, un mânz zburdalnic, veșnic plin de voieșie, iubind poate un pic mai mult plăcerea decât munca, era veselia, mișcarea, sufletul casei. Dacă uneori își atrăgea reproșuri pentru pornirile lui intempestive, știa să se facă iertat într-un chip tot pe-atât de amabil! Dealtfel, întocmai ca și vărul său, și el dovedea calități care răscumpărau multe defecte.

Amândoi aveau inimă bună, deschisă, sinceră, cinstită, în sfârșit, și unul, și celălalt își adorau mama, și vom ierta doamnelor Lornans și Taconnat de a-i fi iubit până la a dovedi slăbiciune, deoarece ei nu abuzaseră deloc de ea.

Când împliniră douăzeci de ani, fură chemați să-și facă serviciul militar, dar, având dispensă, rămaseră doar un an sub drapel. Acest timp ei și-l petrecură într-un regiment de vânători dintr-o garnizoană aflată în vecinătatea Parisului. Și acolo, norocul făcu să nu fie despărțiți nici în escadron, nici în dormitor. Viața de militari nu le fu câtuși de puțin neplăcută. Își făcură datoria cu zel și bună dispoziție. Erau oameni excelenți, remarcați de șefii lor, iubiți de camarazii lor, și cărora cariera militară poate că nu le-ar fi displicut dacă, din copilărie, aspirațiile le-ar fi fost călăuzite către această țintă. Pe scurt, deși până la liberarea lor se aleseseră cu câteva consemnări — pare-se că ești rău văzut în armată dacă nu încasezi niciodată vreuna — ei părăsiră totuși regimentul cu nota „bine”.

Odată întorși la mama acasă, Marcel Lornans și Jean Taconnat, în vârstă de douăzeci și unu de ani, își dădură seama că a sosit ceasul să se apuce de muncă. În înțelegere cu mamele lor, rămase hotărât ca amândoi să intre într-o casă de comerț de mare încredere. Acolo, ei urmau să se inițieze în practica afacerilor, iar mai târziu aveau să obțină un drept la beneficiile acestei firme.

Doamnele Lornans și Taconnat își încurajau copiii să-și caute norocul pe această cale. Însemna un viitor asigurat pentru cei doi fii pe care îi iubeau nespus. Ele se bucurau la gândul că, peste câțiva ani, ei ar avea o situație, că s-ar căsători bine, că, din simpli funcționari, ar deveni asociați, apoi patroni, deși încă tineri, că le-ar prospera comerțul, că numele preacinstit al bunicilor ar fi continuat prin nepoți, etc. etc., în sfârșit, acele visuri pe care și le fac toate mamele și care le izvorăsc din inimă.

Visuri a căror realizare ele nu aveau s-o vadă. La câteva luni după întoarcerea tinerilor de la regiment, mai înainte ca ei să fi intrat la firma unde voiau să-și înceapă serviciul, o dublă nenorocire îi lovi pe cei doi veri în cel mai profund sentiment al lor.

O boală epidemică gravă, care atinse cartierele din centrul Parisului, răpuse pe doamna Lornans și pe doamna Taconnat la interval de câteva săptămâni.

Ce durere pentru acești tineri, izbiți de aceeași lovitură de trăsnet, familia reducându-se acum la ei doi, rămași singuri. Erau zdrobiți, neputând crede în realitatea unei atare nenorociri!

Trebuiau totuși să se gândească la viitor. Ei moșteneau fiecare câte o sută de mii de franci, dar, odată cu scăderea dobânzilor, le rămânea cam vreo trei mii-trei mii cinci sute de franci venit anual. Acest venit mediocru nu-ți îngăduie câtuși de puțin să stai cu mâinile în sân sau să lenevești. Ei nici n-ar fi vrut-o, dealtfel. Dar oare era bine să-și riște mica lor avere în afaceri, atât de dificile în această epocă, să o riște în hazardurile industriei sau ale comerțului? Într-un cuvânt, era cazul să se dea curs proiectelor făcute de mamele lor?... Doamna Lornans și doamna Taconnat nu mai erau acolo spre a-i îndemna la asta...

S-a găsit însă un vechi prieten al familiei, un ofițer în retragere, fost comandant de escadron la un regiment de vânători african, care se amestecă și care îi influență. Comandantul Beauregard le spuse pe șleau cum vede el lucrurile: să nu-și riște moștenirea, s-o plaseze în acțiunile sigure ale căilor ferate franceze, și să se înroleze, deoarece nu păstrau o amintire proastă din trecerea lor pe la regiment... Ei ar ajunge curând subofițeri... Niște examene i-ar ajuta să intre la școala din Saumur... Ar ieși de acolo sublocotenenți... O carieră frumoasă,

interesantă și nobilă li s-ar deschide în față... Un ofițer, sigur pe trei mii de franci rentă, fără a mai socoti solda, era, dacă dădeai crezare comandantului Beauregard, în cea mai de învidiat situație din lume!... Și-apoi venea avansarea, apoi decorația, apoi gloria... în sfârșit, era tot ce putea să spună un bătrân soldat din Africa.

Oare Marcel Lornans și Jean Taconnat au fost pe deplin convinși că meseria de militar este în stare să satisfacă toate aspirațiile spiritului și ale inimii?... Oare, cu privire la acest subiect, și-au răspuns tot atât de „pe șleau” cum se pronunțase comandantul Beauregard?... Iar când discutară despre asta ei doi, rămaseră încredințați că era singura cale de urmat și că, pășind pe drumul onoarei, și-ar găsi astfel fericirea?...

— Ce riscăm dacă încercăm, Marcel? zise Jean Taconnat. Poate că, la urma urmei, vechiul nostru nădrag de piele are dreptate?... El ne dă recomandare către colonelul regimentului 7 vânători din Oran... Să plecăm spre Oran... Vom avea răgazul să chibzuim în timpul călătoriei... și, odată aflați pe pământ algerian, vom semna, sau nu vom semna...

— Riscăm o traversare... și, aș adăuga, o cheltuială inutilă, observă înțeleptul Marcel Lornans.

— De acord, o, glas al rațiunii! răspunse Jean Taconnat. Dar cine știe?...

— Ce vrei să spui cu vorbele astea, Jean?...

— Ceea ce spun ele de obicei și nimic altceva.

Pe scurt, Marcel Lornans se predă fără prea mare greutate. Rămase stabilit ca cei doi veri să plece spre Oran, înarmați cu recomandațiile bătrânului comandant de escadron către prietenul său, colonelul regimentului 7 vânători. Odată ajunși la Oran, ei aveau să hotărască în cunoștință de cauză, și comandantul Beauregard nu se îndoia că decizia lor va fi conformă cu părerile lui.

La urma urmei, înainte de a contracta un angajament, dacă hotărârea lor s-ar schimba, ei ar fi liberi să se reîntoarcă la Paris, unde și-ar alege o altă meserie. Totodată, deoarece, în acest caz, călătoria lor s-ar fi dovedit inutilă, Jean Taconnat chibzui că ea ar trebui să fie „în circuit”. Ce înțelegea el prin acest cuvânt, a cărui semnificație Marcel Lornans n-o pricepuse la început?...

— Înțeleg, răspunse el, că-i mai bine să profiți de acest prilej ca să vizitezi țara.

— Păi, cum asta?...

— Ducându-te pe un drum și reîntorcându-te pe altul. Asta n-o să coste mult mai scump și va fi infinit mai plăcut! De pildă, o să ne ducem la Cette să ne îmbarcăm spre Oran, apoi vom merge la Alger să luăm vaporul de Marsilia...

— Asta-i o idee...

— Excelentă, Marcel, și, pur și simplu, Thales, Pittacus, Bias, Cleobul, Periandru, Chilon, Solon vorbesc prin gura mea!

Marcel Lornans nu și-ar fi îngăduit să discute o hotărâre atât de neîndoielnic dictată de cei șapte înțelepți ai Greciei, și iată de ce, la acea dată de 27 aprilie, cei doi veri primari se aflau la bordul lui *Argèlès*.

Marcel Lornans avea douăzeci și doi de ani și Jean Taconnat câteva luni mai puțin. Primul, depășind statura mijlocie, era mai înalt decât cel de al doilea — o diferență de numai doi-trei centimetri — dar având o ținută elegantă, un chip

prietenos, ochii puțin umbriți și cu o expresie de blândețe, o barbă blondă, pe care era gata oricând să și-o sacrifice spre a se conforma regulamentului.

Dacă Jean Taconnat nu poseda calitățile exterioare ale vărului său, dacă el nu reprezenta, ca acesta, ceea ce, în lumea burgheză, se numește un „frumos cavalier”, n-ar trebui să se creadă că nu era plăcut ca persoană — un oacheș bine croit, cu mustața în furculiță, fizionomia vioaie, ochii de o agerime deosebită, atitudinea grațioasă și un aer de băiat bun.

Îi cunoaștem acum, fizic și moral, pe acești doi tineri. Iată-i plecați într-o călătorie care n-are nimic extraordinar. Pe acest pachebot cu destinația Oran, ei n-au altă situație decât cea a pasagerilor de clasa întâi. Și-o vor schimba la sosire, cu cea de cavaleriști de clasa a doua în regimentul 7 vânători din Africa?...

„Cine știe?” spusese Jean Taconnat, ca un bărbat convins că hazardul joacă un rol preponderent în destinul omenesc.

Argèlès, plecat de douăzeci și cinci de minute, nu-și luase încă toată viteza. Spargevalul rămăsese în urmă cu o milă și vasul se pregătea să se îndrepte spre sud-vest.

În acest moment, doctorul Bruno, care se afla pe dune, apucă luneta și privi țintă în direcția portului spre un obiect mișcător, încununat de rotocoale de fum negru și de aburi albi.

Să fixeze acest obiect timp de câteva secunde, să scoată o exclamație de surpriză, să alerge spre scara de la tribord, să coboare pe punte, să se urce până la pasarelă unde stătea căpitanul Bugarach, să-l interpeleze cu o voce găfâită și stăruitoare și să-i pună luneta în mână, toate acestea n-au fost pentru doctorul Bruno decât o chestiune de o jumătate de minut.

— Domnule comandant, priviți! zise el, indicându-i obiectul ce se mărea pe măsură ce se apropia tot mai mult.

— Cu siguranță că este o șalupă cu abur, răspunse căpitanul Bugarach, după ce desluși obiectul.

— Și, fără doar și poate, am impresia că această șalupă caută să ne ajungă, adăugă doctorul Bruno.

— Fără îndoială, doctore, căci de la prova ni se semnalizează...

— O să dați ordin să oprească?...

— Nu prea știu dacă trebuie!... Ce poate să vrea de la noi această șalupă?...

— O să aflăm când ne va aborda...

— Eh, asta-i acum! se strâmbă căpitanul Bugarach, care nu părea prea dornic să-și imobilizeze elicea.

Doctorul Bruno nu se dădu bătut.

— Mă gândesc, exclamă el, dacă nu-i cumva călătorul întârziat, care aleargă după *Argèlès*...

— Acest domn Dardentor... care a pierdut plecarea?...

— Și care s-o fi aruncat în această șalupă ca să ne ajungă din urmă...

Explicație îndeajuns de plauzibilă, căci era limpede că șalupa, mărind viteza, căuta să ajungă pachebotul mai înainte ca acesta să iasă în larg. Și se prea putea, într-adevăr, ca strădania să fie în interesul acelui întârziat a cărui absență o deplângea atât de amarnic familia Dèsirandelle.

Dardentor, urmat de servitorul său...

Căpitanul Bugarach nu era omul care să sacrifice costul unui loc de clasa întâi pentru plictisul de a se opri câteva minute. Scoase trei-patru înjurături de o sonoritate pe deplin meridională, dar dădu ordin în sala mașinilor să stopeze.

Pachebotul se mai deplasă cu viteza lui pe o distanță de un cablu, apoi mersul i se încetini din ce în ce și vasul se opri locului. Totuși, deoarece hula din larg îl lovea pieziș, ruliul se accentua, spre paguba pasagerilor și a pasagerelor care se și aflau în chinurile răului de mare.

Cu toate acestea, șalupa avea o viteză atât de mare, încât partea de jos a etravei ieșea din apa înspumată. Începea să se distingă un personaj așezat la prova și fluturându-și pălăria.

În acest moment, domnul Dèsirandelle se încumetă să urce pe pasarelă, și de acolo, adresându-i-se doctorului Bruno, care rămăsese lângă căpitan, întreabă:

— Ce așteptați?...

— Șalupa asta, răspunse doctorul.

— Și ce vrea?...

— Să ne dăruiască încă un pasager... fără îndoială, pe cel care a întârziat...

— Domnul Dardentor?

— Domnul Dardentor, dacă ăsta îi este numele.

Domnul Dèsirandelle înșfăcă luneta pe care i-o întinsese doctorul, și, după nenumărate încercări zadarnice, izbuti să încadreze șalupa în obiectivul instrumentului atât de mobil.

— El... el este! Strigă el.

Și se grăbi să-i ducă vestea cea bună mamei lui Agathoele.

Șalupa nu mai era decât la trei cabluri de *Argèlès*, pe care îl legăna o hulă obositoare, în vreme ce preaplinul aburului ieșea prin supape cu un zgomot asurzitor de plesnitoare.

Șalupa ajunsese lângă vas în clipa când domnul Dèsirandelle, puțin cam palid după vizita făcută soției sale, apărea din nou pe punte.

Îndată o scară de frânghie cu trepte de lemn, desfășurată peste bastingaj, căzu pe lângă bordul pachebotului.

În vremea asta pasagerul era ocupat să-l plătească pe proprietarul șalupei, și e de presupus că o făcu în mod regesc, căci fu salutat cu unul din acele saluturi ca: „Mulțumesc, excelența voastră!” al căror secret se pare că-l dețin numai șmecherii.

Câteva secunde mai târziu, sus-zisul personaj, urmat de servitorul său care îi ducea valiza, urca voinicește scara, sărea pe punte, și, cu un chip vesel, surâzând și plecându-se cu grație, saluta în dreapta și-n stânga.

Apoi, zărindu-l pe domnul Dèsirandelle, care se pregătea să-l dojenească, strigă:

— Ei, da... iată-mă, burduleo! și-i arse o palmă zdravănă peste pânțele.

III ÎN CARE AMABILUL EROU AL ACESTEI POVESTIRI ÎNCEPE SĂ SE AȘEZE ÎN PRIMUL PLAN

Domnul Dardentor — cu prenumele Clovis — văzuse lumina zilei, cu patruzeci de ani înainte de începerea acestei povestiri, în piața De la Loge, numărul 4, în vechiul Ruscino, devenit capitală a Roussillon-ului, astăzi capitală a regiunii Pirineilor orientali — în celebrul și patrioticul Perpignan.

Tipul lui Clovis Dardentor nu este rar în acest liniștit oraș provincial. Închipuiți-vă un bărbat de o statură deasupra celei mijlocii, lat în spate, cu o osatură viguroasă, cu sistemul mușchiular dominând sistemul nervos, în perfectă *eusthenie* — adică, pentru cei care au uitat greaca, într-un echilibru desăvârșit al forțelor sale — cu capul rotund, părul cărunț tuns scurt, barba neagră în evantai, privirea vioaie, gura mare, dantura superbă, piciorul sigur, mâna îndemnatică, bine călit moral și fizic, prietenos deși de o natură autoritară, mereu cu bună dispoziție, de o elocvență nesecată, foarte descurcăreț, foarte expeditiv — în sfârșit, meridional pe cât poate fi un individ care nu este originar din acea Provență în care se rezumă și se concentrează Sudul francez.

Clovis Dardentor era celibatar, și, într-adevăr, nu s-ar fi putut concepe un atare bărbat cuplat prin legăturile conjugale, și nici ca vreo lună de miere să se fi ivit vreodată la orizontul lui. Nu părea misogin, căci se complăcea în societatea femeilor, dar era misogin în cel mai înalt grad. Acest dușman al căsătoriei nu concepea ca un bărbat, sănătos la spirit și la trup, lansat în afaceri, să aibă vreme să se mai gândească la ea. Căsătoria! El n-o admitea nici pe cea din pasiune, nici din conveniență, nici din interes, nici din pricina averii, nici din rațiune, nici sub regimul comunității de bunuri, nici sub regimul separării bunurilor, n-o admitea din nici unul din motivele obișnuite în lumea de pe acest pământ.

Însă din faptul că un bărbat a rămas celibatar nu urmează că a trăit în trândăvie. Asta nu s-ar fi putut spune despre Clovis Dardentor. Dacă era bogat având două frumoase milioane, ele nu-i veneau nici dintr-un capital, nici din moșteniri. Nu! El le câștigase în întregime prin munca sa. Membru în numeroase societăți comerciale și industriale, de tăbăcării, de ateliere de marmură, de ateliere de fabricat dopuri, de vinuri de Rivesaltes, el realizase întotdeauna, cu o deosebită pricepere, beneficii considerabile. Dar mai ales industriei dogăriei, atât de importantă în regiune, îi consacrase el cea mai mare parte a timpului și a inteligenței sale. Retras din afaceri la patruzeci de ani, după ce făcuse avere, având o rentă lunară, el n-ar fi vrut să facă parte din acei strângători, grijulii să-și economisească veniturile. De la retragerea din afaceri, trăia pe picior mare, nedisprețuind călătoriile, mai ales la Paris, unde se ducea în mod frecvent. Înzestrat cu o sănătate zdravănă, el posedea un stomac pe care i l-ar fi invidiat până și orătanii atât de renumiți în această privință, printre alergătorii din Africa meridională.

Familia perpignanezului nostru se reducea la el însuși. Lunga linie a strămoșilor săi se sfârșea cu persoana sa. Nici un ascendent, nici un descendent, nici un colateral — în afară de al douăzeci și șaselea sau de al douăzeci și șaptelea grad, deoarece, după cum spun statisticienii, toți francezii sunt între ei rude de acest grad, numai de urci până în epoca lui Francisc I. Dar, veți fi de

acord, de acești colaterali nu-i cazul să te preocupe. Și, dealtfel, fiecare om, de urcă până la începutul erei creștine, nu posedă oare o sută treizeci și nouă de cvadrilioane de strămoși — nici mai mulți, nici mai puțini?...

Clovis Dardentor nu era din cale afară de mândru de asta. Totuși, dacă era atât de lipsit de familie, fără îndoială că el nu vedea în asta nici un inconvenient, dat fiind că niciodată nu se gândise să-și creeze una, prin procedeele care sunt la îndemâna lumii întregi. Pe scurt, iată-l îmbarcat spre Oran — și să-l vedem debarcând teafăr și nevătămat în capitala marii provincii algeriene!

Unul din motivele principale pentru care se cuvenea ca *Argèlès* să fie sortit unei navigații superbe era, desigur, prezența perpignanezului la bordul lui. Până în ziua aceea, ori de câte ori se ducea în Algeria — o țară ce-i plăcea nespus — pleca din Marsilia; acum era pentru prima dată că acordase preferință liniei de la Cette. Făcând cinstea unuia din pachetoturile ei de a-i încredința transportarea persoanei sale, era important ca această călătorie să-i dea toată satisfacția, cu alte cuvinte să fie dus la destinație după o traversare pe cât de scurtă, pe atât de fericită.

De îndată ce puse piciorul pe punte, Clovis Dardentor se întoarse spre servitorul său:

— Patrice, du-te să reții cabina 13, îi zise. Patrice îi răspunse prompt:

— Domnul știe că a fost reținută prin depeșă, și nu trebuie să aibă nici o grijă în această privință.

— Ei bine, coboară-mi valiza și alege-mi un loc la masă cât se poate mai bun... nu prea departe de căpitan. Sunt lihnit de foame!

Această locuțiune i se păru fără îndoială lui Patrice prea puțin distinsă, și poate că ar fi preferat ca stăpânul lui să fi zis „leșinat de foame”, căci o schimbă de dezaprobare i se zugrăvi pe buze. Oricum ar fi fost, el se îndreptă spre dunetă.

În acest moment, Clovis Dardentor îl zări pe comandantul lui *Argèlès*, care tocmai părăsea pasarella, și-l aborda fără ceremonie, în acești termeni:

— Hei! hei! Căpitane, de ce n-ați avut răbdare să așteptați pe unul din pasagerii dumneavoastră întârziați?... Mașina pachetotului dumneavoastră avea oare mîncărime, de era atât de nerăbdătoare să se scarpine cu elicea?

Această metaforă n-are nimic marinăresc în ea, dar Clovis Dardentor nu era marinar, și, în limbajul lui bogat în imagini, el spunea lucrurile cum îi veneau la gură, în fraze când îngrozitor de pompoase, când regretabil de vulgare.

— Domnule, îi răspunse căpitanul Bugarach, plecările noastre au loc la oră fixă, și regulamentele Companiei nu ne permit să așteptăm...

— Oh, dar nu sunt supărat pe dumneavoastră! replică Clovis Dardentor întinzând căpitanului mâna.

— Și nici eu, îi răspunse acesta, cu toate că am fost silit să opresc...

— Dacă-i așa, opriți-vă aici! exclamă perpignanezul nostru. Și îi scutură mâna căpitanului Bugarach cu puterea unui fost dogar care a mînuit cleștele și rindeaua.

— Să știți, adăugă el, că dacă șalupa mea n-ar fi putut să ajungă pachetotul dumneavoastră, ea și-ar fi continuat drumul până în Algeria... și că, dacă n-aș fi putut să găsesc această șalupă, m-aș fi aruncat în apă, de sus de pe chei, și v-aș fi urmat înot! Așa-s eu, brave căpitan Bugarach!

Da, așa era Clovis Dardentor, și cei doi tineri, cărora le făcea plăcere să-l audă pe acest original, fură onorați cu un salut la care răspunseră și ei surâzând.

— Strașnic tip! murmură Jean Taconnat.

În acest moment, *Argèlès* viră cu un cart și o luă în direcția capului Agde.

— Să nu uit, căpitane Bugarach, o chestiune de cea mai mare importanță, continuă domnul Dardentor.

— Spuneți.

— La ce oră e cina?...

— La ora cinci.

— Peste patruzeci și cinci de minute, deci... Nici mai devreme, dar nici mai târziu!...

Și domnul Dardentor se răsuci pe un picior, după ce-și consultase magnificul ceas cu repetiție, pe care un lanț gros de aur îl ținea agățat oblic de butoniera vestei din stofă bună, cu nasturi metalici.

Cu siguranță, spre a folosi o locuțiune justificată de toată persoana lui, acest perpignanez avea „mult șic”, cu pălăria lui moale aplecată pe urechea dreaptă, cu binoclul în bandulieră, cu pătura de călătorie atârându-i pe umăr până la talie, cu pantalonii bufanți, cu ghetrele cu limbi de aramă și cu botinele de vânătoare cu talpă dublă.

Dar iată că vocea-i mucalită răsună iarăși, zicând:

— Dacă am pierdut plecarea, n-o să ratez cina, scumpul meu căpitan, și oricât de puțin s-ar fi ostenit bucătarul dumneavoastră șef pentru meniul lui, o să mă vedeți înfulecând pe nerăsuflate...

Deodată acest flux de vorbe, schimbându-și cursul, se îndreptă spre un alt interlocutor.

Domnul Dèsirandelle, care se dusese s-o înștiințeze pe doamna Dèsirandelle de sosirea tovarășului lor de călătorie, atât de regretabil întârziat, tocmai apăsese.

— Hei, scumpe prietene! exclamă Clovis Dardentor. Și doamna Dèsirandelle?... Unde este oare minunata doamnă?... Și cel mai frumos dintre Agathocli?...

— N-avea teamă, Dardentor, răspunse domnul Dèsirandelle, noi n-am fost în întârziere, și *Argèlès* n-a fost obligat să plece fără noi!

— Îmi faci reproșuri, dragă?...

— Desigur... le meriți din plin!... Ce griji ne-ai mai dat!... Ne vedeai pe noi debarcând la Oran, la doamna Elissane... iară dumneata?

— Ei, ai bombănit destul, Dèsirandelle... E vina acestui zăpăcit de Pigorin!... M-a reținut cu mostrele lui de vin vechi de Rivesaltes... A trebuit să degustez și să tot degustez... și când am apărut la capătul vechiului bazin, *Argèlès* ieșea pe șenal... Dar iată-mă, și este inutil să mai critici un lucru, odată întâmplat, și să holbezi ochii... Altfel o să ajungi să mărești raliul!... Și soția dumitale?...

— Ea este în pat... puțin cam...

— De pe acum?

— De pe acum, suspină domnul Dèsirandelle, ale cărui pleoape tremurau, și eu însumi...

— Dragă, îți dau un sfat prietenesc! zise Clovis Dardentor. Nu deschide gura așa cum faci... Ține-o închisă cât mai mult cu putință... Sau asta ar însemna să te supui la grea caznă?...

— Ei, drăcie, îngăimă domnul Dèsirandelle, dumitale îți dă mâna!... Ah! Această traversare până la Oran!... Nici doamna Dèsirandelle și nici eu nu ne-am fi hazardat, dacă n-ar fi fost în joc viitorul lui Agathocle!...

Într-adevăr, era vorba despre viitorul acestui unic moștenitor al Dèsirandelle-ilor. În fiecare seară, Clovis Dardentor, care era un vechi prieten al acestei familii, venea să-și facă partida de cărți — bezig sau pichet — în casa din strada Popinicare. Aproape că-l văzuse născându-se pe acest copil, îl văzuse crescând — fizicește, cel puțin, căci inteligența îi rămăsese în urma creșterii. Agathocle făcu la liceu studii slabe, conform soartei obișnuite a leneșilor și a proștilor. Nu dovedea nici o vocație pentru nimic. I se părea că idealul unei creaturi omenești este să nu facă nimic în viață. Cu ceea ce avea să-i revină de pe urma părinților, el trebuia să aibă într-o bună zi vreo zece mii de franci rentă. Era o sumă, dar Dèsirandelle-ii visau pentru fiul lor o rentă mai mare. Ei cunoșteau familia Elissane care, înainte de a locui în Algeria, stătea la Perpignan. Doamna Elissane, văduva unui fost negustor, în vârstă de cincizeci de ani pe atunci, se bucura de o frumoasă bunăstare materială, datorită averii pe care i-o lăsase soțul ei care, după ce se retrăsese din afaceri, se dusesse să se stabilească în Algeria. Văduva n-avea decât o fată de douăzeci de ani. „E o partidă frumoasă domnișoara Louise Elissane!” se zicea până departe în provincia Oran, și tot așa și în Pirineii orientali, sau, cel puțin, în casa din strada Popiniere. S-ar fi putut închipui oare ceva mai potrivit decât o căsătorie între Agathocle Dèsirandelle și Louise Elissane?...

Însă, înainte de a te căsători, trebuie să faci cunoștință, și dacă Agathocle și Louise se văzuseră pe când erau copii, ei nu păstraseră nici o amintire unul despre celălalt. Așadar, deoarece Oranul nu venea la Perpignan, fiindcă doamnei Elissane nu-i plăcea să se deplaseze, Perpignan-ul trebuia să meargă la Oran. De aici se născu ideea acestei călătorii, deși doamna Dèsirandelle resimțea simptomele răului de mare numai dacă privea valurile revărsându-se pe plajă, și deși domnul Dèsirandelle, în ciuda pretențiilor lui, nu era nici el mai tare. Atunci s-au gândit la Clovis Dardentor. Acest perpignanez avea deprinderea călătoriilor. El n-ar refuza să-și însoțească prietenii. Poate că nu-și făcea iluzii asupra valorii acestui băiat pe care voiau să-l căsătorească. Dar, după părerea lui, când e vorba să se transforme în soți, toți bărbații sunt deopotrivă. Dacă Agathocle îi plăcea tinerei moștenitoare, lucrul ar merge de la sine. Este adevărat că Louise Elissane era fermecătoare... Pe scurt, când Dèsirandelle-ii vor fi debarcat la Oran, vom avea timp s-o prezentăm cititorului, și el va fi liber să intre în rândurile celor ce vor voi să-l înlăture pe Agathocle.

Știm acum cu ce scop acest grup perpignanez se îmbarcase pe *Argèlès* și pentru ce înfrunta o traversare mediteraneană.

Așteptând ora cinei, Clovis Dardentor se urcă pe dunele unde se aflau călătorii din clasa întâi, pe care ruliul nu-i trimisese încă îndărăt în cabinele lor. Domnul Dèsirandelle, a cărui paloare se accentua mereu, îl urmă și se prăbuși pe o bancă.

Agathocle se apropie.

— Ei, băiete, tu ai o mutră mai arătoasă decât taică-tău! zise domnul Dardentor. Merge treaba?...

Agathocle răspunse că „treaba mergea”.

— Cu atât mai bine, și caută să te ții tare până în ultimul moment! Să nu te prind cu o figură palidă și nesănătoasă sau cu o mină de dovleac copt!

Nu!... Nici o teamă de asta!... Marea nu-i făcea nici un rău acestui băiat.

Clovis Dardentor nu socotise că-i oportun să coboare în cabina doamnei Dèsirandelle. Buna doamnă știa că el se afla la bord, și asta era de ajuns. Consolările pe care i le-ar fi adus n-ar fi produs nici un efect salutar. Și pe urmă, domnul Dardentor aparținea acelei categorii de oameni îngrozitori, înclinați întotdeauna să-și bată joc de victimele răului de mare. Sub pretext că ei nu-l au, nu vor să admită că-l poți avea! Ar merita, pur și simplu, să-i spânzuri de verga mare!

Argèlès se afla la nivelul capului Agde, când un sunet de clopot răsună la prova. Bătuse ora cinci — ora cinei.

Până atunci, tangajul și ruliul pachebotului nu fuseseră prea accentuate. Hula, deși cam scurtă, nu le dădea decât o legănare foarte suportabilă celor mai mulți dintre pasageri. *Argèlès*, primind-o aproape din spate, se deplasa odată cu ea. Erau deci motive să sperii că lumea n-avea să lipsească în sufragerie.

Pasagerii și chiar cinci sau șase pasagere coborâră de pe dunetă pe scara dublă, și-și ocupară locurile reținute la masă.

Domnul Eustache Oriental ședea la locul lui, manifestând o vie nerăbdare. De două ceasuri era acolo!... Totul te făcea să crezi însă că, odată sfârșită cina, acest acaparator de locuri bune se va urca iar pe punte, și că nu va rămâne ținut de acest scaun până la sosirea în port.

Căpitanul Bugarach și doctorul Bruno stăteau în fundul sălii. Ei își îndeplineau întotdeauna datoria de a face onorurile mesei. Clovis Dardentor, domnii Dèsirandelle, tatăl și fiul, se îndreptară spre capul mesei. Marcel Lornans și Jean Taconnat, dornici să studieze aceste diverse tipuri de perpignanezi, se așezară lângă domnul Dardentor. Ceilalți convivi se așezară după plac — în totul vreo douăzeci — câțiva în vecinătatea domnului Oriental, în apropierea oficiului de unde veneau mâncărurile la ordinul șefului de sală.

Domnul Clovis Dardentor făcu imediat cunoștință cu doctorul Bruno, și putem fi siguri că, grație acestor doi flecari îndrăciți, conversația n-avea să lăncezească în preajma căpitanului Bugarach.

— Doctore, zise domnul Dardentor, sunt fericit... foarte fericit să vă strâng mâna, chiar de-ar fi îmbibată de microbi ca mâinile tuturor confrăților dumneavoastră...

— Nu vă fie teamă, domnule Dardentor, îi răspunse doctorul Bruno pe același ton de bună dispoziție, tocmai m-am spălat cu apă boricată.

— Puah! Nu mă sinchiesc de microbi și de lumea microbiană! exclamă domnul Dardentor. Niciodată n-am fost bolnav, nici o zi, nici un ceas, scumpul meu Esculap!... Niciodată n-am fost răcit, nici măcar cinci minute!... Niciodată n-am înghițit nici o infuzie și nici o pilulă!... Și-mi îngădui să cred că n-o să încep să iau medicamente pe baza rețetelor dumneavoastră!... Oh, tovărășia medicilor îmi este foarte agreabilă!... Ei sunt oameni de treabă care n-au decât o

vină, aceea de a-ți strica sănătatea chiar numai luându-ți pulsul sau privindu-ți limba!... Acestea fiind zise, sunt încântat să mă așez la masă lângă dumneavoastră, și de-i bună cina, o s-o înfulec pe nerăsuflăte!

Doctorul Bruno nu se dădu bătut, deși își găseie unul mai limbut decât el. Îi răspunse fără a căuta să apere prea mult corpul medical împotriva unui adversar atât de bine înarmat. Apoi, după ce-și făcu apariția supa, fiecare nu se mai gândi la altceva decât să-și potolească pofta de mâncare mărită de aerul tare al mării.

La început, oscilațiile pachetului nu fură de natură să-i jeneze pe comenseni, cu excepția domnului Dësirandelle, care devenise alb ca șervetul său. Nu se simțeau nici mișcările de leagăn care compromit orizontalitatea, nici ridicările și coborârile care deranjează verticalitatea. Dacă această stare de lucruri nu s-ar schimba în timpul mesei, diversele feluri s-ar servi fără greutate, până la desert.

Dar, deodată, iată că începu zăngănitul veselei. Lămpile atârinate de tavan, din sufragerie, se clătinară deasupra capetelor comensinilor, spre marea lor neplăcere. Ruliul și tangajul se combinară spre a pricinui o dezordine generală printre pasageri, ale căror scaune căpătau înclinații neliniștitoare. Nu mai exista siguranță în mișcarea brațelor și a mâinilor. Paharele erau duse cu greutate la gură și, cel mai adesea, furculițele împungeau obraji sau bărbia.

Majoritatea comensinilor nu putură să reziste. Domnul Dësirandelle fu printre primii care plecă de la masă cu o grabă semnificativă. Dornici să respire aerul proaspăt de afară, mulți alții îl urmară — o adevărată debandadă, cu toate sfaturile căpitanului Bugarach care repeta:

— Nu-i nimic, domnilor... această clătinare a lui *Argèlès* n-o să țină mult!...

Dar Clovis Dardentor începu să strige:

— Uite-i cum o întind în șir indian!

— Intotdeauna-i așa! continuă căpitanul, făcând un semn cu ochiul.

— Nu, răspunse perpignanezul nostru, nu pricep cum de poți să n-ai inimă în pântec!

Admițând că această expresie nu este contrarie legilor organismului omenesc, și dacă într-adevăr inima se poate deplasa după cum arată această locuțiune populară, inima acestor oameni de treabă nu tindea să coboare, ci mai degrabă să se urce spre buzele lor. Pe scurt, în momentul în care șeful de sală ordonă să se aducă antreurile, masa nu mai număra decât vreo zece comenseni foarte curajoși. Printre ei figurau, fără a mai vorbi de căpitanul Bugarach și de doctorul Bruno, obișnuiți cu această harababură din *dining-rooms*¹, Clovis Dardentor, credincios la post, Agathocle, pe care fuga părintelui său îl lăsa foarte indiferent, cei doi veri Marcel Lornans și Jean Taconnat, câtuși de puțin tulburați în funcțiile lor digestive, și în sfârșit, la celălalt capăt al mesei, impasibilul domn Eustache Oriental, pândind mâncărurile, întrebând chelnerii, negândindu-se deloc să se plângă de aceste neplăcute zguduituri ale lui *Argèlès*, din moment ce avea alegerea celor mai bune bucăți.

Cu toate acestea, după exodul comensinilor tulburați încă de la începutul cinei, căpitanul Bugarach îi aruncă o privire ciudată doctorului Bruno, care îi răspunse

¹ Dining-rooms – sufragerii (în limba engleză în text). (nt)

printr-un zâmbet ciudat. Acest zâmbet și această privire păreau să se fi înțeleș, și, ca într-o oglindă fidelă, ele se reflectau pe figura impasibilă a șefului de sală.

Și, în această clipă, Jean Taconnat îl atinse cu cotul pe vârul său, și-i spuse cu vocea înceată:

— Asta-i o lovitură aranjată dinadins.

— Nu mă privește, Jean!...

— Nici pe mine! răspuse Jean Taconnat punându-și în farfurie o savuroasă bucată de somon de un roz palid, din care domnul Oriental nu se înfruptase după plac.

Iată, pe scurt, în ce constă această lovitură aranjată dinadins:

Există căpitani — nu toți — dar există unii, se pare, care, într-un scop lesne de înțeles, modifică intrucâtva direcția pachebotului chiar la începutul mesei — oh, o ușoară schimbare de direcție, nimic altceva! Și, într-adevăr, le-ai putea-o reproșa? Este oare oprit să așezi un vas în calea valurilor timp de numai un sfert de oră?... Este oprit să colaborezi cu ruliul și cu tangajul spre a realiza o economie sensibilă a cheltuielilor mesei?... Nu, și de se face asta, nu trebuie să protestezi prea tare!

Dealtfel, această harababură nu se prelungi peste măsură. Este adevărat că cei goniți nu mai fură ispititiți să-și reia locurile la masa comună, cu toate că pachebotul își redobândise un mers mai calm și, de ce să n-o spunem, mai cinstit.

Cina, restrânsă la câțiva comeseși alesi astfel, avea deci să se continue în condiții excelente, fără ca nimeni să se neliniștească pentru acei nenorociți goniți din sufragerie și grupați pe punte în atitudini pe cât de variate, pe atât de jalnice.

IV ÎN CARE CLOVIS DARDENTOR SPUNE LUCRURI DIN CARE JEAN TACONNAT SOCOATE SĂ SCOATĂ UN PROFIT

— Câte locuri goale la masa dumneavoastră, scumpe căpitane! exclamă Clovis Dardentor, pe când șeful de sală supraveghea aducerea farfuriilor cu mâncare, fără a renunța la obișnuita sa demnitate.

— Poate că-i de temut ca numărul lor să mai crească, dacă marea devine mai rea... făcu observația Marcel Lornans.

— Rea?... Este o mare ca uleiul! răspuse căpitanul Bugarach. *Argèlès* a intrat într-un contracurent unde talazul era mai puternic!... Asta se întâmplă câteodată...

— Mai ales la ora prânzului și a cinei, replică Jean Taconnat cu aerul cel mai serios din lume.

— Într-adevăr, adăugă cu neglijență Clovis Dardentor, am observat și eu, și dacă afurisitele astea de companii maritime își fac un profit din chestia asta...

— Credeți?... exclamă doctorul Bruno.

— Nu cred decât un lucru, răspuse Clovis Dardentor, și anume, că, în ce mă privește, n-am pierdut nici o îmbucătură, și că de n-o rămâne decât un pasager la masă...

— Dumneavoastră veți fi acela! continuă Jean Taconnat.

— Ai ghicit-o, domnule Taconnat.

Perpignanezul nostru îi spunea pe nume, de parcă l-ar fi cunoscut de patruzeci și opt de ore.

— Totuși, continuă Marcel Lornans, e posibil ca unii din tovarășii noștri să revină la masă... Ruliul se simte mai puțin...

— V-o repet, afirmă căpitanul Bugarach... N-a fost decât un moment... A fost de ajuns o neatenție a cârmaciului... Șef de sală, vezi deci dacă printre comensii noștri...

— Printre alții, bietul taică-tău, Agathocle! aminti Clovis Dardentor.

Dar tânărul Dèsirandelle dădu din cap, știind bine că autorul zilelor sale nu s-ar hotărî să revină în sufragerie, și nu se mișcă din loc.

Cât despre șeful de sală, el se îndreptă fără convingere spre ușă, cunoscând bine inutilitatea demersului său. Când un pasager a părăsit masa, cu toate că împrejurările s-au schimbat, rareori el consimte să reapară acolo. Și, de fapt, locurile goale nu se mai ocupară, lucru de care domnul căpitan și excelentul doctor binevoiră să se arate tare amărâți.

O ușoară mișcare a cârmei îndreptase direcția pachebotului, hula nu-l mai lua din față și liniștea celor vreo zece comensii rămași la locul lor era asigurată.

Dealtfel, e mai bine să nu fie prea mulți la masă, după cum pretindea Clovis Dardentor. Prin asta serviciul câștigă, intimitatea de asemenea, și discuția poate să devină generală.

Ceea ce se și întâmplă. Toată conversația fu condusă de eroul acestei povestiri, și în ce chip! Doctorul Bruno, oricât de bun vorbitor era, de-abia găsea din când în când loc să-și spună cuvântul — nici Jean Taconnat nu reușea mai mult, și Dumnezeu știe dacă se amuza să audă toată această vorbărie! Marcel Lornans se mulțumea să zâmbească, Agathocle să mănânce fără să înțeleagă nimic, domnul Eustache Oriental să degusteze bucățile cele bune, stropindu-le cu o sticlă de *pomard*¹, pe care șeful de sală i-o adusese într-o orizontalitate liniștitoare. De ceilalți comensii, nu era cazul să te ocupi.

Supremația Sudului asupra Nordului, meritele indiscutabile ale orașului Perpignan, rangul pe care îl deținea în el unul din cei mai de vază fii ai lui, Clovis Dardentor în persoană, considerația pe care i-o asigura bogăția sa cinstită câștigată, călătoriile pe care le și făcuse, cele pe care se gândea să le facă, intenția lui de a vizita Oranul despre care Dèsirandelle-ii îi vorbeau neîncetat, proiectul pe care și-l făcuse de a străbate această frumoasă provincie algeriană... În sfârșit, plecase și nu se preocupa deloc să știe când avea să se întoarcă.

Ar fi o greșeală să se creadă că acest flux de fraze ieșite de pe buzele lui Clovis Dardentor împiedica conținutul farfuriei să se urce până la gura lui. Nu! Aceste intrări și ieșiri se executau simultan, cu o ușurință minunată. Acest tip uimitor vorbea și mânca totodată, fără să uite să-și golească paharul, spre a ușura această dublă operație.

„Ce mașină omenească! își zicea Jean Taconnat. Cum mai funcționează! Acest Dardentor este unul din cele mai reușite eșantioane meridionale pe care le-am întâlnit vreodată!”

¹ Vin de Burgundia de prima calitate. (n.t.)

Doctorul Bruno îl admira și el tot atât de mult. Ce obiect de disecție remarcabil ar constitui acest exemplar, și ce mare profit ar dobândi fiziologia, cercetând misterele unui atare organism! Dar, dat fiind că propunerea de a lăsa să i se deschidă pânțele ar fi părut inoportună, fără îndoială, doctorul se mărgini să-l întrebe pe domnul Dardentor dacă își menajase întotdeauna sănătatea.

— Sănătatea... scumpe doctore?... Ce înțelegeți, vă rog, prin acest cuvânt?...

— Înțeleg ceea ce toată lumea e de acord să înțeleagă, răspunse doctorul. Este, după definiția unanim admisă, exercitarea permanentă și lesnicioasă a tuturor funcțiilor...

— Și, acceptând această definiție, declară Marcel Lornans, noi dorim să știm dacă la dumneavoastră, domnule Dardentor, această exercitare este lesnicioasă...

— Și permanentă, adăugă Jean Taconnat.

— Permanentă, întrucât n-am fost niciodată bolnav, declară perpignanezul nostru bătându-se peste piept, si lesnicioasă, deoarece se produce fără ca eu să bag de seamă!

— Ei bine, scumpe pasager, sunteți lămurit acum asupra a ceea ce se înțelege prin cuvântul „sănătate” — ceea ce ne-ar permite să bem în sănătatea dumneavoastră?... întrebă căpitanul Bugarach.

— Dacă asta trebuie să vă permită, sunt de acord că sunt pe deplin lămurit, și, într-adevăr, mi se pare că a venit momentul să destupăm o șampanie fără să mai așteptăm până la desert!

În Sud, expresia „a destupa o șampanie” se folosește în mod frecvent, și, pronunțată de Clovis Dardentor, desigur că dobânda o magnifică emfază meridională.

Fu adusă așadar șampania Roederer, cupele fură umplute, încununate de o spumă albă, și conversația nu se poticni în ea, ba, dimpotrivă, se însufleți.

Doctorul Bruno fu cel ce reaprinsese focul cu aceste vorbe:

— Atunci, domnule Dardentor, o să vă rog să răspundeți la o altă întrebare: spre a vă păstra această stare de sănătate perfectă, v-ați abținut de la orice exces?...

— Ce înțelegeți dumneavoastră prin cuvântul „exces”?...

— Asta-i bună! exclamă Marcel Lornans zâmbind, cuvântul „exces”, ca și cuvântul „sănătate”, sunt deci necunoscute în Pirineii orientali?...

— Necunoscute... nu, domnule Lornans, dar, propriu-zis, nu prea știu ce înseamnă...

— Domnule Dardentor, reluă doctorul Bruno, să comiți excесе, înseamnă să abuzezi de tine, să-ți uzezi corpul precum și spiritul, arătându-te necumpătat, nestăpănit, netemperat, lăsându-te pradă îndeosebi plăcerilor mesei, patimă de plâns care nu întârzie să distrugă stomacul...

— *Ques aco*¹ stomacul?... întrebă Clovis Dardentor pe cel mai serios ton cu putință.

— Ce este asta?... strigă doctorul Bruno. Ei drăcie! O mașină care servește să fabrice gastralgiile, gastritele, gastro-enteritele, endo-gastritele, exogastritele!

¹ Ques aco — ce este asta. (în limba latină în text) (n.t.)

Și, revărsând acest potop de expresii care au ca radical cuvântul *gaster*, el părea tare fericit că stomacul a dat naștere la atâtea afecțiuni specifice.

Pe scurt, întrucât Clovis Dardentor continua să susțină că tot ceea ce arăta o deteriorare oarecare a sănătății îi era necunoscut, întrucât refuza să admită că aceste cuvinte aveau vreo semnificație, Jean Taconnat, foarte amuzat, folosind singura locuțiune care rezumă intemperanța omenească, zise:

— În sfârșit... n-ați făcut niciodată „nuntă”?...

— Nu... deoarece n-am fost niciodată căsătorit!

Și vocea răsunătoare a acestui original se prelungi în asemenea hohote de râs încât paharele zăngăniră pe masă, de parcă ar fi fost zguduită de o lovitură de ruliu.

Au înțeles că ar fi cu neputință să afle dacă acest nemaipomenit Dardentor fusese sau nu prototipul sobrietății, dacă datora temperanței lui obișnuite neobișnuita sănătate de care se bucura, sau ea se datora unei constituții de fier pe care nici un abuz n-o putuse deteriora.

— Haide, haide, recunosc căpitanul Bugarach, văd, domnule Dardentor, că natura v-a clădit spre a deveni unul din viitorii noștri centenari!

— De ce nu, scumpe căpitane?...

— Da... de ce nu? repetă Marcel Lornans.

— Când o mașină este solid construită, continuă Clovis Dardentor, bine echilibrată, bine unsă, bine întreținută, nu există nici un motiv ca să nu dureze mereu!

— Într-adevăr, conchise Jean Taconnat, și din moment ce nu duce lipsă de combustibil...

— Și nici n-o să-i lipsească combustibilul! strigă Clovis Dardentor agitându-și buzunarul vestei care scoase un sunet metalic. Acum, scumpii mei domni, adăugă el cu un hohot de râs, ați sfârșit cu întrebările de încuietore?...

— Nu! replică doctorul Bruno.

Și încăpățânându-se să-l încolțească pe perpignanez:

— Greșiți, domnule, greșiți! strigă el. Nu există o mașină atât de solidă încât să nu se uzeze, nu există un mecanism atât de perfect încât să nu se strice într-o bună zi...

— Asta depinde de mecanic! ripostă Clovis Dardentor, care își umplu paharul până sus.

— Dar, în sfârșit, țipă doctorul, odată și odată o să muriți, presupun?...

— Și pentru ce vreți să mor, de vreme ce nu consult niciodată medicul? În sănătatea dumneavoastră, domnilor!

Și, în mijlocul ilarității generale, ridicându-și paharul, ciocni vesel cu paharele tovarășilor de masă, apoi îl goli dintr-o dată. Conversația continuă zgomotoasă, caldă, asurzitoare, până la desert, al cărui meniu variat înlocui felurile servite mai înainte.

E lesne de închipuit efectul pe care acest tumult gastronomic trebuia să-l aibă asupra nefericiților pasageri din cabine, întinși pe patul de suferință, și cărora vărsăturile nu puteau decât să li se agraveze în vecinătatea unei atari veselii.

În mai multe rânduri, domnul Dësirandelle apăruse în pragul sufrageriei. Întrucât cina sa și a soției sale erau cuprinse în costul biletului de traversare, ce

neplăcut lucru să nu poată să-și consume porția! Dar de-abia deschidea ușa că se și simțea zguduit de răul stomacal și cu ce grabă se urca iar pe punte!

Singura lui consolare consta în a-și zice:

„Din fericire, fiul nostru Agathocle este pe cale să înfulece cât trei!”

Și, de fapt, băiatul lucra conștiincios ca să recupereze cât mai mult posibil cheltuielile paterne.

Totuși, după ultimul răspuns al lui Clovis Dardentor, conversația se îndreptă într-o altă direcție. Nu se putea afla partea slabă a platoșei acestui om de viață, băutor de forță și mâncând cât șapte? Era indiscutabil că avea o constituție excelentă, o sănătate de nezdruccinat, un organism de prima mână. Dar, orice s-ar zice, el avea să sfârșească odată prin a părăsi această lume, ca și ceilalți muritori — să spunem aproape toți, spre a nu descuraja pe nimeni. Și când ar bate această oră fatală, cui îi va rămâne marea lui avere?... Cine va lua în stăpânire casele, valorile mobiliare ale fostului dogar din Perpignan, natura nedăruindu-i moștenitor nici direct nici indirect, nici măcar un singur colateral în grad de succesiune?...

I se atrase atenția, și Marcel Lornans îi zise:

— Pentru ce nu v-ați gândit să vă creați moștenitori?

— Dar cum?

— Așa cum se face, la naiba! strigă Jean Taconnat. Devenind soțul unei femei tinere, frumoase, sănătoase, demne de dumneavoastră...

— Eu... să mă căsătoresc?...

— Fără îndoială.

— Iată o idee care nu mi-a venit niciodată!

— Ar fi trebuit să vă vină, domnule Dardentor, declară căpitanul Bugarach, și este încă timp...

— Sunteți căsătorit, scumpul meu căpitan?...

— Nu.

— Dar dumneavoastră, doctore?...

— Nici eu.

— Și dumneavoastră, domnilor?...

— Nu, răspunse Marcel Lornans, dar la vârsta noastră lucrul nu-i de mirare!

— Păi bine, dacă voi nu sunteți căsătoriți, de ce vreți ca eu să fiu?

— Ca să aveți o familie, replică Jean Taconnat.

— Și odată cu familia, grijile pe care le aduce ea!

— Spre a avea copii... nepoți...

— Și, odată cu ei, necazurile pe care le pricinuiesc!

— În sfârșit, spre a avea descendenți naturali, care se vor întrista la moartea dumneavoastră...

— Sau care se vor bucura!

— Credeți oare, continuă Marcel Lornans, că statul nu se va bucura dacă vă moștenește?...

— Statul... să-mi moștenească averea... pe care ar mânca-o ca un risipitor ce este!

— Ăsta nu-i un răspuns, domnule Dardentor, zise Marcel Lornans, și stă în destinul omului să-și creeze o familie, să se perpetueze prin copiii săi...

- De acord, dar omul poate să aibă copii și fără să se căsătorească...
- Cum înțelegeți asta?... întrebă doctorul.
- O înțeleg așa cum trebuie să se înțeleagă, domnilor, și, cât despre mine, i-aș prefera pe cei veniți de-a gata.
- Copii adoptivi?... întrebă Jean Taconnat.
- Cu siguranță! Oare nu-i mai bine așa, de o sută de ori?... Oare lucrul ăsta nu-i mai înțelept?... Ai alegerea!... Poți să-i iei sănătoși la trup și la minte, după ce au trecut de vârsta tusei convulsive, a scarlatinei și a pojarului!... Poți să-ți alegi dintre blonzi sau bruneți, dintre proști sau inteligenți! Poți să-ți iei o fată sau un băiat, după cum dorești!... Poți să ai unul, doi, trei, patru, și chiar o duzină, după cum ai, mai mult sau mai puțin, dezvoltată această aptitudine a paternității adoptive!... În sfârșit, ești liber să-ți fabrici o familie de moștenitori în condiții excelente de garanție fizică și morală, fără să aștepti ca Dumnezeu să binevoiască a-ți binecuvânta căsătoria... Te binecuvântezi singur... la timpul și după pofa ta!...
- Bravo, domnule Dardentor, bravo! exclamă Jean Taconnat. În sănătatea adoptivilor dumneavoastră!
- Și ciocniră încă o dată paharele.
- Cât ar fi pierdut conviviilor așezați la masă în sufrageria de pe *Argèlès* de nu l-ar fi auzit pe expansivul perpignanez rostind ultima frază a tiradei sale, este cu neputință să-ți faci măcar o idee! Fusese magnific!
- Totuși, se crezu dator să adauge căpitanul Bugarach, că metoda dumneavoastră are ceva bun, scumpul meu pasager, fie! Dar de s-ar conforma ei toată lumea, dacă n-ar mai exista decât tați adoptivi, gândiți-vă la asta, n-ar mai exista curând copii de adoptat...
- Cătuși de puțin, căpitane, cătuși de puțin! răspunse Clovis Dardentor. Niciodată nu vor lipsi oameni cumsecade, gata să se căsătorească... mii și milioane...
- Din fericire, conchise doctorul Bruno, altminteri lumea n-ar întârzia să se sfârșească!
- Și conversația continuă și mai înfierbântată, fără a izbuti să-i distragă nici pe domnul Eustache Oriental, ce-și degusta cafeaua la celălalt capăt al mesei, nici pe Agathocle Dèsirandelle ce devora desertul. Atunci, Marcel Lornans, reamintindu-și un anume capitol VIII al codului civil, aduse chestiunea pe terenul Dreptului.
- Domnule Dardentor, zise el, când vrei să adopți pe cineva, este indispensabil să fie îndeplinite anumite condiții.
- Nu ignor acest lucru, domnule Lornans, și socot că și îndeplinesc câteva din ele.
- Într-adevăr, replică Marcel Lornans, mai întâi și mai întâi, dumneavoastră sunteți francez, de un sex sau celălalt...
- Mai precis, de sex masculin, dacă binevoiți să mă credeți în această privință, domnilor.
- Vă credem pe cuvânt, afirmă Jean Taconnat, și fără să fim, dealtfel, surprinși.

— În plus, continuă Marcel Lornans, legea obligă persoana care vrea să adopte să n-aibă nici copii, nici descendenți legitimi.

— Este tocmai cazul meu, domnule jurist, răspunse Clovis Dardentor, și adaug că n-am deloc ascendenți...

— Ascendența nu este interzisă.

— În sfârșit, nici din ăștia n-am.

— Dar mai este ceva ce nu aveți, domnule Dardentor!

— Ce anume?...

— Vârsta de cincizeci de ani! Trebuie să fii în vârstă de cincizeci de ani pentru ca legea să-ți permită să adopți...

— O să fiu peste cinci ani, dacă Dumnezeu mă ține în viață — și pentru ce nu m-ar ține...

— Ar greși dacă n-ar face-o, continuă Jean Taconnat, căci n-ar găsi un plasament mai bun.

— Asta este și părerea mea, domnule Taconnat. De aceea, îmi voi aștepta cei cincizeci de ani bătuți pe multe spre a face un act de adopțiune, dacă mi se prezintă prilejul, un bun prilej, cum se spune în afaceri...

— Cu condiția, replică Marcel Lornans, ca cel sau cea la care v-ați oprit alegerea să nu aibă mai mult de treizeci și cinci de ani, căci legea cere ca adoptantul să aibă cel puțin cincisprezece ani mai mult decât adoptatul.

— Ei! Credeți oare, strigă domnul Dardentor, că mă gândesc să mă procopsesc cu un flăcău tomnatic sau cu o fată bătrână? Nu, la naiba! Și n-o să-i aleg nici la treizeci și cinci, nici la treizeci de ani, ci la începutul majoratului lor, deoarece legea cere să fie majori.

— Totu-i bine până aici, domnule Dardentor, răspunse Marcel Lornans. Este neîndoios că dumneavoastră îndepliniți aceste condiții... Dar — sunt foarte supărat din pricina proiectelor dumneavoastră de paternitate adoptivă — există o condiție care pariez că vă lipsește...

— Nu poate fi din cauză că nu mă bucur de o bună reputație!... Și-ar permite cineva să suspecteze onoarea lui Clovis Dardentor, din Perpignan, Pirineii orientali, în viața lui publică sau privată?...

— Oh, nimeni!... strigă căpitanul Bugarach.

— Nimeni, adăugă doctorul Bruno.

— Nu... nimeni, proclamă Jean Taconnat.

— Nimeni, cu siguranță, sublinie Marcel Lornans. Dealtfel, nu de asta am vrut să vorbesc...

— Dar de ce atunci?... întrebă Clovis Dardentor.

— De o anumită condiție impusă de cod, o condiție pe care dumneavoastră fără îndoială că ați neglijat-o...

— Care, mă rog?...

— Cea care pretinde ca adoptantul să fi dat adoptatului, pe când acesta era minor, îngrijiri neîntrerupte de-a lungul unei perioade de șase ani...

— Zice așa legea?...

— În mod formal.

— Și cine-i neghiobul care a vârat asta în cod?...

— Puțin interesează cine-i neghiobul.

— Ei bine, domnule Dardentor, întrebă doctorul Bruno, insistând, ați dat aceste îngrijiri vreunui minor dintre cunoștințele dumneavoastră?...

— După câte știu, nu!

— Atunci, declară Jean Taconnat, n-o să mai aveți decât posibilitatea de a întrebuința averea dumneavoastră spre a fonda un așezământ de binefacere care să vă poarte numele!...

— Așa vrea legea?... continuă perpignanezul.

— Așa vrea, afirmă Marcel Lornans.

Clovis Dardentor nu-și ascunse decepția pe care i-o pricinuia această exigență a codului. I-ar fi fost atât de ușor să aibă grijă de nevoile, de educația unui minor vreme de șase ani! Este adevărat însă — cum să fii sigur că faci o alegere bună, când te adresezi unor adolescenți care nu oferă nici cea mai mică garanție pentru viitor!... În sfârșit, el nu se gândise deloc la asta!... Dar era oare indispensabilă obligația și Marcel Lornans nu se înșela?...

— Îmi certifici că așa-i în codul civil?... întrebă el a doua oară.

— V-o certific, răspunse Marcel Lornans. Consultați codul — capitolul adopțiunii, articolul 345. El face din asta o condiție esențială... în afară de...

— În afară de... repetă Clovis Dardentor.

Și chipul i se luminează.

— Haide... haide! strigă el. Mă faci să înnebunesc cu șiretlicurile dumitale, cu „în afară de...”

— În afară, continuă Marcel Lornans, de cazul în care individul de care e vorba să fie adoptat i-a scăpat viața adoptantului fie într-o luptă, fie scoțându-l din flăcări sau din valuri... Conform legii.

— Dar eu n-am căzut și nu voi cădea niciodată în apă! răspunse Clovis Dardentor.

— Asta i se poate întâmpla oricui! declară Jean Taconnat.

— Sper din inimă că focul n-o să-mi aprindă casa...

— Casa dumneavoastră poate să ardă tot așa de bine ca oricare alta, și, de nu-i casa dumneavoastră, un teatru în care v-ați afla... chiar și pe acest pachetbot, dacă un incendiu s-ar declara la bord...

— Fie, domnilor, focul și apa. Cât despre luptă, aș fi tare mirat de aș avea vreodată nevoie să fiu ajutat! Am două brațe și două picioare zdravene care nu cer ajutor și asistență de la nimeni!

— Cine știe? zise Jean Taconnat.

Oricum, Marcel Lornans, în cursul acestei conversații, stabilise lămurit dispozițiile legii, așa precum le înfățișează capitolul VIII al codului civil. Despre celelalte condiții nu vorbise, fiindcă era inutil. De asemenea nu spusese nimic despre obligația, în cazul în care adoptantul este căsătorit, ca celălalt soț să-și dea consimțământul la adoptare — Clovis Dardentor era celibatar — nu spusese nimic nici despre consimțământul cerut părinților adoptatului, dacă acesta n-a atins majoratul de douăzeci și cinci de ani.

Dcaltminteri, în prezent părea greu pentru Clovis Dardentor să parvină să-și realizeze visul și să-și creeze o familie de copii adoptivi. Fără îndoială, el își mai putea alege un adolescent, să-i dea îngrijiri timp de șase ani consecutivi, să-l crească cu mare atenție, apoi să-i atribuie, odată cu numele său, toate drepturile

unui moștenitor legitim. Dar ce nevoie avea să riște! Și, totuși, dacă nu se hotăra la asta, avea să fie redus la cele trei cazuri prescrise de cod. Ar trebui să fie salvat dintr-o luptă, din valuri sau din flăcări. Însă exista vreo probabilitate ca în vreuna din aceste împrejurări să poată ajunge un bărbat ca Dardentor?... El n-o credea, și nimeni n-ar fi crezut-o.

Pasagerii de la masă mai schimbă ultimele replici, stropite din abundență cu șampanie. Glumele nu-l cruțară deloc pe perpignanezul nostru, care râdea primul. Dacă nu voia ca averea lui să rămână fără moștenitori, dacă refuza să facă din stat unicul lui moștenitor, ar fi silit să urmeze sfatul lui Jean Taconnat, să-și doneze averea vreunei fundații de caritate. La urma urmei, era liber să-și doneze moștenirea primului venit. Dar nu!... El ținea la ideile lui!... Pe scurt, această masă memorabilă odată sfârșită, convivi se urcă iarăși pe dune.

Era aproape ora șapte, căci durată cinei depășise orice limită. Seara frumoasă prevestea o noapte pașnică. Tenda fusese strânsă. Respirai un aer curat, biciuit de briză. Pământul, învăluit de crepuscul, nu mai părea decât o imagine confuză la orizontul dinspre vest.

Clovis Dardentor și tovarășii lui, în vreme ce vorbeau, se plimbau în lung și-n lat, în fumul țigărilor excelente cu care perpignanezul se aprovizionase din belșug și pe care le oferea cu o generozitate fermecătoare.

Către ora nouă și jumătate s-au despărțit, după ce și-au dat întâlnire pentru a doua zi.

Clovis Dardentor, după ce-l ajută pe domnul Dèsirandelle să ajungă în cabina doamnei Dèsirandelle, se îndreaptă spre cabina lui, unde nici zgomotele, nici agitația de pe bord nu aveau să-i tulbure somnul.

Și atunci Jean Taconnat îi spuse vărului său:

— Am o idee.

— Care?...

— Dacă ne-am face adoptați de acest naiv!...

— Noi?

— Tu și cu mine... sau unul din noi!...

— Ești nebun, Jean!...

— Noaptea e un sfetnic bun, Marcel, și ce sfat îmi va da, am să ți-l spun mâine!

V ÎN CARE PATRICE CONTINUA SĂ CONSIDERE CĂ STĂPÂNUL SĂU E LIPSIT UNEORI DE DISTINCȚIE

A doua zi, la ora opt, pe dune nu se afla încă nimeni. Marea nu era totuși agitată spre a-i sili pe pasageri să se încuie în cabinele lor. *Argèlès* de-abia de era ușor legănat de slaba hulă mediteraneană. Noptii liniștite avea să-i urmeze o zi splendidă. Dacă pasagerii nu se sculasera așadar la răsăritul soarelui, este fiindcă oboseala îi reținea, pe unii încă somnoroși, pe ceilalți visând cu ochii deschiși, și unii și ceilalți lăsându-se în voia ruliului, asemeni unui copil în leagăn.

Nu este vorba aici decât de acei privilegiați care nu sunt bolnavi niciodată pe mare, chiar și pe vreme rea, și nicidecum de nefericiții, care se simt întotdeauna rău, chiar și pe timp frumos. Să rânduim în această ultimă categorie pe soții

Dèsirandelle și pe mulți alții, care nu-și vor recăpăta siguranța morală și fizică decât la ancorarea pachebotului în port.

Atmosfera, foarte limpede și foarte curată, se încălzea de razele luminoase pe care le răsfrângea ușorul clipocit de la suprafața mării. *Argèlès* mergea cu o viteză de zece mile pe oră, îndreptându-se spre sud-sud-est, în direcția arhipelagului Balearelor. Câteva vase treceau în larg în sens opus, desfășurându-și panașul de fum sau întinzându-și pânzele albe pe fondul ușor cețos al orizontului.

Căpitanul Bugarach mergea de la un capăt la altul al punții pentru nevoile serviciului.

În acest moment, Marcel Lornans și Jean Taconnat apărură la intrarea dunetei. Căpitanul se apropie îndată spre a le strânge mâna zicând:

— Ați petrecut o noapte bună, domnilor?...

— Mai mult decât bună, căpitane, răspunse Marcel Lornans, și ar fi greu să-ți imaginezi una mai bună. Nu cunosc vreo cameră de hotel care să se compare cu o cabină de pe *Argèlès*.

— Sunt de părerea dumitale, domnule Lornans, continuă căpitanul Bugarach, și nu pricep cum poți să trăiești în alt loc decât la bordul unui vas.

— Duceți-vă să-i spuneți asta domnului Dèsi-randelle, zise tânărul, și de vă împărtășește gustul...

— N-o să-i spun nimic acestui specimen terestru și nici celor asemeni lui, incapabili să prețuiască încântările unei traversări!... strigă căpitanul. Adevărate colete în fundul calei!... Pasageri din ăștia sunt rușinea pacheboturilor!... La urma urmei, deoarece plătesc traversarea...

— Asta-i! replică Marcel Lornans.

Jean Taconnat, de obicei atât de vorbăreț, atât de expansiv, se mulțumise să-i strângă mâna căpitanului și nu luase deloc parte la conversație. Părea preocupat.

Marcel Lornans, continuând să-l interogheze pe căpitanul Bugarach, îi zise la un moment dat:

— Când o să fim în fața Majorcăi?...

— În fața Majorcăi?... Cam la ora unu după-amiază. În ce privește ivirea primelor înălțimi ale Balearelor, nu mai durează mult.

— Și o să ne oprim la Palma?...

— Până la ora opt seara, timpul necesar spre a îmbarca mărfurile cu destinația Oran.

— O să avem răgazul să vizităm insula?...

— Insula... nu, dar orașul Palma, care merită osteneala, se zice...

— Cum așa... se zice?... Căpitane, dumneavoastră n-ați mai fost la Majorca?...

— De treizeci sau patruzeci de ori, de-mi aduc bine aminte.

— Fără s-o fi explorat niciodată?...

— Dar timpul, domnule Lornans, dar timpul?... Când să-l fi avut?...

— Nici timpul... nici pofta, poate?...

— Nici pofta, într-adevăr! Am rău de uscat, când nu sunt pe mare!

Și zicând acestea, căpitanul Bugarach își părăsi interlocutorul spre a se urca pe pasarelă.

Marcel Lornans se întoarse spre vărul său:

— Ce-i cu tine, Jean? îi zise. Ești mut în dimineața asta ca un Harpocrat¹.

— Pentru că mă gândesc, Marcel.

— La ce?...

— La cele ce ți-am spus ieri.

— Ce mi-ai spus?...

— Că avem un prilej unic, de a ne face adoptați de către acest cetățean din Perpignan.

— Tot te mai gândești la asta?...

— Da... după ce am visat la ea toată noaptea.

— E ceva serios?...

— Foarte serios... Își dorește copii adoptivi... Să ne ia pe noi... N-o să găsească alții mai buni!

— Pe cât de modest, tot pe atât de fantezist ești, Jean!

— Vezi tu, Marcel, să fii soldat este foarte frumos! Să te angajezi în regimentul 7 vânători din Africa este foarte onorabil. Totuși...

— Jean, observă Marcel Lornans, trebuia să te gândești bine înainte de a porni la drum spre Algeria...

— Să ne înțelegem. Marcel. Eu tot sunt gata, ca și tine, să mă înrolez. Cu toate acestea, dacă zeita cea cu mâinile pline s-ar hotărî să le deschidă la trecerea noastră...

— Ești nebun?

— Zău!

— Chiar vezi în acest domn Dardentor...

— Un tată!

— Uiți oare că, spre a te adopta, ar fi trebuit să-ți fi dat îngrijiri timp de șase ani, pe când erai minor... Oare o fi făcut-o, din întâmplare?...

— Nu, după câte știu, răspunse Jean Taconnat, sau, în orice caz, eu n-am băgat de seamă asta.

— Văd că-ți vine mintea la cap, dragă Jean, fiindcă tu glumești...

— Glumesc și nu prea.

— Păi bine, oare tu, tu l-oi fi salvat pe acest demn bărbat din valuri, din flăcări sau dintr-o luptă?...

— Nu, dar îl voi salva... sau, mai degrabă, tu și cu mine, noi îl vom salva...

— Așa?...

— Nici nu mă îndoiesc de acest lucru.

— Asta o să se întâmple pe pământ, pe mare, sau în spațiu?...

— Asta o să se întâmple după cum se va prezenta prilejul, și nu este imposibil ca acest prilej să se prezinte...

— Trebuie să-l faci să se ivească?...

— De ce nu?... Ne aflăm la bordul lui *Argelès*, și presupunând că domnul Dardentor cade în mare...

— Doar n-ai de gând să-l arunci peste bord...

¹ Harpocrat — zeu grec al tăcerii. (n.t.)

— În sfârșit... să admitem că o să cadă!... Tu sau eu ne aruncăm după el, ca un eroic câine terra-nova, el este salvat, și din acest terra-nova își face un câine... nu... un copil adoptiv.

— Vorbește pentru tine, care știi să înoți, Jean. Eu nu știu, și de n-aș avea vreodată decât acest prilej ca să fiu adoptat de acest minunat domn...

— Am înțeles. Marcel! Mie îmi revine să operez pe mare, și ție să operezi pe pământ. Dar să fim bine înțeleși: dacă tu devii Marcel Dardentor, eu n-o să fiu gelos pe tine, iar dacă mie îmi revine acest nume magnific... afară de cazul că amândoi...

— Nici nu vreau să-ți răspund, bietul meu Jean!

— Te scutesc de asta, cu condiția să mă lași să acționez... să nu te împotrivesți...

— Ceea ce mă neliniștește, Jean, replică Marcel Lornans, este faptul că-mi înșiri din fir în păr niște nebunii, cu o gravitate care nu-ți stă în fire...

— Pentru că este un lucru foarte grav. În afară de asta, liniștește-te, eu o să iau lucrurile dinspre partea lor veselă, și, dacă dau greș, n-o să-mi zbor creierii...

— Oare mai ai creieri?

— Mai am câteva grame!

— Ți-o repet... ești nebun!

— Nu mai spune!

Amândoi se opriră aici cu conversația, căreia, dealtminteri, Marcel Lornans nu voia să-i acorde nici o importanță, și, fumând, străbătură împreună duneta de la prova până la pupa.

Pe când se apropiau de balustradă îl zăriră pe servitorul lui Clovis Dardentor, care ședea nemișcat aproape de capotul mașinii, îmbrăcat în livrea sa de călătorie, de o curățenie ireproșabilă.

Ce făcea el acolo și ce aștepta, fără să dea nici un semn de nerăbdare? Aștepta scularea stăpânului său. Așa era originalul ce-l slujea pe domnul Clovis Dardentor, tot atât de original și el. Între aceste două personaje, este adevărat totuși că exista o mare diferență de temperament și de caracter!

Patrice — așa se numea el, deși nu era deloc de origine scoțiană — își merita numele ce vine de la patricienii vechii Rome.

Era un bărbat de vreo patruzeci de ani, cum nu se poate mai demn! Manierele lui distinse contrastau cu purtarea fără ținută a perpignanezului, pe care avea totodată norocul și nenorocul să-l servească. Trăsăturile chipului său lipsit de barbă, întotdeauna proaspăt ras, fruntea ușor plecată, privirea marcând o anumită mândrie, gura ale cărei buze pe jumătate închise lăsau să se vadă dinții frumoși, părul blond întreținut cu grijă, vocea gravă, nobila sa prestanță permiteau să fie rânduit în categoria tipului al cărui cap, după fiziologiști, prezintă forma „rotund-alungită”. Avea aerul unui membru al înaltei Camere a Angliei. Era de cincisprezece ani în acest post și ar fi avut pofta în mai multe rânduri să-l părăsească. Pe de altă parte, și Clovis Dardentor avusese uneori ideea să-i arate ușa. Adevărul este însă că ei nu se puteau lipsi unul de celălalt, cu toate că ar fi fost greu să se imagineze două naturi mai opuse. Ceea ce-l lega pe Patrice de casa din Perpignan nu era leafa, deși era mare, ci siguranța că stăpânul lui are în el o încredere absolută, dealtfel meritată. Dar cât de rănit se simțea Patrice în

amorul propriu văzând această familiaritate, această limbuție, această exuberanță de meridional! În ochii lui, domnul Dardentor era lipsit de ținută. Renunța la demnitatea pe care i-o impunea situația lui socială. Fostul dogar se trăda în întregime prin felul lui de a saluta, de a se prezenta, de a se exprima. Bunele maniere îi lipseau, și, dealtfel, cum ar fi putut el să le dobândească în timp ce puneă cercuri și rostogolea mii de butoaie prin dogăriile sale?... Nu, nu era cum s-ar fi convenit, și Patrice nu scăpa prilejul să i-o spună.

Uneori, Clovis Dardentor, care — am mai spus-o — avea mania să vorbească afectat, catadicseșea să primească observațiile servitorului său. El râdea de ele, își bătea joc de acest mentor în livrea, îi făcea plăcere să-l scoată din sărite prin replicile lui. Alteori de asemenea, în zilele lui de proastă dispoziție, se supăra, îl trimitea la plimbare pe nenorocosul consilier și-i dădea tradiționalul preaviz de opt zile, dar a cărui a opta zi nu venea niciodată.

În fond, dacă Patrice era supărat să fie în serviciul unui stăpân atât de puțin gentleman, Clovis Dardentor, în schimb, era mândru să aibă un servitor atât de distins.

Însă, în ziua aceea, Patrice n-avea motiv să fie satisfăcut. El știa de la șeful de sală că, în timpul cinei din ajun, domnul Clovis Dardentor vorbise alandala, luându-l gura pe dinainte, dând astfel comesenilor o jalnică idee despre un originar din Pirineii orientali.

Nu! Patrice nu era mulțumit și nu înțelegea câtuși de puțin s-o ascundă. Iată pentru ce, destul de devreme, mai înainte de a fi chemat, el își îngăduise să bată la ușa cabinei 13.

Unei prime ciocănituri fără răspuns, îi urmă o a doua ciocănitură mai puternică.

— Cine-i acolo?... mormăi o voce de-abia trezită din somn.

— Patrice...

— Du-te dracului!

Fără să se ducă unde îl trimitea, Patrice se retrase imediat, foarte supărat de acest răspuns puțin parlamentar, cu care, totuși, ar fi trebuit să fie obișnuit.

„N-am să fac niciodată nimic dintr-un asemenea om!”, murmură el supunându-se.

Și cu același aer demn, nobil, de „lord englez”, el se reîntoarce pe punte spre a aștepta aici, răbdător, apariția stăpânului său.

Așteptarea ținu un ceas lung, căci domnul Dardentor nu simțea nici o grabă să se scoale din pat. În sfârșit ușa cabinei scârțâi, pe urmă ușa dunetei se deschise și prin ea trecu personajul principal al acestei povestiri.

În acest moment, Jean Taconnat și Marcel Lornans, sprijiniți pe balustradă, îl zăriră.

— Drepti!... Sosește tatăl nostru, zise Jean Taconnat. Auzind acest calificativ pe cât de caraghios pe atât de premature, Marcel Lornans nu se putu abține să nu izbucnească într-un strașnic hohot de râs.

Între timp, Patrice, cu pas măsurat, cu chipul sever, cu fizionomia dezaprobatoare, destul de puțin dispus să primească ordinele stăpânului său, înainta spre domnul Dardentor.

— Ah, tu ești, Patrice!... Ai venit să mă deștepți când îmi era somnul mai dulce, când mă legănau visuri de aur?...

— Domnul va fi de acord că datoria mea...
— Datoria ta era să aștepti până te-aș fi sunat.
— Domnul se crede fără îndoială la Perpignan, în casa din piața De la Loge...
— Mă cred unde mă aflu, replică domnul Dardentor, și dacă aș fi avut nevoie de tine, aș fi trimis pe cineva să te caute, deșteptător stricat ce ești!

Chipul lui Patrice se contractă ușor, și zise pe un ton grav, muștrător:

— Prefer să nu-l aud pe domnul, când domnul își exprimă gândul în asemenea termeni supărători. Pe lângă asta, îi voi atrage atenția domnului că bereta pe care dumnealui a socotit că trebuie să și-o pună pe cap nu mi se pare potrivită pentru un pasager de clasa întâi.

Și, într-adevăr, bereta dată spre ceafă a lui Clovis Dardentor era lipsită de distincție.

— Așadar, Patrice, nu-ți place bereta mea?...

— Tot atât de puțin cât și blazonul de pânză cu care s-a gătit domnul, sub pretext că trebuie să ai înfățișare de marinar când navighezi!

— Într-adevăr.

— Dacă aș fi fost întrebat de domnul, cu siguranță că l-aș fi împiedicat să se îmbrace astfel.

— Tu m-ai fi împiedicat, Patrice?

— Am obiceiul să nu-i ascund domnului părerea mea, chiar când îl contrazic, și ceea ce fac la Perpignan, acasă la domnul, este firesc s-o fac și pe bordul acestui pachetbot.

— Când ai de gând s-o sfârșești, domnule Patrice?...

— Deși această formulă este de o politeță perfectă, continuă Patrice, trebuie să mărturisesc că n-am spus deloc tot ce am de spus, și, mai întâi, că ieri, în timpul cinei, domnul ar fi trebuit să se stăpânească mai mult decât a făcut-o...

— Să mă stăpânesc... privitor la mâncare?...

— Și privitor la băuturi, care au depășit puțin măsura... În sfârșit, potrivit celor ce mi-a raportat șeful de sală... un om foarte cumsecade...

— Și ce v-a raportat acest om foarte cumsecade? întreabă Clovis Dardentor, care nu-l mai tutuia pe Patrice, semn al unei agasări ce ajunsese la ultimele ei limite.

— Că domnul a vorbit... a vorbit... și despre lucruri pe care, după părerea mea, e mai bine să le treci sub tăcere, când nu cunoști oamenii în fața cărora vorbești... Asta nu-i doar o chestiune de prudență, ci și de demnitate.

— Domnule Patrice...

— Da, domnule...

— Te-ai dus unde te-am trimis azi dimineață, când mi-ai bătut în ușa cabinei atât de devreme?...

— Memoria mea nu reține...

— Ei bine! O să ți-o reîmprospătez eu!.. La dracu'!... la dracu' ți-am spus să te duci, și, cu toată politețea ce ți se cuvine, o să-mi îngădui să te trimit încă o dată, și să rămâi acolo până te chem eu!

Patrice își îngustă ochii, își țuguie buzele, apoi, răsucindu-se pe călcâie, se îndreptă spre partea din față, în momentul în care domnul Dèsirandelle ieșea din dună.

— Ah, minunatul meu prieten! strigă Clovis Dardentor zărindu-l. Domnul Dèsirandelle riscase să iasă pe punte, spre a respira un oxigen mai curat decât cel din cabine.

— Ei bine, scumpul meu Dèsirandelle, continuă perpignanezul, cum o mai duci cu sănătatea, de ieri încolo?...

— N-o duc bine.

— Curaj, dragă, curaj!... Tot mai ai chipul palid ca hârtia, ochii sticloși, buzele îți sunt spuzite... dar nu-i nimic, traversarea asta o să se sfârșească...

— Rău, Dardentor.

— Ce pesimist ești!... Haide! *Sursum corda*¹ așa cum se cântă de sărbători, în dangătul cadențat al clopotelor!

Fericit citat, într-adevăr, pentru un om care avea inima în gât!

— Dealtminteri, reluă Clovis Dardentor, peste câteva ceasuri, o să poți pune piciorul pe uscat. *Argèlès* va fi ancorat, la ora aceea, la Palma...

— Unde nu va rămâne decât o jumătate de zi, suspină domnul Dèsirandelle, și, odată cu venirea serii, va trebui să ne îmbarcăm iarăși pe acest scrânciob îngrozitor!... Ah, dacă n-ar fi fost vorba de viitorul lui Agathocle!...

— Fără îndoială, Dèsirandelle, și asta merita, desigur, o mică supărare. Ah, dragă prietene, mi se pare că o și văd acolo pe această fată fermecătoare, cu lampa în mână, precum Hero așteptându-l pe Leandru, vreau să spun pe Agathocle, pe țarmul algerian... Ba nu!... Comparația nu face două parale, deoarece, în legendă, se pare că acest nenorocit de Leandru s-a înecat pe drum... O să vii astăzi la prânz?...

— Oh, Dardentor, în starea în care mă aflu...

— Păcat... tare păcat!... Cina de ieri a fost deosebit de veselă în ce privește conversația și excelentă ca meniu!... Mâncărurile erau demne de convivi!... Doctorul Bruno... Pe acest doctor de ispravă l-am și aranjat în maniera noastră provençală!... Și acești doi tineri... ce amabili tovarăși de călătorie!... Și cum s-a comportat acest surprinzător Agathocle!... Dacă n-a deschis gura să vorbească, cel puțin a deschis-o ca să mănânce... S-a îndopat până peste poate...

— Avea tot dreptul.

— Sigur!... Ah, da! Pe doamna Dèsirandelle oare n-o s-o vedem în dimineața asta?...

— Nu cred... nici în dimineața asta... nici mai târziu...

— Cum!... Nici chiar la Palma?...

— Nu e în stare să se ridice din pat.

— Biata femeie!... Cât o plâng... și cât o admir!... Toată agitația asta pentru Agathocle al ei!... Are într-adevăr simțăminte de mamă... și o inimă... Dar să nu mai vorbim de inima ei!... Te urci pe duneță?...

— Nu... n-aș putea, Dardentor! Prefer să rămân în salon! E mai sigur!... Ah, când oare se vor construi vapoare care să nu danseze, și pentru ce se încăpățânează oamenii să pună să navigheze asemenea mașini!...

¹ *Sursum corda* — sus inimile (în limba latină în text) (n.t.)

*Domnul Désirandelle trebuie să se întindă pe o
canapea...*

— Sigur, Dèsirandelle, că, pe uscat, vaselor puțin le-ar păsa de ruliu și de tangaj... Dar n-am ajuns încă până acolo... O să vină cu timpul... o să vină cu timpul!

Dar, în așteptarea realizării acestui progres, domnul Dèsirandelle trebui să se resemneze și să se întindă pe o canapea din salonul pe care n-avea să-l părăsească decât la sosirea în Baleare. Clovis Dardentor, care îl însoțise, îi strânse mâna, apoi, revenind pe punte, urcă scara dunetei cu siguranța unui bătrân lup de mare cu bereta împinsă semeț spre spate, cu fața radioasă, cu bluzonul deschiat în întâmpinarea brizei, asemeni flamurii unui vas amiral.

Cei doi veri veniră la el. S-au schimbat saluturi de simpatie de o parte și de cealaltă, apoi întrebări despre sănătatea reciprocă... Domnul Clovis Dardentor a dormit bine, după plăcutele ceasuri petrecute la masă?... Perfect... un somn neîntrerupt și reparator, în brațele lui Morfeu... ceea ce se cheamă „să dormi buștean”!

Oh! De ar fi auzit Patrice astfel de locuțiuni ieșite din gura stăpânului său!...

Și domnii... au dormit bine?...

— Un somn, de puteai să tai lemne pe noi! răspunse Jean Taconnat, care dorea să-i cânte în strună lui Clovis Dardentor.

Din fericire, Patrice nu se afla acolo. El îi debita, în clipa aceea, fraze elegante noului său prieten, șeful de sală. E drept că nu și-ar fi făcut o idee bună despre un tânăr parizian care se exprimă în modul acesta vulgar.

Și conversația începu să se desfășoare cu cordialitate. Domnul Clovis Dardentor nu putea decât să se felicite pentru relațiile lui cu acești doi tineri... Dar, și pe ei, ce noroc dăduse să cunoască un tovarăș de călătorie atât de simpatice ca domnul Clovis Dardentor!... Sperau că prietenia lor va continua!... Se vor reîntâlni la Oran!... Domnii aveau de gând să-și prelungească șederea?...

— Fără îndoială, răspunse Marcel Lornans, căci intenția noastră e să devenim slujitori...

— Să vă angajați... la teatru?...

— Nu, domnule Dardentor, să ne înrolăm în regimentul 7 vânători din Africa.

— Frumos regiment, domnilor, frumos regiment, și prin el vă deschideți drumul!... Așadar... este un proiect hotărât...

— În afară de cazul, socoti de datoria lui să strecoare Jean Taconnat, când nu intervin unele împrejurări...

— Domnilor, răspunse Clovis Dardentor, oricare ar fi cariera pe care ați îmbrățișa-o, am certitudinea că-i veți face cinste!

Ah! Dacă această frază i-ar fi ajuns la urechi lui Patrice!... Dar, în tovărășia șefului de sală, el coborâse în oficiu, unde cafeaua cu lapte fumega în marile cești de pe *Argèlès*.

În sfârșit, un lucru câștigat este faptul că domnii Clovis Dardentor, Jean Taconnat și Marcel Lornans avuseseră marea plăcere să se întâlnească; ei sperau că debarcarea la Oran n-avea să atragă o despărțire bruscă, așa cum se întâmplă de obicei între pasageri...

— Și, zise Clovis Dardentor, dacă n-aveți nimic împotrivă, să tragem la același hotel...

— Nimic împotrivă, se grăbi să răspundă Jean Taconnat, ba chiar asta prezintă avantaje indiscutabile.

— De acord, domnilor.

O nouă schimbare de străngeri de mână, cărora Jean Taconnat le atribuia ceva patern și filial.

„Și, se gândea el, dacă, printr-o întâmplare fericită, ar lua foc hotelul, ce prilej bun de a-l salva din flăcări pe acest om admirabil!”

Către ora unsprezece, fură semnalate contururile încă îndepărtate ale arhipelagului Balearelor, în sud-est. Mai înainte de trei ore, pachebotul avea să fie înaintea insulei Majorca. Pe această mare liniștită, el nu va suferi nici o întârziere, și va ajunge la Palma cu exactitatea unui expres.

Pasagerii care fuseseră la cina din ajun se grăbiră să coboare în sufragerie.

Prima persoană pe care o găsiră acolo fu domnul Eustache Oriental, așezat tot la capătul cel bun al mesei.

De fapt, cine era oare acest personaj atât de încăpățânat, atât de puțin sociabil, acest cronometru în carne și oase, ale cărui limbi nu arătau decât orele meselor?

— Și-o fi petrecut noaptea aici?... întrebă Marcel Lornans.

— Probabil, răspunse Jean Taconnat.

— I-or fi pus greșit deșteptătorul! adăugă perpignanezul nostru. Căpitanul Bugarach, care-și aștepta convivia, le zise bună ziua, exprimându-și speranța că prânzul o să merite toate laudele lor.

Apoi fu rândul doctorului Bruno să-i salute pe unul după altul. El avea o foame de lup — de lup de mare, se înțelege — și asta de trei ori pe zi. Se informă în mod deosebit de extraordinara sănătate a domnului Clovis Dardentor.

Domnul Clovis Dardentor nu se simțise niciodată mai bine ca acum, regretând acest lucru pentru doctor, de ale cărui prețioase servicii fără îndoială că n-avea să se folosească.

— Niciodată nu trebuie să spui vorbă mare, domnule Dardentor, răspunse doctorul Bruno. Mulți bărbați la fel de solizi ca dumneavoastră, după ce au rezistat o întreagă traversare, s-au șubrezit chiar înaintea portului!

— Dă-o încolo, doctore! E ca și cum i-ai spune unui marsuin să ia seama la răul de mare...

— Dar eu am văzut și marsuini având rău de mare, ripostă doctorul... când îi scoteau din apă de vârful unui harpon!

Agathocle ședea la locul lui din ajun. Trei sau patru comeseni noi veniră să se așeze la masă. Căpitanul Bugarach făcu oare o grimasă? Stomacurile astea, după dieta din ajun, trebuiau să aibă un atare gol încât să sperie natura. Ce mare spărtură în meniul prânzului!

În timpul acestei mese, și în ciuda observațiilor pe care le exprimase Patrice, zarul conversației nu încetă să se miște între degetele domnului Dardentor. Dar, de data aceasta, perpignanezul nostru vorbi mai puțin de trecutul lui și mai mult de viitorul lui, și prin viitor el înțelegea șederea lui la Oran. El socotea să viziteze toată provincia, poate toată Algeria, poate chiar să se aventureze până în deșert... de ce nu?... Și, relativ la asta, întrebă dacă tot mai există arabi în Algeria.

— Câțiva, zise Marcel Lornans. Sunt păstrați pentru culoare locală.

— Dar lei?...

— O întreagă jumătate de duzină, replică Jean Taconnat, și sunt dintr-aceia cu blană de miel și cu roțițe la labe...

— Nu-i dați crezare, domnilor! crezu de datorita lui să intervină căpitanul Bugarach.

S-a mâncat bine, s-a băut bine. Noii convivi și-au scos pârla. Ai fi zis că-s niște butoaie ale Danaidelor. Ah, dacă ar fi fost acolo domnul Dèsirandelle!... Dealtminteri, mai bine că nu era, căci, în mai multe rânduri, paharele se ciocniră de tacâmuri, și farfuriile scoaseră un zăngănit strident de veselă mișcată din loc.

Pe scurt, ora amiezii bătuse când, după cafea, lichioruri și fursecuri, toată lumea de la masă se ridică și părăsi sufrageria, pentru a veni să-și caute adăpost sub tenda dunetei.

Singur domnul Oriental rămase la locul lui, ceea ce-l făcu pe Clovis Dardentor să întrebe cine era acest pasager, atât de punctual la ora meselor, atât de dornic să stea deoparte.

— Nu-l cunosc, răspunse căpitanul Bugarach, și nu știu decât un lucru, că se numește domnul Eustache Oriental.

— Și unde merge?... Și de unde vine?... Și care îi e profesia?...

— Îmi închipui că nimeni nu știe.

Patrice înainta spre a-și oferi serviciile, dacă era nevoie, însă, deoarece auzise seria de întrebări puse de stăpânul său, crezu că-și poate permite să zică:

— Dacă domnul mă autoriză, sunt în stare să-l informez despre pasagerul despre care este vorba...

— Îl cunoști?...

— Nu, dar am aflat de la șeful de sală, care a aflat de la comisionarul hotelului de la Cette...

— Pune-i surdina clanței tale, Patrice, și spune în două cuvinte cine-i individul ăsta...

— Este președintele Societății de astronomie din Montèlimar, răspunse Patrice pe un ton aspru.

Un astronom. Deci domnul Eustache Oriental era un astronom. Asta explica luneta pe care o purta în bandulieră și de care se slujea spre a cerceta diversele puncte ale orizontului, când se hotăra să apară pe dunetă. În orice caz, el nu părea dispus să se apropie de nimeni.

„Fără îndoială că astronomia îl absoarbe cu totul!” se mulțumi să-și spună Clovis Dardentor.

Către ora unu, Majorca își arătă variatele ondulații ale litoralului și pitoreștile înălțimi ce-l domină.

Argèlès își schimbă direcția spre a înconjura insula, și, la adăpostul uscatului, află o mare mai liniștită — ceea ce-i făcu pe mulți pasageri să iasă din cabinele lor.

Pachebotul trecu în curând de primejdioasa stâncă de la Dragonera, pe care se înalță un far, și ieși în canalul îngust de la Friou, între pereții falezelor abrupte. Apoi, după ce lăsă la babord capul Calanguera, evolua la intrarea în micul golf de la Palma, și, mergând de-a lungul digului, veni să se lege la chei, pe care curioșii dădeau năvală.

VI ÎN CARE NENUMĂRATE PERIPEȚII ALE ACESTEI POVESTIRI SE DESFĂȘOARĂ ÎN ORAȘUL PALMA

Dacă există vreun ținut pe care să-l poți cunoaște pe deplin fără să-l fi vizitat vreodată, acesta este minunatul arhipelag al Balearelor. Cu siguranță că el merită să-i atragă pe turiști, care nu vor avea să regrete de a fi trecut de pe o insulă pe alta, chiar atunci când valurile albastre ale Mediteranei vor fi fost albe de furie. După Majorca, Minorca, după Minorca, sălbaticul ostrov Cabrera, ostrovul Caprelor. Și, după Baleare, care alcătuiesc grupul principal, Ivitza, Formentera, Coniglieria, cu pădurile lor nepătrunse de pini, cunoscute sub numele de Pityuses.

Da! Dacă ceea ce s-a făcut pentru aceste oaze ale mării mediterane s-ar fi făcut pentru oricare altă țară a celor două continente, ar fi fost inutil să te mai deranjezi, să pleci de acasă, s-o pornești la drum, ar fi fost zadarnic să mergi să admiri *de visu*¹ minunile naturale recomandate călătorilor. Ar fi fost de ajuns să te închizi într-o bibliotecă, cu condiția ca această bibliotecă să posede lucrarea alteței sale arhiducele Ludovic Salvator de Austria² despre Baleare, să-i citești textul, atât de complet și atât de precis, să-i privești gravurile în culori, vederile, desenele, crochiurile, planurile, hărțile, care fac din această publicație o operă fără egal.

Este, într-adevăr, o lucrare incomparabilă în ceea ce privește frumusețea execuției, în ceea ce privește valoarea ei geografică, etnică, statistică, artistică... Din nefericire, această capodoperă de librărie nu se găsește în comerț.

Așadar, Clovis Dardentor n-o cunoștea deloc, nici Marcel Lornans și nici Jean Taconnat. Totuși, deoarece, datorită opririi pachetului *Argèlès*, ei debarcaseră pe principala insulă a arhipelagului, puteau cel puțin să facă act de prezență în capitala ei, să pătrundă în inima celui mai fermecător dintre toate orașele, să-i rețină amintirea prin notițele lor. Și, probabil, după ce vor fi salutat în fundul portului steam-yacht-ul *Nixe* al arhiducelui Ludovic-Salvator, ei n-ar fi putut decât să-l invidieze pentru faptul de a-și fi stabilit reședința în această insulă admirabilă.

Un anumit număr de călători debarcă, de îndată ce pachetul își aruncă otgoanele pe chei, în portul artificial de la Palma. Unii, încă zguduți puternic de agitațiile acestei traversări totuși atât de liniștite — îndeosebi doamnele — nu-și aflau acolo decât satisfacția de a simți uscătu sub picioare vreme de câteva ore. Ceilalți, rămași valizi, socoteau să profite de acest popas spre a vizita capitala insulei și împrejurimile ei, dacă vremea o îngăduia, între orele două și opt seara. Într-adevăr, *Argèlès* trebuia să-și reia cursa pe mare odată cu lăsarea nopții, și, în interesul excursioniștilor, cina fusese amânată până după plecare.

Printre aceștia din urmă nu ne vom mira să-i numărăm pe Clovis Dardentor, pe Marcel Lornans și pe Jean Taconnat. Au coborât pe uscat de asemenea domnul

¹ *De visu* — pentru că ai văzut (în limba latină în text) (n.t.)

² Ludovic-Salvator de Austria, nepotul împăratului Napoleon I, ultimul frate al lui Ferdinand IV, mare duce de Toscana, și al cărui frate, pe vremea când naviga sub numele de Jean Orth, nu s-a mai întors niciodată dintr-o călătorie înările Americii de Sud. (nota ed. franceze.)

Oriental, cu luneta lui în bandulieră, domnii Dèsirandelle, tată și fiu, care o lăseseră pe doamna Dèsirandelle în cabina ei, în care dormea un somn reparator.

— Bună idee ai avut, dragă prietene! îi zise Clovis Dardentor domnului Dèsirandelle. Câteva ceasuri la Palma, asta o să facă bine organismului dumitale, întrucâtva dereglat!... Ce prilej să ne dezmoșim plimbându-ne prin oraș, *pedibus cum jambis*¹!... Vii cu noi?...

— Mulțumesc, Dardentor, răspunse domnul Dèsirandelle, al cărui chip începea să se învioreze. Mi-ar fi cu neputință să vă însoțesc și prefer să mă instalez într-o cafenea, așteptând să vă întoarceți.

Așa și făcu, în vreme ce Agathocle se ducea să hoinărească luând-o la stânga, iar domnul Eustache Oriental la dreapta. Se părea că nici unul, nici celălalt nu erau posedați de mania turismului.

Patrice, care părăsise pachebotul luând-o pe urmele stăpânului său, veni să-l întrebe, cu o voce gravă, care îi sunt ordinele:

— O să-l însoțesc pe domnul?...

— Ba bine că nu, răspunse Clovis Dardentor. S-ar putea să găsec vreun obiect pe gustul meu, vreun bibelou din țara asta, și n-am poftă să mă trambalez cu el!...

Într-adevăr, nu există turist, hoinărind de-a lungul străzilor din Palma, care să nu-și ofere vreo oală de origine majorcană, vreuna din acele faianțe în culori vii care înfruntă comparația cu porțelanurile din China, acele *majolice* ciudate, numite astfel după numele insulei, renumită pentru aceste produse.

— Dacă ne permiteți, zise Jean Taconnat, vom face excursia împreună, domnule Dardentor.

— Cum nu, domnule Taconnat... tocmai voiam să vă rog, sau mai degrabă să vă cer să mă acceptați ca tovarăș de-a lungul acestor câteva ceasuri.

Patrice găsi acest răspuns bine întors din condei și-l aprobă cu o ușoară mișcare din cap. El nu se îndoia că stăpânul său nu avea decât de câștigat în societatea acestor doi parizieni care, după părerea lui, trebuiau să aparțină lumii bune.

Și, în vreme ce Clovis Dardentor și Jean Taconnat schimbau între ei aceste politețuri, Marcel Lornans, bănuind spre ce scop tindeau ele din partea fantezistului său prieten, nu se putea abține să nu suradă.

— Ei bine... da!... îi zise acesta la ureche. De ce nu s-ar ivi prilejul?...

— Da... da... prilejul, Jean... faimosul prilej cerut de cod... lupta, focul, valurile...

— Cine știe?...

Ca domnul Dardentor să fie luat de valuri, să fie cuprins de flăcări, nu era de temut ca astfel de întâmplări să se producă în timpul plimbării sale pe străzile orașului, nici măcar un atac în timpul plimbării afară din oraș, la câmp. Din nenorocire pentru Jean Taconnat, nu existau nici animale fioroase, nici răufăcători de nici un fel, în aceste insule fericite ale Balearelor.

Și acum, nici o clipă de pierdut, dacă voiau să profite de orele de popas.

La intrarea pachebotului *Argèlès* în golful Palma, pasagerii putuseră să remarce trei edificii care domină într-un chip pitoresc casele din port. Aceste edificii erau: catedrala, un palat care ține de ea, și pe stânga, în apropiere de chei, o construcție

¹ *Pedibus cum jambis* — pe jos. (în limba latină în text.) (n.t.)

impozantă, ale cărei foișoare se oglindesc în valuri. Deasupra zidurilor albe ale împrejurimii de bastioane se înălțau clopotnițe de biserici și se învârtteau aripi mari de mori, mișcate de briza din larg.

Cel mai bun lucru, când nu cunoști o țară, este să consulți *Ghidul călătorilor*, și, de n-ai această cărticică la dispoziție, să iei un ghid în carne și oase. Pe acesta din urmă, perpignanezul și tovarășii lui îl aflară sub chipul unui voinic de vreo treizeci de ani, înalt, cu înfățișare atrăgătoare, cu fizionomia blândă. Un fel de manta cu glugă de culoare închisă, drapată pe umăr, pantalonii bufanți până la genunchi, batista roșie înconjurându-i capul și fruntea, ca o legătură, îi dădeau o înfățișare chipeșă.

În schimbul câtorva *duroși*, perpignanezul și acest majorcan s-au înțeles să străbată orașul pe jos, să-i viziteze principalele edificii și să completeze această explorare printr-o excursie cu trăsura prin împrejurimi.

Ceea ce-l cuceri de la început pe Clovis Dardentor, fu faptul că acest ghid vorbea curent franceza, cu acel accent din Sudul Franței, care îi deosebește pe cei născuți în împrejurimile Montpellier-ului. Or, între Montpellier și Perpignan, precum o știe oricine, distanța nu-i mare.

Iată-i deci pe cei trei turiști ai noștri porniți la drum, ascultând indicațiile acestui ghid, în același timp și cicerone, care folosea bucuroș fraze pe cât de pompoase, pe atât de descriptive.

Arhipelagul Balearelor merită, dealtminteri, să i se cunoască istoria, atât de magistral povestită prin graiul monumentelor și al legendelor sale.

Ceea ce este el în ceasul de față nu arată nimic din ceea ce a fost odinioară. Într-adevăr, foarte înfloritor până în secolul al șaisprezecelea, dacă nu din punct de vedere industrial, cel puțin din punct de vedere comercial, situația lui admirabilă în mijlocul bazinului occidental al Mediteranei, ușurința comunicațiilor lui maritime cu cele trei mari țări ale Europei — Franța, Italia, Spania — vecinătatea litoralului african, toate acestea au făcut din el un centru de popas pentru întreaga marină comercială.

Astăzi, comerțul s-a redus la exportarea produselor solului — uleiuri, migdale, capere, lămâi, legume. Industria se limitează la creșterea porcilor, care sunt expediați la Barcelona. Cât despre portocale, recolta lor, mai puțin abundentă decât se crede, n-ar mai justifica numele de Grădină a Hesperidelor care se mai atribuie insulelor Baleare.

Dar ceea ce n-a pierdut deloc, ceea ce nu putea să piardă Majorca, cea mai întinsă insulă a grupului, cu o suprafață de trei mii patru sute de kilometri pătrați, la o populație care depășește două sute de mii de locuitori, este încântătorul său climat, de o infinită dulceață. Atmosfera pură, sănătoasă, întăritoare, minunile naturale, splendoarea peisajelor, culoarea luminoasă a cerului îi justifică un alt nume mitologic al ei, pe cel de insulă a Geniului Bun.

Făcând ocolul portului, astfel încât s-o ia în direcția monumentului care le atrăsese mai întâi atenția pasagerilor, ghidul își făcu conștiincios meseria de cicerone — un adevărat fonograf cu învârtire continuă, un papagal flecar, repetând pentru a o suta oară frazele din repertoriul său. El povesti că fondarea Palmei, cu un secol înaintea erei creștine, data din epoca în care romanii au

ocupat insula, după ce și-o disputaseră vreme îndelungată cu băștinașii, celebri încă pe atunci prin abilitatea lor în mânuirca praștiei.

Clovis Dardentor fu bucuros să admită că numele de Baleare s-ar datora acestui exercițiu în care se distinsese David, și chiar că pâinea zilnică nu le era dată copiilor decât după ce au nimerit ținta, trăgând cu praștia. Dar când ghidul afirmă că pietrele, aruncate cu acest instrument primitiv, se topeau străbătând aerul, până într-atât de mare le era viteza, el îi privi pe cei doi tineri într-un mod semnificativ.

— Ah, așa! Oare își râde de noi, acest insular? murmură el.

— Oh!... Suntem în Sud! replică Marcel Lornans.

Totuși ei acceptară ca autentic acest punct al istoriei: și anume, că pe insula Majorca a poposit cartaginezul Hamilcar, în timpul traversării sale din Africa în Catalonia, și că acolo a venit pe lume fiul lui, cunoscut sub numele de Hanibal.

Să consideri ca adevărată afirmația că familia Bonaparte era originară din insula Majorca și că ea rezida acolo încă din secolul al cincisprezecelea, Clovis Dardentor refuză cu încăpățânare s-o admită. Corsica, bine! Balearele, niciodată!

Dacă Palma a fost teatrul a numeroase lupte, mai întâi pe când se apăra împotriva soldaților lui don Jayme, pe urmă pe vremea când țăranii proprietari s-au ridicat împotriva nobilimii care îi copleșea cu impozitele, în sfârșit când a trebuit să reziste corsarilor din Barbaria, zilele acelea trecuseră de mult. Orașul se bucura în prezent de un calm ce trebuia să-i răpească lui Jean Taconnat orice speranță de a interveni într-o agresiune a cărei țintă ar fi fost tatăl lui în perspectivă.

Ghidul, urcând apoi până la începutul secolului cincisprezece, povesti că torentul Riena, umflat printr-o creștere extraordinară a apei, pricinuisse moartea a o mie șase sute treizeci și trei de persoane. De aici, și această întrebare a lui Jean Taconnat:

— Unde-i acest torent?...

— Traversează orașul.

— O să ne întâlnim cu el?...

— Fără îndoială.

— Și... are multă apă?...

— Nici cât să îneci un șoarece.

— Asta-i de mine! îi șopti bietul tânăr la ureche vărului său. În vreme ce vorbeau, cei trei turiști își făceau o primă idee despre orașul de jos, urmând cheiurile, sau mai degrabă terasele care susțin împrejmuirea de bastioane de-a lungul mării.

Câteva case prezentau liniile fanteziste ale arhitecturii maure — ceea ce decurge din faptul că arabii au locuit în insulă o perioadă de patru sute de ani. Porțile întredeschise lăsau să se vadă curți interioare, *patios*, *cortiles*, înconjurată de colonade ușoare, puțul tradițional ridicat pe eleganta lui armătură de fier, scara cu grațioasele ei spirale, peristilul împodobit cu plante agățătoare în plină înflorire, ferestrele cu giurgiuvele de piatră în cruce, de o incomparabilă zvelțețe, dublate uneori de balcoane de lemn sau de belvedere, după moda spaniolă.

În sfârșit, Clovis Dardentor și tovarășii lui ajunseră înaintea unei clădiri flancate de patru turnuri octogonale, care își aducea nota ei gotică în mijlocul acestor prime încercări ale Renașterii.

— Ce este zidăria asta? întrebă domnul Dardentor.

Și, de n-ar fi fost decât pentru a nu-l șoca pe Patrice, el ar fi putut folosi un cuvânt mai „select”.

Zidăria era o *fonda*, fosta bursă, un monument magnific, cu superbe ferestre crenelate, cu o cornișă splendid decupată, cu dantelării delicate ce fac cinste ornamentalistilor acelei vremi.

— Să intrăm, spuse Marcel Lornans, care nu mai contenea să se intereseze de aceste curiozități arheologice.

Intrară trecând pe sub o arcadă, la mijloc cu un stâlp solid. În interior, o sală spațioasă — cu capacitatea de a primi în ea o mie de persoane — a cărei boltă era susținută de spiralele unor coloane subțirele. Nu-i lipsea decât hărmălaia comerțului, tumultul vânzătorilor, așa cum o umpleau altădată, în epoci mai prospere.

Asta o remarcă perpignanezul nostru. Această *fonda* ar fi vrut s-o poată transporta în orașul lui natal, și acolo el, el singur, i-ar fi redat însuflețirea de odinioară.

Se înțelege de la sine că Patrice admira aceste lucruri frumoase cu flegmatismul unui englez în călătorie, dându-i ghidului impresia unui gentleman discret și rezervat.

Cât despre Jean Taconnat, trebuie să mărturisim pe șleau că nu acorda decât un interes mediocru acestor uimitoare discursuri-reclame ale ciceronului. Nu doar că ar fi fost insensibil la farmecele marei arte a arhitecturii, dar, sub obsesia unei idei fixe, gândurile lui urmau un alt curs, și el regreta „că nu era nimic de făcut în această *fonda*”.

După o vizită, în mod necesar scurtă, ghidul o luă pe strada Riena. Trecătorii se revărsau pe ea. Foarte distinși bărbații, cu un chip frumos, cu o ținută elegantă, cu înfățișare plăcută, cu pantaloni bufanți, cu mijlocul strâns într-o cingătoare, cu vesta din piele de capră cu părul pe dinafară. Foarte frumoase femeile cu carnația caldă, cu ochii adânci și negri, cu figura comunicativă, cu fusta în culori tipătoare, cu șorțul scurt, cu corsajul răscroît, cu brațele goale, câteva tinere grațios pieptănate într-un fel întrucâtva monahal, care totuși nu le răpește nimic din farmecul chipului și din vioiciunea privirii.

Dar nu era locul să te întreci în schimb de complimente și de salutări, oricât ar fi de plăcut, de înviorător, de melodios să vorbești de tinerele majorcane. Grăbind pasul, turiștii o luară de-a lungul zidului palatului regal, clădit în vecinătatea catedralei, și care, văzut dintr-o anumită parte — dinspre golful mic, de pildă — pare să se confunde cu ea.

Este o vastă așezare, cu turnuri pătrate, precedată de un portic larg scobit în pilăstriei lui, și pe care se înalță un înger din epoca gotică, deși ea reproduce în construcția ei hibridă acel amestec de stil roman și de stil maur caracteristic arhitecturii baleariene.

La câteva sute de pași mai departe, grupul excursioniștilor ajunse la un loc îndeajuns de întins, cu un contur foarte neregulat și în care dădeau mai multe străzi ce urcau spre centrul orașului.

— Ce piață este asta?... se interesă Marcel Lornans.

— Piața Isabella a II-a, răspunse ghidul.

— Și strada asta lată pe care o mărginesc locuințe cu un exterior atât de frumos?...

— *Paseo del Borne*.

Era o stradă cu o înfățișare pitorească, cu casele având fațade felurite, cu plante verzi care le încadrau ferestrele, cu perdele multicolore care le adăposteau largile balcoane ieșite în afară, cu belvederele cu geamuri colorate, încastrate în ziduri, cu câțiva arbori crescuți ici și colo.

Acest *Paseo del Borne* duce la prelunga piață de la *Constitucion*, mărginită de edificiul de la *Hacienda publica*.

— Ne urcăm prin *Paseo del Borne*? întrebă Clovis Dardentor.

— O să-l coborâm la întoarcere, răspunse ghidul. Este preferabil să mergem la catedrală, de care nu suntem departe.

— Fie și la catedrală, replică perpignanezul, și nu mi-ar displace să mă urc într-unul din turnurile ei, spre a avea o privire de ansamblu...

— V-aș propune mai degrabă, continuă ghidul, să mergem să vizităm castelul Bellver, în afara orașului, de unde se poate domina câmpia înconjurătoare.

— O să avem oare timp? făcu observația Marcel Lornans. *Argèlès* pleacă la ora opt...

Jean Taconnat tocmai se agățase de o vagă speranță. Poate că o excursie prin câmpie i-ar oferi prilejul pe care îl căuta zadarnic pe străzile orașului?...

— O să aveți tot timpul, domnilor, afirmă ghidul. Castelul Bellver nu este departe, și nici un călător nu și-ar ierta-o dacă ar părăsi Palma fără să se fi dus până la el...

— Și cu ce o să mergem?...

— O să luăm o trăsură la poarta de *Jesus*.

— Atunci, la catedrală, zise Marcel Lornans.

Ghidul se întoarse spre dreapta, o luă pe o stradă îngustă. *Calle de la Seo*, o apucă spre piața cu același nume pe care se înalță catedrala, dominând dinspre fațada sa occidentală zidul înconjurător al lui *Calle de Mirador*.

Ghidul îi conduse pe turiști mai întâi înaintea Portalului Mării.

Acest portal datează din epoca admirabilă a arhitecturii ogivale, în care așezarea în plină lumină a ferestrelor și a rozetelor face să se presimtă apropiatele fantezii ale Renașterii. Nișele laterale îi sunt pline de statui, și spațiul încadrat de cele trei cornișe ale frontonului, între ghirlandele de piatră, reproduce scene biblice desenate cu finețe, de o compoziție naivă și fermecătoare.

Când te afli înaintea porții unui edificiu, primul gând ce-ți vine este să pătrunzi în edificiu prin această poartă. Clovis Dardentor se pregătea, așadar, să împingă unul din canaturi, când ghidul îl opri.

— Portalul este zidit, spuse el.

— Și din ce motiv?...

— Pentru că vântul din larg pătrundea prin el cu atâta furie, încât credincioșii se și credeau în valea lui Josafat, în zgomotul furtunii judecății de apoi.

Era o frază pe care ghidul o oferea în mod invariabil tuturor străinilor, o frază de care era foarte mândru, și care-i plăcu lui Patrice.

Înconjurând monumentul, sfârșit în 1601, puteai să-i admiri exteriorul, cele două săgeți foarte ornamentate, multiplele lui turnulețe îndeajuns de rudimentare, ridicate la fiecare unghi, la stâlpii principali. Această catedrală, pe scurt, rivalizează cu cele mai renumite catedrale din peninsula iberică.

Se intră pe poarta principală, tăiată în mijlocul fațadei.

Această biserică este foarte întunecoasă în interior, ca toate bisericile din Spania. Nu există nici un scaun nici în naos, nici în părțile laterale. Ici și colo doar câteva bănci de lemn. Nimic altceva decât lespezile reci pe care îngenunchează credincioșii — ceea ce dă un caracter aparte ceremoniilor religioase.

Clovis Dardentor și cei doi tineri intrară din nou în naosul dintre îndoitul rând de stâlpi, ale căror muchii prismatice, ce se lătesc în afară, se unesc la buza bolții. Ei meraseră astfel până la marginea marii galerii boltite. Se văzură obligați să se oprească înaintea capelei regale, să admire o catapeteasmă magnifică, să pătrundă în cor, care este așezat, îndeajuns de ciudat, în mijlocul edificiului. Dar le lipsi timpul spre a examina în amănunțime bogata comoară a catedralei, minunile artistice, sfintele relicve, în cea mai mare venerație la Majorca — în mod deosebit scheletul regelui don Jayme d'Aragon, închis de trei secole în sarcofagul lui de marmură neagră.

Poate că în timpul acestei scurte șederi vizitatorii nu avură răgazul să facă nici o rugăciune. În orice caz, dacă Jean Taconnat s-ar fi rugat pentru Clovis Dardentor, asta n-ar fi fost decât cu condiția de a fi singurul autor al salvării lui pe lumea aceasta, în așteptarea celeilalte.

— Și unde mergem acum?... întrebă Marcel Lornans.

— La *Ayuntamiento*, răspunse ghidul.

— Pe ce stradă?...

— Pe *Calle de Palacio*.

Grupul se întoarse, urcându-se pe această stradă de o lungime de trei sute de metri — adică vreo mie șase sute de *palmos*, dacă socotim după moda majorcană. Strada duce la o piață mai puțin spațioasă decât piața Isabella a II-a, și cu un contur tot atât de neregulat. Dealtfel, nu în Baleare poți întâlni orașe în care sfoara întinsă și echerul trasează căsuțe ca pe o tablă de șah, precum în orașele americane.

Merita osteneala să se viziteze *Ayuntamiento*, altfel spus, Casa consistorială. Fără îndoială, și nici un străin n-ar veni la Palma fără să vrea să admire un monument pe care arhitectul lui l-a înzestrat cu o fațadă atât de remarcabilă, cu cele două porți deschise, între două ferestre fiecare, și care dau acces în interior, cu tribuna, această *loggia* fermecătoare scobită în centru. Apoi vine primul etaj ale cărui șapte ferestre dau pe un balcon ce se întinde de-a lungul întregului edificiu, etajul al doilea fiind protejat de streășina unui acoperiș țuguiat, cu lucarnele lui cu rozete pe care le susțin neobosite cariatide de piatră. În sfârșit,

această Casă consistorială este considerată drept o capodoperă a Renașterii italiene.

În *sala*, împodobită cu picturi înfațișând notabilitățile locale — fără a mai vorbi de un remarcabil „Sfânt Sebastian” al lui Van Dyck — își are sediul guvernământul arhipelagului. Acolo domnii, cu obrazul ras, cu o manta lungă și largă fără mâneci, se plimbă cu un aer grav și cu pasul măsurat. Acolo se iau hotărârile proclamate în oraș de către mândrii toboșari ai *ayuntamiento*-ului, în tradiționalele costume ale căror cusături sunt brodate cu ceaprazuri roșii, aurul fiind rezervat șefului lor, tamburul-major.

Clovis Dardentor și-ar fi sacrificat bucuros câțiva *duroși* spre a-l putea observa în toată splendoarea lui pe acest personaj, despre care ghidul vorbea cu o vanitate cu adevărat baleariană; dar numitul personaj nu era vizibil.

Un ceas și trecuse din cele șase acordate popasului. Dacă voiau să facă plimbarea la castelul Bellver, trebuiau să se grăbească.

Așadar, printr-un labirint de străzi și de răspântii, în care Dedal s-ar fi pierdut chiar și cu firul Arianei, ghidul urcă din nou din piața Cort în piața Mercado, și, la o sută cincizeci de metri mai departe, turiștii ieșiră în piața Teatrului.

Clovis Dardentor își putu face atunci câteva cumpărături, două *majolice* la un preț destul de pipărat. Patrice, primind ordinul de a duce aceste obiecte la bordul pachebotului și de a le așeza la adăpost de orice lovire, în cabina stăpânului său, coborî din nou spre port.

Dincolo de teatru, vizitatorii o luară pe un drum larg, *Paseo de la Rambla*, care, după o distanță de trei mii de metri, dă în piața *de Jesus*. *Paseo* este mărginit de biserici, de mănăstiri, printre altele mănăstirea călugărițelor sfintei Madeleine, care se află în fața cartierului infanteriei.

În fundul pieței *de Jesus* apare poarta cu acest nume, străpunsă în zidul care unește flancurile a două bastioane, deasupra căruia se întind firele telegrafice.

De fiecare parte, sunt case colorate de rogojinile balcoanelor sau de jaluzelele verzui ale ferestrelor. La stânga, câțiva arbori împodobesc acest plăcut colț al pieței, însorit de lumina după-amiezii.

Prin poarta larg deschisă apare câmpia înverzită, străbătută de un drum care coboară spre Terreno și duce la castelul Bellver.

VII ÎN CARE CLOVIS DARDENTOR SE ÎNTOARCE DE LA CASTELUL BELLVER MAI REPEDE DECÂT SE DUSESE

Era ceasul patru și jumătate. Rămânea deci destulă vreme spre a prelungi excursia până la acest castel, a cărui fericită așezare o lăudase ghidul, spre a-i vizita interiorul, spre a urca pe platforma marelui său turn, ca să ai o vedere a litoralului din jurul micului golf *de la Palma*.

Într-adevăr, o trăsură poate să străbată distanța în mai puțin de patruzeci de minute, dacă nu lași atelajul să hoinărească în voie pe aceste drumuri de munte. Asta, dealtminteri, nu este decât o chestiune de *duroși*, și ar fi ușor să se rezolve cât mai bine, în interesul celor trei excursioniști pe care căpitanul Bugarach nu i-ar aștepta, dacă ar fi în întârziere. Perpignanezul știa acum ceva despre asta.

La poarta *de Jesus*, tocmai staționa o jumătate de duzină de *galeras*, care nu așteptau decât să se avânte pe drumul din afara orașului, în galopul catârcelor lor iuți ca vântul. Așa obișnuiesc să meargă aceste trăsurile de construcție ușoară, care se deplasează bine atât pe șosea plană, cât și în pantă sau în rampe, și nu cunosc decât mersul în galop.

Ghidul arată unul din aceste vehicule, al cărui atelaj Clovis Dardentor — căci se pricepea la asta — îl socoti foarte potrivit. El conducea adesea trăsura pe străzile din Perpignan, și n-ar fi fost la prima încercare dacă ar fi trebuit să facă slujba de vizitiu.

Dar nu se ivea prilejul să-și pună la contribuție talentul de sportsman și trebuia să-i lase vizitiului oficial frâiele.

În aceste împrejurări, era vădit că drumul se va parcurge fără greutate, și Jean Taconnat își va vedea spulberate speranțele de „adoptare traumatică”, cum o numea Marcel Lornans.

— Așadar, domnilor, întrebă ghidul, *galera* asta vi se pare potrivită?...

— Din toate punctele de vedere, răspunse Marcel Lornans, și dacă domnul Dardentor vrea să ia loc în ea...

— Îndată, tineri prieteni! Dumneata primul, domnule Marcel.

— După dumneavoastră, domnule Dardentor.

— Nici nu mă gândesc.

Nevrând să lungească prea mult acest schimb de politețe, Marcel Lornans se hotări.

— Și dumneata, domnule Taconnat, zise Clovis Dardentor. Dar ce ai?... Ce aer îngrijorât!... Unde-i obișnuita dumitale bună dispoziție?...

— Eu... domnule Dardentor?... Eu n-am nimic... vă asigur... nimic...

— Doar nu-ți închipui că ți s-ar putea întâmpla vreun accident cu acest vehicul?...

— Un accident, domnule Dardentor! replică Jean Taconnat, ridicând din umeri. Și de ce s-ar întâmpla un accident?... Eu nu cred în accidente!

— Nici eu, tinere, și-ți garantez că *galera* noastră n-o să se răstoarne pe drum...

— Și, de altminteri, adăugă Jean Taconnat, dacă s-ar răsturna, tot ar trebui să cadă într-o apă, un lac, un eleșteu, o groapă... altminteri n-ar avea nici o importanță...

— Cum adică... n-ar avea nici o importanță! Asta-i bună!... exclamă domnul Dardentor, holbându-și ochii.

— Vreau să spun, continuă Jean Taconnat, că textul codului este precis... Ar trebui... în sfârșit, eu înțeleg asta!

Marcel Lornans începu să rădă de explicațiile încurcate ale vărului său, în căutare de paternitate adoptivă.

— Altminteri n-ar avea nici o importanță... n-ar avea nici o importanță!... repeta perpignanezul. Strașnic, astea-s cele mai strașnice vorbe pe care le-am auzit vreodată!... Haideți, la drum!

Jean Taconnat se urcă lângă vărul lui și luă loc pe a doua banchetă. Domnul Clovis Dardentor se așează în față, alături de vizitiu, și ghidul, pofțit să-l urmeze, se agăță prin spate de treapta trăsurii.

Poarta de *Jesus* fu străbătută în mers rapid, și din acel loc turiștii zăriră castelul Bellver, solid înfîpt pe înverzită lui colină.

Ieșind din împrejmuire, *galera* n-avea să străbată câmpia netedă. Trebuia să mergi mai întâi prin Terreno, un fel de suburbie a capitalei baleariene. Pe drept cuvânt această suburbie este considerată ca o stațiune balneară din apropiere de Palma, ale cărei vile de țară elegante și grădini încântătoare se adăpostesc în umbra răcoroasă a arborilor, îndeosebi a smochinilor bătrâni, răsuciți, în chip fantezist, de vârsta lor.

Această sumedenie de case albe este situată pe o înălțime a cărei bază stâncoasă este tivită de spuma fremătătoare a valurilor ce se sparg de ea. După ce au lăsat în urmă grațiosul Terreno, Clovis Dardentor și cei doi parizieni, întorcându-se, putură să cuprindă cu privirea orașul Palma, micul lui golf azurii până la limitele extreme ale largului mării, broderiile capricioase ale litoralului.

Galera o luă apoi de-a lungul unui drum în urcuș, pierdut în adâncimile unei păduri de pini de Alep, care înconjoară satul și acoperă colina încununată de zidurile castelului Bellver.

Dar, de te urci, câte surprize mai ai la suprafața câmpiei! Casele răzlețite contrastează cu nuanța palmierilor, a portocalilor, a rodiilor, a smochinilor, a caperilor, a măslinilor. Clovis Dardentor, mereu comunicativ, nu-și economisea frazele admirative, deși trebuia să fie familiarizat cu peisajele similare din sudul Franței. Este adevărat că, în ceea ce privește măslinii, niciodată nu mai văzuse unii atât de strâmbi, de scorojiți, de gheboși, de scofâlciți de noduri, și de o înălțime să-i poți așeza printre uriașii speciei. Apoi căsuțele țăranilor, *pageses*, înconjurate de câmpuri de legume ce se dezvoltă în afara tufișurilor de mirt și de drob, împestrișate din belșug de flori, printre altele acele *lagrymas* cu nume poetic și trist, cât de mult desfătau ele ochii, grație acoperișurilor lor cu streșini, înveselite de sute de ciorchini de ardei roșu!

Până atunci drumul decursese după dorință, și pasagerii *galerei* nu trebuiseră să strige:

„Ce naiba am venit să facem cu această *galeră*?”

Nu! *Galera* nu înainta cu ajutorul a două rânduri de vâsle, pe suprafața perfidului element. Străbătând această câmpie, n-o amenința nici un atac al piraților din Barbaria. Ea naviga, din fericire, pe acest drum mai puțin capricios decât marea, și era ora cinci când ajunsese în port — altfel spus, înaintea podului castelului Bellver.

Dacă această cetățuie feudală a fost zidită în această poziție, este fiindcă ea era destinată să apere micul golf și orașul Palma. De aceea, cu șanțurile ei adânci, cu zidurile ei groase de piatră, cu turnul care o domină, ea prezintă aspectul militar, comun tuturor fortărețelor din evul mediu.

Patru foișoare străjuiesc împrejmuirea circulară, în interiorul căreia se suprapun două etaje, într-un dublu stil, roman și gotic. În afara împrejmuirii se înalță *Tour de l'homenaje* — Turnul omagiului, în franceza adevărată — și căruia nu s-ar putea să nu i se recunoască aspectul feudal.

Pe platforma acestui donjon aveau să se urce Clovis Dardentor, Marcel Lornans și Jean Taconnat, spre a avea o vedere generală a câmpiei și a orașului — o vedere mai completă decât ar fi avut-o din oricare turn al catedralei.

Galera rămase înaintea podului de piatră aruncat peste șanț, și vizitiul primi ordin să-i aștepte pe vizitatori, care pătruseră în castel împreună cu ghidul.

Vizita lor nu putea fi lungă. În realitate, nu era vorba atât să răscolești unghere și ascunzători ale acestei vechi construcții, cât să-ți plimbi privirea spre îndepărtatul ei orizont.

De aceea, după ce zărise în treacăt camerele joase de la nivelul curții, Clovis Dardentor crezu de datoria lui să zică:

— Ei bine, tineri, ne cățărăm acolo, sus?

— Când poștiți, răspunse Marcel Lornans, dar să nu zăbovim prea mult. Ce istorie ar mai fi dacă domnul Dardentor, după ce a pierdut o dată plecarea vasului *Argèlès*...

— Ar mai pierde-o încă o dată! replică perpignanezul nostru. Și lucrul ar fi cu atât mai de neiertat, cu cât n-aș găsi la Palma vreo șalupă cu vaporii spre a alerga după pachetot!... Și ce s-ar face bietul Dèsirandelle?

Se îndreptară așadar spre *Tour de l'homenaje*, înălțat în afara împrejuririi, pe care îl unesc de castel două poduri.

Turnul acesta, rotund și masiv, având culoarea vie a pietrei arse, are ca bază fundul unui șanț. Partea lui de la sud-vest este străpunsă de o poartă roșcată, la înălțimea buzei șanțului. Dealtfel se vede o fereastră în bolta semicirculară, dominată ea însăși de două deschizături înguste în zid, și apoi stâlpii care susțin parapetul platformei superioare.

Pe urma ghidului, Clovis Dardentor și tovarășii lui o luară pe o scară în spirală, construită în grosimea zidului slab luminat de deschizăturile făcute în el. În sfârșit, după un urcuș destul de greu, ajunseră pe platformă.

La drept vorbind, ghidul nu putea fi acuzat de exagerare. De la această înălțime, vederea era magnifică, și iată cum:

La picioarele castelului, colina coboară, înveșmântată în mantia ei neagră de pini de Alep. Dincolo de ea se grupează fermecătoarea suburbie Terreno. Mai jos, se rotunjește micul golf în întregime albastru, pătat de mici puncte albe pe care le-ai fi crezut păsări de mare și care nu sunt alta decât pânze de tartane. Mai departe se întinde orașul în amfiteatru, cu catedrala, cu palatele, cu bisericile lui, un ansamblu strălucitor, scăldat în atmosfera luminoasă pe care soarele o cerne cu raze aurite, atunci când coboară spre orizont. În sfârșit, în larg strălucește imensa mare, ducând ici și colo vase ce-și desfășoară pânzele albe, steamere care mătură cerul cu lungă lor coadă de funingine. Nimic din Minorca în est, nimic din Ivitza în sud-vest, dar, în sud, ostrovul abrupt Cabrera, în care atâția soldați francezi au pierit în chip jalnic, în vremea războaielor primului Imperiu¹.

Din acest turn al castelului Bellver, partea occidentală a insulei îți dă o idee despre ceea ce este Majorca, singura din arhipelag care posedă adevărate *sierras* împădurite cu stejari verzi și cu sambovine, deasupra cărora se ridică piscuri porfirice, dioritice sau calcaruri. Dealtminteri, nici câmpia nu este lipsită de înălțimi care poartă numele de dealuri, în Baleare ca și în Franța, și n-ai să găsești nici una care să nu fie încununată de un castel, de o biserică sau de o

¹ E vorba de imperiul lui Napoleon I.

mănăstire în ruine. Adăugați că pretutindeni șerpuiesc torente tumultuoase, și, după spusele ghidului, pe insulă numărul lor trece de două sute.

„Două sute de privileji pentru domnul Dardentor să cadă în ele, gândi Jean Taconnat, și o să vedeți că n-o să cadă!”

O priveliște foarte modernă era, de pildă, calea ferată care deservește partea centrală a Majorcăi. Ea merge de la Palma la Alcudia prin districtele Santa-Maria și Benisalem, și e vorba să se facă noi linii secundare prin văile capricioase ale lanțului de munți care își ridică cel mai înalt pisc la altitudinea de o mie de metri.

După obiceiul lui, Clovis Dardentor se entuziasma contemplând acest spectacol minunat. Marcel Lornans și Jean Taconnat, dealtfel, împărtășeau această admirație foarte justificată. Era într-adevăr păcat că șederea la castelul Bellver nu se putea prelungi, că nu era cu puțință să mai revii acolo, că popasul vasului *Argèlès* trebuia să se sfârșească în câteva ceasuri.

— Da, declară perpignanezul, ar trebui să stai aici săptămâni... luni...

— Ei, răspunse ghidul, foarte bine aprovizionat cu anecdote, asta-i tocmai ce i s-a întâmplat, de pildă, unuia din compatrioții dumneavoastră, domnilor, un pic fără voia lui...

— Cum se numea?... întrebă Marcel Lornans.

— François Arago¹.

— Arago... Arago... exclamă Clovis Dardentor, una din gloriile Franței savante!

Într-adevăr, ilustrul astronom venise în anul 1808 în Baleare, cu scopul de a completa măsura unui arc de meridian între Dunkerque și Formentera. Suspectat de către populația majorcană, amenințat chiar cu moartea, el a fost închis vreme de două luni în castelul Bellver. Și cine știe câtă vreme ar mai fi durat înțemnițarea lui, dacă n-ar fi izbutit să scape printr-o fereastră a castelului și apoi să închirieze o barcă ce l-a dus la Alger.

— Arago, repeta Clovis Dardentor, Arago, copilul celebru din Estagel, gloriosul fiu al arondismentului în care se află Perpignan-ul meu, din Pirineii orientali!

În vremea aceasta ora îi grăbea să plece de pe platforma de unde, precum din nacela unui aerostat, domina această țară nemaivăzută. Clovis Dardentor nu putea să se smulgă de la această priveliște. Umbla încolo și înapoi, se apleca peste parapetul turnului.

— Ei, fiți atent! îi strigă Jean Taconnat, prinzându-l de gulerul hainei.

— Să fiu atent?...

— Fără îndoială... era cât pe ce să cădeți!... De ce să ne provocați spaima asta?...

Spaimă foarte legitimă, căci dacă demnul bărbat s-ar fi prăbușit peste parapet, Jean Taconnat n-ar fi putut face altceva decât să asiste, fără să fie în stare să-i dea ajutor tatălui său adoptiv, la căderea lui în adâncimile șanțului.

Pe scurt, de regretat era faptul că timpul, socotit cu prea mare zgârcenie, nu îngădui să se organizeze explorarea amănunțită a acestei admirabile Majorca. Nu este de ajuns să parcurgi diferitele cartiere ale capitalei, trebuie să vizitezi și

¹ Arago François, astronom și fizician francez, 1786-1853. (n.t.)

celelalte orașe, cele mai demne să-i atragă pe turiști, și anume Soller, Ynca, Pollensa, Manacor, Valldmosa! Ca și peșterile naturale de la Artá și de la Drach, considerate ca fiind cele mai frumoase din lume, cu lacurile lor legendare, cu capelele lor în stalactite, cu pâlniile lor cu ape limpezi și răcoroase, cu „teatrul” lor, cu „iadul” lor — denumiri fanteziste, dacă vreți, dar pe care le merită minunile acestor imensități subterane!

Și ce să mai zici despre Miramar, domeniul fără seamăn al arhiducelui Ludovic Salvator, al pădurilor milenare cărora acest prinț savant și artist a vrut să le respecte bătrânii copaci uriași, despre castelul lui zidit pe o terasă care stă povârnită peste litoral în mijlocul unui loc încântător, și despre *hospederia*, ospătărie ținută pe cheltuiala alteței sale, deschisă pentru toți cei ce trec pe acolo, cărora le oferă patul și masa în chip gratuit timp de două zile, și unde chiar și cei ce o doresc încearcă zadarnic să mulțumească printr-o gratificație făcută oamenilor arhiducelui, pentru această generoasă primire!

Și nu se cuvenea oare să vizitezi, de asemenea, acea Chartreuse de Valldmosa, acum pustie, tăcută, părăsită, în care George Sand¹ și Chopin² au trăit un întreg anotimp — ceea ce ne-a dăruit frumoase inspirații ale marei artiste și romaniere, povestirea *O iarnă la Majorca* și ciudatul roman *Spiridon*!

Asta povestea ghidul, în nescata lui limbuție, în fraze devenite de multă vreme stereotipe în creierul lui de cicerone. Să nu fim așadar surprinși dacă Clovis Dardentor își exprima regretul să părăsească această oază mediteraneană, dacă își făgăduia să se reîntoarcă în Baleare, în tovărășia tinerilor și noilor săi prieteni, oricând ar fi avut ei vreodată răgazul...

— Este ora șase, observă Jean Taconnat.

— Și dacă este ora șase, adăugă Marcel Lornans, nu putem să ne mai amânăm plecarea. Mai rămâne de parcurs un cartier din Palma, înainte de a ne reîntoarce pe vapor...

— Să plecăm, deci! răspunse Clovis Dardentor cu un suspin.

Aruncară o ultimă privire peste multiplele peisaje ale coastei occidentale, asupra soarelui al cărui disc în coborâre se legăna la orizont, poleind cu razele lui oblice vilele albe de la Terreno.

Clovis Dardentor, Marcel Lornans și Jean Taconnat o apucară pe spirala îngustă care se răsucea în zid, trecură peste pod, intrară în curte și ieșiră printr-o ușă tainică.

Galera aștepta la locul în care o lăsaseră, vizitiul hoinărind de-a lungul șanțului.

Când îl strigă ghidul, el veni cu pasul calm și măsurat — pasul muritorilor privilegiați care nu se grăbesc deloc în această țară fericită, în care existența nu-ți pretinde niciodată să fii grăbit.

Domnul Dardentor se urcă primul în vehicul, mai înainte ca vizitiul să fi venit să ia loc pe bancheta din față.

¹ Sand (Aurore Dupin, baroană Dudevant, zisă George), romancieră franceză (1804—1876). (n.t.)

² Chopin (Frédéric), pianist și compozitor polonez (1810—1849). (n.t.)

Dar iată că în clipa în care Marcel Lornans și Jean Taconnat urmau să se avânte pe scară, *galera* se zguduie ca de o bruscă lovitură și-i sili să se dea repede îndărăt, pentru a evita să se lovească de osie.

Vizitiul se aruncase iute înaintea animalelor înhămate, spre a le stăpâni. Cu neputință! Catârcele se cabrează, îl răstoarnă pe omul care numai printr-o minune nu este strivit de roata trăsurii ce-o pornește cu toată iuțeala.

Strigătele vizitiului și ale ghidului răsună în același timp. Amândoi aleargă pe drumul de la Bellver pe care *galera* coboară într-un galop nebun, cu riscul fie să cadă în prăpăstiile de pe margini, fie să se izbească de brazii codrului întunecat.

— Domnule Dardentor... Domnule Dardentor! strigă Marcel Lornans din toată puterea plămânilor lui. O să-l omoare... Să alergăm, Jean, să alergăm!

— Da, răspunse Jean Taconnat, și totuși, dacă acest prilej nu are importanță...

Oricum ar fi fost acest prilej, trebuia să-l iei în piept... în ham, s-ar putea spune, fiind vorba de catârci. Dar atelajul fugea cu o repeziciune care nu-ți dădea speranța să-l ajungi.

Vizitiul, ciceronele, cei doi tineri, câțiva țărani ce li se alăturaseră se avântaseră cu cea mai mare iuțeală.

În vremea aceasta, Clovis Dardentor, pe care sângele rece nu-l părăsea niciodată, în nici o împrejurare, pusesese cu putere mâna pe hățuri și, trăgându-le spre el, încerca să stăpânească atelajul. Ar fi fost ca și cum ai fi vrut să oprești un proiectil în clipa în care scapă din gura de foc, după cum, pentru pietonii care o încercară, era ca și cum ar fi vrut să oprească proiectilul în trecerea lui.

Terasamentul drumului de fier fu coborât nebunește și torentul traversat cu furie. Clovis Dardentor, mereu cu aceeași stăpânire de sine, putându-și menține *galera* în linie dreaptă, își zicea că această goană o să se sfârșească fără îndoială în fața împrejmuirii cu bastioane, pe care vehiculul n-avea s-o străbată prin nici una din porțile ei. Cât privește să lase din mână hățurile, să sară jos din vehicul, știa prea bine la ce te expui, și că-i de preferat să rămâi în vehicul, chiar de-ar fi să se răstoarne cu cele patru roți în sus sau să se zdrobească de un obstacol.

Și blestematele astea de catârci care și-au luat avânt într-un mod cu neputință de stăpânit, și într-un galop care, după cum își amintea orice locuitor din Baleare, nu se mai văzuse vreodată la Majorca și nici în vreo altă insulă din arhipelag.

După Terreno, *galera* urmă zidul exterior, dedându-se la o serie de zigzaguri din cele mai regretabile, săltăreață ca o capră, sărind ca un cangur, trecând prin fața porților zidului împrejmuitor până în momentul în care ajunse la poarta Pintada, în colțul de nord-est al orașului.

Trebuie să admitem că cele două catârci cunoșteau în chip deosebit această poartă, deoarece o trecură fără cea mai mică șovăire. Putem fi siguri că ele nu ascultau atunci nici de glasul și nici de mâna lui Clovis Dardentor. Ele erau cele ce conduceau *galera*, într-un triplu galop, fără să ia seama la trecătorii care urlau, se băgau pe după porți, se împrăștiu prin străzile învecinate. Răutăcioasele animale aveau aerul să-și zică una alteia la ureche: o s-o ținem așa cât o să ne placă, până nu se răstoarnă *galera*! Și atelajul surescitat se avântă cu o furie nebunească prin labirintul de străduțe care se încălesc în acest colț al orașului.

În interiorul caselor, în fundul dughenelor, oamenii își spărgeau plămânii tipând. La ferestre apăreau capete speriate. Cartierul se agita ca odinioară, ca

acum câteva secole, când răsună țipătul: „Vin maurii!... Vin maurii!” Și e de mirare cum de nu s-a produs un accident pe aceste străzi înguste, întortocheate, care dau în calea *Capuchinos*!

Clovis Dardentor încerca totuși să manevreze vehiculul. Spre a modera această galopadă nebună, el trăgea de hățuri cu riscul de a le rupe sau de a-și smulge brațele din umeri, în realitate, hățurile erau cele care trăgeau de el, amenințând să-l scoală din trăsură în condiții îndeajuns de supărătoare.

„Ah, afurisitele, ce mers îndrăcit mai au! își zicea el. Și nu văd nici un mijloc ca ele să se oprească, atâta vreme cât vor avea fiecare câte patru picioare!... Și coboară... coboară...!”

Galera cobora, într-adevăr, încă de la castelul Bellver, și ar fi coborât până în port, unde poate s-ar fi scufundat în apa micului golf, ceea ce ar fi calmat cu siguranță atelajul.

Pe scurt, *galera* o luă la dreapta, o luă la stânga, dădu în piața Olivar, căreia îi făcu înconjurul, precum anticele care romane pe pista Coliseului, și, totuși, aici nu exista nici vreo concurență de învins, nici vreun premiu de câștigat!

În această piață, trei sau patru sergenți ai orașului zadarnic se aruncară spre catârci, care se zbătură cu îndârjire!... Zadarnic vrură ei să prevină o catastrofă cu neputință de evitat... Zelul lor n-a avut nici un efect. Unul, răsturnat, nu se ridică decât rănit; ceilalți trebuiră să dea îndărăt.

Pe scurt, *galera* continuă să coboare cu o repeziciune crescândă, de parcă ar fi fost supusă legilor căderii corpurilor.

Se crezu totuși, pe bună dreptate, că această goană avea să se sfârșească — într-un chip dezastruos, e adevărat — când atelajul o apucă deodată pe calea *Olivar*.

Într-adevăr, spre mijlocul acestei străzi foarte povârnite, este tăiată o scară cu vreo cincisprezece trepte, și de există o stradă care nu-i făcută pentru trăsuri, apoi asta este.

Strigătele se înmulțiră atunci, la ele se adăugară lătrăturile cânilor. Aș! Oricât erau de greu de coborât, catârcile nu se sinchisiră deloc de câteva trepte! Și, uite așa, roțile galerei se încumetă pe scară, zdruncinând coșul gata să-l rupă, cât pe-acți să facă vehiculul bucăți...

Ei bine, nu! Roțile nu s-au rupt. Perechea din față rămase fixată de perechea din spate, în ciuda nenumăratelor lovituri coșul rezistă, hulubele și ele, și amândouă mâinile lui Clovis Dardentor nu dădură drumul la hățuri în timpul acestei coborâri nemaipomenite!

Și în spatele galerei se îngrămădea o mulțime din ce în ce mai numeroasă, în care nu figurau încă Marcel Lornans, Jean Taconnat, cicерonele și vizitiul, ce se aflau în urmă.

După calea *Olivar*, urmă calea *San Miguel*, după care veni piața Abastos, unde o catârcă, după ce căzuse, se ridică teafără și nevătămată, apoi calea *Plateria*, pe urmă piața Sfânta Eulalia.

„Este evident, își zise Clovis Dardentor, că *galera* o să meargă așa cât o să aibă pământul sub ea, și nu văd altceva decât golful Palma unde n-o să-l mai aibă deloc!”

În piața Sfânta Eulalia se înalță biserica închinată acestei martire, care este, pentru balearieni, obiectul unei deosebite venerații. Nu era multă vreme de când această biserică slujea chiar ca loc de refugiu, și răufăcătorii care izbuteau să se adăpostească în ea scăpau din ghearele poliției. De astă dată, nu un răufăcător fu cel pe care norocul îl conduse într-acolo, ci Clovis Dardentor, de neclintit de pe bancheta vehiculului său.

Da! în acel moment magnificul portal al bisericii Sfinta Eulalia era dat de perete. Credincioșii o umpleau până la refuz. Se slujea în ea serviciul mântuirii, care era pe sfârșite, și preotul, întors către cucernica adunare, ridica mâinile spre a o binecuvânta.

Ce tumult, ce mișcare a mulțimii, ce strigăte de spaimă, când galera dădu buzna și săltă pe lespezile de piatră ale naosului central! Dar și ce minunat efect, când atelajul se opri în sfârșit înaintea treptelor altarului, în clipa în care preotul rostea:

„*Et spiritu sancto!...*”

— *Amen!* răspunse o voce sonoră.

Era vocea peripignanezului, care primea o binecuvântare binemeritată.

O oră mai târziu, Marcel Lornans și Jean Taconnat îl întâlniră pe Clovis Dardentor într-o cârciumă de pe calea Miramar, unde acest bărbat dărz venise să se odihnească după emoții și obosală. Deși nu trebuie să se vorbească de emoții, când este vorba de un caracter atât de bine călit.

— Domnule Dardentor! exclamă Jean Taconnat.

— Ah, tinerii mei prieteni, răspunse eroul zilei, iată o cursă de trăsură care m-a cam zdruncinat!...

— Sunteți teafăr și nevătămat?... întrebă Marcel Lornans.

— Da... sunt întreg, și cred chiar că nu m-am simțit niciodată mai sănătos ca acum!... În sănătatea dumneavoastră, domnilor!

Și cei doi tineri au trebuit să bea câteva pahare din excelentul vin de Benisalem. al cărui renume trece până dincolo de arhipelagul Balearelor.

Apoi, de îndată ce Jean Taconnat putu să-l ia pe vârul lui deoparte:

— Încă un prilej pierdut! zise el.

— Ba nu, Jean!

— Ba da. Marcel, căci, dacă l-aș fi salvat pe domnul Dardentor, dacă i-aș fi oprit *galera*, deși nu l-aș fi scos nici din valuri, nici din flăcări, nici dintr-o luptă, n-ai să mă faci să cred că...

— Frumoasă teză de pledat înaintea unui tribunal civil! se mulțumi să-i răspundă Marcel Lornans.

Pe scurt, la ora opt seara, toți debarcații de pe *Argèlès* se întorseseră la bord.

De data ceasta, nici unul nu era în întârziere, nici domnii Dèsirandelle, tată și fiu, nici domnul Eustache Oriental.

Cât despre astronom, își petrecuse el oare timpul observând soarele la orizontul Balearelor? Nimeni n-ar fi putut s-o spună. În tot cazul, el aducea diverse pachete conținând produse comestibile specifice acestor insule, *encimadas* — diferite feluri de prăjituri de foetaj în care untul este înlocuit cu alte grăsimi și care sunt tot atât de gustoase — și de asemenea o jumătate de duzină de *tourds*,

pești foarte căutați de pescarii de la capul Formentor, și pe care șeful de sală primi ordinul să-i pregătească pentru el cu o grijă deosebită.

Cu adevărat, acest președinte al Societății de astronomie din Montèlimar se sluzea mai mult de gura decât de ochii lui — cel puțin de la plecarea din Franța.

Către ora opt și jumătate fură dezlegate parâmele, și *Argèlès* părăsi portul Palma, fără ca, astfel, căpitanul Bugarach să le fi acordat pasagerilor puțința să stea întreaga noapte în orașul majorcan. Și iată de ce Clovis Dardentor nu auzi vocea și cântecele nocturne ale așa-numiților *serenos*, nici refrenele cântecelor naționale *habaneras* și *jotas*, acompaniate de acordurile melodioase ale chitarei, de care curțile interioare ale caselor baleariene răsunară până în zorii zilei.

VIII ÎN CARE FAMILIA DÈSIRANDELLE IA CONTACT CU FAMILIA ELISSANE

— Astăzi o să amânăm cina până la ora opt, zise doamna Elissane. Domnul și doamna Dèsirandelle cu fiul lor, și foarte probabil domnul Dardentor, ceea ce înseamnă patru tacâmuri.

— Da, doamnă, încuviință jupâneasa.

— Prietenii noștri vor avea mare nevoie să se refacă, Manuela, și tare mă tem că biata doamnă Dèsirandelle a avut de îndurat o traversare foarte neplăcută. Ai grijă să aibă camera pregătită, căci ar fi posibil să prefere să se culce imediat ce sosește.

— Am înțeles, doamnă.

— Unde este fiica mea?...

— La bucătărie, doamnă, unde prepară desertul.

Manuela, în serviciu la doamna Elissane de la instalarea ei aici, era una din acele spaniole dintre care se recrutează în primul rând personalul domestic al familiilor oraneze.

Doamna Elissane locuia într-o casă destul de drăguță pe strada Vieux-Château, în care locuințele au păstrat o înfățișare pe jumătate spaniolă, pe jumătate maură. O grădiniță își etala acolo cele două straturi cu zorele, peluza încă verde în acest început de anotimp cald, câțiva arbori, printre alții *bella-ombra*, cu nume de bun augur, din care Promenada Eleșteului posedă specimene atât de frumoase.

Casa, cuprinzând un parter și un etaj, era suficient de mare pentru ca familia Dèsirandelle să afle în ea o ospitalitate confortabilă. Nici camerele și nici atențiile nu i-ar fi lipsit în timpul șederii ei la Oran.

Această capitală a provinciei este acum un oraș foarte frumos. Este situat într-un chip potrivit între povârnișurile unei râpi, pe fundul căreia torentul Rehhi își plimbă apele repezi pe care le acoperă în parte bulevardul Oudinot. Tăiat în două de fortificațiile de la Château-Neuf, Oranul se înfățișează, ca multe orașe, într-o parte vechi, în cealaltă nou.

Acest oraș, Gouharan-ul arabilor, pe care l-au zidit în secolul al zecelea maurii din Andaluzia, este dominat de un munte îndeajuns de înalt, unde fortul La Moune ocupă coasta abruptă. De cinci ori mai întins acum decât în epoca fundării lui, suprafața nu-i este mai mică de șaptezeci și două de hectare, și mai

multe străzi, deschise în afara zidurilor lui, se prelungesc pe doi kilometri spre mare. Urmând promenada dincolo de centura forturilor, în direcția nordului și a estului, un turist ar ajunge la așezări de creație recentă, precum cartierele Gambetta și Noiseux-Eckmühl.

Cât despre clima provinciei, în general este aspră, uscată, arzătoare. Vântul ridică aici vârtejuri de praf. În ceea ce privește orașul, stropitul zilnic, care se află în mâinile municipalității, ar trebui să fie mai regulat și mai abundent decât este cel din mâinile primarului ceresc.

Așa este orașul în care se retrăsese domnul Elissane, după ce făcuse comerț la Perpignan vreme de vreo cincisprezece ani, și cu destul noroc spre a-și rostui vreo douăsprezece mii de livre de rentă, care nu se micșoraseră sub administrația prudentă a văduvei sale.

Doamna Elissane, pe atunci în vârstă de patruzeci și patru de ani, nu fusese probabil niciodată atât de drăguță pe cât era fiica ei, nici atât de grațioasă, nici atât de fermecătoare. Femeie pozitivă într-un grad deosebit de rar, cântărindu-și vorbele precum zahărul, ea înfățișa tipul binecunoscut de contabil feminin, socotindu-și sentimentele, ducându-și existența în partidă dublă, în sistemul registrelor ei, cântărind debitul și creditul, cu grija permanentă ca să-i fie întotdeauna creditor contul curent. Se cunosc asemenea chipuri cu trăsăturile accentuate, ale căror curbe sunt aspre, fruntea proeminentă, privirea pătrunzătoare, gura severă — tot ceea ce, la sexul numit slab, indică obișnuința de a fi luat în considerație și încăpățănare. Doamna Elissane își organizase casa foarte corect, fără cheltuieli de prisos. Ea făcea economii pe care știa să le folosească în plasamente sigure și rentabile. Totuși nu se uita la bani când era vorba de fiica ei, asupra căreia își revărsa toată afecțiunea. Îmbrăcată aproape ca o călugăriță, ea voia însă ca Louise să fie elegantă, și nu neglijă nimic în această privință. În fond, spre fericirea copilului ei năzuiau singurele ei dorințe și ea nu se îndoia că această fericire i-ar fi asigurată grație unirii proiectate cu familia Dësirandelle. Cele douăsprezece mii de franci rentă pe care Agathocle le-ar avea într-o zi, adăugate la averea pe care Louise ar moșteni-o de la mama ei, erau o bază metalică pe care mulți oameni o găsesc îndeajuns de solidă spre a-și clădi pe ea un viitor fără griji.

Louise, totuși, de-abia de-și amintea cine era Agathocle. Dar mama ei o crescuse în ideea că va deveni într-o zi doamna Dësirandelle, tânăra. În sfârșit, asta i se părea destul de firesc, cu condiția ca acest logodnic să-i placă, și de ce n-ar fi avut tot ce s-ar fi cuvenit ca să-i placă?

După ce-i dădu jupânesei ultimele porunci, doamna Elissane trecu în salon unde intră fiica ei.

— Îți este gata desertul, fetițo?... întrebă ea.

— Da, mamă.

— Este neplăcut că pachetbotul sosește puțin cam târziu, aproape de căderea nopții!... Să fii îmbrăcată la ora șase. Louise, pune-ți rochia cu pătrățele; o să coborâm în port, unde poate că s-a semnalat *Agathoclès*...

Doamna Elissane, confundând numele, îi adăuga un accent grav pe un „e” care nu-l avea.

— Vrei să spui *Argèlès*, îi răspunse Louise râzând. Și apoi pretendentul meu nu se numește Agathoclès, ci Agathocle!...

— Bine!... replică doamna Elissane. *Argèlès*... Agathocle... Asta n-are nici o importanță! Poți fi sigură că el n-o să se înșele, pronunțând numele de Louise...

— Ești așa de sigură?... răspunse tânăra fată puțin zeflemitoare. Domnul Agathocle nu mă cunoaște deloc, și mărturisesc că nici cu nu-l cunosc mai bine...

— Oh! O să vă lăsăm tot timpul să faceți cunoștință mai înainte de a hotărî ceva.

— Pe bună dreptate!

— Dealtfel, sunt sigură că tu o să-i plăci, copila mea, și am toate motivele să cred că și el o să-ți placă... Doamna Dèsirandelle îl laudă atâta!... Și de-abia atunci vom hotărî condițiile căsătoriei...

— Și veniturile se vor rotunji, mamă?...

— Da, glumeați, în folosul tău!... Ah, să nu uităm că prietenul lor, domnul Clovis Dardentor, îi însoțește pe Dèsirandelle-i... știi tu, perpignanezul acela bogat de care sunt atât de mândri, și, de-i crezi, care-i cel mai bun om de pe lume. Domnul și doamna Dèsirandelle nefiind obișnuiți să călătorească pe mare, el a binevoit să-i conducă până la Oran. Este foarte frumos din partea lui, și o să-l primim bine, Louise...

— O să-l primim după cum merită, și chiar de i-ar veni ideea să-mi ceară mâna... Ba nu, uit că trebuie să fiu... că voi fi doamna Agathocle... un nume frumos, deși aduce puțin cu antichitatea greacă!

— Haide, Louise, fii odată serioasă!

Serioasă era ea, această tânără, și cu o fire veselă și fermecătoare. Și nu pentru că așa-i întotdeauna o eroină de roman. Nu, ea era, în realitate, în înflorirea de la douăzeci de ani, o fire deschisă, cu o față vie și surâzătoare, cu ochi catifelati și strălucitori, cu un iris azuriu, cu părul de un blond întunecat, nespus de bogat, cu mersul grațios — să spunem chiar mătăsos, spre a folosi un epitet pe care Pierre Loti — mai înainte de a fi academician — nu s-a temut să-l dea zborului rândunicii.

Această ușoară creionare e de ajuns ca s-o zugrăvească pe Louise Elissane, și, după cum bagă de seamă cititorul, ea contrasta întrucâtva cu nătăflețul pe care i-l expediau de la Cette, în același timp cu celelalte colete de pe *Argèlès*.

Când sosi ceasul, după ce stăpâna casei aruncă o ultimă privire asupra camerelor destinate familiei Dèsirandelle, doamna Elissane își chemă fiica și amândouă se îndreptară spre port. Ele vrură să se oprească mai întâi în grădina în amfiteatru care domină rada. Din acest loc, vederea se întinde departe, până în largul mării. Cerul era magnific, orizontul de o puritate desăvârșită. Soarele cobora acum peste Mers-el-Kebir — acest *Portus divinus* al anticilor, în care cuirasate și crucișătoare își găsesc un excelent adăpost împotriva frecventelor vijelii din vest.

Câteva pânze albe se deslușeau dinspre nord. Fumuri îndepărtate indicau steamerele acestor numeroase linii care deservesc Mediterana și fac legătură în mod fericit cu pământul african. Două sau trei din aceste pacheboturi aveau fără îndoială destinația Oran și unul dintre ele nu se afla mai departe de trei mile. Acesta era *Argèlès*, așteptat cu nerăbdare, cel puțin de către mamă dacă nu și de

fata ei. Căci, în definitiv, Louise nu-l cunoștea, pe acest băiat pe care fiecare învârtire de elice îl apropia de ea, și poate că ar fi fost mai bine dacă *Argèlès* ar fi făcut calea întoarsă...

— Acuși se face ora șase și jumătate, observă doamna Elissane. Să coborâm.

— Te urmez, mamă, răspuse Louise.

Și pe strada lată care duce la chei, mama și fata coborâră spre bazinul în care de obicei ancorează pachetboturile.

Doamna Elissane îl întrebă pe unul din ofițerii portului ce se plimba pe chei dacă *Argèlès* fusese semnalat.

— Da, doamnă, răspuse ofițerul, și într-o jumătate de oră o să intre în port.

Doamna Elissane și fiica ei dădură ocol portului, ale cărui țărmuri spre nord le ascundeau acum vederea largului mării.

După douăzeci de minute, răsunară prelungi șuierături de sirenă. Pachetbotul ocolea stăvilarul de la capătul digului, lung de un kilometru, care începe la baza fortului La Moune, și, după câteva mișcări largi, veni să-și ia locul îndărătul cheiului.

De îndată ce comunicația fu stabilită, doamna Elissane și Louise se urcară la bord. Brațele celei dintâi se deschiseră larg spre a o îmbrățișa pe doamna Dèsirandelle, restabilită îndată după intrarea în port, apoi pe domnul Dèsirandelle și pe urmă pe Agathocle Dèsirandelle, în vreme ce Louise se menținea într-o rezervă pe care o vor înțelege toate fetele tinere.

— Păi bine, dar eu, scumpă și minunată doamnă? Oare nu ne-am cunoscut odinioară la Perpignan?... Mi-o amintesc bine pe doamna Elissane, și pe domnișoara Louise de asemenea... nițel crescută, ca să vezi... Păi bine! Nu merită un sărut, ba chiar două, și băiatul ăsta bun care-i Dardentor?...

Dacă Patrice nădăjduse că, la prima întrevedere, stăpânul său avea să păstreze rezerva unui om de lume, el fu crud decepționat de acest început familiar. Se retrase deci, sever, dar tocmai în momentul în care buzele lui Clovis Dardentor răsunau pe obrajii uscați ai doamnei Elissane precum bagheta pe pielea tobei.

Se înțelege de la sine că Louise nu evitase îmbrățișarea menajului Dèsirandelle. Totuși, și oricât de dezinvolt fu, domnul Dardentor nu merse până acolo încât să-i dea fetei sărutări părintești, pe care ea fără îndoială le-ar fi primit cu plăcere.

În ce-l privește pe tânărul Agathocle, după ce înaintase spre Louise, o onorase cu un salut mecanic la care numai capul luase parte, datorită jocului de mușchi ai gâtului, și apoi se dăduse îndărăt fără să pronunțe o vorbă.

Tânăra fată nu se putu abține să nu facă o mutră îndeajuns de disprețuitoare, pe care Clovis Dardentor n-o băgă de seamă, dar care nu-i scăpă nici lui Marcel Lornans și nici lui Jean Taconnat.

— Ei, zise primul, nu mă așteptam să văd o persoană atât de drăguță!

— Drăguță, într-adevăr, adăugă cel de al doilea.

— Și ea o să se căsătorească cu neghiobul ăsta?... întrebă Marcel Lornans.

— Ea! exclamă Jean Taconnat. Să mă ierte Dumnezeu dacă n-aș prefera, ca s-o împiedic de la asta, să-mi calc jurământul pe care l-am făcut, de a nu mă căsători niciodată!

Da! Jean Taconnat făcuse acest jurământ, cel puțin așa susținea. În definitiv, asemenea jurăminte aparțin vârstei tinere, și valorează tot atât cât valorează altele

pe care nu le ținem deloc. Să remarcăm însă că Marcel Lornans nu făcuse deloc vreun jurământ asemănător. Dar ce importanță avea! Și unul și celălalt veniseră la Oran cu intenția de a se înrola în regimentul 7 vânători din Africa, nu ca să se căsătorească cu domnișoara Louise Elissane.

Să mai amintim o data, ca să nu mai revenim, că traversarea cu *Argèlès* de la Palma la Oran se produsese în condiții extraordinar de liniștite. O mare de ulei, cum se zice, să te faci să crezi că tot uleiul din Provența se „scursese” pe suprafața ei, o briză din nord-est care bătea pachebotul dinapoia traversului babord, și-i permisesse să se folosească de vela trinca, de focurile și de brigantina lui. Nici un talaz nu se ridicase vreme de aceste douăzeci și trei de ore de navigație. De aceea, de la plecarea din Palma, aproape toți călătorii își reluseră locurile la masa comună, și, la urma urmei, compania maritimă n-ar fi avut de ce să se plângă de acest număr neobișnuit de mare de comensali.

Cât despre domnul Oriental, nu trebuie s-o mai spunem că peștii pregătiți după moda napolitană i se păruseră delicioși, și că se desfătase cu dulciuri, cu plăcerea unui pofcios veritabil.

Astfel încât toată lumea ajunsese sănătoasă la Oran, chiar și doamna Dësirandelle, atât de greu încercată până să sosească în arhipelagul Balearelor.

Totodată, deși își redobândise prestația fizică și morală în timpul celei de a doua părți a călătoriei, domnul Dësirandelle nu făcuse cunoștință cu cei doi parizieni. Acești tineri îl lăsau indiferent. El îi considera inferiori fiului său Agathocle, cu tot spiritul lor, care i se părea de prost gust. Era liber Dardentor să le găsească prezența plăcută, conversația amuzantă. După părerea lui, lucrul acesta avea să se sfârșească odată cu ancorarea vasului *Argèlès*.

Ne închipuim deci că domnul Dësirandelle nu se gândi deloc să-i prezinte pe cei doi veri nici doamnei Elissane și nici fiicei sale. Dar, cu dezinvoltura de meridional și cu obiceiul de a urma primul impuls, Clovis Dardentor nu șovăi deloc.

— Domnul Marcel Lornans și domnul Jean Taconnat, de la Paris, zise el, doi tineri prieteni ai mei pentru care am o vie simpatie pe care o simt și ei față de mine, și sper că prietenia noastră va dura mai mult decât această scurtă traversare.

Ce contraste la acest perpignanez! Iată sentimente exprimate într-un limbaj convenabil. Păcat că Patrice nu era acolo ca să-l audă.

Cei doi tineri se înclină în fața doamnei Elissane, care le răspunse cu un salut discret.

— Doamnă, zise Marcel Lornans, suntem foarte mișcați de această atenție din partea domnului Dardentor... Am avut prilejul să-l prețuim precum merită... Și credem în trăinicia unei prietenii...

— Părintească din partea sa și filială din partea noastră! adăugă Jean Taconnat.

Doamna Dësirandelle, plictisită de toate aceste politețuri, își privea fiul care încă nu deschisese gura. Dealtminteri, doamna Elissane, care poate că ar fi trebuit să le spună acestor tineri parizieni că i-ar primi cu plăcere în timpul sederii lor la Oran, n-o făcu — lucru pentru care mama lui Agathocle îi fu

recunoscătoare *in petto*¹. Cu instinctul lor matern, cele două femei își spuneau că era mai bine să păstreze o rezervă prudentă față de acești străini.

Doamna Elissane îl preveni atunci pe domnul Dardentor că tacâmul lui era pus, la ea acasă, și că ar fi fericită să-l aibă la cină încă din această primă zi, împreună cu familia Dèsirandelle.

— Doar cât să mă duc la hotel, răspunse perpignanezul, să mă spăl puțin, să-mi schimb haina și bereta de marinier cu o ținută mai potrivită, și o să vin să sorb supa dumneavoastră, scumpă doamnă!

Lucrul fiind convenit, Clovis Darden or, Jean Taconnat și Marcel Lornans își luară rămas bun de la căpitanul Bugarach și de la doctorul Bruno. Dacă ar mai trebui vreodată să se îmbarce iarăși pe *Argèlès*, ar fi o mare plăcere pentru ei să se reîntâlnească cu acest doctor amabil și cu acest comandant îndatoritor. Aceștia le răspunseră că rar mai întâlniscri pasageri atât de plăcuți și se despărțiră foarte satisfăcuți și unii, și alții.

Domnul Eustache Oriental pusese deja piciorul pe solul african, cu luneta pe spate într-un toc de piele, cu valiza în mână, în urma lui venind un comisionar care ducea un geamantan greu. Întrucât stătuse mereu deoparte în timpul traversării, nimeni nu catadicsi să-l salute la plecare.

Clovis Dardentor și parizienii debarcară, lăsând familia Dèsirandelle să se ocupe de transportarea bagajelor ei în casa din strada Vieux-Château. Apoi, urcându-se în aceeași trăsură, încărcată cu valizele lor, se îndreptară spre un hotel excelent din piața Republicii, pe care doctorul Bruno li-l recomandase în mod special. Acolo, la primul etaj, fură puse la dispoziția lui Clovis Dardentor un salon, un dormitor, o cameră pentru Patrice. Marcel Lornans și Jean Taconnat luară două camere la etajul de deasupra, cu ferestrele deschizându-se spre piață.

Dar se întâmplă că domnul Oriental alesese și el acest hotel. Astfel, când tovarășii lui de traversare sosiră acolo, îl zăriră instalat în sufragerie, meditând asupra meniului pe care-l va comanda.

— Ciudat astronom! făcu observația Jean Taconnat. Ce mă miră e că nu-și comandă pentru cină stele jumări sau rață pe asteroizi!

Pe scurt, după o jumătate de ceas, Clovis Dardentor ieșea din cameră într-o ținută îngrijită, pe care Patrice o supraveghea în cele mai mici amănunte. Îi întâlne pe cei doi veri în ușa holului.

— Ei bine, tinerii mei prieteni, le strigă el, iată-ne aduși la Oran!...

— Aduși este cuvântul potrivit, răspunse Jean Taconnat.

— Ah, da! Nădăjduiesc din inimă că nu vă gândiți să vă înrolați chiar de azi în regimentul 7 vânători...

— Ei, domnule Dardentor, asta n-ar putea să întârzie prea mult, îi răspunse Marcel Lornans.

— Sunteți deci tare grăbiți să îmbrăcați vesta albastră, pantalonii roșii garnisiți cu meșină, să puneți pe cap tichia de militar...

— Când ai luat o hotărâre....

— Bine... bine!... Așteptați cel puțin să vizităm împreună orașul și împrejurimile lui. Pe mâine...

¹ *In petto* — în sinea sa (în limba italiană în text). (n.t.)

— Pe mâine, zise Jean Taconnat.

Și Clovis Dardentor se îndreptă spre casa doamnei Elissane.

— Da, după cum spune acest om amabil, iată-ne la Oran! repetă Marcel Lornans.

— Și când ești undeva, adăugă Jean Taconnat, chestiunea este să știi ce ai de făcut acolo...

— Mi se pare, Jean, că această chestiune este rezolvată de multă vreme... Angajamentul odată semnat...

— Fără îndoială, Marcel... dar...

— Cum... oare tot te mai gândești la articolul 345 din Codul civil?...

— Ce articol e ăsta?...

— Cel care tratează despre condițiile adopțiunii...

— Dacă acest articol este articolul 345, răspunse Jean Taconnat, da... mă gândesc la articolul 345. Prilejul care nu s-a prezentat la Palma se poate prezenta la Oran...

— Cu o șansă mai puțin, spuse Marcel Lornans râzând. Nu mai ai talazuri la dispoziția ta, bietul meu Jean, și iată-te limitat la lupte și la flăcări! De pildă, dacă în noaptea asta ia foc hotelul, te previn că o să caut să te salvez mai întâi pe tine și abia după aceea pe mine...

— Asta înseamnă că ești un adevărat prieten, Marcel.

— Cât despre domnul Dardentor, mi se pare un bărbat în stare să se salveze și singur. Are un sânge rece de cea mai bună calitate... știm noi câte ceva despre asta...

— De accord, Marcel, și a și dat dovadă de el. Totuși, dacă n-ar bănuir primejdia... dacă ar fi surprins de foc... dacă n-ar putea să fie ajutat decât din afară...

— Așadar, Jean, nu renunți la ideea ca domnul Dardentor să devină tatăl nostru adoptiv?...

— Perfect... tatăl nostru adoptiv!

— Fie!... Deci n-ai de gând să renunți?...

— Niciodată!

— Atunci, n-o să mai glumesc cu privire la acest subiect, Jean, dar cu o condiție...

— Care?...

— Să sfârșești odată cu aerul ăsta întunecat și îngrijorat, să-ți redobândești buna ta dispoziție de altădată, să iei lucrurile în glumă...

— Ne-am înțeles, Marcel... în glumă, dacă izbutesc să-l salvez pe domnul Dardentor dintr-una din primejdiile prevăzute de Cod, în glumă dacă mi se ivește un astfel de prilej, în glumă dacă izbutesc sau dacă eșuez, în glumă peste tot și toate!

— Minunat, iată-te redevenit fantezist!... Cât despre serviciul nostru...

— Nimic nu mă grăbește, Marcel, și, mai înainte de a merge la biroul subintendentului, îți cer o amânare...

— Ce amânare?

— O amânare de cincisprezece zile! Ce naiba! Când te duci să te înrolezi pe viață, poți prea bine să-ți acorzi cincisprezece zile de libertate deplină...

— Îți acord cele cincisprezece zile, Jean, și de aici încolo, dacă nu ți-ai găsit un tată în persoana domnului Dardentor...

— Eu sau tu, Marcel...

— Sau eu... primesc... o să mergem să ne punem pe cap tichie cu ciucure...

— Ne-am înțeles, Marcel.

— Dar o să redevii vesel, Jean?...

— Vesel ca cel mai vesel dintre pițigoi!

IX ÎN CARE TERMENUL TRECE FĂRĂ NICI UN REZULTAT NICI PENTRU MARCEL LORNANS ȘI NICI PENTRU JEAN TACONNAT

Nici un cocoș nu este mai vesel la primele licăriri ale zorilor decât era Jean Taconnat, când sări jos din pat deșteptându-l și pe Marcel Lornans cu giumbușlucurile lui matinale. Cincisprezece zile, avea cincisprezece zile înaintea lui pentru a-l transforma în tată adoptiv pe acest bărbat cumsecade, în același timp un bi-milionar.

El era sigur, dealtminteri, că domnul Clovis Dardentor n-avea să părăsească Oranul mai înainte de a se fi celebrat căsătoria lui Agathocle Dèsirandelle cu Louise Elissane. Nu trebuia el să servească drept martor fiului vechilor săi prieteni din Perpignan? Or, pe puțin, patru-cinci săptămâni s-ar scurge până la săvârșirea acestei ceremonii nupțiale... dacă ea s-ar săvârși... dar, la drept vorbind, s-ar săvârși ea vreodată?...

Acest „dacă” și acest „dar” zburătăceau cu mare bucurie prin creierul lui Marcel Lornans. I se părea de necrezut ca băiatul acela netot să devină soțul acestei tinere adorabile căci, oricât de puțin o zărise pe puntea vasului *Argêlès*, găsea că nu și-ar fi făcut datoria dacă n-o adora. Ca domnul și doamna Dèsirandelle să vadă în Agathocle al lor un soț potrivit de minune pentru Louise, asta se explică. Dintotdeauna un tată și o mamă au fost înzestrați cu o „retină specială”, cum ar fi spus domnul Dardentor, față de progenitura lor. Dar era cu neputință ca — mai curând sau mai târziu — perpignanezul să nu-și dea seama de nulitatea lui Agathocle și să nu admită că două ființe atât de diferite nu erau făcute una pentru cealaltă.

La ora opt și jumătate, domnul Dardentor și parizienii se întâlneau în sufrageria hotelului, la masa micului dejun.

Clovis Dardentor se simțea bine dispus. Cinase bine în ajun, dormise bine noaptea. Cu un stomac excelent, cu un somn excelent, cu o conștiință liniștită, dacă nu ești mulțumit a doua zi, ai mai putea să fii vreodată?

— Tineri, zise domnul Dardentor înmuindu-și brișoșa într-o ceașcă cu ciocolată de calitate extra-superioară, nu ne-am văzut de ieri-seară, și această despărțire mi s-a părut lungă.

— Dumneavoastră ne-ați apărut în vis, domnule Dardentor, replică Jean Taconnat, cu capul înconjurat de un nimb...

— Un sfânt, deci!

— Precum patronul Pirineilor orientali.

— Ah! ah! domnule Jean, aşadar, ți-ai regăsit veselia naturală?...

— Și-a regăsit-o... cum spuneți, afirmă Marcel Lornans, dar este gata să și-o piardă iarăși.

— Dar de ce?...

— Pentru că va trebui să ne despărțim din nou, domnule Dardentor, să mergem, dumneavoastră într-o parte, noi, în alta...

— Cum... să ne despărțim?...

— Fără îndoială, deoarece familia Dèsirandelle vă va reclama prezența.

— Ei, dă-o încolo... nu-mi place! Asta-i bună! Nu permit să fiu acaparat în felul acesta! Ca din timp în timp să primesc să gust ceva, fără ceremonie, la doamna Elissane, fie! Dar ca să mă țină de zgardă, niciodată! Dimineața și după-amiaza mi le rezerv, și sper că o să le folosim colindând orașul împreună... orașul și împrejurimile.

— Minunat, domnule Dardentor! exclamă Jean Taconnat. N-aș vrea să vă părăsesc nici o clipă...

— Nici o clipă și nici o săptămână! ripostă perpignanezul încălzindu-se. Eu iubesc tinerețea, și am senzația că mă despovărez de jumătate din anii mei, când mă aflu împreună cu prieteni pe jumătate mai tineri decât mine! Și totuși... făcând bine socoteala, aş putea fi foarte bine tatăl vostru al amândurora...

— Ah, domnule Dardentor! exclamă Jean Taconnat, care nu-și putu stăpâni acest strigăt din inimă.

— Să mergem deci împreună, tineri! Ar fi prea curând să ne strângem mâinile, când o să plec din Oran ca să mă duc... credeți-mă, nu știu unde...

— După căsătorie?... întrebă Marcel Lornans.

— Ce căsătorie?...

— A fiului Dèsirandelle...

— Așa-i... Nici nu mă gândeam la ea... Hm! Ce fată frumoasă e domnișoara Louise Elissane!

— Noi am găsit-o frumoasă încă de la sosirea ei la bordul lui *Argèlès*... adăugă Marcel Lornans.

— Și eu de asemenea, prieteni. Dar, de când am contemplat-o în casa ei — atât de grațioasă, atât de atentă, atât de... în sfârșit atât de... ea a câștigat sută la sută în inima mea! Cu adevărat, pișicherul ăsta de Agathocle nu va fi deloc de plâns...

— Dacă-i place domnișoarei Elissane, se crezu dator să insinueze Marcel Lornans.

— Fără îndoială, dar ea o să-l placă pe băiatul ăsta!... S-au cunoscut amândoi încă de la naștere...

— Ba chiar înainte! interveni Jean Taconnat.

— Agathocle este o fire bună, la urma urmei, poate puțin... puțin...

— Puțin... cam prea... spuse Marcel Lornans.

— Și chiar deloc... zise Jean Taconnat. Și adăugă în șoaptă:
„Deloc ca să-i convină domnișoarei Elissane!” Totuși nu crezu că a venit momentul să-și exprime această părere în fața domnului Dardentor, care își continuă fraza:

— Da... e puțin cam... sunt de acord... Bun! O să se dezghețe... ca o marmotă după ce-a trecut iarna...

— Și o să rămână tot marmotă! nu se putu stăpâni să nu zică Marcel Lornans.

— Fiți indulgenți, tineri, fiți indulgenți! continuă domnul Dardentor. Dacă Agathocle ar trăi numai printre parizieni, ca voi, ar deveni descurecăț în mai puțin de două luni!... Voi ar trebui să-i dați lecții...

— Lecții de spirit... cu o sută de bani pastila! strigă Jean Taconnat. Ar însemna să-i furi banii...

Domnul Dardentor nu se dădu bătut. Ca să spunem drept, el cam bănuia că fiul Dèsirandelle era ascuțit la minte ca o lamă de plumb. Dar adăugă:

— Râdeți... râdeți, domnilor! Uitați că dragostea, dacă le răpește celor mai deștepți spiritul, li-l dă celor mai proști... Și o să-l copleșească pe tânărul...

— Gagathocle! încheie Jean Taconnat.

Domnul Dardentor nu se putu abține să nu izbucnească în râs la acest spirit strașnic, zău așa.

Apoi, Marcel Lornans vorbi din nou despre doamna Elissane. El ceru câteva informații despre viața pe care ea o ducea la Oran. Cum găsea casa ei domnul Dardentor?...

— O locuință plăcută, răspunse acesta, o colivie drăguță, însuflețită de prezența unei păsări fermecătoare. O să veniți acolo...

— Dacă n-ar fi o indiscreție... observă Marcel Lornans.

— Prezențați de mine, lucrul merge de la sine. Nu astăzi, totuși... Trebuie lăsat Agathocle să pună bine piciorul. O să vedem mâine... Acum să nu ne ocupăm decât de plimbări. Orașul... portul său... monumentele sale...

— Dar înrolarea noastră?... zise Marcel Lornans.

— N-o să vă duceți astăzi să vă puneți iscălitura acolo, nici mâine... nici poimâine!... Așteptați cel puțin până după căsătorie...

— Poate ar trebui să așteptăm până la vârsta pensionării...

— Nu... nu!... Nu se va lungi mult!

Ce risipă de expresii care ar fi șocat delicatețea lui Patrice!

— Deci, reluă domnul Dardentor, să nu mai vorbim de armată...

— Liniștiți-vă, spuse Jean Taconnat. Ne-am oferit o amânare de cincisprezece zile! După asta, dacă situația noastră nu s-a schimbat... dacă interese noi...

— Bine, prieteni, să nu mai discutăm! strigă Clovis Dardentor. V-ați rezervat cincisprezece zile... eu le iau și vă dau chitanță!... O să-mi aparțineți în această perioadă... S-ar părea că nu m-am îmbarcat pe *Argèlès* decât deoarece știam că vă voi găsi... la bord...

— Și tot ați pierdut plecarea, domnule Dardentor! replică Jean Taconnat.

În culmea bunei dispoziții, perpignanezul nostru se ridică de la masă și trecu în hol. Patrice se afla acolo.

— Domnul are să-mi dea ordine?...

— Ordine... nu, dar îți dau „liber” toată ziua! Să-ți intre asta bine în cap, și întoarce-te abia la ora zece!

O schimă disprețuitoare se zugrăvi pe chipul lui Patrice, care nu-i fu deloc recunoscător stăpânului său pentru acest concediu acordat în astfel de termeni.

— Așadar, domnul nu dorește să-l însoțesc?...

— Ceea ce doresc, Patrice, este să nu te ții scai de mine, și te rog să-ți iei tălpășița!

— Domnul îmi va îngădui poate să-i dau un sfat...

— Da... dacă te cari după ce l-ai dat.

— Ei bine, sfatul de care domnul va binevoi să țină seamă este să nu se mai urce în trăsură mai înainte ca vizitiul să se fi suit pe capră... Altfel s-ar putea să nu se mai termine totul printr-o binecuvântare, ci printr-o răsturnare...

— Du-te la dracu'!

Și Clovis Dardentor coborî peronul hotelului, între cei doi parizieni.

— Aveți un servitor grozav! zise Marcel Lornans. Ce corectitudine... ce distincție...

— Și ce pisălog cu manierele lui! Dar este un băiat cinstit, care s-ar arunca și-n foc ca să mă salveze...

— N-ar fi singurul, domnule Dardentor, exclamă Jean Taconnat, care, de se ivea cazul, ar fi încercat să-i sufle lui Patrice rolul de salvator.

În cursul acestei dimineți, Clovis Dardentor și cei doi veri se plimbară de-a lungul cheiurilor orașului de jos. Portul Oran a fost cucerit în dauna mării. Un dig lung îl străbate, și diguri transversale îl împart în bazine — totul întinzându-se pe o suprafață de douăzeci și patru de hectare.

Dacă cei doi veri nu apreciară prea mult mișcarea comercială care-i dă Oranului primul rang printre orașele algeriene, fostul industriaș din Perpignan, în schimb, dădu dovadă de un viu interes. Încărcăturile de alfa¹, care face obiectul unei exploatari considerabile, și pe care o furnizează din belșug vastele teritorii din sudul provinciei, expedierea vitelor, a cerealelor, a zahărului brut, îmbarcarea mineralelor extrase din regiunea muntoasă, asta era de natură să-i placă domnului Dardentor.

— Sunt sigur, zicea el, că mi-aș petrece zile întregi în hărmălaia acestor afaceri! Mă regăsesc aici, ca altădată, în magazinele mele ticsite de butoaie! Nu-i cu puțință ca Oranul să-ți poată oferi ceva mai interesant...

— Poate doar monumentele sale, catedrala, moscheile sale, răspunse Marcel Lornans.

— Ei! făcu Jean Taconnat, care voia să flateze preocupările tatălui său în perspectivă. Eu aș gândi cam la fel cum gândește domnul Dardentor! Acest du-te-vino este cât se poate de palpitant, aceste nave care intră și ies, aceste camioane încărcate de mărfuri, aceste legiuni de hamali arabi... În centrul orașului, cu siguranță că există edificii de văzut, și o să le vedem. Dar acest port, marea care-i umple bazinele, această apă azurie în care se reflectă catargele...

Marcel Lornans îi aruncă o privire batjocoritoare.

— Bravo! exclamă domnul Dardentor. Să vedeți, când nu există o apă într-un peisaj, mi se pare că-i lipsește nu știu ce! În casa mea din piața De la Loge, am mai multe pânze semnate de maeștri, și toate cu apă în primul plan... Fără ea, n-aș cumpăra...

¹ Graminee africană, folosită, în special, la fabricarea hârtiei.

— Păi, sunteți un cunoscător, domnule Dardentor! îi răspunse Marcel Lornans. De aceea, să mergem să căutăm locuri unde să existe o apă... Țineți să fie apă dulce?...

— Puțin îmi pasă, întrucât nu-i vorba s-o beau!

— Dar tu, Jean?...

— Nici mie... pentru ceea ce aş vrea să fac cu ea! răspunse Jean Taconnat privindu-și țintă prietenul.

— Ei bine, continuă Marcel Lornans, o să găsim apă în altă parte decât în port, și, potrivit lui „Joanne”, există torentul Rehhi, care în parte este acoperit de către bulevardul Oudinot.

În sfârșit, orice ar fi avut de gând Marcel Lornans, dimineața aceasta fu folosită spre a colinda pe cheiurile portului. Vizitară totul, și domnul Dardentor cu cei doi parizieni se întoarseră la hotel ca să ia prânzul. După două ceasuri consacrate siestei și lecturii ziarului, Clovis Dardentor își făcu următorul raționament, pe care-l comunică tinerilor săi prieteni.

— Ar fi mai bine să amânăm pe mâine plimbarea prin centrul orașului.

— Dar de ce?... întrebă Marcel Lornans.

— Pentru că Dësirandelle-ii ar putea s-o găsească nepotrivită, dacă i-aș lăsa taman acu', la hopul cel mare! O dată mai merge, dar de două ori!...

Patrice nefiind de față, domnul Dardentor putea să-și dea frâu liber spre a spune lucrurilor cum îi veneau la gură!

— Dar, întrebă Jean Taconnat, nu trebuia să luați cina la doamna Elissane?...

— Da... chiar astăzi. Dar începând de mâine, de pildă, ne vom plimba până seara... La revedere, deci.

Și Clovis Dardentor o porni cu pas hotărât în direcția străzii Vieux-Château.

— Când nu sunt lângă el, afirmă Jean Taconnat, mă tem întotdeauna să nu i se întâmple o nenorocire...

— Suflet milos! îl luă în zeflema Marcel Lornans.

A insista asupra faptului că domnul Dardentor fu primit cu mare plăcere în casa doamnei Elissane, că Louise, atrasă instinctiv către acest bărbat admirabil, îi dovedi o mare prietenie, ar însemna să ne pierdem timpul cu fraze inutile.

Cât despre Dësirandelle, fiul, el nu se afla acolo... nu se afla niciodată acolo... Acest băiat prefera să se distreze cu toate fleacurile pe afară, decât să rămână acasă.

Nu se întorcea decât la ora meselor. Deși lua loc la masă, la dreapta Louisei Elissane, abia de-i adresa cuvântul. La drept vorbind, domnul Dardentor, așezat alături de ea, nu era bărbatul care să lase să lanchezească conversația. El vorbea despre toate — despre regiunea sa, despre orașul său natal, despre călătoria la bordul lui *Argèlès*, despre întâmplările de la Palma, despre *galera* ce-și luase avânt, despre intrarea sa grozavă în biserica Sainte-Eulalie, despre tinerii săi tovarăși de traversare, cărora le făcu cel mai mare elogiu — acești tineri de douăzeci de ani cu care se împrietenise, deși nu-i cunoștea decât de trei zile, de parcă această prietenie ar data chiar din anul nașterii lor.

Rezultatul fu că Louise Elissane simți dorința secretă să-i vadă pe cei doi parizieni admiși în casa mamei sale, și nu-și putu stăpâni un ușor semn de aprobare când domnul Dardentor propuse să-i aducă acolo.

— O să vi-i prezint, doamnă Elissane, zise el, o să vi-i prezint chiar mâine... Tineri foarte bine... foarte bine... și pe care n-o să regretați că i-ați primit.

Poate că doamna Dèsirandelle găsi această propunere a perpignanezului cel puțin inoportună. Cu toate acestea, doamna Elissane crezu că nu poate proceda altfel decât s-o accepte. Ea nu putea să-i refuze nimic domnului Dardentor!

— Nu puteți să-mi refuzați nimic! exclamă el. Ah! Mi-ați dat cuvântul, scumpă doamnă. Dealtminteri, eu nu cer niciodată decât lucruri raționale... atât mie cât și celorlalți... și-mi pot fi acordate tot așa cum mi le acord și eu... Întrebați-l despre asta pe prietenul Dèsirandelle.

— Fără îndoială... răspunse fără prea multă convingere tatăl lui Agathocle.

— Ne-am înțeles, continuă domnul Dardentor, domnii Marcel Lornans și Jean Taconnat vor veni să-și petreacă seara de mâine la doamna Elissane. Apropo, Dèsirandelle, vii cu noi să vizităm orașul, între ora nouă și amiază?...

— O să mă scuzi, Dardentor... Aș prefera să nu le las pe aceste doamne și să-i țin tovărășie scumpei noastre Louise...

— Cum dorești... cum dorești!... înțeleg prea bine!... Ah, domnișoară Louise, cum te mai iubește această excelentă familie în care o să intri!... Ei bine, Agathocle, băiete, tu nu spui nimic?... Trebuie să vorbesc eu în locul tău?... Nu găsești că domnișoara Louise e fermecătoare?...

Agathocle crezu că-i spiritual să răspundă că dacă nu spunea cu glas tare ce gândea, asta-i fiindcă socotea că era mai bine s-o spună în șoaptă — în sfârșit o frază încălțită, care nu avea nici un sens și din care nu s-ar fi descurcat dacă nu l-ar fi ajutat domnul Dardentor.

Și Louise Elissane, care nu căuta deloc să-și ascundă dezamăgirea pe care acest nătărău i-o pricinuia, îl privea pe domnul Dardentor cu ochii ei frumoși plini de nedumerire, în vreme ce doamna Dèsirandelle spunea, spre a-și încuraja fiul:

— Nu-i așa că-i drăguț?

Și domnul Dèsirandelle, amplificând:

— Și cât o mai iubește!

Evident, Clovis Dardentor căuta să nu mai vadă nimic. După părerea lui, căsătoria fiind hotărâtă, era ca și cum ea s-ar fi și făcut, și nu-i trecea prin minte că s-ar fi putut să nu mai aibă loc.

A doua zi, la fel de proaspăt, jovial, strălucitor, bine dispus, Clovis Dardentor se întâlnește la ceașca cu ciocolată cu cei doi parizieni.

Și, mai înainte de orice, el le aduse la cunoștință că aveau să-și petreacă seara împreună la doamna Elissane.

— Ați avut o idee excelentă să ne prezentați acolo, răspunse Marcel Lornans. În timpul șederii noastre la garnizoană, o să avem cel puțin o casă plăcută...

— Plăcută... foarte plăcută! răspunse Clovis Dardentor. Este adevărat că, după căsătoria domnișoarei Louise...

— Așa-i, zise Marcel Lornans, există căsătoria...

— La care o să fiți invitați, tinerii mei prieteni...

— Domnule Dardentor, răspunse Jean Taconnat, dumneavoastră ne coplesțiți... Nu știu cum o să putem vreodată să ne arătăm recunoștința... Dumneavoastră ne tratați...

— Ca pe copiii mei!... Păi bine, oare vârsta mea nu mi-ar permite să fiu tatăl vostru?...

— Ah, domnule Dardentor, domnule Dardentor! exclamă Jean Taconnat cu un glas care spunea multe.

Ziua întreagă o folosiră spre a colinda orașul. Acest trio de turiști cutreieră principalele promenade — promenada Turin, plantată cu arbori frumoși, bulevardul Oudinot cu dublul lui șir de *bella-ombra*, piața De la Carrière și piețele Teatrului, D'Orleans, și De Nemours.

Avură prilejul să observe diversele tipuri ale populației oraneze, foarte amestecată cu soldați și ofițeri, dintre care un anumit număr purtau uniforma regimentului 7 vânători din Africa.

— E tare elegantă, uniforma asta, repeta domnul Dardentor. Vesta ornată cu găitane o să vă vină ca o mănușă, și o să vă croiți drumul într-o ținută frumoasă! Ei, vă și văd ofițeri străluciți, hărăziți unei căsătorii frumoase!... Hotărât lucru, meseria de soldat e mai minunată... când ai înclinație pentru ea, și întrucât voi o aveți...

— O avem în sânge! replică Jean Taconnat. O avem de la strămoșii noștri, comercianți cumsecade din strada Saint-Denis, de la care am moștenit instinctul militar!

Întâlneau evrei, în costum marocan, evreice în rochii de mătase brodate cu aur, mauri, hoinărind nepăsători pe trotuarele însorite, în sfârșit francezi și franțuzoaice.

Clovis Dardentor, se înțelege de la sine, se declara încântat de tot ce vedea. Dar poate că-și simțea interesul crescând nemăsurat atunci când hazardul îl aducea înaintea vreunei întreprinderi industriale — tăbăcărie, fabrică de fidee, turnătorie, fabrică de tutun, orice.

Într-adevăr — de ce să n-o mărturisim — admirația lui se menținu în limite moderate în prezența monumentelor orașului — catedrala care a fost reclădită în 1839, cu cele trei naosuri, cu bolțile în semicerc, prefectura, banca, teatrul, sau alte edificii moderne.

Cât despre cei doi tineri, ei acordară o serioasă atenție bisericii Saint-André, veche moscheie dreptunghiulară, ale cărei bolți se sprijină pe arcurile în formă de potcoavă ale arhitecturii maure, și pe care se înalță un minaret elegant. Această biserică li se păru totuși mai puțin ciudată decât moscheea Pașei, al cărei portic în formă de *koubha* este foarte admirată de artiști. Poate că ar fi zăbovit de asemenea în fața moscheii Sidi-el-Hauri și a celor trei șiruri de mici arcade ale ei, dacă Clovis Dardentor nu le-ar fi atras atenția că timpul îi grăbea.

Ieșind de acolo, Marcel Lornans zări la balconul minaretului un personaj a cărui lunetă cerceta orizontul.

— Ia te uită... domnul Oriental! zise el.

— Cum... acest descoperitor de stele... acest recenzent de planete! strigă perpignanezul nostru.

— Chiar el... și privește cu luneta...

— Dacă privește cu luneta, nu este el! afirmă Jean Taconnat. Din moment ce nu mănâncă, nu poate fi domnul Oriental!

Era chiar președintele Societății de Astronomie din Montèlimar, care urmărea astrul strălucitor în cursa lui zilnică.

În sfârșit, domnii Dardentor, Marcel Lornans și Jean Taconnat aveau mare nevoie de odihnă atunci când se întoarseră la hotel, la ora cinci.

Patrice, profitând, fără să abuzeze, de timpul liber pe care i-l lăsase stăpânul său, se deplasase metodic de-a lungul străzilor, necrezându-se obligat să vadă totul într-o singură zi și îmbogățindu-și memoria cu amintiri prețioase.

De aceea, își permise să-l dezaprobe pe domnul Dardentor care, după el, nu era destul de moderat în actele lui și risca să se obosească peste măsură. Drept răspuns, el auzi că oboseala nu ajunsese încă să pună stăpânire pe o persoană născută în Pirineii orientale, și fu trimis la culcare.

Ceea ce Patrice și făcu către ora opt, câtuși de puțin metaforic, ci real, după ce-i fermecase pe oamenii de la bucătărie atât prin replicile cât și prin manierele sale.

La acea oră domnul Dardentor și cei doi veri soseau în casa din strada Vieux-Château. Familiile Elissane și Dèsirandelle se aflau în salon. Datorită prezentării pe care le-o făcuse Clovis Dardentor, Marcel Lornans și Jean Taconnat se bucurară de o primire amabilă.

Petrecerea de seară fu la fel ca orice petrecere de seară burgheză — un prilej de vorbă, de a servi o ceașcă de ceai, de a face puțină muzică. Louise Elissane cânta la pian cu un bun-gust desăvârșit, cu un adevărat simț al artei. Or — ca să vedeți întâmplare! — Marcel Lornans „poseda” — spre a folosi verbul la modă — o voce foarte plăcută. De aceea tânărul și fata putură să execute câteva fragmente ale unei noi partituri.

Clovis Dardentor adora muzica și simțea, ascultând-o, acea tulburare înconștientă a oamenilor care nu înțeleg mare lucru din ea. Este de ajuns că le intră pe o ureche și le iese pe alta, și nu este demonstrat că le-ar impresiona prea mult creierul. Totuși, perpignanezul nostru se întrecu făcând complimente, aplaudând, strigând „bravissimo” cu exuberanța lui de meridional.

— Două talente care se completează în chip minunat! încheie el. Surăs al tinerei pianiste, ușoară încurcătură a tânărului cântăreț, încruntare din sprâncene din partea domnului și a doamnei Dèsirandelle. Într-adevăr, prietenul lor nu-și alegea în chip fericit expresiile, și fraza lui, oricât de bine adusă din condei ar fi putut-o găsi Patrice, distona în această împrejurare.

Conversația trecu la plimbarea pe care domnul Dardentor și cei doi parizieni o făcuseră prin oraș. Louise Elissane, foarte instruită, răspunse, fără pedanterie, la câteva întrebări care-i fură puse — despre ocupația arabă vreme de trei secole, despre luarea în stăpânire a Oranului de către Franța, în urmă cu vreo șaizeci de ani, și despre comerțul lui care-i asigură primul rang printre orașele algeriene.

— Dar, adăugă tânăra, orașul nostru n-a fost întotdeauna fericit, și istoria lui este bogată în calamități. După atacurile musulmane, au urmat calamitățile naturale. Astfel, cutremurul de pământ din 1790 l-a distrus aproape în întregime...

Jean Taconnat ciuli urechea:

— Și, continuă tânăra, au urmat apoi incendiile pe care le-a prilejuit acest seism.

Iar Jean Taconnat gândi:

„Cutremure de pământ... incendii!... Ca să vezi, sosesc cu o sută de ani prea târziu!”

— Oare se mai simt încă zguduiri, domnișoară?... întrebă el.

— Nu, domnule, răspunse doamna Elissane.

— Asta-i supărător...

— Cum... supărător! strigă domnul Dèsirandelle. Ia te uită, îți trebuie cutremure de pământ, domnule, cataclisme de acest fel, domnule...

— Să nu mai vorbim despre asta, declară pe un ton sec doamna Dèsirandelle, căci o să mă apuce iar răul de mare. Ne aflăm pe uscat și mi-a fost de ajuns ruliul vaporului, darmite să mai intre în ruliu și orașele!

Marcel Lornans nu se putu împiedica să nu râdă la această reflecție a bunei doamne.

— Regret că am deșteptat aceste amintiri, zise atunci Louise Elissane, deoarece doamna Dèsirandelle este atât de impresionabilă...

— Oh, scumpa mea copilă, îi răspunse domnul Dèsirandelle, nu-ți reproșa...

— Și mai înainte de toate, strigă domnul Dardentor, dacă s-ar produce un cutremur de pământ... aş putea prea bine să-l stăpânesc!... Un picior aici, celălalt colo... precum colosul din Rhodos!... Nimic nu s-ar mișca...

Perpignanezul, cu picioarele îndepărtate, făcea să trosnească parchetul sub cizmele lui, gata să lupte împotriva oricărei mișcări a solului african. Și din gura sa larg deschisă ieși un râs atât de sonor, încât toată lumea luă parte la ilaritatea lui.

Venind ora plecării, s-au despărțit, dându-și întâlnire cu cele două familii pentru a doua zi, spre a vizita *kasbah*. Și Marcel Lornans, adânc visător, își repeta, în vreme ce intra în hotel, că a te înrola în regimentul 7 vânători nu era, poate, idealul fericirii pe lumea asta...

A doua zi, în cursul dimineții, familiile Elissane și Dèsirandelle, domnul Dardentor și cei doi parizieni străbăteau labirintul vechii *kasbah* oraneze — acum o vulgară îngrămadire care comunică prin două porți cu orașul. Apoi, plimbarea fu împinsă până în satul negru al djalis-ilor, considerat pe bună dreptate ca una din curiozitățile Oranului. Și, în timpul acestei excursii, hazardul — oh, numai hazardul! — făcu astfel încât Louise Elissane discută bucuroasă cu Marcel Lornans, spre via nemulțumire a doamnei Dèsirandelle.

Seara avu loc cina oferită „întregii companii”, de către Clovis Dardentor. O masă magnifică, ale cărei diverse mâncăruri fură aduse prin grija lui Patrice, foarte priceput în materie gastronomică. Domnișoara Elissane îi plăcu în mod deosebit acestui gentleman al livrelei, care recunoscă în ea o persoană de o distincție rară.

Se scurseră astfel mai multe zile și, totuși, situația oaspeților din casa de pe strada Vieux-Château nu tindea deloc să se modifice.

Foarte adesea, doamna Elissane căutase să ghicească gândurile fiicei sale cu privire la Agathocle. Ca o femeie practică, cum era, îi arăta avantajele prezentate de unirea celor două familii. Louise evita să răspundă la stăruințele mamei sale, care, la rândul ei, nu știa ce să răspundă la stăruințele doamnei Dèsirandelle.

Și aceasta nu greșea căutând să-și îmboldească fiul.

— Fii odată mai iute! îi repeta ea de zece ori pe zi. Avem grijă să vă lăsăm împreună, pe Louise și pe tine, și sunt sigură că tu stai acolo, privind pe fereastră, în loc să-i faci vreun compliment...

— Ba da... îi fac...

— Da... îți tot muști buzele... și nu scoți nici zece vorbe în zece minute...

— Zece minute... e mult!

— Dar gândește-te odată la viitorul tău, băiete! continua mama dezolată, scuturându-l de mâneca hainei. Este o căsătorie care ar fi trebuit să se facă de la sine, întrucât cele două familii suntem de acord, dar ea nu este pornită nici pe jumătate.

— Ba da... deoarece eu mi-am dat consimțământul... răspundea cu naivitate Agathocle.

— Nu... întrucât Louise nu și l-a dat pe al său! replica doamna Dèsirandelle.

Dar lucrurile nu înaintau și domnul Dardentor, când se amesteca și el în vorbă, nu izbutea să scoată din acest băiat nici o scânteie. „E ca o piatră moale, în loc de un silex gata oricând să scapere! gândea el. Totuși, ar fi de ajuns un prilej... Este adevărat... în casa aceasta atât de pașnică...”

Pe scurt, se bătea pasul pe loc. Or „nu bătând pasul pe loc te urci pe meterez, la asalt”. În afară de aceasta, bagajul distracțiilor cotidiene începea să se epuizeze. Orașul fusese vizitat, până la ultimele lui mahalale. În prezent domnul Dardentor știa despre el tot atât cât și eruditul președinte al Societății de Geografie din Oran, care este cea mai importantă societate a acestei regiuni algeriene. Și în vreme ce Dèsirandelle-ii erau cuprinși de desperare, tot pe atât despera și Jean Taconnat în mijlocul acestei cetăți solid așezate, al cărei sol de nezugduit se bucura el însuși de un repaus absolut. Nu mai era, așadar, „nimic de făcut”.

Din fericire, Clovis Dardentor avu o idee — o idee așa cum te puteai aștepta de la un astfel de om.

Compania drumurilor de fier algeriene afișase o călătorie în circuit, cu preț redus, în sudul provinciei oraneze. Era o excursie de natură să-i ispitească până și pe cei mai sedentari. Se pleca pe un drum, se revenea pe un altul. Între cele două drumuri, aveai o sută de leghe de traversat printr-o țară superbă. Era chestiune de vreo cincisprezece zile, folosite într-un mod mai interesant.

Pe afișele multicolore ale Companiei trona o hartă a regiunii, străbătută de o linie groasă roșie în zigzag. Pe calea ferată se mergea la Tlelat, la Saint-Denis du Sig, la Perregaux, la Mascara, la Saida, punctul terminus. De acolo, cu trăsurile sau în caravană, se vizita Daya, Magenta, Sebdou, Tlemcen, Lamoricière, Sidi-bel-Abbes. În sfârșit, pe calea ferată, se revenea de la Sidi-bel-Abbes la Oran.

Ei bine, Clovis Dardentor se agăță de această călătorie cu pasiunea ce caracteriza cele mai mici fapte ale acestui bărbat extraordinar. Nu întâmpină nici o greutate să-i facă pe Dèsirandelle-i să adopte acest proiect. Hazardurile drumeției, viața în comun, micile servicii de făcut, câte prilejuri de care ar putea să profite Agathocle, ca să devină plăcut fermecătoarei Louise.

Poate că doamna Elissane se lăsă puțin rugată. Ba că această deplasare o îngrozea, ba că una, ba că alta. Dar încercați numai să-i rezistați domnului Dardentor! Minunata doamnă îi spusese că nu i se putea refuza nimic, și el i-o reaminti la momentul potrivit. În sfârșit, argumentarea lui fu hotărâtoare. În

timpul acestei excursii, Agathocle s-ar arăta sub o lumină nouă. Domnișoara Louise l-ar prețui la adevărata lui valoare și căsătoria s-ar încheia la întoarcere.

— Dar, întrebă doamna Elissane, domnii Lornans și Taconnat vor lua parte și ei la călătorie?...

— Nu, din nefericire! răspunse domnul Dardentor. Peste câteva zile ei trebuie să se înroleze și excursia i-ar întârzia prea mult.

Doamna Elissane păru satisfăcută.

Dar, după cel al mamei, trebui să se obțină și consimțământul tinerei.

Domnul Dardentor avu mult de luptat. Ei îl repugna în mod vizibil această călătorie, în timpul căreia ar fi fost în contact permanent cu familia Dèsirandelle. La Oran, cel puțin absențele lui Agathocle erau frecvente. Nu-l vedeai decât la ora meselor — singurele în timpul cărora el deschidea în mod serios gura, dar nu spre a vorbi. În vagon, în trăsură, în caravană, el ar fi fost acolo, mereu... O asemenea perspectivă nu era de natură s-o încante pe Louise Elissane. Acest băiat îi plăcea, și poate că ar fi fost mai înțelept să-i declare mamei sale că nu se va căsători niciodată cu el. Dar o cunoștea pe maică-sa, o femeie hotărâtă, tenace, prea puțin dispusă să renunțe la planurile ei. Ca să spunem tot adevărul, era mai bine dacă buna doamnă ajungea să recunoască ea însăși nulitatea pretendentului.

Domnul Dardentor dădu dovadă de o elocvență irezistibilă. Era, dealtminteri, de bună credință, imaginându-și că această călătorie i-ar furniza moștenitorului familiei Dessirandelle vreun prilej de a se manifesta în avantajul lui, și nădăjduia că dorința arzătoare a vechilor săi prieteni ar sfârși prin a se realiza. Căci ar fi o supărare atât de mare pentru ei dacă n-ar izbuti! Deși lucrul acesta nu putea s-o impresioneze pe tânără, obținu până la urmă promisiunea ca ea să se ocupe de pregătirile plecării.

— Ai să-mi mulțumești mai târziu, îi repeta el, ai să-mi mulțumești!

Patrice, pus la curent, nu-i ascunse deloc stăpânului său că această călătorie nu avea deplina lui aprobare. Avea rezerve... Vor mai fi, fără îndoială, și alți turiști... nu se știe cine... și... să trăiești în comun... atâta promiscuitate...

Stăpânul său îi porunci în seara de 10 mai să fie gata să încuie valizele în următoarele patruzeci și opt de ore.

Domnul Dardentor le aduse la cunoștință celor doi tineri hotărârea luată de familiile Elissane și Dèsirandelle precum și de el însuși, grăbindu-se să le exprime toate regretele sale — oh, foarte vii!... foarte sincere! — din pricină că ei nu puteau să-l însoțească. Ar fi fost minunat, fermecător să „caravaneze” împreună — acesta îi fu cuvântul — vreme de câteva săptămâni prin provincia oraneză!

Marcel Lornans și Jean Taconnat își exprimară la rândul lor regrete tot atât de sincere și de vii. Dar trecuseră vreo zece zile de când sosiseră la Oran, și nu puteau să mai întârzie să-și pună în ordine situația...

Și cu toate acestea, a doua zi seara, în ajunul proiectatei plecări, după ce-și luaseră rămas bun de la domnul Dardentor, iată că cei doi veri schimbă între ei aceste întrebări și răspunsuri:

— Spune-mi, deci, Jean?...

— Ce vrei să-ți spun, Marcel?...

- Oare o întârziere de două săptămâni...
- Ar dura mai mult de cincisprezece zile?... Nu, Marcel, eu unul nu cred... nici chiar în Algeria!...
- Dacă am pleca cu domnul Dardentor?...
- Să plecăm, Marcel? Și propunerea asta mi-o faci tocmai tu... tu care nu mi-ai dat decât cincisprezece zile pentru experiențele mele de salvare?...
- Da... Jean... pentru că... aici... la Oran... în acest oraș cu prea puțină mișcare... tu n-ai putea să reușești... în vreme ce... această călătorie în circuit... Cine știe?... Câte prilejuri...
- He! he! Sigur că poți să le întâlnești. Apa... focul... lupta, mai ales... Dar oare numai pentru a-mi furniza aceste prilejuri ți-a venit ideea asta?
- Numai pentru asta! răspunse Marcel Lornans.
- Șmecherule! răspunse Jean Taconnat.

X ÎN CARE SE OFERĂ UN PRIM ȘI SERIOS PRILEJ PE CALEA FERATĂ DE LA ORAN LA SAIDA

Călătoria organizată de către Compania drumurilor de fier algeriene era de natură să placă turiștilor oranezi. De aceea, publicul primi în mod favorabil acest itinerar de șase sute cincizeci de kilometri de-a curmezișul provinciei — trei sute în vagoane și trei sute cincizeci în trăsurile sau în alte moduri de transport între Saida, Daya, Sebdu, Tlemcen și Sidi-bel-Abbes. O plimbare, după cum se vede, o simplă plimbare, pe care amatorii ar putea-o întreprinde din mai până în octombrie, la alegerea lor, adică în timpul lunilor din an în care nu bântuie deloc marile turburări atmosferice.

Dealtfel — este important să se insiste asupra acestui lucru — nu era deloc vorba de una din acele călătorii economicoase ale agențiilor Lubin, Cook sau altele, care te silesc la un itinerar anume, te obligă să vizitezi în aceeași zi și la aceeași oră aceleași orașe și aceleași monumente, un program care jenează și chinuiește călătorii și de care nu te-ai putea îndepărta deloc. Nu, și Patrice se înșela în această privință. Nu exista nici o servitute, nici o promiscuitate. Biletele erau valabile pentru întreg anotimpul frumos. Plecai când voiai și te opreai după plac. Din această libertate pe care o avea fiecare, de a nu porni la drum decât când îi convenea, rezultă că prima plecare, din 10 mai, nu reuni decât vreo treizeci de excursioniști.

Itinerarul fusese alcătuit în chip potrivit. Din cele trei subprefecturi pe care le posedă provincia Oran — Mostaganem, Tlemcen și Mascara — numitul itinerar le traversa pe ultimele două, și din subdiviziunile militare — Mostaganem, Saida, Oran, Mascara, Tlemcen și Sidi-bel-Abbes — cuprindea trei din cinci. În aceste limite, provincia pe care o mărginește la nord Mediterana, la est departamentul Alger, la vest Marocul, și Sahara în sud prezintă aspecte variate, munți cu o altitudine de peste o mie de metri, păduri a căror suprafață totală nu este sub patru sute de mii de hectare, apoi lacuri, cursuri de apă — Macta, Habra, Chelif, Mekena, Sig. Dacă nu parcurgea provincia în întregime, caravana îi vizita cel puțin cele mai frumoase ținuturi.

În ziua aceea, Clovis Dardentor n-avea să mai scape trenul așa cum scăpase pachebotul. Venise dinainte la gară. Fiind conducător al excursiei, nu-și făcea decât datoria precedându-i pe tovarășii săi, care erau cu toții de acord să vadă în el pe șeful expediției.

Rece și tăcut, Patrice stătea în preajma stăpânului său, în așteptarea bagajelor pe care trebuia să le înregistreze — bagaje puțin voluminoase — câteva valize, câțiva saci de călătorie, câteva pături, nimic altceva decât strictul necesar.

Era ora opt și jumătate și trenul pleca la nouă și cinci.

— Ei bine! strigă Clovis Dardentor, dar ce fac ei oare?... Când o să-și arate nasul, *smala* noastră?

Patrice binevoi să accepte acest cuvânt indigen, întrucât se aflau într-o țară arabă, și răspunse că zărea un grup îndreptându-se spre gară.

Era familia Dèsirandelle, cu doamna și cu domnișoara Elissane.

Domnul Dardentor le spuse o mulțime de amabilități. Era nespus de fericit că vechii săi prieteni din Franța și noii săi prieteni din Africa i-au primit propunerea... Auzindu-l, se părea că această călătorie avea să le lase amintiri de neuitat... Doamna Elissane arăta, în dimineața asta, sănătoasă tun... Și domnișoara Louise... delicioasă în costumele ei de turistă!... Nimeni să nu se preocupe de locuri... asta îl privea pe el... El avea să ia bilete pentru toată societatea... Socoteala cheltuielilor au s-o facă mai târziu... Cât despre bagaje, asta era treaba lui Patrice... Te puteai încrede în grija minuțioasă pe care o depunea în cele mai mici treburi ale lui... În ceea ce-l privea pe el, Dardentor, radia de bună dispoziție.

Cele două familii intrară în sala de așteptare, lăsând în grija lui Patrice cele câteva colete pe care nu doreau să le păstreze în compartiment. Cel mai bun lucru chiar era să le lase în vagonul de bagaje în timpul opririlor la Saint-Denis du Sig și la Mascara, până la sosirea în gara Saidă.

După ce-i rugaseră pe doamna Dèsirandelle și pe Agathocle să rămână cu doamna Elissane și cu fiica ei în sala de așteptare, Clovis Dardentor, cu pas sprinten — un silf — și domnul Dèsirandelle cu pas greu — un pachiderm — veniră să se așeze la ghișeu unde se eliberau biletele de circuit. Vreo douăzeci de călători făceau acolo coadă, nerăbdători să defileze la rândul lor înaintea casierului.

Însă, printre ei, pe cine zări mai întâi domnul Dèsirandelle?... Pe domnul Eustache Oriental în persoană, președintele Societății de Astronomie din Montèlimar, cu nelipsita sa lunetă în bandulieră. Da, acest original fusese prins de momeala unei călătorii de cincisprezece zile cu preț redus.

— Cum, murmură domnul Dardentor, o să fie cu noi!... Ei bine, o să veghem ca să nu aibă întotdeauna cel mai bun loc la masă și cele mai bune bucăți în farfurie! Ce naiba! Doamnele trebuie să treacă înaintea tuturor!

Cu toate acestea, când domnul Oriental și domnul Dardentor se întâlniră în fața ghișeului, se simțiră obligați să schimbe un salut din cap. Apoi, domnul Dardentor luă șase bilete de clasa întâi pentru familia Elissane, familia Dèsirandelle și pentru el, plus un bilet de clasa a doua pentru Patrice, care n-ar fi primit în ruptul capului să călătorească cu clasa a treia.

Aproape îndată răsună clopotul, ușile sălii de așteptare se deschisera și călătorii se îngâmădiră de-a lungul peronului în fața căruia oprise trenul, cu locomotiva uruind sub tablele de fier fremătătoare și scoțând panașe de aburi prin supape.

Călătorii sunt destul de numeroși la acest tren direct de la Oran la Alger, și, ca de obicei, el nu se compunea decât dintr-o jumătate de duzină de vagoane. Turiștii, dealtminteri, trebuiau să coboare la Perregaux, spre a lua de acolo trenul pe calea ferată care duce în sud, cu direcția spre Saida.

Șase persoane nu găsesc cu ușurință șase locuri libere într-un singur compartiment, atunci când există o anumită afluență de călători. Din fericire, Clovis Dardentor, care avea mereu la îndemână o piesă de zece franci, izbuti, grație zelului unui funcționar, să se instaleze cu mica lui lume într-un compartiment în care și celelalte două locuri fură imediat ocupate. Așadar, acum era complet. Cele trei doamne se așezară pe bancheta din spate, iar cei trei bărbați pe bancheta din față. Se cuvine să observăm că vizavi de Louise Elissane se afla Clovis Dardentor și că amândoi ocupau colțurile acestei părți a compartimentului.

Cât despre domnul Eustache Oriental, nu mai fusese văzut și turiștii nu se neliștiră peste măsură pentru asta. Se vede că se urcase în primul vagon, și cu siguranță că avea să i se zărească aparatul dioptrie ținându-se prin ușa compartimentului.

Dealtfel, această parte a traseului nu cuprinde decât vreo șaptezeci de kilometri între Oran și Saint-Denis du Sig, unde orarul indica prima oprire.

Exact la ora nouă și cinci, se aud fluierăturile șefului de gară, trântitul ușilor la compartimentele care se închid, și căroră li se lasă în jos cârligul de siguranță, un alt șuierat strident de locomotivă, și pornirea zgomotoasă a trenului, tresărind la trecerea peste macazuri.

Când iese din capitala oraneză, călătorul își oprește mai întâi privirea în dreapta drumului, asupra unui cimitir și a unui spital — două stabilimente care se completează în mod evident unul pe celălalt — a căror înfățișare n-are nimic recreativ în ea. În stânga, se succede un șir de șantiere, și, dincolo de ele, apare înverzita câmpie cu un aspect atrăgător.

Această parte se oferă privirilor domnului Dardentor și ale grațioasei sale tovarăse de vizavi. După șase kilometri în amont, după ce ocoliră micul lac Morselli, trenul se opri în stația Senia. La drept vorbind, cei mai ageri ochi abia dacă pot să distingă tângușorul situat la o mie două sute de metri, în punctul în care se bifurcă drumul departamental de la Oran la Mascara.

Cinci kilometri mai departe, după ce lăsase în dreapta vechea redută Abd el Kader, trenul se opri în stația Valmy, unde calea ferată taie drumul indicat mai sus.

În stânga, se desfășoară un larg segment al marelui lac sărat de la Sebgha, a cărui altitudine atinge aproape nouăzeci și doi de metri deasupra nivelului mediteranean.

Din colțurile pe care le ocupau în compartimentul lor, Clovis Dardentor și Louise Elissane nu zăriră acest lac decât în parte. În orice caz, oricât de vast ar fi fost, el n-ar fi obținut decât o privire disprețuitoare din partea lui Jean Taconnat,

căci apele lacului erau foarte scăzute la această dată, și curând aveau să sece în întregime sub arșița anotimpului cald.

Până atunci, direcția liniei de cale ferată fusese sud-est; dar ea urcă spre târgușorul Tlelat, unde trenul se opri în curând.

Clovis Dardentor se înarmase cu un plan de buzunar întărit cu pânză și împăturit în dreptunghi, cuprinzând itinerarul călătoriei. Asta n-ar trebui să ne mire din partea unui om atât de practic și de prevăzător. Adresându-se tovarășilor săi, le spuse:

— Aici este locul unde începe calea ferată secundară de la Sidi-bel-Abbes, care o să ne readucă la Oran la întoarcerea din excursia noastră.

— Dar, întrebă Dèsirandelle, oare această linie nu se prelungește până la Tlemcen?...

— Ar trebui să se prelungească, după ce s-a bifurcat la Boukhanéfès, răspunse domnul Dardentor, dar nu este încă terminată.

— Poate că lucrul acesta e neplăcut, făcu observația doamna Elissane. Dacă am fi putut...

— Doamne sfinte, scumpă doamnă, exclamă Clovis Dardentor, ar fi însemnat să renunțăm la mersul în caravană! Din interiorul unui vagon nu vezi mai nimic sau prea puțin, și te fierbi ca într-un cazan. De aceea ard de nerăbdare să ajungem la Saida!... Nu-i și părerea dumitale, domnișoară Louise?...

Cum ar fi putut tânăra fată să nu fie de părerea domnului Dardentor?

Începând de la Tlelat, drumul de fier luă de-a dreptul direcția est, traversând micile cursuri de apă șerpuitoare și susurătoare ale *ued*-urilor, afluenți credincioși ai lui Sig. Trenul coborî iar spre Saint-Denis, după ce trecu peste fluviul care, sub numele de Maeta, merge să se verse într-un vast golf între Arzeu și Mostaganem.

Călătorii sosiră la Saint-Denis la ora unsprezece și câteva minute. În acest loc coborî majoritatea celor ce făceau călătoria turistică.

Dealtminteri, programul particular al domnului Dardentor cuprindea o zi și o noapte petrecute în acest târgușor, de unde s-ar pleca a doua zi către ora șase. Întrucât însoțitorii lui i se adresau cu privire la amănuntele călătoriei, el era hotărât să urmeze punct cu punct deviza sa: *transire videndo*¹.

Perpignanezul nostru fu primul care părăsi vagonul, neîndoindu-se că avea să fie urmat de Agathocle, care s-ar grăbi să-i ofere mâna Louisei Elissane spre a coborî pe peron. Dar acest băiat de plâns avea să fie depășit de tânăra fată care, cu ajutorul domnului Dardentor, sări cu sprinteneală.

— Ah! făcu ea, scoțând un mic țipăt în momentul în care se întorcea.

— Te-ai lovit, domnișoară?... întrebă Clovis Dardentor.

— Nu... nu... răspunse Louise, vă mulțumesc, domnule... dar credeam... că...

— Credeai?...

— Credeam... că domnii Lornans și Taconnat nu vin în excursie...

— Ei doi? strigă Clovis Dardentor cu o voce răsunătoare. Și, întorcându-se, se pomeni în prezența amicilor săi, cărora le deschise brațele, în vreme ce tinerii le salutau pe doamna Elissane și pe fiica ei.

¹ *Transire videndo* — să străbați văzând. (în limba latină în text.) (n.t.)

— Ah! făcu ea, scoțînd un mic țipăt

— Voi... voi?... repeta el.

— Noi în persoană! replică Jean Taconnat.

— Și înrolarea la șapte vânători?...

— Ne-am gândit că o să fie tot atât de valabilă și peste cincisprezece zile... spuse Marcel Lornans, și, ca să folosim acest timp...

— Ni s-a părut că o călătorie în circuit... adăugă Jean Taconnat.

— Ah, excelentă idee, exclamă domnul Dardentor, și ce bucurie ne face tuturor!

Tuturor?... Poate că acest cuvânt era exagerat. Fără a mai vorbi de Louise, cum priveau incidentul doamna Elissane și familia Dësirandelle?... Cu o reală neplăcere. De aceea, salutarile adresate celor doi parizieni fură reci din partea femeilor, țepene din partea bărbaților. Cât despre Clovis Dardentor, fără îndoială că el era de bună credință când îi spusese doamnei Elissane că nici Marcel Lornans și nici Jean Taconnat nu aveau să-i însoțească. Nu era deci un motiv de reproș. Cu toate acestea, poate că se arăta cam prea satisfăcut.

— Uite ce noroc! strigă el.

— Trenul trebuia să plece, când am sosit ta gară, explică Jean Taconnat. Cu câtă greutate l-am convins pe Marcel... după cum și el m-a convins tot atât de greu... Pe scurt... am șovăit până în ultimul moment...

Clovis Dardentor și grupul lui se aflau la Saint-Denis du Sig, prima etapă a călătoriei, și cei doi tineri fură primiți în caravană. Acum trebuiau să se intereseze de un hotel în care ar putea să ia prânzul, cina și să doarmă în condiții omenești.

Nu s-ar mai separa... N-ar exista două grupuri, grupul Dardentor, deoparte, și grupul Lornans-Taconnat de cealaltă. Nu, nici gând! Această hotărâre îi mulțumi, fără îndoială, pe unii, nemulțumindu-i pe alții, dar nimeni n-o arătă.

— Hotărât, murmură Jean Taconnat, acest pirinecian are față de noi simțăminte de tată!

Dacă turiștii ar fi debarcat la Saint-Denis du Sig cu patru zile mai devreme — duminică și nu miercuri — ei ar fi dat acolo peste câteva mii de arabi. Într-adevăr, atunci ar fi fost o zi de târg și problema hotelului nu s-ar fi rezolvat în condiții atât de ușoare.

Hotelul odată găsit, luară prânzul într-o atmosferă plăcută, cu o nemărginită veselie, susținută mai ales de domnul Dardentor. Cu gândul de a trece încetul cu încetul la o intimitate deschisă cu acești tovarăși de drum, căroră, în definitiv, li se impuseseră cu forța, cei doi parizieni hotărâră să înceapă printr-o atitudine rezervată.

— Ei haide, tinerii mei amici, observă chiar Clovis Dardentor, nu vă mai recunosc!... V-ați schimbat firea pe drum!... Voi... atât de veseli...

— Nu mai e de noi veselia, domnule Darden or, răspunse Jean Taconnat. Nu mai suntem atât de tineri precum credeți dumneavoastră...

— Ah, prefăcuți! Ia stai... nu l-am zărit în gară pe domnul Oriental...

— Oare acest personaj planetar se afla în tren? întreabă Marcel Lornans.

— Da, și fără îndoială voia să meargă la Saida.

— Drace! spuse Jean Taconnat. Un individ de felul lui face cât un nor de lăcuste, și o să devoreze totul la trecerea lui!

După terminarea prânzului, deoarece nu urmau să plece decât a doua zi dimineața, la ora nouă, se conveni ca întreaga zi să fie folosită spre a vizita Saint-Denis du Sig. Este adevărat că aceste târgușoare algeriene seamănă leit cu capitalele de canton franceze, și nimic nu le lipsește — nici comisar de poliție, nici judecător de pace, nici notar, nici perceptor de impozite, nici subinginer... și nici jandarmi!

Saint-Denis du Sig posedă câteva străzi îndeajuns de frumoase, piețe regulat desenate, plantații de arbori mari — de platani mai ales — o biserică drăguță, în stilul gotic al secolului al XII-lea. În realitate, însă, împrejurimile orașului, îndeosebi, merită să-i atragă pe turiști.

Se plimbară deci prin împrejurimi. Domnul Dardentor le făcu pe doamne, pe care nu le interesa deloc, și pe cei doi veri, al căror spirit rătăcea aiurea — probabil în ceața viitorului — să admire pământuri de o excepțională fertilitate, vii superbe care tapetau masivul izolat de care se sprijină târgușorul, un fel de fortăreață naturală ușor de apărut. Perpignanezul nostru aparținea acelei categorii de oameni care admiră orice doar pentru că nu se află la ei acasă, și cărora n-ar trebui să li se încredințeze alcătuirea unui *Ghid al călătorilor*.

În această plimbare de după-amiază s-au bucurat de o vreme după pofta inimii. Au mers, afară din oraș, pe malul râului Sig, în amont, până la barajul care silește apele să se reverse înapoi la patru kilometri mai sus, și al căror volum este de patrusprezece milioane de metri cubi, destinați irigațiilor culturilor industriale. Suszislul baraj a cedat uneori, și o să mai cedeze, fără îndoială, și altă dată. Dar inginerii veghează, și din moment ce reprezentanții acestui corp doct veghează, nu-i nimic de temut... de le dai crezare.

După această excursie prelungită, scuza oboselii era foarte admisibilă. De aceea, când Clovis Dardentor vorbi despre o excursie care ar cere un mers de mai multe ore, doamna Elissane și doamna Dësirandelle, căreia se crezu dator să i se alăture soțul ei, cerură să fie scutite.

Louise trebui să-i însoțească la hotel, sub protecția lui Agathocle. Ce prilej pentru acest pretendent să-i ofere brațul aleasei sale... de nu le-ar fi avut amputate pe amândouă — în sens moral, se înțelege.

Marcel Lornans și Jean Taconnat n-ar fi dorit altceva decât să se reîntoarcă cu aceste doamne, de n-ar fi trebuit să se resemneze să-l urmeze pe domnul Dardentor.

Acesta își băgase în cap să meargă să viziteze, la opt kilometri de acolo, o fermă de două mii de hectare, Union du Sig, a cărei origine datează din anul 1844. Din fericire, drumul putu fi străbătut pe spinarea măgarilor, fără prea mare întârziere și oboseală. Și, în vreme ce traversa această câmpie bogată și liniștită, Jean Taconnat își zise:

„Este îngrozitor!... Acum vreo șaizeci și patru de ani, poate... pe vremea când se dădeau bătălii prin savane, pentru a se pune stăpânire pe provincia oraneză... poate că așa fi izbutit...”

Pe scurt, nici un prilej de salvare nu se ivi... până la ora când toți trei se întoarseră la hotel, pentru cină. Seara nu se prelungi. Fiecare se întoarse în camera lui încă de la ora nouă. Agathocle, care nu visa niciodată, n-o visă pe

Louise, și nici Louise, al cărei somn era întotdeauna înfrumusețat de vise plăcute, nu-l visă pe Agathocle...

A doua zi, la ora opt, Patrice bătu la toate ușile cu o mică lovitură discretă. Călătorii ascultară de semnalul acestui servitor punctual, luară la micul dejun cafea sau ciocolată, fiecare după pofa lui, achitară notele de plată la hotel și se îndreptară pe jos spre gară.

De data aceasta domnul Dardentor și tovarășii lui ocupară ei singuri cele opt locuri ale unui compartiment.

Dealtfel, nu aveau de parcurs decât un drum scurt, de la Saint-Denis du Sig, până la stația Perregaux.

După o scurtă oprire la Moctadous, un cătun european, situat la șaptesprezece kilometri de Saint-Denis, trenul se opri cu opt kilometri mai departe.

Perregaux, un simplu târgușor cu trei mii de locuitori, dintre care o mie șase sute de indigeni, este udat de Habra, în mijlocul unei câmpii de treizeci și șase de mii de hectare, de o fecunditate deosebită. În acest loc se întretaie drumul de fier de la Oran la Alger cu cel de la Arzeu, un port de pe coasta septentrională, a cărui linie coboară până la Saida. Trasat din nord până în sud de-a curmezișul provinciei, deservind imense teritorii pe care se recoltează alfa, drumul de fier se va prelungi până la Ain-Safra, aproape de frontiera marocană.

Turiștii trebuiră, așadar, să schimbe trenul în această mică stație, și, la douăzeci și unu de kilometri mai departe, să se oprească la halta Creve-Coeur.

Într-adevăr, linia de la Arzeu la Saida lasă Mascara la stânga. Inșă, „a-ți da foc la valiză”, cum se spune, sărind peste această capitală de arondisment, poate că ar fi corespuns stării sufletești a lui Jean Taconnat, mereu în căutare de incendii. Dar Clovis Dardentor ar fi protestat din răspuțeri, căci programul în circuit cuprindea Mascara. De aceea, pentru cei douăzeci de kilometri pe care îi aveau de străbătut, vehicule pregătite de Companie se aflau înaintea gării, la dispoziția călătorilor.

Același omnibuz primi grupul lui Dardentor, și hazardul, care este un viclean orânduitor al lucrurilor, făcu astfel încât Marcel Lornans se pomeni lângă Louise Elissane. Nu, niciodată cei douăzeci de kilometri nu i s-au părut atât de scurți! Și, totuși, omnibuzul mersese încet, având în vedere că drumul se ridică până la cota de o sută treizeci și cinci de metri deasupra nivelului mării.

În sfârșit, scurt sau nu, ultimul kilometru se termină către ora trei și jumătate. Conform planului adoptat, trebuiau să petreacă la Mascara seara de 11, noaptea, apoi ziua de 12, după care să plece spre Saida.

— De ce n-am lua trenul chiar din seara asta?... întrebă doamna Elissane.

— Oh, scumpă doamnă, răspunse domnul Dardentor, nici dumneavoastră n-ați vrea-o, și chiar de ați vrea-o, și de-aș avea slăbiciunea să vă ascult, tot dumneavoastră mi-ați reproșa-o toată viața...

— Mamă, spuse Louise râzând, poți tu să-l expui pe domnul Dardentor să-și atragă reproșuri atât de lungi?...

— Și atât de justificate? adăugă Marcel Lornans, a cărui intervenție păru să-i placă domnișoarei Elissane.

— Da... justificate, continuă domnul Dardentor, căci Mascara este unul din cele mai drăguțe orașe ale Algeriei, și timpul pe care i-l vom consacra nu va fi pierdut! Să mă ia toți dracii...

— Hm!... făcu Patrice.

— Ești răcit?... îl întrebă stăpânul său.

— Nu... Am vrut doar să gonesc la timp dracii domnului...

— Caraghiosule!

Pe scurt, mica trupă se supuse dorințelor șefului său, care semănau teribil cu niște ordine.

Mascara este un oraș-cetate. Întins pe versantul meridional al primului lanț al Atlasului, la poalele lui Chareb-er-Rih, el domină spațioasa câmpie Eghris. Trei cursuri de apă se unesc aici — *ued*-ul Toudman, Ain Beida, Ben-Arrach. Luat prin luptă, în 1835, de către ducele de Orleans și mareșalul Clausel, părăsit apoi aproape imediat, el n-a mai fost recucerit decât în 1841 de către generalii Bugeaud și Lamorcière.

Înainte de cinei, turiștii trebuie să admită că domnul Dardentor nu exagerase. Mascara se află într-o poziție minunată, în terase, pe cele două coline între care curge *ued*-ul Toudman. Plimbarea se făcu prin cele cinci cartiere ale orașului dintre care patru sunt înconjurate de un bulevard plantat cu arbori și de amintitul meterez găurit de șase porți, apărat de zece turnuri și opt bastioane. În sfârșit, vizitatorii se opriă în piața armelor.

— Ce fenomen!... strigă domnul Dardentor, când se așeză, cu picioarele îndepărtate, cu brațele ridicate spre cer, în fața unui arbore enorm, de două sau de trei ori centenar.

— El singur e o pădure! răspunse Marcel Lornans.

Era un dud, ce ar fi meritat să-și aibă legenda lui și peste care trecuseră, fără a-l doborî, mai multe secole. Clovis Dardentor vru să ia o frunză din el.

— Această primă rochie cu trenă a elegantelor paradisului terestru... rosti Jean Taconnat.

— Și care se confecționează fără croitorese! ripostă domnul Dardentor.

În sfârșit, o copioasă și excelentă cină le redete convivilor forțele. Nu se făcu deloc economie de vinul de Mascara, care ocupă un colț respectabil în pivnița amatorilor de peste mare. Apoi, ca și în ajun, doamnele se retraseră devreme. Nu li se putea cere să fie în picioare din zori. Domnii Dèsirandelle, tată și fiu, puteau chiar și ei să se scoale mai târziu. Cu toții aveau să se revadă la ora prânzului. După-amiaza va fi consacrată vizitării principalelor edificii ale orașului, într-un singur grup.

În urma acestei hotărâri, a doua zi la ora opt, cei trei amici nedespărțiți fură zăriți în cartierul comercial. Vechile lui instincte de negustor și de industriaș îl atrăseseră acolo pe fostul dogar din Perpignan. Privirea lingușitoare a lui Jean Taconnat i le stârnea, spre marea plictiseală a lui Marcel Lornans pe care morile de ulei și de făină, fabricile indigene nu-l interesau câtuși de puțin. Ah, dacă domnișoara Elissane ar fi fost încredințată grijii părintești a domnului Dardentor!... Dar ea nu se afla acolo, și, la ora aceea, de-abia de-și deschisese frumoșii ei ochi.

În timpul plimbării de-a lungul străzilor din acest cartier, Clovis Dardentor făcu câteva cumpărături — printre altele o pereche din acele burnusuri negre, cunoscute sub numele de „zerbani”, cu care socotea să se îmbrace la ocazii, așa cum o fac arabii din Africa de Nord.

Spre amiază, trupa vizitatorilor se refăcu în întregime. Ea merse la cele trei moschei ale orașului — prima cea a lui Ain-Beida, care datează din 1761 și în care Abd el Kader predica războiul sfânt, a doua transformată în biserică pentru fabricarea pâinii sufletului, a treia în magazin de grâu pentru fabricarea pâinii trupului (textual, după Jean Taconnat). După piața Gambetta, împodobită cu o elegantă fântână cu bazin de marmură albă, se vizita pe rând *beilic*-ul, care este un fost palat în arhitectură arabă, biroul arab, de construcție maură, grădina publică, întinzându-se pe fundul secăt al *ued*-ului Toudman, bogatele pepiniere, plantațiile de măslini și de smochini ale căror fructe slujesc la fabricarea unui fel de pastă comestibilă. La cină, domnul Dardentor comandă o felie mare din această pastă pe care o declară excelentă, și pe care Jean Taconnat se crezu dator s-o gratifice cu același epitet... la superlativ.

Către ora opt, omnibuzul își luă iar călătorii din ajun și părăsi Mascara. De data aceasta, vehiculul, în loc să revină la Creve-Coeur, urcă din nou spre stația Tizi, traversând câmpia Eghris, ale cărei vii produc un vin alb foarte renumit.

Trenul plecă la ora unsprezece. În seara aceea, deși Clovis Dardentor semănase piese de patruzeci de bani peste tot pe unde treceau conductorii, grupul său se despărți.

Într-adevăr, trenul, compus din patru vagoane, era aproape ticsit. Astfel că doamna Dësirandelle, doamna Elissane și fiica ei nu putură să găsească loc decât în compartimentul rezervat doamnelor, și deja ocupat de două persoane bătrâne de sexul lor. Domnul Dësirandelle, ajuns cu sufletul la gură, încercă din răspuțeri să fie primit acolo; dar, la opunerea celor două călătore de neînduplecat, pe care vârsta înaintată le făcea feroce, trebui să caute loc în altă parte.

Clovis Dardentor îl făcu să se urce împreună cu el în compartimentul fumătorilor, bombănind întruna;

— Ce ți-e și cu companiile astea!... În Africa e la fel de prost ca și în Europa!... Economii de vagoane, fără să mai vorbim de economia de salariați!

Întrucât acest compartiment cuprindea deja cinci călători, mai rămânea un loc după ce domnii Dardentor și Dësirandelle se așezaseră unul în fața celuilalt.

— Crede-mă, îi zise Jean Taconnat vărului său, prefer să fiu cu el...

Marcel Lornans nu trebuia să mai întrebe cui i se aplica acest pronume personal, și-i răspunse râzând:

— Ai dreptate... Urcă-te lângă el... Nu se știe niciodată... Cât despre el, nu era supărat să se instaleze într-un vagon mai puțin ocupat, în care ar putea să viseze în voie. Ultimul compartiment al trenului cuprindea doar trei călători, și el se așeză acolo.

Noaptea era întunecoasă, fără lună, fără stele, orizontul învăluit în ceață. Dealtminteri, ținutul nu oferea nimic deosebit pe acest parcurs, care traversează teritorii ale colonizatorilor. Nimic altceva decât ferme, *ued*-uri, numai o rețea lichidă.

Marcel Lornans, rezemat în colțul lui, se lăsă în voia acelor vise pe care le ai fără să dormi. El se gândea la Louise Elissane, la farmecul conversației sale, la grația persoanei sale... Ca ea să devină soția acestui Agathocle, nu! asta nu era cu putință... Întreg universul ar protesta... și domnul Dardentor el însuși ar sfârși prin a deveni purtătorul de cuvânt al universului...

— Froha... Froha!...

Numele acesta, care păru un țipăt de corb, fu scos de glasul strident al conductorului. Nici un călător nu coborî din compartimentul în care tânărul se legăna în visările lui. El o iubea... Da, o iubea pe această fată încântătoare... Chiar din clipa când o văzuse pentru întâia oară pe puntea vasului *Argèlès*... Era ca acea faimoasă lovitură de trăsnet, care lovește chiar și atunci când cerul e fără nori...

— Thiersville... Thiersville! se strigă după douăzeci de minute. Numele acestui om de stat, dat unei stații pierdute — un cătun cu câteva case arabe — nu-l trezi pe Marcel Lornans din visarea lui.

Trenul mergea cu mică viteză, urcând către stația Traria, pe *ued*-ul cu același nume, la o altitudine de o sută douăzeci și șase de metri. În această stație coborâră cei trei tovarăși ai lui Marcel Lornans, care rămase singur în compartiment.

Din poziția verticală, el putu așadar să treacă la poziția orizontală, în vreme ce trenul, după tângușorul Charrier, mergea de-a lungul poalelor munților împăduriți până în creștet. Pleoapele i se lăsară grele pe ochi, deși încerca să se împotrivească nevoii de somn, care poate că ar fi șters imaginea din reveria lui. Dar fu învins, și numele Franchetti fu ultimul pe care i se păru că-l aude.

Câtă vreme dormi, și de ce, pe jumătate trezit, simțea că începe să se sufocă?... Din piept îi ieșeau neîntrerupt gemete... Se înăbușea... I se tăia respirația. Un fum acru umplea compartimentul... Se amestecau în el fâlăfăiri de flăcări și funingine, care creșteau pe dedesubt, înteteite de viteza trenului...

Marcel Lornans vru să se ridice, pentru a sparge unul din geamuri... Dar căzu, pe jumătate asfixiat...

Și, după o oră, când tânărul parizian își recapătă cunoștința în gara de la Saida, grație îngrijirilor ce-i fură date, când redeschise ochii, îi zări pe domnul Dardentor, pe Jean Taconnat... și de asemenea pe Louise Elissane...

Focul îi cuprinsese vagonul, și îndată ce trenul oprise în sfârșit la semnalul conductorului, Clovis Dardentor nu șovăise o clipă să se arunce în mijlocul flăcărilor, riscându-și viața spre a o salva pe cea a lui Marcel Lornans.

— Ah, domnule Dardentor! șopti acesta cu glas recunoscător.

— Bine... bine!... răspunse perpignanezul. Crezi oare că aveam să te las să te prăjești ca o găinușă îndopată!... Amicul tău Jean sau tu ați fi făcut la fel pentru mine...

— Desigur! strigă Jean Taconnat. Dar iată... de data asta, dumneavoastră sunteți cel care... și nu-i același lucru!

Și mai încet, la urechea vărului său:

— Hotărât... n-am noroc!

XI CARE NU ESTE DECÂT UN CAPITOL PREGĂTITOR AL CAPITOLULUI URMĂTOR

Venise în sfârșit ora când diferitele persoane ale grupului Dardentor aveau să alcătuiască o caravană. Nu mai exista linie ferată ca să mergi de la Saida la Sidi-bel-Abbes, nu mai exista transport în vagoane trase de o locomotivă care găfăie. Drumurile carosabile luau locul căilor ferate.

Mai erau de făcut trei sute cincizeci de kilometri, sau vreo sută de leghe „în cele mai plăcute condiții”, repeta domnul Dardentor. Se mergea călare pe cal, pe catâr, pe cămilă sau în trăsură, prin teritoriile exploatate de cultivatorii de alfa, prin nesfârșitele păduri sud-oraneze, care, pe hărțile colorate, apar ca niște coșuri cu verdeață, scăldate de rețeaua *ued*-urilor din această regiune muntoasă.

De la plecarea din Oran, pe când se străbăteau acești o sută șaptezeci și șase de kilometri, se vedea bine că moștenitorul Dësirandelle-ilor, ținut locului de prostia lui vădită, nu se apropiase nici cu o iotă de ținta spre care îl împingea familia lui. Pe de altă parte, oare doamna Elissane nu băga de seamă că Marcel Lornans căuta prilejuri de a se întâlni cu fiica ei, să facă, într-un cuvânt, tot ceea ce nu făcea, deși ar fi avut dreptul s-o facă, acest imbecil de Agathocle?... Că Louise era sensibilă la atențiile tânărului, da! poate... dar nimic altceva, doamna Elissane răspundea pentru asta. Și, la urma urmelor, ea nu era o femeie capabilă să-și calce cuvântul... Niciodată Louise, pe care ar dojeni-o la nevoie, n-ar îndrăzni să-și refuze consimțământul la căsătoria plănuită.

Cât despre Jean Taconnat, avea el motive să fie satisfăcut?...

— Ei bine... nu! strigă el în dimineața aceea.

Marcel Lornans se mai afla în camera de la hotel unde fusese transportat în ajun, și chiar întins încă pe patul lui, în deplină stăpânire, ce-i drept, a facultăților lui respiratorii.

— Nu!... repetă Jean, și se pare că toate ghinioanele din lume se adună...

— Nu împotriva mea, îi atrase atenția vărul său.

— Ba și împotriva ta, Marcel!

— Cătuși de puțin, căci eu n-am avut niciodată intenția să devin fiul adoptiv al domnului Dardentor.

— Pe naiba, vorbește îndrăgostitul din tine!

— Cum... îndrăgostitul!...

— Șiretule!... E limpede ca lumina zilei că o iubești pe domnișoara Louise Elissane..

— Sst... Jean!... Te-ar putea auzi cineva...

— Și chiar de m-ar auzi, ar afla oare ceva care nu se știe încă?... Oare nu se vede de departe?... E nevoie de luneta domnului Oriental ca să te vadă lumea gravitând în jurul ei?... De ce a început să se neliniștească doamna Elissane?... Oare Dësirandelle-ii, tată, mamă și fiu, n-ar vrea să te la toți dracii?

— Exagerezi, Jean!...

— Deloc!... Numai domnul Dardentor nu știe nimic, și poate că și domnișoara Elissane...

— Ea?... Crezi tu asta?... Întrebă cu îngrijorare Marcel Lornans.

— Nu... calmează-te, domnule fost asfixiat! Oare o tânără se poate înșela când anumite băți ușoare îi agită inimioara?...

— Jean!

— Cât despre disprețul pe care îl resimte pentru această capodoperă a Dèsirandelle-ilor care răspunde la numele de Agathocle...

— Știi tu, dragă Jean, că sunt îndrăgostit nebunește de domnișoara Louise?...

— Nebunește, ăsta-i cuvântul, căci unde o să te ducă asta?... Că domnișoara Elissane este încântătoare, e un lucru evident, și aș fi adorat-o și eu tot atât de mult ca și tine! Dar este logodită, și, dacă nu există o înclinare naturală pentru această căsătorie, conveniențele există, și de asemenea banii grei, și dorința părinților atât dintr-o parte cât și din cealaltă! Este un edificiu ale cărui temelii au fost puse încă din copilăria logodnicilor, și tu îți închipui că o să-l răstorni dintr-o suflare...

— Eu nu-mi închipui nimic și las lucrurile să meargă...

— Păi... faci o greșală, Marcel.

— Care?

— Greșeala de a renunța la primele noastre planuri.

— Prefer să-ți las locul liber, Jean!

— Și totuși, Marcel, mai reflectează! De-ai izbuti să te faci adoptat...

— Eu?...

— Da... tu!... Nu te vezi tu curtând-o pe domnișoara Elissane... și având în mână un sac greu în loc de galoanele de cavalerist de înaltă clasă, zdrobindu-l astfel pe Agathocle cu superioritatea ta pecuniară?... Fără a mai vorbi de influența prin care noul tată, care este fermecat de domnișoara Louise, te-ar putea favoriza!... Ah, el n-ar șovăi s-o facă fiica lui adoptivă, dacă providența ar vrea ca ea să-l scape dintr-o luptă, din valuri sau din flăcări!

— Aiurezi!

— Aiurez cu toată seriozitatea unei rațiuni pozitive, și-ți dau un sfat bun.

— Haide, Jean, mărturisește, cel puțin, că am început-o tare rău! Că, iată, izbucnește un incendiu în tren, și nu numai că nu-s eu cel care-l salvează pe domnul Dardentor, ci domnul Dardentor e cel ce mă salvează pe mine...

— Așa e, Marcel, nenorocul... nenorocul naibii!... Și, când mă gândesc bine, tu ești acela care se află acum în situația cerută spre a-l adopta pe perpignanez!... De fapt, ar fi același lucru!... Adoptă-l, și el își va înzestra tatăl...

— Imposibil! declară Marcel Lornans râzând.

— De ce?

— Pentru că trebuie, în toate cazurile, ca adoptantul să fie mai în vârstă decât adoptatul, măcar cu câteva zile.

— Ah! ce ghinion, dragă Marcel, cum ne merge totul pe dos, și cât e de greu să-ți procuri o paternitate prin mijloace juridice!

În acest moment, se auzi o voce sonoră pe culoarul în care se deschidea camera.

— El e! zise Jean Taconnat.

Clovis Dardentor apărură în prag, cu glasul lui vesel, cu gesturile lui largi și, dintr-un salt, fu lângă patul lui Marcel Lornans.

— Cum, strigă el, nu te-ai sculat încă?... Ești cumva bolnav?... Respirația e slabă și neregulată?... Trebuie să-ți suflu aer în plămâni?... Să nu te jenezi!... Pieptul mi-e plin cu un oxigen superior, al cărui secret eu singur îl posed!

— Domnule Dardentor... salvatorul meu!... spuse Marcel Lornans ridicându-se.

— Ba nu... ba nu!...

— Ba da...ba da! ripostă Jean Taconnat. Fără dumneavoastră, se asfixia!... Fără dumneavoastră, ar fi fost acum fiert, copt, ars, incinerat!... Fără dumneavoastră n-ar mai fi rămas din el decât un pumn de cenușă, și n-aș fi mai avut altceva de făcut decât să-l pun într-o urnă.

— Bietul băiat!... Bietul băiat!... repetă domnul Dardentor ridicând brațele spre cer.

Apoi adăugă:

— Este totuși adevărat că l-am salvat!

Îl privi cu ochii plini de bunătate, tulburați, și-l îmbrățișa într-un adevărat acces de „perrichonism”¹ acut, care putea trece în stare cronică.

Stătură de vorbă.

Cum izbucnise focul în compartimentul în care Marcel Lornans era cufundat într-un somn atât de adânc?... Probabil că o scânteie zburată din locomotivă; proiectată prin geamul coborât... Apoi pernele arse de flacără... incendiul întezit datorită vitezei trenului...

— Și doamnele?... întrebă Marcel Lornans.

— Se simt bine acum, căci și-au revenit din spaimă, scumpul meu Marcel...

„A și devenit «scumpul meu Marcel»”, păru să spună Jean Taconnat dând din cap.

— Căci ești ca și copilul meu... de acum încolo! insistă Clovis Dardentor.

— Copilul lui! murmură vărul.

— Și, continuă acest bărbat serios, de ai fi văzut-o pe domnișoara Elissane, când s-a oprit în sfârșit trenul, repezindu-se spre vagonul vuind de flăcări... da... tot atât de repede ca și mine!... Și, când te-am culcat pe jos, dacă ai fi văzut-o luându-și batista și vărsând pe ea câteva picături dintr-un flacon cu săruri, ca să-ți umezească buzele!... Ah! i-ai provocat o spaimă atât de strașnică de am crezut că-și pierde cunoștința!...

Marcel Lornans, mai emoționat decât voia să pară, îi cuprinse mâinile domnului Dardentor și-i mulțumi pentru tot ceea ce făcuse pentru el... pentru îngrijirile lui... pentru batista domnișoarei Louise! Bun! Iată-l acum pe perpignanezul nostru cum se înduioșează, cum i se umezesc ochii.

„O picătură de ploaie între două raze de soare!” își zise Jean Taconnat, care contempla acest tablou mișcător cu un aer puțin ironic.

— În sfârșit, scumpul meu Marcel, n-ai de gând să te scoli odată din pat?... întrebă domnul Dardentor.

— Tocmai mă sculam, când ați intrat.

— Dacă pot să-ți ajut...

— Mulțumesc... mulțumesc!... Dar Jean este aici...

¹ Perrichon — tip de burghez ridicol, creat de dramaturgul francez E. Labiche (1815—1888). (n.t.)

— Nu trebuie să mă cruți! continuă domnul Dardentor. Acum îmi aparții!... Cred că am dreptul să-ți acord îngrijiri...

— Părintești, îi suflă Jean.

— Părintești, cât se poate de părintești, de nu-și bagă dracul coada!...

— Din fericire, Patrice nu se afla acolo.

— Să ne grăbim, prieteni!... Vă aștept pe amândoi în sufragerie... Bem câte o ceașcă cu cafea, și apoi o să mergem la gară unde doresc să văd cu ochii mei dacă nu lipsește nimic în organizarea caravanei. Pe urmă o să parcurgem orașul... Oh, asta o s-o facem repede! Apoi, împrejurimile!... Și mâine, între opt și nouă, la drum, ca arabii!... La drum, turiști!... La drum, excursioniști!... O să vedeți dacă n-am o înfățișare grozavă, drapat în *zerbani*-ul meu. Un șeic... un adevărat șeic din Șeicardia!

În sfârșit, după ce-l răsplăti pe Marcel Lornans cu o strângere de mână atât de puternică încât îl ridică din pat, ieși fredonând un refren din munții Pirinei.

Când fu afară:

— Hm! făcu Jean Taconnat. Unde mai găsești un altul asemenea lui, și alta asemenea ei — unul cu *zerbani*-ul lui african... cealaltă cu batista ei parfumată!

— Jean, zise Marcel, puțin supărat, îmi pari de o veselie excesivă!

— Tu ai vrut să fii vesel... și iată-mă că sunt! răspunse Jean Taconnat făcând o piruetă.

Marcel Lornans începu să se îmbrace, puțin palid încă, dar asta avea să-i treacă repede.

— Și, dealtfel, urmă vărul lui, oare n-o să fim expuși la multe alte aventuri, când vom figura în regimentul 7 vânători... hei, ce perspectivă! Căderile de pe cal, loviturile de copită ale acestui nobil animal, și, în timpul bătăliei, un picior lipsă, un braț pierdut, pieptul găurit, nasul dispărut, capul zburat, și imposibilitatea de a reclama împotriva brutalității proiectilelor de doisprezece centimetri... și chiar de mai puțin!

Marcel Lornans, văzându-l în vervă, preferă să nu-l întrerupă și-l așteptă să-și oprească șuvoiul glumelor, ca să-i spună:

— Glumește și ia-o razna, amice Jean! Dar să nu uiți că am renunțat la orice încercare de a mă face adoptat de către cel ce m-a salvat, salvându-l la rândul meu! Manevreză, combină, operează în voie! Îți urez mult succes!

— Mulțumesc, Marcel.

— N-ai pentru ce, Jean... Dardentor!

După o jumătate de oră, amândoi intrau în sufrageria hotelului, un simplu han ținut curat și cu un aspect primitiv. Familiile Elissane și Dësirandelle erau grupate în fața ferestrei.

— Iată-l... iată-l! strigă Clovis Dardentor. Iată-l întreg, în toate facultățile lui respiratorii și stomacale... proaspăt scăpat de la prăjeală!

Patrice întoarse puțin capul, căci acest cuvânt supărător, „prăjeală”, i se părea de natură să evoce unele comparații regretabile.

Doamna Elissane îl primi pe Marcel Lornans cu câteva cuvinte amabile, și-l felicită de a fi scăpat din această primejdie îngrozitoare...

— Grație domnului Dardentor, răspunse Marcel Lornans. Fără abnegația lui...

Patrice văzu cu satisfacție că stăpânul său se mulțumi să-i strângă mâna tânărului, fără a-i răspunde nimic.

În ceea ce-i privește pe Dësirandelle-i, cu buzele strânse, cu un aer sever, cu chipul îndârjit, de-abia de se înclină la intrarea celor doi parizieni.

Cât despre Louise Elissane, ea nu rosti nici o vorbă; dar privirea ei se încrucișă cu privirea lui Marcel Lornans, și poate că ochii ei vorbiră mai mult decât ar fi putut-o face buzele.

După-prânz, domnul Dardentor le rugă pe doamne să se pregătească de plecare și să-l aștepte. Apoi, cei doi tineri și el, împreună cu domni Dësirandelle tată și fiu, se îndreptară spre gară.

Așa precum s-a spus, drumul de fier de la Arzeu la Saida se oprește în acest din urmă oraș, care reprezintă punctul său terminus. Dincolo de el, prin terenurile cu alfa ale Societății franco-algeriene, Compania sud-oraneză și-a deschis linia prin Tafararoua până la stația de la Kralfalla, de unde pleacă trei linii ferate secundare: una, dată în exploatare, coboară prin Kreider până la Mecheria și Ain-Sefra; a doua, în construcție, va deservi regiunea din est, în direcția Zraguet; a treia, în proiect, trebuie, prin Ain-Sfissifa, să se prelungească până la Geryville, a cărui altitudine atinge aproape o mie patru sute de metri deasupra nivelului mării.

Dar călătoria în circuit nu cuprindea o pătrundere atât de adâncă spre sud. De la Saida turiștii aveau să înainteze spre vest până la Sebdou, apoi să urce spre nord până la Sidi-bel-Abbes, unde ar fi reluat drumul spre Oran.

Așadar, dacă Clovis Dardentor se duse la gara din Saida, o făcu spre a examina mijloacele de transport puse la dispoziția excursioniștilor și avu motiv să fie satisfăcut.

Care lungi, cu bănci, acoperite și trase de catări, cai, măgari, cămile cu două cocoase, nu așteptau decât bunul plac al călătorilor spre a porni la drum. Dealtminteri, nici unui din ceilalți turiști plecați de la Oran nu părăsese încă Saida, și era de preferat ca personalul caravanei să fie mai numeros pentru această excursie de-a curmezișul teritoriilor din sud, cu toate că nu era nici o primejdie de temut din partea triburilor nomade.

Marcel Lornans și Jean Taconnat, călăreți desăvârșiți, aleseră doi cai ce li se păzură buni — din acei cai de Berberia, rezistenți, liniștiți și răbdători, care vin de pe podișurile din provincia Oran. Domnul Dësirandelle, după ce reflectă îndelung, se hotărî să ia loc într-unul din care, în societatea celor trei doamne. Agathocle, nesigur în scara șei, găsind că mersul cailor este prea iute, își îndreptă alegerea spre un catâr, de care, gândea el, n-ar avea decât să se mândrească. Clovis Dardentor, călăreț excelent și el, privi cail ca un cunoscător ce era, dădu din cap și nu se pronunță.

Se înțelege de la sine că conducerea caravanei era încredințată unui agent al Companiei. Acest agent, numit Derivas, avea sub ordinele sale un ghid cu numele de Mektani și mai mulți servitori arabi. O căruță trebuia să transporte provizii în cantități suficiente, provizii ce s-ar putea reînnoi la Daya, la Sebdou și la Tlemcen. Pe lângă aceasta, nici nu se pune problema de a înnopta sub cerul liber. Spre a respecta datele prevăzute, caravana n-ar avea de străbătut mai mult de vreo zece leghe pe zi, și, la venirea serii, ea s-ar opri în satele sau cătunele risipite pe itinerarul ei.

— Este perfect, declară domnul Dardentor, și organizarea îi face cinste directorului Căilor ferate algeriene. Nu putem decât să-l felicităm pentru măsurile luate. Măine, la ora nouă, întâlnirea la gară, și, întrucât avem o zi de plimbare, la drum, prieteni, și să vizităm frumoasa Saida!

În momentul în care ieșeau, domnul Dardentor și tovarășii săi zăriră la o sută de pași de ei pe o cunoștință a lor.

Domnul Eustache Oriental venea la gară pentru același motiv care îi adusese acolo și pe ei.

— Pe cine zăresc când nici nu gândesc! rosti perpignanezul pe un ton declamator, fără a bănuî că vorbește în versuri.

Un nou salut al președintelui Societății de Astronomie din Montélimar, dar nici un cuvânt nu fu schimbat cu el. Domnul Eustache Oriental părea că vrea să stea deoparte, așa cum făcuse și la bordul lui *Argèlès*.

— Așadar, va face parte din grupul nostru?... întrebă Marcel Lornans.

— Da... și o să se plimbe ținându-se după noi! replică Clovis Dardentor.

— Mă gândesc, adăugă Jean Taconnat, că și-o fi luat alimente în plus Compania...

— Glumește, domnule Taconnat, glumește! îi replică Clovis Dardentor. Și, totuși, cine știe dacă acest astronom n-o să ne fie de folos în călătorie... Să presupunem că se rătăcește caravana; oare nu ar aduce-o el pe drumul bun... numai consultând astrele?...

În sfârșit, s-ar profita, deci, de prezența acestui savant, dacă împrejurările, ar cere-o.

Așa cum propusese domnul Dardentor, dimineața și după-amiaza fură consacrate plimbărilor în centrul și în afara orașului.

Trebuie să recunoaștem că frumoasa Saida nu oferea altceva turiștilor decât o copie a lui Saint-Denis du Sig și a Mascarei, cu organizarea ei modernă încă amestecată cu obiceiurile indigene, cu nelipsitul judecător de pace, receptorul impozitelor domeniilor și al contribuțiilor, agentul supraveghetor al pădurilor, cu tradiționalul birou arab. Și nici un monument, nimic artistic de semnalat, nici o rămășiță de culoare locală, ceea ce n-ar trebui să mire, deoarece este vorba de un oraș de o fondare relativ recentă.

Domnul Dardentor nuse gândi deloc să se plângă. Curiozitatea lui fu satisfăcută, sau mai degrabă instinctele sale de industriaș puseră din nou stăpânire pe el în fața morilor și a joagărelor, al căror tic-tac ascuțit și ale căror scârțaituri stridente îi fermecară auzul. Tot ceea ce putu să regrete fu că nu a sosit la Saida într-o miercuri, zi de mare târg arab pentru lânuri. Pe deasupra, înclinarea lui către *tot admirari*¹ nu avea să slăbească în timpul excursiei, și așa cum îl vedeai la începutul călătoriei, tot astfel avea să se arate și la sfârșitul ei.

Împrejurimile Saidei, din fericire, oferă priveliști plăcute, peisaje parcă rânduite spre încântarea ochilor, vederi pitorești făcute să ispitească paleta unui pictor. De asemenea, acolo cresc vii îmbelșugate, pepiniere bogate în care înfloresc toate varietățile florei algeriene. În sfârșit, la fel ca în toate cele trei provincii ale coloniei franceze, câmpia saidiană își revela calitățile productive.

¹ *Tot admirari* — să admiri atât de mult. (în limba latină în text.) (n.t.)

Cinci sute de mii de hectare din ea erau destinate culturii de alfa. Pământurile sunt aici de prima calitate, și baraajul de la *ued*-ul Meniarin le dă din belșug apa necesară. În felul acesta sunt asigurate rezultatele superbe ale acestui sol pe care natura, pe de altă parte, l-a dăruit cu bogate cariere de marmură cu vine gălbui.

Grupul Dardentor se întoarse la hotel la ora cinci, și, după-masă, fiecare merse în respectiva lui cameră spre a-și termina pregătirile în vederea plecării.

Dacă Jean Taconnat a trebuit să-și mai petreacă această zi cu profituri și pierderi, Marcel Lornans putu să-și înscrie un punct fericit la activul său. Într-adevăr, el avusese prilejul să vorbească cu Louise Elissane, să-i mulțumească pentru îngrijirile ei...

— Ah, domnule, îi răspunsese tânăra, când v-am văzut neînsuflețit, de-abia respirând, am crezut că... Nu, n-am s-o uit niciodată...

Trebuie să admitem că aceste câteva vorbe aveau cu totul altă semnificație decât „spaima strașnică” despre care vorbise domnul Dardentor.

XII ÎN CARE CARAVANA PĂRĂSEȘTE SAIDA ȘI SOSEȘTE LA DAYA

A doua zi, cu o oră înaintea plecării, personalul și bagajele caravanei așteptau în gară sosirea turiștilor. Agentul Derivas dădea ultimele ordine. Trei care și o căruță, rânduite în fundul curții, cu vizitiii pe capră, erau gata să se avânte în galopul atelajelor lor. O duzină de cai și de catări fornăiau și tropăiau, în vreme ce două cămile pașnice, cu căpestrele înzorzonate, stăteau culcate pe pământ. Cinci indigeni, angajați pentru toată durata excursiei, stând pe vine într-un colț, cu brațele încrucișate, nemișcați sub humusurile lor albe, pândeau semnalul șefului.

Împreună cu grupul Dardentor, reprezentat de nouă persoane, caravana trebuia să se compună din șaisprezece excursioniști. Șapte călători plecați din Oran — domnul Oriental fiind printre ei — descinși de două zile la Saida, aveau să efectueze această excursie în circuit, organizată în cele mai bune condiții. Nici o călătoare nu li se alăturase, astfel încât doamna și domnișoara Elissane și doamna Dèsirandelle vor fi singurele care să reprezinte contingentul feminin.

Clovis Dardentor și prietenii săi, cărora Patrice le-o luase înainte, sosiră printre primii la gară. Rând pe rând apărură și ceilalți turiști, majoritatea oranezi, dintre care câțiva o cunoșteau pe doamna Elissane.

Domnul Eustache Oriental, cu luneta pe spate, cu sacul de călătorie în mână, îi salută pe cei doi ex-pasageri de pe *Argèlès*, care îi răspunseră la salut. De data aceasta, domnul Dardentor merse direct la el, cu mâna întinsă, cu gura surâzătoare.

— Dumneavoastră sunteți?... întrebă el.

— Eu sunt, răspunse președintele Societății de Astronomie din Montèlimar.

— Constat că nu v-ați uitat luneta. Cu atât mai bine, căci ar fi cazul să deschidem ochii... dacă ghizii noștri ar da bir cu fugiții!

Patrice își întoarse chipul sever, în vreme ce perpignanezul și montèlimarezul își scuturau antebrațul cu putere.

Între timp, Marcel Lornans le despovăra pe doamna și pe domnișoara Elissane de micile obiecte pe care le țineau în mână, domnul Dësirandelle supraveghea ca bagajele să fie așezate cu grijă în car, Agathocle își săcăia prostește catărul pe care-l alesese și ale cărui urechi lungi se ridicau în chip de furie. Jean Taconnat, gânditor, se întreba ce avea să-i ofere acest viitor de cincisprezece zile, la care se limita călătoria prin ținuturile oraneze.

Caravana se alcătui repede. Primul car, prevăzut cu perne moi, adăpostit sub perdelele coviltirului său, îi primi pe doamna Elissane și pe fiica ei, pe domnul Dësirandelle și pe soția sa. Al doilea și al treilea car luară fiecare câte cinci turiști, care preferau liniștea acestui mod de transport în locul agitației călăritului.

Cei doi parizieni, dintr-o săritură, își încălecară caii ca niște călăreți pentru care echitația nu mai avea secrete. Cât despre Agathocle, el se cățără foarte anevoie pe catărul său.

— Ai face mai bine să te urci în carul nostru, în care taică-tu ți-ar putea ceda locul său... îi strigă doamna Dësirandelle.

Și domnul Dësirandelle era gata să primească acest schimb, care ar fi avut avantajul să-l aducă pe fiul său aproape de Louise Elissane. Firește că Agathocle nici nu vru s-audă și se încăpățână să-și călărească animalul, care, tot pe-atât de încăpățânat, era hotărât, pesemne, să-i joace vreo festă.

Agentul Derivas era în șa pe calul lui, și doi din turiști în ale lor, când toate privirile se îndreptară spre Clovis Dardentor.

Acest personaj uimitor, ajutat de servitorul său, tocmai își aruncase pe umeri *zerbani*-ul african. Este adevărat că-i lipsea fesul sau turbanul pe fruntea încununată de casca albă a excursioniștilor; dar jambierele de piele închipuiau cizma arabă, și el avea o înfățișare grozavă sub această deghizare, aprobată dealtminteri de Patrice. Poate că servitorul spera că stăpânul lui nu s-ar mai exprima decât în termeni aleși și cu o eleganță cu adevărat orientală.

Apoi domnul Dardentor se duse să încălece între cocoșele uneia din cele două cămile culcate, în vreme ce ghidul Moktani se așeza pe spatele celeilalte. Pe urmă cele două cămile se ridicară maiestuos, și perpîgnanezul își salută grațios tovarășii de călătorie.

— Niciodată nu-i pasă de nimeni! zise doamna Dësirandelle.

— Numai de nu i s-ar întâmpla vreun accident! șopti tânăra.

— Grozav om, îi repeta Jean Taconnat vărului său, și cine nu s-ar simți onorat să fie fiul său...

— Și în același timp să-l aibă ca tată! îi replică Marcel Lornans, al cărui pleonasm fu primit cu un hohot de răs de vărul său.

Patrice, foarte demn, încălecă pe catărul său, și agentul Derivas dădu semnalul plecării.

Caravana se formase în ordinea următoare: în frunte, pe calul său, agentul Derivas, apoi, pe cămilele lor, ghidul Moktani și domnul Dardentor, cei doi tineri și alți doi turiști pe cai, Agathocle în echilibru instabil pe catărul lui, cele trei care care urmau și dintre care unul îl ducea pe domnul Eustache Oriental, în sfârșit, căruța ce-i transporta pe indigenii cu proviziile, cu bagajele și armele, în afară de doi dintre ei urcați pe scărița din spate.

Drumul de la Saida la Daya nu depășea o sută de kilometri. Itinerarul, studiat cu grijă, indica un cătun la mijlocul drumului, în care trebuiau să sosească spre ora opt seara, unde aveau să-și petreacă noaptea și de unde ar fi plecat a doua zi, spre a ajunge la Daya seara. Cu o leghe pe oră, în medie, călătoria s-ar transforma într-o plimbare de-a curmezișul acestor pământuri atât de variate ca înfățișare.

Plecând din Saida, caravana părăsi imediat terenul de colonizare, pentru a intra pe teritoriul Beni-Meniarin. Un drum de mare trafic, ce se prelungește până la Daya, se deschidea înaintea turiștilor în direcția vest. Nu aveai decât să-l urmezi.

Cerul era presărat cu nori, pe care-i mâna repede o briză de la nord-est. Temperatura se menținea la o medie foarte suportabilă, grație răcoririi atmosferei. Soarele nu trimitea decât atâtea raze câte trebuiau pentru a produce contraste de umbră și lumină și pentru a pune în valoare peisajele. Călătoria se făcea în trapul ușor al atelajelor, căci drumul urcă de la cota de nouă sute la cota de o mie patru sute.

După câțiva kilometri, caravana lăsă niște ruine la dreapta și străbătu marginea pădurii de la Doui-Thabet, îndreptându-se spre izvoarele *ued*-ului Hounet. O luă apoi de-a lungul pădurii Djeffra-Cheraga, a cărei suprafață numără pe puțin douăzeci și unu de mii de hectare.

În nord se întindeau vaste exploatare ale cultivatorilor de alfa, cu întreprinderile și atelierele lor prevăzute cu prese hidraulice spre a comprima *stipa tendrissima*, „alfa” în arabă. Această graminee, care rezistă la secetă și la căldură, servește la hrana cailor și a altor animale, și frunzele ei rotunde sunt folosite la fabricarea împletiturilor, a rogojinilor, a funiilor, a covoarelor, a încălțăminte și a unei hârtii foarte trainice.

— În afară de aceasta, îi atrase atenția agentul domnului Dardentor, de-a lungul drumului nostru se vor mai succede imense câmpuri cu alfa, păduri uriașe, munți din care se extrage minereul de fier, cariere care furnizează piatra și marmura.

— Și nu vom avea de ce să ne plângem... replică Clovis Dardentor.

— Mai ales dacă priveliștile sunt pitorești, adăugă Marcel Lornans, gândindu-se la cu totul altceva.

— Cursurile de apă abundă în această parte a provinciei?... întrebă Jean Taconnat.

— Cât despre *ued*-uri, continuă ghidul Muktani, există mai multe decât vinele din corpul omenesc.

— Prea multe vine, la plural, murmură Jean Taconnat, și prea puține la singular!¹

Regiunea pe care o străbăteau ținea de Tell, nume dat acestei fășii înclinată spre Mediterana. Este partea cea mai favorizată din provincia Oran, unde căldura este excesivă, superioară celei din vechea Berberie. Totuși temperatura este aici suportabilă, în vreme ce pe Podișurile înalte, ale pășunilor și ale lacurilor sărate, apoi dincolo de ele, în Sahara, unde aerul se încarcă cu un praf orbitor, regnul vegetal și regnul animal sunt devorate de arșița soarelui african.

¹ Joc de cuvinte, în limba franceză: „vână” înseamnă la singular și „noroc”, (n.t.)

Dacă climatul provinciei Oran este cel mai cald din Algeria, el este și cel mai sănătos totodată. Această salubritate depinde de frecvența brizelor din nord-vest. Poate că această porțiune din Tell-ul oranez, pe care avea s-o străbată caravana, este mai puțin muntoasă decât Tell-ul din provinciile Alger și Constantine. Fiind mai bine irigate, aceste câmpii sunt mai prielnice vegetației, solul lor fiind de prima calitate. De asemenea ele sunt bune pentru toate culturile, și mai ales pentru cultura de bumbac, atunci când sunt impregnate cu sare, și există trei sute de mii de hectare care se află în aceste condiții.

Dealtminteri, la adăpostul acestor păduri imense, caravana trebuia să călătorească fără a se teme deloc de căldura verii, deja sufocantă în luna mai. Și ce vegetație variată, puternică, luxuriantă, se oferea privirilor! Ce aer bun respirai, în care atâtea plante înmiresmate își amestecau parfumurile! Peste tot, desișuri de jujubi, roșcovi, pomi de fistic, palmieri pitici, în boschete, cimbru, mirt, levănțică și crânguri dese din întregul șir de stejari de o atât de mare valoare forestieră — stejari-lieges, stejari-zeeni, stejari cu ghinde dulci, stejari-verzi — apoi arborele vieții *tuya*, cedri, ulmi, frasini, măslini sălbatici, ienuperi, lămâi, eucalipti, atât de prosperi în Algeria, pini din Alep, cu miile, fără să mai vorbim de multe alte esențe rășinoase!

Foarte încântați, foarte veseli, în acea stare sufletească deosebită la începutul oricărei călătorii, excursioniștii făcură cu plăcere prima etapă a întinerului. Păsările cântau la trecerea lor, și domnul Dardentor pretindea că amabila Companie a drumurilor de fier algeriene organizase acest concert. Dromaderul lui îl ducea cu menajamentele cuvenite unui personaj atât de înalt, și, deși uneori un trap mai repede îl izbea de cele două cocoase ale rumegătorului, el afirma că nu aflase niciodată un animal de încălecat mai blajin și mai cumpănit.

— Este mult superior unei mârtoage! afirmă el.

„Cal... nu mârtoagă!” ar fi spus Patrice, dacă ar fi fost lângă stăpânul lui.

— Oare într-adevăr, domnule Dardentor, îl întrebă Louise Elissane, animalul acesta nu vi se pare prea dur?...

— Nu, scumpă domnișoară... ci mai degrabă el trebuie să mă găsească de o duritate... ca o marmură din Pirinei, zău așa!

În acest moment, călăreții se apropiaseră iar de care și schimbau diferite păreri. Marcel Lornans și Jean Taconnat putură să vorbească cu doamna Elissane și cu fiica ei, spre marea neplăcere a Desirandelle-ilor care îl supravegheau întruna pe Agathocle, în dispută uneori cu catârul lui.

— Vezi să nu cazi! îl dăscălea mama lui, când catârul se arunca într-o parte printr-o săritură bruscă.

— De-o cădea, o să se ridice! răspundea domnul Dardentor. Haide, Agathocle, încearcă să nu te desprinzi din șa...

— Aș fi preferat să-l văd stând în car, repeta domnul Desirandelle.

— Dar bine... unde se duce? țipă deodată perpignanezul nostru. Se întoarce la Saïda?... Hei! Agathocle... ai greșit drumul, băiete!

Într-adevăr, cu toate eforturile călărețului său, catârul, luând-o la fugă cu pas săltăreț și sălbatic, făcea calea întoarsă, fără să vrea să asculte de nimeni.

Au trebuit să se oprească un timp, și Patrice fu trimis de stăpânul său cu ordinul să aducă îndărăt animalul.

— Cui i se aplică acest calificativ?... întrebă Jean Taconnat cu jumătate de glas, călărețului, sau animalului pe care-l călărește?...

— Amândurora, murmură Marcel Lornans.

— Domnilor... domnilor... un pic de indulgență! răspunse domnul Dardentor, abia stăpânindu-se să nu râdă.

Dar cu siguranță că Louise îi auzise vorbele, și nu-i cu neputință ca un zâmbet ușor să-i fi înflorit pe buze.

În sfârșit, neliniștea doamnei Dèsirandelle se potoli, Patrice îl ajunsese repede pe Agathocle și-l readucea pe recalcitrantul animal.

— Nu-i vina mea, zise nerodul, degeaba îl țineam...

— Tu nu te țineai! ripostă domnul Dardentor, ale cărui vorbe răsunătoare risipiră oaspeții înaripați dintr-un tufiș des de pomi de fistic.

Către ora zece și jumătate, caravana străbătuse granița care desparte Beni-Meniarin de Djafra-ben-Djafour. Trecerea prin vad a unei mici ape ce se varsă în Hounet, care alimentează *ued*-urile regiunii septentrionale, se petrecu fără dificultăți. Tot așa fu câțiva kilometri mai departe, la Fenouan, care izvorăște din cel mai adânc desiș al pădurii Cheraga. Atelajele de-abia de avură apa până la gleznă.

Mai rămâneau douăzeci de minute până ca soarele să atingă punctul culminant al amiezii, când Moktani dădu semnalul de oprire. Loc plăcut pentru un popas de prânz, la marginea pădurii, sub umbrarul stejarilor verzi pe care nici cele mai arzătoare raze nu l-ar putea străbate, pe malul *ued*-ului Fenouan, cu o apă atât de rece și de limpede!

Călăreții coborâră de pe cai și de pe catări, fiindcă aceste animale n-au obiceiul să se întindă pe pământ. Cei doi dromaderi îndoindu-și genunchii, își întinseră capetele lor lungi pe iarba care acoperea drumul. Clovis Dardentor și ghidul debarcară — expresie destul de potrivită, întrucât cămila, după spusa arabilor, este „corabia deșertului”.

Aceste diverse animale se duseră să pască la câțiva pași mai departe, sub supravegherea indigenilor. Masa le era servită din abundență, cu alfa, diss, chiehh, în apropierea unui masiv de terebinthes, niște magnifice eșantioane ale esențelor forestiere din Tell.

Căruța fu descărcată de proviziile luate din Saida, diverse conserve, cărnuri reci, pâine proaspătă, fructe apetisante în coșurile lor cu verdeață, banane, pere exotice, smochine, moșmoane de Japonia, pere, șermolii, curmale. Și ce poftă de mâncare, atât de puternic deschisă de aerul curat, aveau cu toții!

— De data asta, observă Jean Taconnat, n-o să mai avem un căpitan Bugarach care să-și bage vasul în adâncul valurilor la ora prânzului!

— Cum așa, căpitanul lui *Argèlès* ar fi îndrăznit asta?... întrebă domnul Dèsirandelle.

— Ba bine că nu, scumpul meu, a îndrăznit, strigă domnul Dardentor... și a făcut-o în interesul acționarilor Companiei! Dividendele înainte de orice, nu-i așa? și pasagerii sunt cei ce o pățesc!... Cu atât mai bine de cei care se țin zdravăn și care nu se sinchiesc de scrânciobul marin, nici cât un marsuin de un talaz!

Patrice strâmbase din nas de trei ori.

— Dar aici, continuă domnul Dardentor, podeaua nu se mișcă și n-avem nevoie de o masă amarată!

Patrice ciuli urechea.

Masa fusese întinsă pe iarbă. Nu lipsea nimic, tăvi, farfurii, pahare, furculițe, linguri, cuțițe — totul era de o curățenie îmbucurătoare.

Se înțelege de la sine că turiștii luară această masă în comun, ceea ce le îngădui să se cunoască mai bine. Fiecare se așeză unde pofti. Marcel Lornans nu prea aproape de domnișoara Elissane, din discreție, dar nici prea departe de ea, alături de salvatorul său, care-l adora de când îl smulsese „flăcărilor învolburate dintr-un vagon arzând în pălălaie!" frază superbă, pe care o repeta bucuros domnul Dardentor, și pe care o saluta Patrice în trecere.

De astă dată, masa câmpenească nu mai avea un capăt „bun" și un capăt „prost". Felurile nu soseau dintr-o parte, ca să plece pe cealaltă. Domnul Eustache Oriental nu avu așadar motiv să-și aleagă un loc anume, cu acea lipsă de jenă de care dăduse de atâtea ori dovadă la bordul pachetului. Cu toate acestea, el rămase puțin deoparte, și, datorită privirii agere cu care era înzestrat, bucățile bune nu-i scăpară. Este adevărat că Jean Taconnat izbuti să-i „sufle" câteva cu dibăcia unui prestidigitator. De aceea, domnul Oriental își luă un aer de om supărat, pe care nu și-l ascunse deloc.

Această primă masă luată în aer liber fu foarte veselă. Nu erau întotdeauna de o vioașie contagioasă cei pe care îi prezida perpignanezul nostru, cu buna lui dispoziție revărsându-se ca un torent din munți? Conversația nu întârzie să se înfripe. Se vorbi despre călătorie, despre neprevăzutul pe care li-l mai rezerva ea, fără îndoială, despre peripețiile unui atare itinerar, în acest ținut interesant. La aceste cuvinte, doamna Elissane întrebă totuși dacă nu aveau a se teme cumva de fiarele sălbatice din regiune.

— Fiare sălbatice? răspunse Clovis Dardentor. Pff! Dar noi nu suntem atâția?... Oare carul cu bagaje nu duce carabine, revolvere și muniții destule?... Oare tinerii mei amici, Jean Taconnat și Marcel Lornans, nu sunt obișnuiți cu armele de foc, deoarece au făcut armata?... Și, printre tovarășii noștri, nu sunt unii care au și luat premii la tragere?... În ce mă privește, fără să mă laud, nu mi-ar fi greu să trag un glonte, conic sau nu, de la patru sute de metri, taman în fundul castronului meu!...

— Hm! făcu Patrice, căruia nu-i plăcea deloc acest mod de a numi o pălărie.

— Doamnelor, spuse atunci agentul Derivas, puteți fi liniștite în ce privește fiarele sălbatice. Nu sunt atacuri de temut, deoarece nu călătorim decât ziua. Leii, panterele, gheparzii, hienele numai noaptea își părăsesc vizuinile. Or, la venirea serii, caravana noastră o să fie întotdeauna la adăpost în vreun sat european sau arab.

— Puah! continuă Clovis Dardentor, îmi pasă mie de panterele voastre tot atâta cât de-o mătă moartă; cât despre leii voștri, adăugă el, ochind un animal imaginar cu brațul întins în chip de carabină, pac!... pac!... la cutiuță!

Patrice se grăbi să se ducă să caute o farfurie pe care nimeni nu i-o ceruse.

Dealtfel, agentul spunea adevărul: atacul animalelor sălbatice era puțin de temut în timpul zilei. Cât despre celelalte viețuitoare ale acestor păduri, șacali,

maimuțe cu sau fără coadă, vulpi, berbeci sălbatici, gazele, struți, ar fi inutil să-ți faci griji, nici chiar de scorpioni și de viperele cu corn, care sunt rare în Tell.

Ar fi de prisos să menționăm că această masă fu stropită cu gustoasele vinuri din Algeria, îndeosebi cu vinul alb de Mascara, fără să mai pomenim de cafea și de lichiorurile de la desert.

La ora unu și jumătate, marșul reîncepu în aceeași ordine. Drumul pătrunse mai adânc prin pădurea de la Tendfeld, și astfel pierdură din vedere întinsele culturi de alfa. În dreapta se arătau înălțimile cunoscute sub numele de Munții de Fier, din care se extrage un minereu excelent. Nu departe, dealtminteri, există încă puțurile de origine romană, care serveau la extragerea lui.

Potecile care brăzdează zona forestieră a provinciei erau bătute de muncitorii folosiți în mine sau în întreprinderile alfa. Majoritatea lor prezentau tipul maur, în care se amestecă sângele anticilor libieni, berberi, arabi, turci, orientali. Se vedea și tipul celor ce locuiesc în câmpiile joase, precum și al celor ce trăiesc în munți, pe Podișurile înalte, la marginea deșertului. Ei treceau în cete, și, dinspre partea lor, nu aveau motiv să te temi de atacurile visate de Jean Taconnat.

Seara, către ora șapte, turiștii ajunseră la încrucișarea drumului mare cu drumeagul carosabil al cultivatorilor de alfa, ce se desprinde din drumul de la Sidi-bel-Abbes la Daya și se prelungește în sud până la posesiunile Companiei franco-algeriene.

Acolo apărură un cătun în care, potrivit itinerarului său, caravana trebuia să-și petreacă noaptea. Trei case, ținute îndeajuns de curate, fuseseră pregătite spre a-i primi. După cină, paturile fură împărțite după placul fiecăruia, și acest prim popas, după o duzină de leghe, oferă călătorilor zece ore de somn zdravăn.

A doua zi de dimineață caravana o porni din nou la drum, și merse astfel încât străbătu în cursul zilei cea de-a doua etapă care se oprea la Daya.

Dar, mai înainte de a pleca, domnul Dardentor, luându-i deoparte pe doamna și pe domnul Dèsirandelle, avusese cu ei următoarea conversație:

— Ah, da, bunii mei prieteni! Dar fiul dumneavoastră... dar domnișoara Louise?... Mi se pare că treaba nu merge deloc!... La naiba! Trebuie să se miște odată!

— Ce vrei, Dardentor, îi răspunse domnul Dèsirandelle, este un băiat atât de discret... el își rezervă la sfârșit...

— Ce sfârșit! strigă perpignanezul, care prinse vorba din zbor. Haida-de! Nu este nici măcar la început! Ia să vedem, oare el, leneșul, n-ar trebui să fie mereu lângă trăsura voastră, și, în timpul popasurilor, să se ocupe de logodnica lui, să-i vorbească amabil, să-i facă complimente, spunându-i ce veselă e și ce bine arată... în sfârșit, sumedenia de nimicuri pe care le înșiră fetelor tinere?... Dar el nu-și deschide pliscul, acest afurisit de Agathocle!...

— Domnule Dardentor, îi replică doamna Dèsirandelle, vrei să-ți spun ceva... tot ce am pe suflet?...

— Dați-i drumul, scumpă doamnă!...

— Fie, n-ai făcut bine că i-ai adus cu dumneata pe acești doi parizieni.

— Pe Jean și pe Marcel?... răspunse perpignanezul. Mai întâi, nu i-am adus deloc, au venit singuri!... Nimeni nu putea să-i împiedice...

— Cu atât mai rău, căci lucrul este foarte supărător!

— N-ai făcut bine că i-ai adus cu dumneata
pe acești doi parizieni

— Și de ce?...

— Pentru că unul dintre ei este mai atent decât se cuvine cu Louise... Și doamna Elissane a băgat de seamă această comportare!...

— Și care din ei?...

— Acest domn Lornans... acest înfumurat... pe care nu-l pot suferi!

— Nici eu! adăugă domnul Dësirandelle.

— Cum, exclamă Dardentor, amicul meu Marcel... cel pe care l-am smuls din flăcările involburate!...

Dar își păstră sfârșitul frazei *in petto*.

— Lăsați, prieteni, continuă el, povestea nu stă în picioare!... Marcel Lornans nu se ocupă mai mult de scumpa noastră Louise decât s-ar ocupa un hipopotam de un buchet de violete!... Excursia odată sfârșită, Jean Taconnat și cu el se vor reîntoarce la Oran, unde ei doi trebuie să se înroleze în regimentul 7 de vânători!... Ați visat toate astea!... Și apoi, dacă Marcel n-ar fi venit, eu n-aș fi avut prilejul să...

Și fraza lui se sfârși cu aceste trei cuvinte: „arzând în pălălaie!”

Într-adevăr, acest demn bărbat era de bună credință, și cu toate acestea, dacă „treaba nu mergea cu Agathocle”, era cu neputință de negat că „mergea cu Marcel”!

Către ora nouă, caravana intră în cea mai vastă pădure a regiunii, în pădurea Zegla, pe care drumul mare o traversează în diagonală, coborând spre Daya. Ea numără nu mai puțin de șaiszeci și opt de mii de hectare.

La amiază, a doua etapă se sfârși și, așa precum se făcuse în ajun, se luă prânzul la umbra răcoroasă a arborilor, pe malurile *ued*-ului Sefioum.

Starea de spirit a domnului Dardentor îl făcea ca nici măcar să nu bage de seamă dacă Marcel Lornans se arăta atent sau nu față de domnișoara Elissane.

În timpul acestui prânz, Jean Taconnat observă că domnul Eustache Oriental scotea din sacul lui diverse dulciuri din care nu oferă nimic nimănui, și pe care părea să le savureze ca un fin cunoscător. Ca întotdeauna, el ochise în timpul mesei cele mai bune bucăți.

— N-are nevoie de lunetă ca să le descopere, îi spuse Jean Taconnat domnului Dardentor.

După-amiază, spre ora trei, trăsuri, cai, cămile și catări se opriră în fața minelor berbere de la Taourira, care îi interesară îndeosebi pe doi din turiști, mai arheologi decât ceilalți.

Urmându-și drumul spre sud-vest, caravana pătrunse pe teritoriul Djafra-Thouama și Mehamid, udat de *ued*-ul Taoulila. Nu fu nevoie nici măcar să se deshame atelajele spre a-l trece prin vad.

Ghidul, de altminteri, se dovedea tare deștept — acea deșteptăciune care prevede bacișuri bune, când călătoria s-a încheiat spre satisfacția generală.

În sfârșit, târgușorul Daya, la capătul păduricii cu acest nume, apără în penumbra crepusculului, către ceasul opt seara.

Un han destul de bun dădu ospitalitate întregului grup, puțin cam obosit.

Înainte de a se culca în pat, unul din parizieni îi spuse celuiilalt:

— În sfârșit, Marcel, dacă am fi atacați de fiare sălbatice și dacă am avea norocul să-l salvăm pe domnul Dardentor din ghearele unui leu sau ale unei pantere, oare asta n-ar conta?...

— Ba da, răspunse Marcel Lornans, care tocmai ațipea. Te previn totuși că, într-un atac de acest fel, nu pe el m-aș gândi să-l salvez...

— Zău? făcu Jean Taconnat.

Și, odată culcat, auzi niște răgete de leu răsunând în apropierea târgușorului.

— Tăceți, animale proaste, care vă petreceți ziua dormind! țipă el.

Apoi, mai înainte de a închide ochii:

— E scris, pesemne, să nu izbutesc să devin fiul acestui om minunat... nici măcar nepotul lui!

XIII ÎN CARE RECUNOȘȚINȚA ȘI DEZAMĂGIREA LUI JEAN TACONNAT SE AMESTECĂ ÎN DOZĂ EGALĂ

Daya, vechea Sidi-bel-Kheradji a arabilor — acum un oraș înconjurat de un zid crenelat, apărat de patru bastioane — domină aici intrarea spre Podișurile înalte oraneze.

Spre a se odihni turiștii de oboseala primelor două zile, programul prevăzuse douăzeci și patru de ore de popas în această capitală anexă. Caravana nu trebuia așadar să plece din nou decât a doua zi.

Dealtminteri, n-ar fi existat nici un inconvenient să se prelungească șederea aici, căci climatul acestui târgușor, la altitudinea de aproape o mie patru sute de metri, în coasta munților împăduriți, în mijlocul unei păduri de pini și de stejari, întinsă pe o mie patru sute de hectare, se bucură de o salubritate excepțională, care este pe bună dreptate foarte căutată de către europeni.

În acest oraș de o mie șase sute până la o mie șapte sute de locuitori, aproape în totalitate indigeni, francezii se reduc la ofițerii și soldații unui post militar.

Nu s-a ivit nici un motiv care să prelungească popasul pe care excursioniștii l-au făcut la Daya. Doamnele nu s-au plimbat în afara orașului. Bărbații s-au aventurat puțin mai departe pe panta munților, în mijlocul pădurilor frumoase. Câțiva coborără chiar spre șes, până la pădurile din mlaștini, care poartă același nume ca și târgușorul și în care cresc betumi, arbuști de fistic, jujubi sălbatice.

Admirând și îndemnând întruna, domnul Dardentor fu cel ce-i trase după el pe tovarășii săi în tot cursul acestei zile. Poate că Marcel Lornans ar fi preferat să rămână cu doamna și cu domnișoara Elissane, chiar de-ar fi trebuit să suporte insuportabila prezență a Dësirandelle-ilor. Dar salvatorul nu se putea separa de cel salvat. Cât despre Jean Taconnat, locul lui nu era tocmai indicat lângă perpignanez, de care nu se îndepărtă, totuși, nici cu un pas.

Unul singur nu luă parte la această excursie, și acesta fu Agathocle, grație intervenției lui Clovis Dardentor, care-i dojenise pe doamna și pe domnul Dësirandelle. Trebuia ca fiul lor să rămână lângă Louise Elissane, întrucât doamnele nu-i însoțeau... O explicație deschisă ar lămuri situația celor doi logodnici... Venise momentul de a provoca această explicație... etc. Și, constrâns, Agathocle rămăsese.

Avusese loc această explicație?... Nu se știe. Cu toate acestea, în aceeași seară, domnul Dardentor, luând-o pe Louise deoparte, o întrebă dacă era pe deplin odihnită, astfel încât să plece din nou a doua zi...

— Chiar și la prima oră, domnule Dardentor, îi răspunse tânăra, al cărei chip reflecta însă o oarecare plictiseală.

— Agathocle v-a ținut companie toată ziua, scumpă domnișoară!... Veți fi putut vorbi mai pe îndelete... Mie îmi datorați...

— Ah! Dumneavoastră deci, domnule Dardentor!...

— Da... eu am avut această excelentă idee, și nu mă îndoiesc că sunteți mulțumită...

— Oh, domnule Dardentor!

Acest „ah!” și acest „oh!” spuneau multe, atât de multe încât chiar și o conversație de două ceasuri n-ar fi fost mai grăitoare. Totuși, perpignanezul nostru nu se mulțumi cu atât; n-o slăbi pe Louise cu întrebările și-i smulse mărturisirea că nu-l putea suferi pe Agathocle.

„Drace, murmură el plecând, văd că nu merge de la sine! Ei aș! Nu s-a spus încă ultimul cuvânt!... De nepătruns este inima tinerelor fete, și câtă dreptate am avut să nu mă arunc cu capul înaintea într-unul din aceste puțuri care este căsnicia!”

Astfel cugetă Clovis Dardentor, dar nu-i trecu prin minte că Marcel Lornans i-ar fi putut cășuna vreun rău fiului Dësirandelle. După părerea lui, prostia evidentă, stupiditatea inconstientă a pretendentului său erau suficiente spre a explica disprețul domnișoarei Louise Elissane.

A doua zi, târgușorul Daya fu lăsat în urmă chiar de la ora șapte. Animale și oameni, toți erau proaspeți și bine dispuși. Un timp cât se poate de favorabil — cer cețos la răsăritul zorilor, dar care în curând avea să se limpezească. Pe lângă acestea, nu se anunța ploaie. Norii se condensează atât de rar la suprafața provinciei oraneze, încât, în decurs de douăzeci de ani, media căderii ploilor a fost sub un metru, jumătate din cât a căzut în celelalte provincii ale Algeriei. Din fericire, dacă apa nu vine din cer, ea vine din sol, grație multiplelor ramificații ale *ued*-urilor.

Distanța dintre Daya și Sebdou este cam de șaptezeci și patru de kilometri, urmând drumul carosabil care duce de la Ras-el-Ma la Sebdou, prin El-Gor. Această distanță este prelungită cu cinci leghe de la Daya la Ras-el-Ma. Totuși, cel mai bun lucru este să accepți această prelungire, mai degrabă decât să te aventurezi în linie dreaptă prin plantațiile de alfa de la vest și prin culturile indigene. Această regiune occidentală nu le mai oferă călătorilor umbra salutară a pădurilor limitrofe din sud.

De la Daya, drumul coboară spre Sebdou. Plecând dis-de-diminează, într-un mers mai rapid al atelajelor, caravana conta să ajungă la El-Gor seara. Lungă etapă, fără îndoială, întreruptă doar de masa de la amiază, și de care dromaderii, caii și cătării singuri s-ar fi putut plânge, dar ei nu se plâng.

Așadar, înșiruirea obișnuită fu menținută în mijlocul unei regiuni în care abundă izvoarele, Ain-Sba, Ain-Bahiri, Ain-Sissa, afluenții *ued*-ului Messoulen. și de asemenea ruinele berbere, romane, moscheile arabe. În primele două ore, turiștii străbătură cei douăzeci de kilometri până la Ras-el-Ma, o stație de cale

ferată în construcție, pe care Sidi-bel-Abbes o trimitea spre regiunea Podișurilor înalte. Era cel mai sudic punct pe care trebuiau să-l atingă în această călătorie în circuit.

Nu mai rămânea decât să se urmeze lunga curbă care leagă Ras-el-Ma de El-Gor, care nu trebuie confundat cu o stație a numitului drum de fier.

Se făcu un scurt popas în acest loc, unde munceau pe atunci muncitori de la calea ferată, care de aici, de la stația Magenta, merge de-a lungul țărmlui stâng al *ued*-ului Hacaiba, urcând de la cota de nouă sute cincizeci și cinci la cota de o mie o sută paisprezece.

Pătrunseră mai întâi într-o mică pădure de patru mii de hectare, pădurea de la Hacaiba, pe care acest *ued* o separă de pădurea de la Daya, și ale cărei ape sunt oprite de un baraj, în amont de Magenta.

La ora unsprezece și jumătate, se opriră pe marginea opusă a pădurii.

— Domnilor, spuse agentul Derivas, după ce se sfătuiseră cu ghidul Moktani, vă propun să prânzim în acest loc.

— O propunere care este întotdeauna bine primită, când mori de foame! răspunse Jean Taconnat.

— Și noi chiar murim, adăugă domnul Dardentor. Îmi chiorăie mațele!...

— Iată tocmai un râu ce ne va da o apă limpede și rece, observă Marcel Lornans, și de le-ar conveni cât de cât doamnelor...

— Propunerea lui Moktani, continuă domnul Derivas, trebuie să fie acceptată, cu atât mai mult cu cât până la pădurea de la Ourgla, adică pe parcursul a doisprezece până la cincisprezece kilometri prin plantațiile de alfa, o să ne lipsească umbra...

— Primim, răspunse domnul Dardentor, aprobat de tovarășii lui. Dar doamnele să nu se sperie de o bucăciță de drum în plin soare. Ele vor fi adăpostite în carele lor... Cât despre noi, va fi de ajuns să privim în față astrul zilei pentru a-l face să-și plece ochii...

— Mai puternici decât vulturii! adăugă Jean Taconnat.

Se prânzi, ca în ajun, cu proviziile din căruță, dintre care o parte fusese reînnoită la Daya și care asigurau călătoria până la Sebdu.

O mai mare intimitate se înstituiseră între diverșii membri ai caravanei, cu excepția domnului Eustache Oriental, care se ținea mereu deoparte. Nu puteau decât să se bucure, de altfel, de felul în care se desfășura excursia și să felicite Compania care prevăzuse totul, spre desăvârșita satisfacție a clientelei sale.

Marcel Lornans se distinse prin atențiile sale. Instinctiv, domnul Dardentor se simțea mândru de el, precum un tată ar fi fost mândru de fiul său. El căuta chiar să-l pună în valoare, și-i scăpă din inimă acest strigăt:

— Hehei, doamnelor, am fost bine inspirat să-l salvez pe acest scump Marcel, să-l smulg...

— Din flăcările învolburate ale unui vagon arzând în pălălaie! nu se putu împiedica să nu adauge Jean Taconnat.

— Perfect!... Perfect! strigă domnul Dardentor. De mine este creată această frază, care se desfășoară în cuvinte sonore și superbe! E pe placul tău, Patrice?

Patrice răspunse cu un zâmbet:

— Fraza are într-adevăr o ținută frumoasă, și când domnul se exprimă în acest chip academic...

— Haideți, domnilor, spuse perpignanezul ridicând paharul, în sănătatea acestor doamne... și în a noastră de asemenea! Să nu uităm că ne aflăm în țara „binecuvântează și pompează întruna”!

— Nu putea să-l țină mult! murmură Patrice plecându-și capul.

De prisos să menționăm că doamna și domnul Desirandelle îl găseau pe Marcel Lornans din ce în ce mai insuportabil, un închipuit, un intrigant, un afectat, un înfumurat, și își tăgăduiau să-i deschidă ochii domnului Dardentor asupra lui, lucru greu, fără îndoială, dat fiind gradul de naivitate în care se afla acest bărbat expansiv.

La douăsprezece și jumătate, coșurile, sticlele, vesela fură așezate din nou în căruță, și cu toții se pregăteau să plece.

Dar, în acest moment, se observă absența domnului Eustache Oriental.

— Nu-l mai văd pe domnul Oriental... zise agentul Derivas. Nimeni nu zărea acest personaj, cu toate că el luase parte la masă cu exactitatea și apetitul lui obișnuit. Ce i se întâmplase?...

— Domnule Oriental!... strigă Clovis Dardentor cu vocea lui puternică. Unde a plecat oare individul ăsta, cu telescopul lui de buzunar?... Hei, domnule Oriental!

Nici un răspuns.

— Nu putem totuși să-l părăsim pe acest domn, spuse doamna Elissane...

Evident, nu se putea. Începură deci să-l caute, și în curând, pe după pădure, îl zăriră pe astronom cu luneta îndreptată spre nord-vest.

— Să nu-l tulburăm, îi sfătui domnul Dardentor, întrucât este pe cale să interogheze orizontul... Să știți că individul ăsta e în stare să ne facă servicii mari!... Luând înălțimea soarelui, dacă ghidul nostru s-ar rătăci, el ne-ar readuce în direcția...

— Cămării!... încheie Jean Taconnat.

— Chiar așa!

O vastă exploatare de alfa ocupa această parte a teritoriului Oued-Balagh pe care excursioniștii o traversau urcând spre El-Gor. Drumul, mărginit de graminee desfășurându-se cât vezi cu ochii, de-abia de lăsa trecere carelor. Nu se putu înainta decât în șir indian.

O căldură apăsătoare domnea peste aceste spații largi. A trebuit să fie trase perdelele carelor, și dacă vreodată Marcel Lornans blestemă astrul strălucitor, fu chiar în ziua aceea, deoarece drăguțul chip al Louisei Elissane dispăru în dosul lor. Cât despre Clovis Dardentor, spre marea pagubă a glandelor lui sudoripare, încălecat între cele două cocoase ale dromaderului său, „beduinând ca un adevărat fiu al lui Mahomed”, se pare că nu putuse face soarele să-și plece ochii și, ștergându-și craniul, poate că regreta *taburka* arabă ce l-ar fi apărat împotriva razelor de foc.

— Doamne, strigă el, s-a încălzit până la saturație această sobă mobilă care se plimbă de la un capăt la altul al orizontului! Și iată, cum mă mai lovește în scăfârlie!

— În cap... vă rog, domnule! îi atrase atenția Patrice.

Spre nord-vest se rotunjeau înălțimile împădurite ale codrului de la Ourgla, în vreme ce în sud apărea enormul masiv al Podișurilor înalte.

La ora trei au ajuns la pădurea în care, sub tavanul de nepătruns al stejarilor-verzi, caravana avea să regăsească un aer saturat de miresme proaspete și căldătoare de puteri.

Această pădure de la Ourgla este una din cele mai întinse din regiune, întrucât ea măsoară nu mai puțin de șaptezeci și cinci de mii de hectare. Drumul o străbate pe o lungime de unsprezece-doisprezece kilometri. Larg croit de cărăușia pe care o efectuează guvernământul în epoca tăierilor, el îngădui turiștilor să se adune după pofta lor. Perdelele trăsurilor fură ridicate, călăreții se apropiară. Se schimbară vorbe amabile între un grup și altul. Și domnul Dardentor începu să repete întruna, umblând după feliicitări pe care nimeni nu i le refuza în afară de Dèsirandelle-i, mai posaci ca oricând:

— Spuneți, prieteni, cine-i omul de treabă care v-a îndemnat la această călătorie plăcută?... Sunteți mulțumită, doamnă Elissane, și dumneata, scumpă domnișoară Louise?... Șovăiați destul de mult. totuși, să vă părăsiți locuința din strada Vieux-Château!... Spuneți drept!... Oare această magnifică pădure nu bate toate străzile Oranului?... Se pot pune cu ea bulevardul Oudinot sau promenada de la Letang?...

Nu, ele nu s-ar fi putut „pune” — o, Patrice! — cu atât mai mult cu cât, în acest moment, o trupă de maimuțele îi escorta țopăind printre arbori, sărind din cracă în cracă, țipând și strâmbându-se care mai de care. Or, iată că domnul Dardentor, dornic să-și arate îndemânarea — și era tare îndemânatic, lăsând lauda la o parte — își exprimă dorința să doboare cu o descărcătură de carabină unul din aceste animale grațioase. Însă, cum și alții ar fi vrut să-l imite, fără îndoială că asta ar fi însemnat masacrarea întregii cete de maimuțe. Dar doamnele interveniră și nimeni nu-și află puterea de a-i rezista domnișoarei Louise Elissane, care cerea crucărea acestor drăguțe eșantioane ale faunei algeriene!

— Și apoi, murmură Jean Taconnat, care se săltă în scări până la urechea domnului Dardentor, țintind o maimuță, ați risca să-l nimeriți pe Agathocle!...

— Oh, domnule Jean! îi răspunse perpignanezul... îl copleşești pe acest băiat!... Asta nu-i frumos!

Și în vreme ce-l privea pe fiul Dèsirandelle, pe care catârul lui, printr-o săritură bruscă, tocmai îl aruncase din șa la patru pași îndărăt, fără a-i face mare rău, el adăugă:

— Dealtminteri, o maimuță n-ar fi căzut...

— E adevărat, replică Jean, și le cer scuze cvadrumanelor pentru comparația mea!

Era necesar, dacă voiau să ajungă la El-Gor înaintea nopții, să grăbească zdravăn animalele, în ultimele ceasuri ale acestei după-amiezi.

Atelajele fură așadar pornite la trap, un mers care provocă numeroase scuturături. Dacă drumul era carosabil pentru transporturile cultivatorilor de alfa sau ale pădurarilor, el lăsa de dorit pentru o caravană cu turiști. Cu toate acestea. în ciuda zdruncinăturii carelor și a alunecării animalelor pe un sol brăzdat de urme de roți sau răscolit de rădăcini, nu se auzi nici o plângere.

Doamnele, în primul rând, erau grăbite să sosească la El-Gor, adică într-un loc în care ar fi în siguranță. Gândul de a trece printr-o pădure după apusul soarelui nu le surâdea deloc. Dacă ar fi întâlnit doar cete de maimuțe, turme de antilope sau de gazele, ar fi fost un lucru încântător. Dar, uneori, răsunaseră urlete îndepărtate, și când vizuinele dau drum liber animalelor sălbatice în mijlocul tenebrelor...

— Doamnelor, spuse Clovis Dardentor cu intenția de a le liniști, nu vă înspăimântați de ceva ce nu are nimic înspăimântător! Dacă am fi surprinși de întuneric în mijlocul pădurii, ce să zic, mare nenorocire! V-aș întocmi o tabără la adăpostul carelor și ne-am culca sub cerul liber!... Sunt sigur că nu ți-ar fi frică, domnișoară Louise!...

— Cu dumneavoastră... nu, domnule Dardentor.

— Ca să vedeți... Cu domnul Dardentor! Hehei, doamnelor!... Acest scump copil are încredere în mine... și are dreptate.

— Oricâtă încredere am putea avea în capacitățile dumneavoastră, răspunse doamna Dësirandelle, preferăm să nu fim siliți să le punem la încercare!

Și mama lui Agathocle rosti aceste vorbe pe un ton aspru, care avu aprobarea tacită a soțului ei.

— Să n-aveți nici o teamă, doamnelor, spuse Marcel Lornans. În caz de nevoie, domnul Dardentor ar putea să se bizuie pe noi toți, și noi ne-am da viața mai înainte ca...

— Grozav avans, ripostă domnul Dësirandelle, dacă noi ne-am pierde viața pe urmă!

— Faci prea multă logică, prietene! strigă Clovis Dardentor. În sfârșit, nu-mi imaginez ce primejdie...

— Primejdia de a fi atacați de o bandă de răufăcători?... întrebă doamna Dësirandelle.

— Cred că n-avem nimic de temut dinspre partea asta, afirmă agentul Derivas.

— De unde știți? continuă doamna, care nu voia să se dea bătută. Dealtminteri, aceste animale sălbatice care colindă noaptea...

— Nici din partea lor n-avem nimic de temut! strigă domnul Dardentor. Ne-am păzi cu santinele postate la colțurile taberei, cu focuri ținute aprinse până în revărsatul zorilor... I-am da carabina Castibelza lui Agathocle și l-am așeza...

— Vă rog să-l lăsați pe Agathocle unde este! ripostă acru doamna Dësirandelle.

— Fie, să rămână acolo! Dar domnul Marcel și domnul Jean ar face o gardă bună...

— Deși nu ne îndoim de asta, conchise doamna Elissane, lucrul cel mai bun ar fi să ajungem cât mai repede la El-Gor.

— Atunci, înainte, cai, catări și dromaderi! îndemnă Clovis Dardentor. Să pornească în trap milităresc!

„Niciodată omul ăsta nu poate să încheie o vorbă în chip potrivit!” gândi Patrice. Și își plesni catărul cu o biciușca, cu care nu i-ar fi displicut să-și gratifice stăpânul.

Caravana merse într-un trap atât de bun, încât, pe la ora șase și jumătate, se oprea pe marginea opusă pădurii de la Ourgla. Numai cinci-șase kilometri o mai despărteau de El-Gor, unde avea să ajungă înainte de căderea nopții.

În acest loc se afla o trecere a râului, puțin mai grea decât vadurile precedente.

Un *ued* destul de lat tăia drumul. Sâr-ul, care se varsă în *ued*-ul Slissen, avusese o creștere de ape, datorită fără îndoială revărsării unui baraj prea plin, situat câțiva kilometri mai sus. Vadurile pe care le străbătuse până atunci caravana, între Saida și Daya, de-abia de udau picioarele animalelor, ca să nu spunem de-a dreptul că erau secate. De astă data, apa era de optzeci-nouăzeci de centimetri, dar lucrul acesta nu-l încurca pe ghid, care cunoștea acest vad.

Moktani alese așadar un loc în care povârnișul plajei le permitea carelor și căruței să se încumete să meargă de-a curmezișul albiei *ued*-ului. Întrucât apa nu avea să depășească deloc butucul roților, carele n-aveau să fie nici măcar atinse, și călătorii erau siguri că vor fi transportați fără neajunsuri pe malul stâng, la o distanță cam de o sută de metri.

Ghidul o luă înainte, urmat de agentul Derivas și de Clovis Dardentor. Din înaltul giganticului său animal, acesta domina suprafața râului, asemănător unui monstru acvatic din epoca antediluviană.

De cele două părți ale carului în care stăteau așezate doamnele, călăreau Marcel Lornans, în stânga, și Jean Taconnat, în dreapta. Urmau celelalte două care, pe care turiștii nu le părăsiseră. Indigenii, urcați în căruță, formau partea de dinapoi a caravanei.

Trebuie spus că, dând ascultare dorinței mamei sale, insistent formulate. Agathocle trebuise să-și lase catărul și să se cățare în car. Doamna Dësirandelle nu voia ca fiul ei să fie expus neplăcerii unei băi silite în Sâr, în cazul în care recalcitrantul animal s-ar fi dedat vreunei cavalcade fanteziste, a cărei victimă ar fi fost cu siguranță călărețul său.

Traversarea decurgea fără greutate în direcția pe care o ținea Moktani. Deoarece albia se adâncea treptat, animalele se înfundau tot mai mult. Totuși apa nu li se urcă până la pântec, nici chiar când ajunseră la mijlocul *ued*-ului. Călăreții își ridicau picioarele, în schimb domnul Dardentor și ghidul, cocoțați pe dromaderi, n-aveau de ce să-și ia această precauție.

Jumătate din distanță fusese deci străbătută, când se auzi un țipăt. Țipătul acesta îl scosese Louise Elissane când îl văzuse dispărând pe Jean Taconnat, al cărui cal alunecase deodată pe toate cele patru picioare.

Într-adevăr, în dreapta vadului se săpa o depresiune, adâncă de cinci-șase metri, pe care ghidul ar fi trebuit s-o evite, apucându-se mai în amont.

La țipătul domnișoarei Elissane, caravana se opri.

Jean Taconnat, bun înotător, n-ar fi riscat nici o primejdie, dacă s-ar fi eliberat din scări. Dar, surprins de cădere, el nu mai avu vreme și fu răsturnat într-o parte a calului, care se zbătea cu violență.

Marcel Lornans își împinse cu putere calul spre dreapta, în momentul în care vârul său dispărea.

— Jean... strigă el. Jean!...

Și, deși nu știa să înoate, avea să încerce să-i dea ajutor, cu riscul de a se îneca el însuși, când văzu că un altul i-o luase înainte. Acest altul era Clovis Dardentor.

De pe spatele dromaderului său, după ce-și scosese *zerbani*-ul care îl înfășura, perpignanezul tocmai se aruncase în Sâr și înota spre locul în care apa mai spumega încă.

Nemișcați, înspăimântați, cu răsuflarea tăiată, toți îl priveau pe curajosul salvator... Nu se încrezuse prea mult în puterile lui?... Nu aveau să numere două victime în loc de una?...

După câteva secunde, Clovis Dardentor apăru iar, trăgându-l pe Jean Taconnat, pe jumătate sufocat, pe care izbutise să-l scoată din scări. Îl ținea de guler înălțându-i capul deasupra apei, în vreme ce, cu mâna liberă, îl aducea spre vad.

Câteva clipe mai târziu, caravana urca pe malul opus. Oamenii coborau din care și de pe cai și se îngrămădeau în jurul tânărului, care nu întârzie să-și recapete cunoștința, pe când Clovis Dardentor se scutura ca un câine terra-nova, ieșit ud ciuciulete dintr-o acțiune de salvare.

Jean Taconnat înțelese atunci ce se petrecuse, cui îi datora viața, și întinzându-i mâna salvatorului său, în locul mulțumirii pe drept cuvenite, zise:

— N-am avut noroc!

Acest răspuns nu fu înțeles decât de amicul Marcel.

Apoi, în spatele unui grup de arbori, la câțiva pași de mal, Clovis Dardentor și Jean Taconnat, cărora Patrice le adusese câteva veșminte scoase din valizele lor, se schimbă din cap până în picioare.

Caravana o porni iar la drum după un scurt popas, și, la ora opt și jumătate seara, își sfârșea lunga ei etapă în cătunul El-Gor.

XIV ÎN CARE TLEMCEN NU ESTE VIZITAT CU GRIJA PE CARE O MERITĂ ACEST ORAȘ FERMECĂTOR

Sebdou o comună cu o mie șase sute de locuitorii și abia cu câteva duzini de francezi, este situată în mijlocul unei regiuni a cărei poziție este de toată frumusețea, climatul de o salubritate excepțională, câmpia de o fertilitate incomparabilă. Se spune chiar că ea a fost Taфраoua indigenilor!... Și, totuși, lui Jean Taconnat puțin îi păsa de asta, „cât unui nisetru de o scobitoare”, precum ar fi putut să spună Clovis Dardentor cu riscul de a supăra sensibilitatea credinciosului său Patrice.

Într-adevăr, bietul Jean nu-și revenise nici la sosirea la El-Gor, și nici la sosirea la Sebdou. În restul zilei pe care caravana îl petrecu în acest târgușor, fu cu neputință să fie scos din camera sa. Marcel Lornans trebui să-l lase în apele lui. El nu voia să vadă sau să primească pe nimeni. Recunoștința pe care o datora, în definitiv, curajosului perpignanéz, se considera incapabil s-o simtă și cu atât mai puțin s-o exprime. Dacă ar fi sărit de gâtul salvatorului său, ce poftă feroce ar fi avut să-l sugrume!

Rezultă de aici că numai domnul Dardentor și Marcel Lornans, fără a mai vorbi de alți câțiva turiști, credincioși programului călătoriei, vizitară cu conștiinciozitate Sebdou-ul. Doamnele, nerefăcute încă pe deplin după emoție și oboseală, luaseră hotărârea să-și consacre ziua aceasta odihnei, hotărâre de care fu foarte amărât Marcel Lornans, căci n-o întâlni pe Louise Elissane decât la prânz și la cină.

Pe lângă aceasta, Sebdou nu prezenta nimic din cale afară de remarcabil, și un ceas ar fi fost de ajuns spre a străbate târgușorul. Cu toate acestea, Clovis

Dardentor găsi aici contingentul obișnuit de cuptoare pentru calcinarea varului, de fabrici de olane, de mori, care funcționează aproape în toate orașele provinciei oraneze. El și cu tovarășii lui făcură înconjurul zidului cu bastioane ce împrejmuiește târgușorul, care a fost vreme de câțiva ani un post înaintat al coloniei franceze.

Dar cum, în ziua aceea, joi, se ținea acolo un mare târg arab, perpignanezul nostru își află un viu interes în această forfotă comercială.

Pe scurt, caravana plecă a doua zi 19 mai, dis-de-dimineață, spre a străbate repede cei patruzeci de kilometri care separă Sebdou de Tlemcen. Trecând de *ued-ul* Merdja, un afluent al Tafnei, caravana merse de-a lungul unei întinse exploatări de alfa, traversă pâraie cu ape limpezi, străbătu păduri nu prea mari, făcu un popas pentru prânz într-un caravanserai situat la o mie cinci sute de metri altitudine, apoi, prin satul Terni și prin Munții Negri, dincolo de *ued-ul* Sakaf, ajunse la Tlemcen.

După această etapă anevoioasă, un bun hotel primi toată această lume, care avea să rămână aici treizeci și șase de ceasuri.

În timpul drumului, Jean Taconnat stătuse deoparte, de-abia răspunzând demonstrațiilor cvasi-paterne ale domnului Dardentor. În dezamăgirea lui se amesteca o anumită doză de rușine. El să fie obligatul celui pe care voia să-l oblige! De aceea, în dimineața asta, după ce stătuse îmbufnat în ajun, sări jos din pat și-l trezi pe Marcel Lornans, adresându-i-se în acest chip:

— Ei bine... ce mai zici de întâmplarea asta?

Somnorosul nu putea zice nimic, pentru motivul că nici gura nu-i era mai deschisă decât ochii.

Și vărul lui se plimba de colo-colo, gesticula, își încrucișa brațele, se istovea în imputări patetice. Nu, el n-o să mai ia lucrurile în glumă, cum o făgăduise! Era hotărât să le ia în tragic.

În sfârșit, la întrebarea care-i fu pusă din nou, Marcel, ridicându-se, nu găsi altceva să-i răspundă decât aceasta:

— Ceea ce zic, Jean, este să te calmezi! Când nenorocul se pronunță atât de categoric, cel mai bun lucru este să te supui...

— Sau să-ți dai demisia! ripostă Jean Taconnat. Cunosce eu vorba asta, dar n-am să-mi fac din ea o deviză! Nu, e prea din cale afară! Când mă gândesc că din cele trei condiții cerute de cod, mi s-au oferit două, valurile și flăcările! Și acest incalificabil Dardentor care ar fi putut fi învăluit de flăcările trenului, care ar fi putut să dispară în valurile Sâr-ului și pe care poate că tu sau eu l-am fi salvat... el e cel care a jucat rolul de salvator!... Și pe tine, Marcel, incendiul, iar pe mine, Jean, înecul ne-au ales drept victime!...

— Vrei să știi părerea mea, Jean?...

— S-o auzim, Marcel.

— Ei bine, găsesc că totul e caraghios.

— Ah!... Găsești că-i caraghios?...

— Da... și mă gândesc că dacă s-ar produce al treilea incident, de pildă, o luptă în timpul ultimei părți a călătoriei, sau mă înșel tare, sau ar fi domnul Dardentor cel care ne-ar salva pe amândoi deodată!

Jean Taconnat bătea din picior, împingea scaunele, ciocănea, gata să le spargă, geamurile de la fereastră — și ceea ce o să pară destul de ciudat este că această furie era cu adevărat serioasă la un fantezist ca el!

— Vezi tu, dragă Jean, continuă Marcel Lornans, ar trebui să renunți să te faci adoptat de către domnul Dardentor, după cum am renunțat și eu dînspre partea mea...

— Niciodată!

— Cu atît mai mult cu cît acum, cînd te-a salvat, el o să te adore cum mă adoră și pe mine, acest emul al nemuritorului Perrichon!

— N-am nevoie de adorația lui, Marcel, ci de adopțiunea lui, și, să mă pedepsească Mahomed dacă nu găsesc eu mijlocul să-i devin fiu!

— Și în ce chip ai s-o faci, întrucît norocul se declară în mod invariabil în favoarea lui?...

— O să-i pregătesc capcane... O să-l împing în primul torent pe care o să-l întâlnim... Voi pune, de-i nevoie, foc camerei lui, casei lui... O să recrutez o bandă de beduini sau de tuaregi care or să ne atace pe drum... În sfârșit, o să-i întind curse...

— Și știi tu ce-o să li se întîmple curselor tale, Jean?...

— O să se întîmple...

— Că tu ai să cazi în ele și tu o să fii scos de domnul Dardentor, protejatul zânelor bune, favoritul providenței, prototipul omului norocos, căruia i-a izbutit totul în viață și pentru care roata doamnei soarte s-a întors întotdeauna în direcția favorabilă...

— Fie, dar o să știu să apuc primul prilej ca să-i stric osia!

— Dealtfel, Jean, iată-ne la Tlemcen...

— Și ce-i cu asta?...

— Păi bine, în trei-patru zile o să fim la Oran, și lucrul cel mai înțelept pe care îl avem de făcut o să fie să aruncăm toate aceste veleități ale viitorului... la coșul cu obiecte uitate, și să mergem să semnăm foaia de înrolare...

La pronunțarea acestei fraze, vocea lui Marcel Lornans se schimbă vizibil.

— Dar ia spune-mi, bietul meu prieten, continuă Jean Taconnat, credeam că domnișoara Louise Elissane...

— Da... Jean... da!... Dar... la ce bun să visez?... Un vis ce n-ar putea niciodată să devină realitate!... Cel puțin o să păstrez despre această tînără fată o amintire de neuitat...

— Ești atît de resemnat, Marcel?...

— Sunt...

— Aproape tot atît cît și mine, să nu mai devin fiul adoptiv al domnului Dardentor! strigă Jean Taconnat. Și, dacă vrei să-ți spun tot ce gîndesc, mi se pare că, din noi doi, tu ai avea mai mult noroc să reușești...

— Ești nebun!

— Nu... căci ghinionul nu s-a înverșunat împotriva ta, după cîte știu, și cred că i-ar fi mai ușor domnișoarei Elissane să devină doamna Lornans, decît lui Jean Taconnat să devină Jean Dardentor, deși pentru mine n-ar fi vorba decît de o simplă schimbare de nume!

Pe când cei doi tineri se lăsau furați de o conversație care ținu până la prânz, Clovis Dardentor, ajutat de Patrice, se ocupa de toaleta lui. Vizita târgușorului Tlemcen și a împrejurimilor sale nu trebuia să înceapă decât după-amiază.

— Ei bine, Patrice, își întreabă stăpânul servitorul, ce crezi tu despre acești doi tineri?...

— Despre domnul Jean și domnul Marcel?...

— Da.

— Gândesc că unul ar fi pierit în flăcări și celălalt în valuri dacă domnul nu s-ar fi aruncat, cu riscul vieții sale, spre a-i smulge unei morți îngrozitoare!

— Și ar fi fost păcat, Patrice, căci amândoi merită o existență lungă și fericită! Cu caracterul lor amabil, cu buna lor dispoziție, cu inteligența, cu spiritul lor, ei își vor croi un drum în lumea aceasta, nu-i așa, Patrice?...

— Părerea mea este exact ca și a domnului. Dar domnul îmi va îngădui o observație care-mi este inspirată de reflecțiile mele personale?

— Ți-o îngădui... dacă nu-ți încâlcești prea mult frazele!

— Cum așa?... Poate că domnul va contesta exactitatea observației mele?...

— Dă-i drumul odată, fără atâta tocmeală, și nu te mai tot învârti în jurul cozii!

— Cozii... cozii!... spuse Patrice, lovit neplăcut încă de la vorba „încâlcești”, care ținea în frazele lui favorite.

— O să-i dai drumul odată?...

— Domnul va consimți să-mi exprim părerea despre fiul doamnei și domnului Dèsirandelle?...

— Agathocle?... Este un băiat de treabă... puțin cam... și nu îndeajuns... și mai ales prea... care nu așteaptă totuși decât s-o pornească cu stângul! Una din firile astea tinere care nu ies la lumină decât după căsătorie! Poate că este cam de lemn... Dă-mi pieptenele pentru mustață...

— Poftim pieptenele domnului.

— Dar din lemnul din care se fac cei mai buni soți. I s-a ales o partidă excelentă, și sunt sigur că fericirea este asigurată acestei căsnicii, în toate privințele!... Apropo, n-am auzit încă observația ta, Patrice...

— Domnul o va auzi, fără doar și poate, după ce va fi binevoit să-mi răspundă la a doua întrebare pe care îngăduința sa mă autoriză să i-o pun...

— Pune, propune și depune!

— Ce gândește domnul despre domnișoara Elissane?...

— Oh! E fermecătoare, delicioasă și bună, și bine făcută, și spirituală, și inteligentă, totodată glumeață și serioasă... îmi lipsesc vorbele... ca și peria de cap!... Unde mi-a dispărut peria de cap?...

— Poftim peria de cap a domnului.

— Și dacă aș fi însurat, aș vrea să am o asemenea...

— Perie?

— Nu, de trei ori neghiob ce ești... o femeie ca această scumpă Louise!... Și ți-o repet, Agathocle o să poată să se laude că a avut norocul să tragă un loz grozav!

— Astfel, domnul crede că poate afirma că această căsătorie... este un lucru ca și făcut?...

— Este ca și cum eșarfa primarului i-ar fi legat pe unul de celălalt! Dealtminteri, noi n-am venit la Oran decât pentru asta! Fără îndoială, speram că cei doi viitori soți s-ar fi apropiat mai mult în această călătorie. Bun! Lucrul se va aranja, Patrice! Fetele tinere mai șovăie oleacă... le stă în fire! Adu-ți aminte ceea ce-ți spun... mai înainte de trei săptămâni, o să dansăm la nuntă, și dacă nu ți-l învioriez eu pe cavalerul ăsta nițel cam deșelat!...

Patrice nu înghiți fără o vizibilă repulsie această „deșelare” la o ceremonie atât de solemnă!

— Ei bine... sunt gata îmbrăcat, declară domnul Dardentor, și nu știu încă nimic despre observația ta inspirată de reflecțiile tale personale...

— Personale, și mă mir că această observație a putut scăpa perspicacității domnului...

— Dar, la naiba, spune odată, nu te mai codi!... Care-i observația ta?...

— Observația este atât de îndreptățită încât domnul o s-o facă el însuși... după o a treia întrebare...

— O a treia!

— Dacă domnul nu dorește...

— Eh, treci odată la fapte, caraghiosule! S-ar zice că ți-ai pus în gând să mă înnebunești.

— Domnul știe că nu sunt în stare de nici o încercare de acest fel împotriva persoanei sale!

— Vrei să-i dai drumul odată la a treia întrebare?...

— Oare domnul n-a băgat de seamă felul de a se purta al domnului Marcel Lornans de la plecarea din Oran?...

— Scumpul de Marcel?... Într-adevăr, mi-a părut foarte recunoscător pentru micul serviciu pe care am fost destul de fericit să i-l fac... ca și vărului său... mai puțin demonstrativ...

— Este vorba de domnul Marcel Lornans și nu de domnul Jean Taconnat, răspunse Patrice. Domnul n-a constatat că domnișoara Elissane se pare că-i place la nebunie, că se ocupă de ea mai mult decât s-ar cuveni față de o tânără pe jumătate angajată prin logodnă, și că doamna și domnul Dësirandelle au început să aibă o adevărată și îndreptățită neliniște, nu lipsită de motiv?...

— Ai văzut tu asta, Patrice?...

— Să nu se supere domnul.

— Da... mi s-a și vorbit despre asta... Mi-a spus-o, cred, buna doamnă Dësirandelle!... Ei! E o simplă închipuire...

— Îndrăznesc să-i afirm domnului că doamna Dësirandelle nu este singura care a băgat de seamă...

— Nu știi ce spui, nici tu și nici ceilalți, ți-pă Clovis Dardentor. Și, dealtminteri, chiar de-ar fi așa, la ce-ar mai folosi?... Nu, această căsătorie a lui Agathocle cu Louise am făgăduit s-o protejez, o s-o protejez și o să se facă!

— Deși îmi pare rău să-l contrazic pe domnul, trebuie să persist în modul meu de a vedea lucrurile...

— Persistă... și cântă un cântec pe socoteala asta!

— Cine acuză oamenii că sunt orbi... observă cu răceală Patrice.

— Dar asta n-are sens, măi sucitule! Marcel... un băiat pe care l-am smuls din flăcările involburate... să umble după Louise!... E la fel de stupid ca și când ai pretinde că mângâiosul de Oriental are de gând să-i ceară mâna.

— N-am vorbit de domnul Eustache Oriental, răspunse Patrice, și domnul Eustache Oriental n-are nimic de-a face cu această treabă, care-l privește în mod special pe domnul Marcel Lornans.

— Unde mi-e găina?...

— Găina domnului?!...

— Da... pălăria mea...

— Poftim pălăria domnului, și nu... răspunse Patrice indignat.

— Și ține bine minte, Patrice, că nu știi ce spui, că nu te pricepi câtuși de puțin la asta și că-ți bagi singur degetele în ochi!

Apoi, domnul Dardentor, luându-și pălăria, îl lăsă pe Patrice să-și scoată cum putea, din ochi, degetele.

Cu toate acestea, poate că perpignanezul nostru se simțea puțin cam tulburat... Tembelul ăsta de Agathocle care nu înainta deloc... Dèsirandelle-ii care se apucau să-i facă reproșuri lui, ca și cum ar fi fost răspunzător pentru gândurile lui Marcel Lornans, admitând că ele ar fi fost astfel... Unele fapte mărunte care îi reveniră în minte... În sfârșit, el își propuse să deschidă bine ochii.

În dimineața aceea, în timpul mesei, Clovis Dardentor nu remarcă nimic suspect. Neglijându-l puțin pe Marcel Lornans, își îndreptă toate amabilitățile asupra lui Jean Taconnat, ultima lui „salvare”, care îi răspundea molatic.

Cât despre Louise Elissane, ea se arătă foarte afectuoasă față de el, și poate că bănuî în sfârșit că fata era mult prea fermecătoare pentru acest neghiob pe care voiau să i-l dea de soț... și că ei doi păreau să se potrivească precum zahărul și sarea...

— Domnule Dardentor... spuse doamna Dèsirandelle, când fură la desert.

— Da, excelentă prietenă... răspunse domnul Dardentor.

— Nu există cale ferată între Tlemcen și Sidi-bel-Abbes?...

— Ba da... dar este în construcție...

— Asta-i regretabil!

— Și de ce?...

— Pentru că domnul Dèsirandelle și cu mine am fi preferat să luăm trenul ca să ne reîntoarcem la Oran...

— Asta-i culmea! strigă Clovis Dardentor. Drumul până la Sidi-bel-Abbes este superb! Nici o oboseală de temut... nici o primejdie... pentru nimeni...

Și-i surăse lui Marcel Lornans care nu-i văzu surâsul, și lui Jean Taconnat, căruia îi scrâșniră dinții de parcă ar fi avut poftă să-l muște.

— Da, continuă doamna Dèsirandelle, noi ne resimțim foarte mult de această călătorie, și este regretabil că nu se poate scurta... Doamna Elissane și domnișoara Louise, ca și noi de asemenea, ar...

Mai înainte ca fraza să fi fost sfârșită, Marcel Lornans o privise pe tânăra fată care-i întorsese privirea. De astă dată, domnul Dardentor trebui să-și zică: aici e buba! Și, reamintindu-și încântătoarea cugetare a poetului, cum că „Dumnezeu i-a dat femeii gura pentru a vorbi și ochii pentru a răspunde”, se întrebă ce răspuns dăduseră ochii Louisei.

„Ei drăcia dracului!” murmură el. Apoi:

— Ce vrei, prieteni, calea ferată nu funcționează încă, și nu se poate în nici un fel destrăma caravana!

— Nu s-ar putea să plecăm chiar astăzi?... continuă doamna Dèsirandelle.

— Astăzi! exclamă domnul Dardentor. S-o ștergem fără să fi vizitat magnificul Tlemcen, antrepozitele lui, citadela, moscheile, promenadele, împrejurimile lui, toate minunile pe care ni le-a semnalat ghidul nostru?... De-abia de ne-ar ajunge două zile...

— Doamnele sunt prea obosite ca să întreprindă această excursie, Dardentor, răspunde rece domnul Dèsirandelle, și eu o să le țin tovărășie. O zi în oraș, e tot ce o să facem!... Ești liber... ca și acești domni pe care i-ai salvat din vârtejul valurilor și al flăcărilor... să vizitați temeinic... magnificul Tlemcen!... Orice s-ar întâmpla, este stabilit că noi o să plecăm mâine, de la prima oră!

Era hotărât, și Clovis Dardentor, puțin necăjit de aluziile domnului Dèsirandelle, văzu întunecându-se totodată chipul lui Marcel Lornans și al Louisei Elissane. Simțind, dealtfel, că nu trebuia să mai insiste, le părăsi pe doamne, după ce-i aruncase o ultimă privire tinerei fete întristate.

— Vii, Marcel, vii, Jean?... le propuse el.

— Vă urmărm, răspunde unul din ei.

— O să sfârșească prin a ne tutui! murmură celălalt, nu fără oarecare dispreț.

În aceste condiții, nu le mai rămânea decât să se agațe la remorca lui Clovis Dardentor. Cât despre fiul Dèsirandelle, el o și ștersese, și, în cursul acestei zile, putu fi văzut, în tovărășia domnului Eustache Oriental, frecventând magazinele alimentare și prăvăliile cu dulciuri. Fără îndoială că președintele Societății de astronomie din Montèlimar recunoscuse în el predispozițiile naturale pentru preocupările finetii gastronomice.

Cei doi tineri, dată fiind starea lor morală, nu se puteau interesa decât prea puțin de acest curios Tlemcen, Bab-el-Charb al arabilor, situat în mijlocul bazinului Isser-ului, în semicercul Tafnei. Și cu toate acestea, el este atât de fermecător, încât e numit Grenada africană. Vechea Pomaria a romanilor, părăsită în sud-est și înlocuită de către Tagrart la vest, a devenit modernul Tlemcen. Dar, cu *Joanne*-ul în mână, domnul Dardentor repeta zadarnic că orașul era înfloritor încă din secolul al XV-lea, industrial, comercial, artistic, științific, sub influența popoarelor berbere, că număra pe atunci douăzeci și cinci de mii de familii, că este actualmente al cincilea oraș al Algeriei, cu populația lui de douăzeci și cinci de mii de locuitori, că, după ce fusese luat de turci în 1553, de către francezi în 1836, apoi cedat lui Abd el Kader, a fost definitiv reluat în 1842, că era o capitală de district de mare însemnătate strategică la frontiera marocană, căci, în ciuda tuturor eforturilor sale, de-abia de fu ascultat și nu obținu decât răspunsuri vagi.

Și demnul bărbat ajunsese să se întrebe dacă n-ar fi făcut mai bine să-i lase pe cei doi „amărăți” să moară de urât în colțul lor!... Dar nu! El îi iubea și-și interzise să le arate proasta lui dispoziție.

Sigur, de mai multe ori, domnul Dardentor avu poftă să-l chestioneze pe Marcel Lornans, să-l pună cu spatele la zid, să-i strige:

„Este adevărat?... Este ceva serios?... Deschide-ți odată inima, ca să citesc în ea!...”.

Dar n-o făcu. La ce bun?... Acest tânăr fără avere pe care nu l-ar accepta niciodată practica și interesata doamnă Elissane!... Și apoi... el... prietenul Dësirandelle-ilor...

Din toate acestea, rezultă că perpignanezul nostru nu obține ceea ce se aștepta de la acest oraș, situat într-o poziție cu adevărat admirabilă, pe un platou la altitudinea de opt sute de metri, în coasta tăiată perpendicular a muntelui Terni, care se desprinde din masivele Nador-ului. De aici, de unde vederea se întinde deasupra câmpiilor Isser și Tafna, pe ale căror văi inferioare, după livezi, urmează grădinile, se desfășoară o zonă de verdeață de doisprezece kilometri, bogată în sere de portocali și în plantații de măslini. Se mai afla acolo, o adevărată pădure de nuci seculari, de terebinți bogat înfloriți, fără a mai vorbi de varietatea arborilor fructiferi, de plantațiile de sute de mii de măslini.

Inutil să adăugăm că toate roțile administrației franceze funcționau la Tlemcen cu regularitatea unei mașini Corliss. În ceea ce privește întreprinderile lui industriale, domnul Dardentor ar fi putut să aleagă între morile de făină, fabricile de uleiuri și țesătorii, îndeosebi cele ce fabrică stofa burnusurilor negre. El cumpără chiar și o pereche de papuci delicioși dintr-un magazin din piața Cavaignac.

— Mi se par cam mici pentru dumneavoastră, observă Jean Taconnat pe un ton zeflemitor.

— Zău?

— Și cam scumpi.

— Am bani!

— Atunci sunt destinați cuiva?... întrebă Marcel Lornans.

— Unei persoane drăguțe, răspunse domnul Dardentor cu un ușor, foarte ușor clipit din ochi.

Iată ceva ce nu și-ar fi putut îngădui Marcel Lornans, și, cu toate acestea, el ar fi fost fericit să-și risipească toți banii călătoriei în cadouri pentru tânăra fată.

Dacă la Tlemcen se întâlnește comerțul din vest și al triburilor marocane, de grâne, animale, piei, țesături, pene de struț, orașul oferă de asemenea amatorilor de antichități amintiri prețioase. Ici și colo, numeroase rămășițe ale arhitecturii arabe, ruinele celor trei vechi împrejurimi pe care le înlocuiește zidul modern de patru kilometri, străpuns de nouă porți, cartiere maure cu ulicioare boltite, câteva exemplare din cele șaiszeci de moschei pe care el le poseda altădată. Trebuie firește ca cei doi tineri să arunce o privire asupra venerabilei citadele Mechouar, fost palat al secolului al XI-lea, și de asemenea asupra Kissariei, devenită cazarmă de spahii, unde se strâneau odinioară negustori genovezi, pisani, provenșali. Apoi, moscheile cu risipa lor de minarete albe, cu micile lor coloane în mozaic, cu picturile și faianțele lor — moscheia Djema-Kebir, cea a lui Abdul-Hassim, ale cărei trei bolți se sprijină pe stâlpi de onix și în care micii strengari arabi învață pe rupte cititul, scrisul și socotitul, chiar în locul în care a murit Boabil, ultimul din regii Grenadei.

Pe urmă cei trei prieteni străbătură străzi și trecură prin piețe regulat desenate, printr-un cartier hibrid în care contrastau case indigene și europene, și prin alte

cartiere moderne. Și peste tot fântâni, dintre care cea mai drăguță era cea din piața Saint-Michel. În sfârșit, veni la rând esplanada Mechouar, umbrită de trei rânduri de arbori, care le oferi turiștilor, până în momentul reîntoarcerii la hotel, o incomparabilă vedere a câmpiei înconjurătoare.

Cât despre împrejurimile Tlemcen-ului, cătunele lui agricole, *koub-bas*-urile de la Sidi-Daoudi și de la Sidi-Abd-es-Salam, răsunătoarea cascadă de la El-Ourit, prin care Saf-Saf se aruncă de la optzeci de metri, și atâtea alte atracții, Clovis Dardentor trebui să se mărginească să le admire în textul oficial al *Joanne*-ului său.

Da, ar fi trebuit mai multe zile spre a studia Tlemcen-ul și împrejurimile sale. Dar să propui această prelungire unor oameni care nu așteptau decât să plece cât mai repede și pe drumul cel mai scurt, ar fi însemnat timp pierdut. Oricâtă autoritate ar fi avut perpignanezul nostru asupra tovarășilor lui de călătorie, autoritate micșorată, dealtfel, acum, el nu îndrăzni să facă această propunere.

— Acum, scumpul meu Marcel și scumpul meu Jean, ce gândiți despre Tlemcen?...

— Un oraș frumos, se mulțumi să răspundă primul, distrat.

— Frumos... da... adăugă al doilea din vârful buzelor.

— Ei, voinicii mei, am făcut bine să vă trag pe dumneata, Marcel, de guler, și pe dumneata, Jean, de mânecă! Câte lucruri superbe, pe care nu le-ați mai fi văzut niciodată...

— Dumneavoastră v-ați riscat viața, domnule Dardentor, spuse Marcel Lornans, și vă rugăm să credeți că recunoștința noastră...

— Ah da, domnule Dardentor, întreabă Jean Taconnat, curmându-i vorba vârului său, este oare obiceiul dumneavoastră să-i salvați pe...

— Ei, lucrul ăsta mi s-a întâmplat de mai multe ori, și aş putea să-mi atârî de piept un frumos colier de medalii! Așa se face că, în ciuda dorinței mele de a deveni un tată adoptiv, precum o știți, n-am putut niciodată să adopt pe nimeni!

— În schimb dumneavoastră îndeplineați toate condițiile, observă Jean Taconnat, pentru a fi...

— Precum o spui, puiule! ripostă Clovis Dardentor. Dar acum trebuie să o ștergem...

Se întoarseră la hotel. Cina fu plictisitoare. Comensii aveau aerul unor oameni ce și-au încuiat valizele și pe care-i așteaptă trenul. La desert, perpignanezul se hotărî să ofere drăguții papucei destinatei lor.

— Ca amintire de la Tlemcen, scumpă domnișoară! spuse el.

Doamna Elissane nu putu decât să primească cu un surâs plăcută atenție a domnului Dardentor, în vreme ce, în grupul *Dèsirandelle*, doamna își mușca buzele și domnul ridica din umeri.

Cât despre Louise, chipul i se luminează, un aer de mulțumire îi străluci în ochi, și zise:

— Mulțumesc, domnule Dardentor. Vreți să-mi permiteți să vă sărut?...

— Zău... nu i-am cumpărat decât pentru asta!... Câte un sărut de fiecare papuc!...

Și tânăra fată îl sărută din toată inima pe domnul Dardentor.

XV ÎN CARE UNA DINTRE CELE TREI CONDIȚII IMPUSE DE ARTICOLUL 345 DIN CODUL CIVIL ESTE ÎN SFÂRȘIT ÎNDEPLINITĂ

La drept vorbind, poate că era timpul să se încheie această călătorie, atât de bine organizată de Compania drumurilor de fier algeriene. Bine începută, ea amenința s-o sfârșească rău, cel puțin pentru grupul Dardentor.

Părăsind Tlemcen-ul, caravana se redusese la jumătate. Mai mulți turiști doriseră să-și prelungească cu câteva zile acest popas într-un oraș care merita să-i rețină. Agentul Derivas rămânând cu ei, domnul Dardentor și ai săi, sub călăuzirea ghidului Moktani, luaseră direcția spre Sidi-bel-Abbes, din zorii zilei de 21 mai.

Se cuvine să menționăm, pe lângă aceștia, prezența domnului Eustache Oriental, care se grăbea, fără îndoială, să se întoarcă la Oran. Că ar avea intenția să redacteze vreun referat științific asupra acestei excursii, asta i-ar fi mirat pe domnul Dardentor și pe ceilalți. Într-adevăr, el nu se servise niciodată decât de luneta lui spre a determina poziții, și celelalte instrumente rămăseseră pe fundul valizei sale.

Caravana nu se mai compunea așadar decât din două care. Primul le ducea pe doamne și pe domnul Dèsirandelle. Al doilea îl conținea pe domnul Oriental, pe Agathocle, obosit de puțin îngăduitorul lui catâr, pe doi indigeni pentru serviciu, bagajele și proviziile de rezervă. În definitiv, nu mai era vorba decât de un prânz între Tlemcen și târgușorul Lamoricière, unde s-ar face popas peste noapte, și, a doua zi, de un prânz între Lamoricière și Sidi-bel-Abbes, unde ghidul conta să sosească spre orele opt seara. Acolo s-ar sfârși călătoria cu caravana, și drumul de fier ar readuce la Oran avangarda excursioniștilor.

Se înțelege de la sine că domnul Dardentor și Moktani nu se despărțiseră de dromaderii lor, animale excelente de care ei nu aveau a se plânge, precum nici cei doi parizieni de caii lor, pe care n-aveau să-i părăsească fără vii regrete.

Între Tlemcen și Sidi-bel-Abbes, o șosea națională traversează această parte a arondismentului și-o întâlnește la Tlelat pe cea care pune Oranul în comunicație cu Algerul. De la Tlemcen la Sidi-bel-Abbes, distanța este de nouăzeci și doi de kilometri, care pot fi străbătuți cu ușurință în două zile.

Caravana mergea deci printr-un ținut mai variat decât regiunea sud-oraneză de la Saida la Sebdou. Mai puține păduri, dar vaste exploatări agricole, terenuri de colonizare și capricioasa rețea de afluenți a Chouly-ului și a Isser-ului. Acesta din urmă este unul din marile fluvii ale Algeriei, artera care-i dă viață, al cărui curs de două sute de kilometri se continuă până la mare, urmând o vale unde bumbacul prosperă, grație revărsărilor din Podișurile înalte și a Tell-ului.

Dar ce schimbare în moralul acestor turiști, atât de uniți la plecarea din Oran pe drumul de fier, ca și la plecarea din Saida cu caravana! O răceală fătășă le îngheța relațiile. Dèsirandelle-ii și doamna Elissane vorbeau deoparte în carul lor, și Louise trebuia să audă lucruri ce nu puteau să-i placă. Marcel Lornans și Jean Taconnat, lăsându-se pradă gândurilor triste, mergeau în urma perpignanezului, de-abia răspunzându-i, când el se oprea ca să-i aștepte.

Sărmanul Dardentor! Toată lumea părea acum să-i reproșeze ceva: Dèsirandelle-ii, pentru că n-o implora pe Louise să-l placă pe Agathocle, doamna Elissane pentru că n-o determina pe fiica ei la această căsătorie convenită de multă vreme. Marcel Lornans, pentru că socotea că el ar fi trebuit să intervină în favoarea celui pe care îl salvase, Jean Taconnat, pentru că-l salvase, în loc să-i fi dat lui prilejul unei salvări!

În sfârșit, Clovis Dardentor nu mai era decât un țăp ispășitor, urcat pe o cămilă. Îi mai rămânea doar credinciosul Patrice, care părea să-i spună:

„Da... iată cum stau lucrurile, și servitorul dumneavoastră nu s-a înșelat!”

Dar el nu formula acest gând, nu-i dădea o expresie literară, de teama unei replici dardentoriene de care toată făptura lui s-ar fi înfiorat.

Ei bine, dacă-i așa, până la urmă, Clovis Dardentor o să-i dea naibii pe toți!

„Să vedem, Clovis, își zicea el, oare tu le datorezi ceva acestor caraghioși?... Oare o să-ți bați tu capul fiindcă treaba nu merge după pofța lor?... Este vina ta că Agathocle nu este decât un nătărău, iar tatăl și mama lui îl privesc ca pe o minune, că Louise l-a judecat până la urmă pe acest neisprăvit la justa lui valoare, căci, în sfârșit, trebuie să recunoști că acesta-i adevărul!... Că Marcel o iubește pe fată, asta încep s-o bănuiesc!... Dar, pe Dumnezeu! nu pot totuși să le strig amândurora: veniți, copii, să vă binecuvânteț!... Și până și acest vesel Jean, care și-a pierdut întreaga bună dispoziție, înecată parcă în apa Sâr-ului!... S-ar zice că-mi poartă pică fiindcă l-am scos din ea!... Parcă ar fi toți nebuni de legat!... Zău așa!”

Patrice tocmai coborâse din car cu intenția să-i vorbească stăpânului său, și-i spusese:

— Mi-e teamă, domnule, să nu se strice vremea, să nu înceapă să plouă, și poate că ar fi mai bine...

— E mai bine o vreme rea decât nici una!

— Decât nici una?... replică Patrice, devenit visător la această axiomă fantezistă. Așadar, dacă domnul...

— Clanța!

Îngrozit de această expresie de mahala, Patrice se urcă din nou în car, mai repede decât coborâse.

În timpul dimineții, pe o ploaie caldă care curgea șiroaie din norii vijelioși, făcură cei doisprezece kilometri care despart Tlemcen-ul de Ain-Fezza. Apoi, după încetarea aversei, prânziră la locul de popas, într-o trecătoare împădurită, răcorită de numeroasele cascade din împrejurimi, un prânz lipsit de intimitate, la care domnea o jenă vizibilă. Ai fi zis că-s comeseni la o masă de hotel cu preț fix și la oră fixă, care nu se văzuseră niciodată mai înainte de a se așeza înaintea farfuriei lor și care nu se vor mai revedea niciodată după ce-și vor fi golit farfuria. Sub ochii plini de fulgere ai Dèsirandelle-ilor, Marcel Lornans evita privirea Louisei Elissane. În ce-l privea pe Jean Taconnat, nemaicontând pe hazardurile drumului, acum fiind pe o șosea națională, cu taluzurile în bună stare, cu borne la fiecare mie de metri, cu grămezile de pietriș bine aliniate, cu cantonierii la locul lor, el blestema nenorocita de administrație care civilizase acest ținut.

În mai multe rânduri, totuși, Clovis Dardentor încercă să reacționeze; el vru să reia legătura ruptă, izbucni de câteva ori în răs, dar artificiile lui, de parcă s-ar fi resimțit de aversă, nici nu se aprinseră.

„Hotărât lucru, indivizii ăștia mă plictisesc!” șopti el.

O porniră din nou la drum către ora unsprezece, trecură un pod peste Chouly, un afluent repede al Isser-ului, meraseră de-a lungul unei pădurici, a unor cariere de piatră, a ruinelor de la Had-jar-Roum și, fără vreun incident, ajunseră către ora șase seara la suburbia lui Lamoricière.

După o atât de scurtă ședere la Tlemcen, nu putea fi vorba acum să rămână în acest Ouled-Mimoun cu două sute de locuitori, care poartă numele ilustrului general. Loc remarcabil îndeosebi prin valea lui răcoroasă și fertilă, unde turiștii nu aflară nici un confort în singurul han de aici. Mâncară ouă fierte, care ar fi putut fi puse la frigare. Din fericire, agentul, domnul Derivas, nu se afla acolo, ceea ce evită reproșurile justificate. În schimb, turiștii fură onorați cu o serenadă indigenă. Poate că ei ar fi refuzat acest concert; dar, la insistențele domnului Dardentor, căruia ar fi fost imprudent să-i ațâți prea mult proasta dispoziție, se resemnă.

Această serenadă fu cântată în sala mare a hanului, și merita osteneala de a fi ascultată.

Era o *nouba* redusă la trei feluri de instrumente arabe, *tebeul*, un tambur mare pe care-l făceau să răsună, pe dubla lui față, două baghete subțiri de lemn, *rheita*, un flaut în parte metalic, a cărui sonoritate este comparabilă cu cea a cimpoiului breton, *nouara*, compus din două jumătăți de tigvă, acoperite cu o piele uscată. De obicei, *nouba* este însoțită de dansuri grațioase; în seara aceea, însă, dansurile nu figurară în program.

Când mica serbare se sfârși:

— Încântat... sunt încântat! declară domnul Dardentor cu o voce sfidătoare.

Și, nimeni neîndrăznind să aibă o părere contrarie, el îi felicită, prin Moktani, pe acești muzicanți indigeni, cărora le dădu un bacșiș foarte gras.

Perpignanezul nostru fusese oare atât de satisfăcut pe cât îi asigura el? Asta este o întrebare. A existat, în orice caz, unul dintre auditori a cărui satisfacție se poate afirma că a fost desăvârșită. Da! în timp ce răsună *nouba*, unul din cei doi veri — ghiciți ușor care — se putuse așeza mai aproape de domnișoara Elissane. Și cine știe dacă nu-i destăinuă atunci cele două cuvinte săpate în adâncul inimii sale, care-și găsiră ecou în inima tinerei fete?...

A doua zi, devreme, avea loc plecarea turiștilor, nerăbdători să ajungă la capătul călătoriei. De la Lamoricière și până la Ain-Tellout, se urmă, pe o lungime de zece kilometri, traseul căii ferate aflate în proiect. La acest punct, șoseaua o părăsește și urcă din nou direct spre nord-est, unde taie, la câțiva kilometri de Sidi-bel-Abbes, drumul de fier în construcție, care coboară spre sudul ținutului oranez.

Turiștii avură de traversat mai întâi întinse exploatări de alfa și vaste câmpuri de cultură, care se întindeau până la orizont. Frecvent se întindeau de-a lungul șoselei puțuri, deși primele ape ale *ued*-urilor Mouzen și Zehenna erau de pe acum abundente. Vehiculele și caii mergeau cât puteau de repede, spre a face această etapă de patruzeci și cinci de kilometri într-o singură zi. Nu mai era

vorba să întârzie în conversații vesele, și, dealtfel, nu era nimic deosebit de văzut pe acest parcurs, nici măcar ruine romane sau berbere.

Temperatura aerului era ridicată. Din fericire, o perdea de nori potolea arșița soarelui, care ar fi fost de nesuportat la suprafața acestei regiuni despădurite. Peste tot, ogoare fără arbori, câmpii fără umbră. Mereu același drum, care se prelungi astfel până la popasul de prânz.

Era ora unsprezece, când caravana se opri la semnalul ghidului Moktani. De-ar mai fi mers câțiva kilometri spre stânga, liziera pădurii de la Ouled-Mimoun le-ar fi oferit un loc propice. Dar nu era recomandabil să se lungească drumul cu acest ocol.

Au fost scoase proviziile din coșuri. Se așezară la marginea șoselei în grupuri diverse. S-a format grupul Dësirandelle-Elissane, și trebuia negreșit ca Louise să aparțină acestui grup. Apoi, grupul Jean-Marcel, și tânărul, necăutând să se apropie de tânăra fată, arată o discreție pentru care aceasta pesemne că i-a fost recunoscătoare. De la Lamoricière, este probabil că amândoi parcurseseră mai multă cale decât caravana, și spre o țință care nu era tocmai Sidi-bel-Abbes...

În sfârșit, s-a format grupul Dardentor, care nu s-ar fi compus decât din personajul cu acest nume, dacă perpignanezul nostru n-ar fi acceptat, în lipsă de ceva mai bun, compania domnului Oriental.

Se treziră unul lângă celălalt, și vorbiră. Despre ce?... Despre toate... Despre călătoria care avea să se sfârșească, și, în realitate, fără greutate... Fără întârzieri sau incidente grave, de la plecare... Sănătatea turiștilor perfectă, poate puțin obosiți... îndeosebi doamnele... încă cinci-șase ceasuri de mers până la Sidi-bel-Abbes, și nu vor mai avea altceva de făcut decât să se urce într-un vagon de clasa întâi, cu destinația Oran.

— Și dumneavoastră sunteți mulțumit, domnule Oriental?... întrebă Clovis Dardentor.

— Foarte mulțumit, domnule Dardentor, răspunse montelimarezul. Călătoria a fost bine organizată, și problema hranei a fost rezolvată într-un mod foarte acceptabil, până și în cele mai mici sate.

— Această problemă mi se pare că a ocupat un loc important în mintea dumneavoastră?...

— Foarte important, într-adevăr, și mi-am putut procura diverse eșantioane de produse comestibile, a căror existență o ignoram...

— Cât despre mine, domnule Oriental, aceste preocupări de ghiftuială...

— Hm!... făcu Patrice, care își servea stăpânul.

— Îmi lasă aproape indiferentă burta, continuă Clovis Dardentor.

— După părerea mea, ele trebuie, dimpotrivă, să ocupe primul loc în existență, continuă domnul Oriental.

— Ei bine, scumpe domn, permiteți-mi să vă mărturisesc că dacă ne-am fi așteptat de la dumneavoastră la unele servicii, ele n-ar fi fost servicii culinare, ci astronomice.

— Astronomice?... repetă domnul Oriental.

— Da... de pildă, dacă ghidul nostru s-ar fi rătăcit... dacă ar fi trebuit să recurgem la unele observații spre a regăsi drumul... grație dumneavoastră, care ați fi luat înălțimea soarelui...

— Aș fi luat înălțimea soarelui?...

— Fără îndoială... În timpul zilei... sau cea a stelelor în timpul nopții... Dumneavoastră știți bine... declinațiile...

— Ce declinații?... Roza, al rozei, rozei?...

— Ah, încântător! exclamă domnul Dardentor.

Și izbucni într-un râs zgomotos, care nu avu însă nici o repercusiune la celelalte grupuri.

— În sfârșit... continuă el, vreau să spun că prin mijlocirea instrumentelor dumneavoastră... sextantul dumneavoastră... ca marinarii... sextantul care se află în valiza dumneavoastră...

— Am eu un sextant... în valiza mea?

— Așa cred... căci luneta este bună pentru peisaje... Dar când este vorba de trecerea soarelui la meridian?...

— Nu înțeleg...

— Dar nu sunteți președintele Societății de astronomie din Montélimar?

— Gastronomie, scumpe domn. Societatea de gastronomie! răspunse cu mândrie domnul Oriental. Și acest răspuns, care explica multe lucruri inexplicabile până atunci, izbuti să-l învezelească pe Jean Taconnat, după ce domnul Dardentor îl repetă.

— Dar caraghiosul ăsta de Patrice așa ne-a spus, la bordul lui *Argèlès*... strigă el.

— Cum, domnul nu este astronom? întrebă demnul servitor.

— Nu... gastronom... ți s-a spus: gastronom!

— L-oi fi înțeles greșit pe șeful de sală, replică Patrice, și asta i se poate întâmpla oricui, să înțeleagă greșit!

— Și... am putut să cred... strigă perpignanezul nostru, am putut să-l iau pe domnul Oriental drept... în vreme ce era un... Adevărat!... Să crăpi de râs, nu alta!... Haide, ia-ți catrafusele, Patrice, și cară-te!

Patrice plecă, rușinat peste măsură de greșeala lui, și încă mai umilit de săpuneala necuviincioasă pe care i-o trăsese stăpânul său, în termeni atât de vulgari. „Să crăpi de râs”... Era pentru prima oară când stăpânul său întrebuința în fața lui o asemenea expresie... O să fie ultima, sau Patrice o să plece din serviciu și o să-și caute un loc la un membru al Academiei franceze, cu un limbaj îngrijit, nu la domnul Zola¹, de pildă... dacă vreodată...

Jean Taconnat se apropie.

— Iertați-l, domnule Dardentor, zise el.

— Și pentru ce?...

— Pentru că nu-i o vină pentru care să spânzuri un om. La urma urmei, un gastronom e un astronom împodobit cu penele lui g.

Și Clovis Dardentor râse în hohote la această glumă, de era cât pe-acți să-și strice digestia.

— Ah, parizienii ăștia, jos pălăria!... Te dau gata!... exclamă el. Nu, niciodată n-ai fi auzit asta la Perpignan, și, totuși, nu sunt proști nici perpignanezii! Asta nu!

¹ Zola, Emile — scriitor francez (1840—1902).

„De acord, își spuse *in petto* Jean Taconnat, dar au prea mult darul salvării!”

Care și animale o porniră din nou la drum. După exploatările de alfa urmaseră terenurile de colonizare. Spre ora două, în trapul atelajelor, au ajuns la cătunul Lamtar, aflat la încrucișarea cu o mică cale ferată secundară care leagă drumul de mare trafic de la Ain-Temouchent cu șoseaua națională de la Sidi-bel-Abbes. La ora trei, au sosit la podul de la Mouzen, în locul în care *ued*-ul cu acest nume se unește cu unul din afluenții săi, apoi, la ora patru, la răspântia unde cele două șosele numite mai sus se întâlnesc puțin mai jos de Sidi-Kraled, la numai câțiva kilometri de Sidi-Lhassen, după ce au urmat cursul Mokorreï, nume pe care îl poartă Sig-ul în această regiune.

Sidi-Lhassen nu este decât o așezare cam de șase sute de locuitori, majoritatea germani și indigeni, și nu se punea problema de a face popas acolo.

Deodată — era ora patru și jumătate — ghidul care mergea în față se opri brusc printr-o săritură înapoi a dromaderului său. Zadarnic îl îmboldi el cu glasul, animalul refuză să înainteze și se aruncă din nou îndărăt.

Aproape îndată, caii celor doi tineri începură să sforăie de spaimă; se ridicau în două picioare, scoteau un nechezat de groază, și, în ciuda loviturii de pinten, în ciuda frâului, se dădeau îndărăt spre care, ale căror atelaje dădeau semne de groază identice.

— Ce se întâmplă? întrebă Clovis Dardentor.

Animalul său, sforăind și trăgând pe nas niște emanații îndepărtate, se lăsase în genunchi.

Acestei întrebări îi răspunseră două răgete formidabile, asupra naturii cărora nu te puteai înșela. Aceste răgete răsunaseră cam la o sută de pași, în pădurea de pini.

— Lei! țipă ghidul.

Ne închipuim ușor de ce spaimă, pe deplin justificată, fu cuprinsă caravana. Aceste fiare sălbatice în apropiere, în plină zi, aceste fiare sălbatice care se pregăteau să sară asupra lor, fără doar și poate...

Doamna Elissane, doamna Dësirandelle, Louise, înspăimântate, săriră jos din carul lor, ai cărui catări căutau să rupă curelele, ca să fugă.

Primul gând — numai din instinct — care le veni celor două doamne, domnilor Dësirandelle tată și fiu, domnului Eustache Oriental fu de a face calea întoarsă și să se refugieze în ultimul cătun, la mai mulți kilometri de acolo...

— Rămâneți toți pe loc! strigă Clovis Dardentor, cu un glas atât de poruncitor încât obținu o supunere imediată.

Dealtminteri, doamna Dësirandelle își pierduse cunoștința. Cât privește caii și cămilele, călăuza și indigenii îi împiedicaseră într-o clipită, ca să nu poată să fugă prin câmpie. În ce-l privește pe Marcel Lornans, el se aruncase spre al doilea car; apoi, ajutat de Patrice, aduse de acolo armele, carabine și revolvere, care fură încărcate imediat.

Domnul Dardentor și Marcel Lornans luară carabinele, Jean Taconnat și Moktani puseră mâna pe revolvere. Cu toții stăteau grupați la marginea unei mici dumbrăvi de terebinți, pe taluzul din stânga șoselei.

Pe această câmpie pustie nu te puteai aștepta la nici un ajutor.

Răgetele răsunară iarăși, și, aproape în aceeași clipă, apărură la marginea pădurii o pereche de fiare sălbatice.

Erau un leu și o leoaică, de o mărime colosală, a căror piele gălbuie se contura viu pe verdele întunecat al pinilor de Alep.

Aceste animale aveau oare să se arunce asupra caravanei pe care o priveau cu ochii lor strălucitori?... Sau poate, neliniștite de numărul oamenilor, or să reîntre în păduri și or să-i lase să treacă?...

Mai întâi, leiul făcură câțiva pași, fără să se grăbească, nemaitulburând aerul decât cu mârâituri surde.

— Nimeni să nu se miște, repetă domnul Dardentor, și să ne lăsați să acționăm!

Marcel Lornans aruncă o privire către Louise. Tânăra fată, cu chipul palid, cu trăsăturile crisplate, dar stăpânindu-se, încerca să-și liniștească mama. Apoi, Jean Taconnat și cu el veniră să se alăture lui Clovis Dardentor și lui Moktani, la zece pași în fața micii dumbrăvi de terebinți.

După un minut, întrucât cele două fiare sălbatice se apropiaseră, răsună o primă detunătură. Perpignanezul trăsese asupra leoaicei, dar, de astă dată, dibăcia lui nu-l slujise, și animalul, numai atins la gât, se năpusti scoțând răgete răgușite. Și, deoarece în aceeași clipă se repezea și leul, Marcel Lornans, rezemându-și de umăr carabina, trase.

„Neîndemânatic ce sunt!” țipase domnul Dardentor, în urma tragerii lui nereușite.

Marcel Lornans nu trebui să-și facă un asemenea reproș, căci leul fu atins în partea moale a umărului. Este drept că glonțul fu amortizat de coama deasă, astfel că nu-l lovi mortal, și, cu o furie îndoită, fiara se repezi pe șosea, fără să se oprească înaintea a trei gloanțe trase cu revolverul de Jean Taconnat.

Totul se petrecuse în câteva secunde, și cele două carabine nu putuseră fi reîncărcate când fiarele sălbatice se năpustiră din nou spre mica dumbravă de terebinți.

Marcel Lornans și Jean Taconnat fură răsturnați de către leoaică, ale cărei gheare se ridicau deasupra lor, când un glonte al lui Moktani întoarse dintr-o dată din drum animalul care, după o clipă, reînnoind atacul, se năpusti peste cei doi tineri culcați la pământ.

Carabina domnului Dardentor răsună a doua oară. Glonțul găuri pieptul leoaicei, fără a-i traversa inima, și dacă cei doi veri nu s-ar fi dat iute în lături din bătaia carabinei, n-ar fi scăpat teferi și nevătămați.

Totuși leoaica, deși grav rănită, era încă de temut. Leul, care o ajunsese, se repezi împreună cu ea spre grupul în care spaima cailor și a atelajelor se adăuga dezordinii și groazei.

Moktani, apucat de leu, fu târât vreo zece pași, plin tot de sânge. Jean Taconnat, cu revolverul în mână, Marcel Lornans, cu carabina reîncărcată, se reîntoarseră spre taluz. Dar în acest moment, două gloanțe, trase aproape unul după altul, o dădură gata pe leoaică; aceasta căzu neînsuflețită, după o ultimă tresărire bruscă.

Leul, înfuriat la culme, dintr-o săritură de douăzeci de pași, se pomeni căzând peste Clovis Dardentor, care neputându-se folosi de arma lui, rostogolit la pământ, risca să fie strivit sub greutatea animalului...

Jean Taconnat alergă spre el, la trei pași de leu — și fiți siguri că în clipa aceea nu se gândea deloc la condițiile impuse de Codul civil pentru adoptare — apăsă pe trăgaciul revolverului, a cărui ultimă descărcare dădu greș...

În clipa aceasta, caii și atelajele, în paroxismul spaimei, rupând piedicile, o luară la fugă prin câmpie. Muktani, în imposibilitate de a-și folosi arma, se târâse până la taluz, în vreme ce domnul Dèsirandelle, domnul Oriental și Agathocle stăteau în fața doamnelor...

Clovis Dardentor nu se putuse ridica și laba leului era gata să-l lovească peste piept, când răsună o detunătură...

Enorma fiară sălbatică, cu țeasta sfărâmată, își dete capul pe spate și căzu moartă alături de perpignanez...

Louise Elissane, după ce ridicase revolverul lui Muktani, trăsese gloanțele, unul după altul, asupra animalului.

— Salvat... salvat de ea!... strigă domnul Dardentor. Și leii ăștia nu aveau blană de miel, și nici roțițe la labe!

Apoi el se ridică dintr-o săritură pe care n-ar fi dezaprobat-o acest rege al animalelor culcat la pământ.

Astfel, ceea ce nu putuseră face nici Jean Taconnat, nici Marcel Lornans, făcuse această tânăra fată! Este adevărat că forțele ei o părăsiră deodată, și, cuprinsă de slăbiciune, ar fi căzut, dacă Marcel Lornans n-ar fi prins-o în brațe ca s-o readucă lângă mama ei.

Orice pericol dispăruse, și ce altceva ar mai fi putut rosti domnul Dardentor decât primele cuvinte ce-i ieșiră din inimă la adresa Louisei Elissane?...

De asemenea, ajutat de indigeni, perpignanezul nostru se ocupă, împreună cu Patrice, să adune catării și caii fugiți. Izbuti să facă asta în scurt timp, căci animalele acestea, calmate după moartea fiarelor sălbatice, se reîntorseseră singure pe șosea.

Muktani, destul de grav rănit la șold și la braț, fu așezat într-unul din care, și Patrice trebui să-i ia locul între cele două cocoșe ale dromaderului său, unde se arătă un sportsman tot atât de distins pe cât ar fi fost de-ar fi călărit un pursânge arab.

Când Marcel Lornans și Jean Taconnat se urcară din nou pe cai, cel de al doilea îi spuse primului:

— Ei bine... ne-a salvat încă o dată pe amândoi, acest terra-nova din Pirineii orientali!... Hotărât, nu-i nimic de făcut cu un astfel de om!

— Nimic! răspunse Marcel Lornans.

Caravana o porni din nou la drum. O jumătate de oră mai târziu, ea ajunse la Sidi-Lhassen, și la ora șapte trăgea la cel mai bun hotel de la Sidi-bel-Abbes.

Mai întâi fu chemat un medic spre a-i da îngrijire lui Muktani, și medicul îi asigură că rănila ghidului nu vor avea urmări grave.

La ora opt cinară în comun, o cină tăcută, în timpul căreia, ca printr-un acord tacit, convivii nu făcură nici o aluzie la atacul fiarelor sălbatice.

Dar la desert domnul Dardentor se ridică adresându-i-se Louisei pe un ton serios ce nu i se cunoscuse până atunci, deloc:

— Scumpă domnișoară, zise el, m-ai salvat...

...cînd răsună o detunătură

— Oh, domnule Dardentor, îi răspunse tânăra fată, ai cărei obraji se îmbujorară puternic.

— Da... salvat... și salvat într-o luptă în care, fără intervenția dumitale, mi-aș fi pierdut viața!... De aceea, cu permisiunea mamei dumitale, întrucât îndeplinești condițiile cerute de articolul 345 din Codul civil, cea mai vie dorință a mea ar fi să te adoptez...

— Domnule... replică doamna Elissane, cam buimăcită de această propunere...

— Fără obiecții, replică perpignanezul, căci, dacă dumneavoastră nu consimțiți...

— Dacă nu consimt?...

— Mă căsătoresc cu dumneavoastră, scumpă doamnă, și domnișoara Louise tot o să devină fiica mea!

XVI ÎN CARE UN DEZNODĂMÂNT POTRIVIT ÎNCHEIE ACEST ROMAN DUPĂ PLACUL DOMNULUI DARDENTOR

A doua zi, la ora nouă dimineața, trenul de la Sidi-bel-Abbes ducea grupul din această caravană care, după o călătorie de paisprezece zile, avea să revină la punctul ei de plecare.

Acest grup cuprindea pe domnul Clovis Dardentor, pe doamna și pe domnișoara Elissane, pe soții Dësirandelle și pe fiul lor Agathocle, pe Jean Taconnat și pe Marcel Lornans, fără a-l număra și pe Patrice, care dorea să-și reia viața liniștită și ordonată în casa din piața De la Loge, din Perpignan.

Rămăneau la Sidi-bel-Abbes, din interes sau de nevoie, ghidul Moktani, care avea să fie conștiincios îngrijit după ce fusese răsplătit regește de către domnul Dardentor, și indigenii din serviciul Companiei drumurilor de fier algeriene.

Și domnul Eustache Oriental?... Ei bine, președintele Societății de gastronomie din Montèlimar nu era omul care să părăsească Sidi-bel-Abbes fără să fi studiat, din punct de vedere comestibil, un oraș căruia i se dăduse porecla de „Biscuitville”¹.

Oricum ar fi fost și în ciuda atâtor motive de atracție, de data asta domnul Dardentor fu cel care arătă cea mai mare grabă să plece. Nu, niciodată nu se simțise atât de dornic să se reîntoarcă la Oran!

Într-adevăr, nu ne-am mira dacă cererea pe care el i-o făcuse doamnei Elissane de a-i adopta fiica ar fi fost acceptată în principiu, și fără ca această excelentă doamnă să aibă obligația de a deveni soția domnului Dardentor. Un tată adoptiv bogat, cu două milioane, hotărât să rămână celibatar, una ca asta nu se refuză la nici una din latitududinile lumii noastre sublunare... Fără îndoială, puțină rezistență arătase doamna Elissane de formă și din discreție, dar asta nu durase mult. Cât despre tânăra fată, degeaba îi spusese:

— Mai reflectați, domnule Dardentor!

¹ Oraș al biscuiților. (n.t.)

— Am reflectat la tot, scumpul meu copil, i se răspunse.

— Dumneavoastră nu puteţi sacrifica astfel...

— O pot şi o vreau, fetiço!

— O să vă căiţi...

— Niciodată, fetiţa tatii!

Şi, până la urmă, doamna Elissane, femeie practică, înţelegând avantajele combinaţiei — ceea ce nu era greu de înţeles — îi mulţumise din toată inima domnului Dardentor.

Dealtminteri, Dèsirandelle-ii nu mai puteau de bucurie. Ce zestre mare o să-i aducă Louise soţului ei!... Ce avere câştigată într-o singură zi!... Ce moştenitoare!... Şi toate astea pentru Agathocle, căci — acum ei nu se îndoiu de asta — prietenul lor, compatriotul lor Clovis Dardentor n-ar putea face altfel decât să-şi pună influenţa paternă în serviciul acestui băiat de treabă!... Åsta trebuia să-i fie gândul secret... şi fiul lor va deveni ginerele bogatului perpignanez...

Aşadar, toată lumea era de acord să se întoarcă la Oran în cel mai scurt timp. În ce-i priveşte pe Jean Taconnat şi pe Marcel Lornans, iată ce mai era de zis:

Mai întâi, primul, definitiv reîntors din ţara visurilor unde îl atrăsese imaginaţia, exclamă în dimineaţa aceea:

— Zău, trăiască Dardentor, şi, întrucât nu noi devenim fiii săi, sunt încântat ca fermecătoarea Louise să devină fiica sa!... Dar tu, Marcel?...

Tânărul nu răspunse.

— Dar, continuă Jean Taconnat, oare asta contează din punct de vedere legal?...

— Ce?...

— O luptă cu lei!...

— Fie că este cu fiarele sălbatice sau cu oamenii, o luptă este întotdeauna o luptă, şi nu se poate tăgădui că domnişoara Elissane l-a salvat pe domnul Dardentor.

— Ei, mă gândesc, Marcel, că avem noroc că nici tu, nici eu n-am participat împreună cu domnişoara Louise Elissane la salvarea acestui om brav...

— Şi de ce?...

— Pentru că poate că el ar fi vrut să ne adopte pe toţi trei... În acest caz, ea ar fi devenit sora noastră... şi tu nu te-ai fi putut gândi...

— Într-adevăr, răspunse Marcel Lornans agasat, legea opreşte căsătoria între... Dealtfel nici... nu mă mai gândesc la asta...

— Biet prieten!... Biet prieten!... O iubeşti mult?...

— Da... Jean... din tot sufletul!...

— Ce nenorocire că nu l-ai salvat tu pe acest bi-milionar!... El te-ar fi ales ca fiu... şi atunci...

Da, ce nenorocire, şi cei doi tineri nu mai conteneau să fie destul de trişti, când trenul, după ce ocolise prin nord importantul masiv de la Tessala, luă direcţia spre Oran cu toată viteza.

Aşadar, domnul Dardentor nu văzuse nimic din Sidi-bel-Abbes, nici morile lui de apă şi de vânt, nici carierele lui de ipsos, nici tăbăcăriile, nici cărămidăriile. El nu explorase nici cartierul civil, nici cartierul militar din oraş, nici nu hoinărise

de-a lungul străzilor în unghiuri drepte, plantate cu platani superbi, nici nu băuse din numeroasele și răcoritoarele fântâni, nici nu trecuse prin cele patru porți ale zidului înconjurător, nici nu-i vizitase magnifica pepinieră de la poarta Daya!

Pe scurt, după ce merse de-a lungul Sig-ului vreo douăzeci de kilometri, după ce trecu prin cătunul Trembles și prin târgușorul Saint-Lucien, după ce întâlni, la Sainte-Barbe du Tlelat, linia de la Alger la Oran, locomotiva, la capătul drumului străbătut, de șaptezeci și opt de kilometri, se opri către amiază în gara capitalei districtului.

Se terminase în sfârșit această călătorie în circuit, la care s-au adăugat câteva incidente pe care Compania drumurilor de fier algeriene nu putuse câtuși de puțin să le prevadă în programul ei și a căror amintire, pentru turiști, n-avea să se șteargă niciodată.

Și, în vreme ce domnul Dardentor și cei doi parizieni se reîntorceau la hotelul lor din piața Republicii, doamna Elissane, fiica ei și Dësirandelle-ii reintrau în locuința din strada Vieux-Château, după paisprezece zile de absență.

Cu domnul Dardentor, lucrurile „nu se lungeau”, fie-ne îngăduit să folosim această locuțiune îndeajuns de vulgară, oricât i-ar displace lui Patrice. El duse la bun sfârșit această afacere de adoptare, ale cărei formalități sunt complicate. Dacă n-avea cincizeci de ani, dacă nu-i făcuse servicii Louisei în timpul minoratului ei, era un fapt sigur că Louise Elissane îl scăpase într-o luptă, conform cu articolul 345 al Codului civil. Deci, condițiile impuse adoptantului și adoptatului erau îndeplinite.

Și, în timpul acestei perioade, deoarece perpignanezul nostru era neîncetat chemat în strada Vieux-Château, el găsi că-i mai practic să accepte să se instaleze la doamna Elissane.

Cu toate acestea, se putu observa că, în această perioadă, Clovis Dardentor, atât de expansiv, atât de comunicativ până atunci, deveni mai rezervat, aproape taciturn. Dësirandelle-ii se neliniștiră din cauza asta, cu toate că nu puteau pune la îndoială dorința de a fi serviabil a prietenului lor. Dealtminteri, la ordinul tatălui și mamei sale, Agathocle se arăta prevenitor față de o tânără moștenitoare care posedă într-o singură zi mai multe sute de mii de franci decât anii pe care îi avea pe atunci, și el n-o mai părăsea deloc.

Totuși, din această stare de lucruri, rezultă că Marcel Lornans și Jean Taconnat fură neglijăți în mod ciudat de fostul lor salvator. De când acesta se mutase de la hotel, ei nu-l mai vedeau decât rar, când îl întâlneau pe străzi, întotdeauna ocupat, cu o servietă sub braț, cu teancuri de hârtii voluminoase. Da, fără îndoială că „perrichonismul” lui Clovis Dardentor față de cei doi parizieni era în declin. Pirineianul părea să nu-și mai amintească de faptul că-i salvase, de două ori, în mod individual, din valurile tumultuoase și din flăcările învolburate, și o dată, împreună, într-o luptă împotriva fiarelor sălbatice.

De unde urmează că, într-o bună zi, Jean Taconnat se simți obligat să se exprime în modul următor:

— Dragul meu Marcel, trebuie să ne hotărâm! Întrucât noi am venit aici ca să fim soldați, atunci să fim soldați!... Când vrei tu să mergem la biroul subintendentului și apoi la biroul de recrutare?...

— Măine, răspunse Marcel Lornans.

Și a doua zi, când Jean Taconnat își reînnoi propunerea, primi același răspuns.

Ceea ce-l întrista cel mai mult pe Marcel Lornans era faptul că-i lipseau prilejurile de a o revedea pe domnișoara Elissane. Tânăra fată nu ieșea deloc. Recepțiile în casa din strada Vieux-Château încetaseră. Se anunța ca apropiată căsătoria domnului Agathocle Dësirandelle și a domnișoarei Louise Elissane. Marcel Lornans era deznădăjduit. Într-o dimineață, Clovis Dardentor veni la hotel să le facă o vizită celor doi tineri.

— Ei bine, prieteni, îi întrebă el fără vreun alt preambul, și înrolarea voastră?...

— Măine, răspunse Marcel Lornans.

— Da... mâine, adăugă Jean Taconnat, mâine, neapărat, scumpe și stimate domnule Dardentor!

— Măine?... continuă acesta. Ba nu... ba nu... ce dracu!... Aveți tot timpul să vă băgați în regimentul 7 vânători!... Așteptați... nu-i nici o grabă!.. Vreau să luați parte amândoi la serbarea pe care o voi da...

— Pentru căsătoria domnului Dësirandelle și a domnișoarei Elissane?... întrebă Marcel Lornans, care se schimbă la față în mod vizibil.

— Nu, răspunse domnul Dardentor, serbarea adopției, înaintea căsătoriei... Contez pe voi... Bună seara!

Si zicând acestea îi părăsi, atât de grăbit era.

Într-adevăr, perpignanezul nostru trebuise să-și aleagă un domiciliu în cantonul Oran, al cărui judecător de pace avea să redacteze actul de adoptare. Apoi se înfățișaseră, dinaintea numitului judecător, părțile: doamna și domnișoara Elissane de-o parte, domnul Clovis Dardentor de cealaltă parte, înarmați cu actele lor de naștere și cu acte dovedind îndeplinirea condițiilor cerute pentru adoptant și pentru adoptat.

Judecătorul de pace, după ce primise consimțămintele, redactase contractul. În decurs de zece zile, se făcu o copie de către grefierul judecătoriei de pace. I se adăugară acesteia actele de naștere, de consimțământ, certificatele care se refereau la asta, și în sfârșit dosarul ajunse în mâinile procurorului Republicii, prin mijlocirea unui avocat.

„Ce de mai du-te-vino, ce de fleacuri, ce de ocolișuri, repeta Dardentor. Să-ți iei lumea în cap, nu alta!”

Apoi, la vederea actelor, tribunalul, în primă instanță, se pronunță că exista motiv de înfiere. Pe urmă, hotărârea și dosarul fură transmise Curții din Alger a cărei hotărâre declară de asemenea că exista motiv de înfiere.

Și, pentru toate astea, săptămâni, săptămâni! Și cei doi parizieni care treceau în fiecare dimineață prin fața biroului militar, fără să intre în el...

„Haida-de, își repeta bucuros domnul Dardentor, cel mai scurt drum, ca să ai un copil, tot să te însori este!”

În sfârșit, adoptarea odată admisă, hotărârea Curții fu afișată în anumite locuri indicate și într-un anumit număr de exemplare pe care zisa hotărâre îl indica, prin grija părții celei mai grăbite — Clovis Dardentor în speță — care făcu această publicare prin copii pe formulare tipărite, investite cu timbru fiscal.

În sfârșit, în sfârșit, în sfârșit, expedierea hotărârii la ofițerul stării civile al primăriei din Oran, care îl înscrise în registrul nașterilor la data prezentării lui,

formalitate care trebuie să fie îndeplinită în termen de trei luni, în lipsa căreia înfierea ar fi ca neavenită.

Nu se așteaptă să treacă trei luni, nici chiar trei zile, puteți fi siguri!

„Gata!” exclamă domnul Dardentor.

Totul costă o taxă cam de trei sute de franci și domnul Dardentor ar fi consimțit să verse dublul sau triplul sumei, numai ca lucrurile să meargă mai repede.

Pe scurt, sosi și ziua ceremoniei, și petrecerea anunțată avu loc în marele salon al hotelului. În sufrageria doamnei Elissane n-ar fi încăput toți invitații.

Acolo se regăsiră Jean Taconnat, Marcel Lornans, prietenii, cunoștințele, și chiar domnul Eustache Oriental, reîntors la Oran, și căruia perpignanezul nostru îi adresase o invitație specială, care fu primită precum o merita.

Dar, spre cea mai mare surpriză a unora și spre cea mai mare satisfacție a altora, Dèsirandelle-ii nu figurau în numărul convivilor. Nu! Din ajun, descumpăniți, furioși, blestemându-l pe domnul Dardentor până-n a șaptea generație care ar fi alcătuit descendența fiicei lui adoptive, ei plecaseră la bordul vasului *Argèlès*, unde căpitanul Bugarach și doctorul Bruno nu trebuiră să se ruineze din cauza lor cu hrana, căci până și Agathocle își pierduse pofta de mâncare.

Mai e nevoie să spun că ospățul a fost magnific, plin de veselie și de voie bună, că Marcel Lornans o regăsi acolo pe Louise Elissane în toată splendoarea frumuseții sale, că Jean Taconnat a compus un cântec de jale despre plecarea „Micului Gagathocle”, dar pe care nu îndrăzni să-l cânte, din bună-cuviință, că domnul Eustache Oriental, înconjurat tot de bucate, mănă din toate, dar cu moderație, și că bău din toate, dar cu discreție?

Da, a fost splendidă și remarcabilă alocuțiunea domnului Dardentor înaintea desertului. Cât de bine inspirați fuseseră Dèsirandelle-ii îmbarcându-se în ajun, și ce figură ar fi făcut ei în această clipă solemnă!...

— Doamnelor și domnilor, vă mulțumesc că ați binevoit să luați parte la această ceremonie care a încununat cea mai scumpă dorință a mea.

Patrice putu să spere, prin începutul său, ca această cuvântare să se termine într-un chip cuviincios.

— Să știți, dealtminteri, că dacă dineul vi s-a părut bun, desertul va fi și mai bun, și asta, grație apariției unui fel nou care nu figurează în meniul!

Patrice începu să simtă o oarecare neliniște. „Ah! ah!... Un fel nou!”... își zise domnul Eustache Oriental, lingându-și buzele.

— Nu trebuie, continuă domnul Dardentor, să v-o prezint pe fermecătoarea noastră Louise, pe care excelenta ei mamă mi-a îngăduit s-o adopt, și care, deși rămânând fiica sa, a devenit și a mea...

Aici aplauze unanime, și de asemenea câteva lacrimi în ochii feminini ai auditoriului.

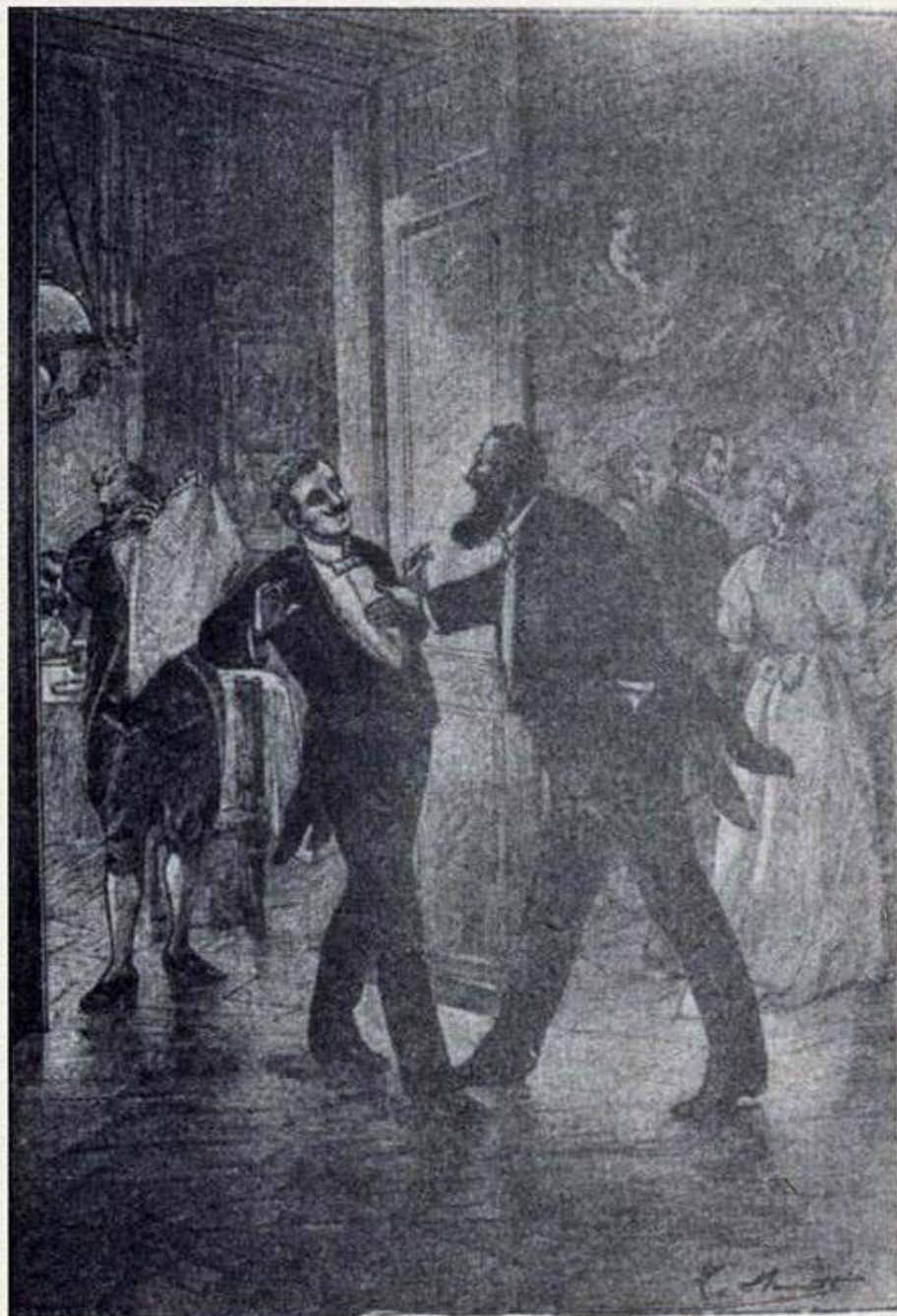
— Or, cu consimțământul mamei sale, eu o ofer pe Louise la desert, ca pe un fel la masa zeilor...

Înfrângere a domnului Eustache Oriental, care își băgă limba în gură.

— Și cui, prieteni?... Unuia din convivii noștri... bravului băiat Marcel Lornans, care, prin acest fapt, va deveni fiul meu...

— Dar eu?... nu se putu abține să strige Jean Taconnat.

— Tu o să fii nepotul meu, flăcăule!

— Tu o să fii nepotul meu, flăcăule! Și acum, muzica, dați-i drumul! Tra... la... la... la... la!... și toate pocniturile de artificii ale unei nopți de pomină!

Patrice își acoperi fața cu șervetul.

Mai e nevoie să adăugăm că Marcel Lornans se căsătorii în săptămâna următoare, cu mare pompă, cu Louise Elissane, și că niciodată nici numele lui și nici cel al lui Jean Taconnat n-au figurat în registrele regimentului 7 vânători din Africa?...

Dar, se va spune, toate astea se sfârșesc ca un vodevil... Dar bine, ce este această povestire, dacă nu un vodevil fără cuplete, și cu deznodământul obligatoriu al căsătoriei în clipa în care se lasă cortina?...

SECRETUL LUI WILHELM STORITZ

I

.....Și vino cât poți de repede, scumpul meu Henri. Te aștept cu nerăbdare. Dealtiminteri, țara este minunată și această regiune a Ungariei de Jos este de natură să intereseze pe un inginer ca tine. De n-ar fi decât din acest punct de vedere, și n-ai să regreți această călătorie.

Al tău cu toată dragostea,

MARC VIDAL"

Astfel se sfârșea scrisoarea pe care am primit-o de la fratele meu, la 4 aprilie 1757.

Nici un semn prevestitor nu mi-a arătat sosirea acestei scrisori, care mi-a parvenit ca de obicei, adică prin mijlocirea succesivă a poștașului, a portarului și a valetului care, fără să bănuiască importanța gestului său, mi-a întins-o pe o tavă cu liniștea lui obișnuită.

Și tot așa de liniștit am fost și eu, în vreme ce deschideam plicul și citeam scrisoarea până la capăt, până la ultimele rânduri care conțineau totuși în germene evenimentele extraordinare în care aveam să fiu amestecat.

Așa-i orbirea oamenilor! În felul acesta se țese neîncetat, fără ca ei s-o știe, urzeala misterioasă a destinului lor!

Fratele meu spunea adevărul. Nu regret această călătorie. Dar am motiv s-o povestesc? Nu face ea parte din acele lucruri pe care e mai bine să le treci sub tăcere? Cine o să dea crezare unei istorii atât de ciudate, pe care până și cei mai îndrăzneți poeți nu s-ar fi încumetat vreodată, fără îndoială, s-o scrie?

Ei bine, fie! Voi înfrunta riscul. De voi fi sau nu crezut, cedez unei nevoi irezistibile de a retrăi acest șir de întâmplări extraordinare, al căror prolog îl constituie, întrucâtva, scrisoarea fratelui meu.

Fratele meu Marc, pe atunci în vârstă de douăzeci și opt de ani, obținuse deja succese remarcabile ca pictor de portrete. Cea mai delicată și mai adâncă afecțiune ne lega pe unul de altul. Din partea mea era puțin și-o dragoste paternă, căci eram cu opt ani mai mare decât el. Noi rămăsesem, încă de foarte tineri, orfani de ambii părinți, și eu, ca frate mai mare, a trebuit să-i fac educația lui Marc. Întrucât el dovedea aptitudini deosebite pentru pictură, îl îndemnasem spre această carieră în care avea să cunoască, pe bună dreptate, succese atât de răsunătoare.

Acum iată că Marc era în ajunul căsătoriei sale.

De mai multă vreme el locuia la Ragz, un important oraș din Ungaria meridională. După mai multe săptămâni petrecute în capitală, la Budapesta, unde pictase un anumit număr de portrete foarte izbutite, foarte bine plătite, el putuse să-și dea seama de primirea de care se bucură artiștii în Ungaria. Apoi, după terminarea șederii la Budapesta, coborâse de aici, pe Dunăre, până la Ragz.

Printre cele mai de văză familii din acest oraș se număra și cea a doctorului Roderich, unul din cei mai renumiți medici din întreaga Ungarie. Unui patrimoniu considerabil, el îi mai adăuga o avere importantă dobândită prin practicarea artei sale. În timpul vacanțelor pe care și le acorda în fiecare an și pe care le petrecea în călătorii împinse uneori până în Franța, în Italia sau în Germania, bolnavii bogați îi regretau mult absența. Și săracii tot așa, căci el nu le refuza niciodată îngrijirile și, în marea lui bunătate, nu-i neglija până și pe cei mai umili, ceea ce-i atrăgea stima tuturor.

Familia Roderich se compunea din doctor, din soție, din fiu, căpitanul Haralan, și din fiică, Myra. Marc nu putuse frecventa această casă ospitalieră fără să fie cucerit de grația și de frumusețea tinerei fete, ceea ce-i prelungise din cale afară de mult șederea la Ragz. Dar dacă Myra Roderich îi plăcuse, nu greșim deloc spunând că și el îi plăcuse tot atât de mult Myrei Roderich. Dealtfel o și merita pe deplin, căci Marc era — și este încă, slavă domnului! — un băiat admirabil, fermecător, de statură înaltă, cu ochii albaștri foarte vii, cu părul castaniu, cu fruntea unui poet, cu fizionomia fericită a omului căruia viața i se oferă sub cele mai surâzătoare aspecte, cu un caracter suplu, cu temperamentul unui artist îndrăgostit fanatic de tot ce e frumos.

Cât despre Myra Roderich, n-o cunoșteam decât din scrisorile înflăcărâte ale lui Marc și ardeam de dorința s-o văd. Fratele meu dorea și mai mult încă să mi-o prezinte. El mă ruga să vin la Ragz ca șef al familiei, și nu admitea ca șederea mea acolo să dureze mai puțin de o lună. Logodnica sa — cum nu înceta să mi-o repete — mă aștepta cu nerăbdare. Îndată după sosirea mea, se va stabili data căsătoriei: Dar, mai înainte, Myra voia să-l vadă, cu ochii ei, pe viitorul ei cumnat, despre care i se vorbea atât de bine în toate privințele — într-adevăr, așa se exprimase ea, după cât se pare!... Chiar și după acest mic amănunt îi poți judeca pe membrii unei familii în care vei intra. Desigur, ca nu va rosti hotărâtorul „da” decât după ce Henri îi va fi prezentat de către Marc...

Toate astea, fratele meu mi le povestea în nenumăratele lui scrisori, cu multă bucurie, și eu îl simțeam îndrăgostit nebunește de Myra Roderich.

Am spus că n-o cunoșteam decât din frazele entuziaste ale lui Marc. Și totuși, deoarece fratele meu era pictor, desigur că i-ar fi fost ușor s-o ia ca model și s-o transpună pe pânză, sau cel puțin pe hârtie, într-o atitudine grațioasă, îmbrăcată în cea mai frumoasă rochie a ei. Aș fi putut s-o admir *de visu*, ca să spun așa. Myra nu voise însă acest lucru. Ea voia să-mi apară în persoană înaintea ochilor mei înmărmuriți, susținea Marc care, gândesc eu, nu voise nici el să insiste ca s-o facă să-și schimbe hotărârea. Căci amândoi voiau să obțină ca inginerul Henri Vidal să-și lase deoparte ocupațiile și să vină să se prezinte în saloanele casei Roderich în calitate de invitat de onoare.

Era nevoie de atâtea motive spre a mă convinge? Nu, desigur, și nici eu nu l-aș fi lăsat pe fratele meu să se căsătorească fără să fiu prezent la căsătoria lui. Într-un răstimp destul de scurt, voi apărea deci în fața Myrei Roderich, mai înainte ca ea să fi devenit cumnata mea.

Dealtfel, așa precum mi-o arăta scrisoarea, aș fi simțit o mare plăcere și aș fi avut un mare profit să vizitez această regiune a Ungariei.

Cât despre călătorie, iată în ce condiții am hotărât s-o fac: jumătate cu poștalionul și jumătate pe Dunăre la dus, și numai cu poștalionul la întors. Era foarte indicat acest fluviu magnific, pe care n-aveam să mă imbarc decât la Viena. Deși n-aș parcurge toate cele șapte sute de leghe ale cursului său, aș vedea cel puțin o interesantă parte a lui, trecând prin Austria și Ungaria, până la Ragz. aproape de frontiera sârbească¹. Acolo ar fi punctul meu terminus. Mi-ar lipsi timpul spre a vizita orașele pe care Dunărea le udă cu apele ei bogate, acolo unde desparte Valahia și Moldova de Turcia, după ce a străbătut faimoasele Porți de Fier. Aceste orașe sunt: Vidin, Nicopole, Rusciuc, Silistra, Brăila, Galați, până la întreita sa gură de la Marea Neagră.

Mi s-a părut că trei luni aveau să-mi ajungă pentru călătorie, așa cum o plănuiam. Aș face o lună de la Paris la Ragz. Myra Roderich va binevoi să nu se impacienteze peste măsură și o să-i acorde această păsuire călătorului. După o ședere de o durată egală în noua patrie a fratelui meu, restul timpului l-aș consacra întoarcerii în Franța.

După ce am pus în ordine câteva afaceri urgente și după ce mi-am procurat actele cerute de Marc, m-am pregătit deci de plecare.

Preparativele mele, foarte simple, nu reclamau decât puțin timp și nu țineam să mă încarc cu bagaje. N-aveam să iau cu mine decât o singură valiză lunguiață, conținând costumul de ceremonie impus de evenimentul solemn care mă aducea în Ungaria.

N-aveam să mă neliniștesc deloc de limba țării, germana fiindu-mi familiară dintr-o călătorie prin ținuturile de nord. Cât despre limba maghiară, poate că n-aș întâmpina prea mare greutate s-o înțeleg. Dealtminteri, franceza este vorbită în mod curent în Ungaria, cel puțin în societatea aleasă, și nici fratele meu nu fusese niciodată stingherit, în această privință, dincolo de frontierele austriece.

I-am scris așadar lui Marc, răspunzându-i la ultima lui scrisoare, și l-am rugat s-o asigure pe Myra Roderich că nerăbdarea mea era egală cu a ei și că viitorul cumnat ardea și el de dorința să-și cunoască viitoarea cumnată. Adăugam că voi pleca peste puțin timp, dar că nu puteam să precizez ziua sosirii mele la Ragz, ea fiind expusă hazardurilor călătoriei. Îl asiguram totuși pe fratele meu că nu voi întârzia, desigur, pe drum. Dacă deci familia Roderich voia, putea, fără să mă mai aștepte, să fixeze data căsătoriei în ultimele zile ale lunii mai. „Cu rugămintea să nu fiu copleșit de reproșuri, încheiam eu, dacă fiecare din etapele mele nu va fi indicată prin trimiterea unei scrisori care să-mi ateste prezența în cutare sau cutare oraș. Voi scrie uneori, atât cât să-i permită domnișoarei Myra să stabilească numărul de leghe care mă vor mai separa încă de orașul ei natal. Dar, în orice caz, voi anunța în timp util data sosirii mele, la ceas, și, dacă e cu putință, chiar la minut.”

În ajunul plecării, la 13 aprilie, m-am dus la biroul locotenentului de poliție, cu care eram în relații de prietenie, ca să-mi iau rămas bun și să-mi ridic pașaportul. Întinzându-mi-l, el îmi transmise multe complimente fratelui meu, pe care îl

¹ Deși cu unele aproximații, autorul are în vedere, în acest roman, situația politică din această parte a Europei, la data când își plasează acțiunea (sfârșitul sec. 18).

cunoștea atât din reputație cât și personal și despre ale cărui planuri de căsătorie aflase între timp.

— Știu, în afară de asta, adăugă el, că familia doctorului Roderich, în care o să intre fratele dumneavoastră, este una din cele mai onorabile din Ragz.

— Vi s-a vorbit despre ea? am întrebat eu.

— Da, chiar ieri, la serata de la ambasada Austriei, la care mă aflam și eu.

— Și de la cine dețineți informațiile?

— De la un ofițer din garnizoana de la Budapesta, care s-a împrietenit cu fratele dumneavoastră în timpul unei șederi în capitala ungară și care i-a adus cel mai mare elogiu. Succesul reputat acolo a fost foarte mare și primirea de care se bucurase la Budapesta a regăsit-o la Ragz, ceea ce n-ar putea să vă surprindă, scumpul meu Vidal.

— Și, am insistat eu, acest ofițer a fost mai puțin elogios în ceea ce privește familia Roderich?

— Desigur că nu. Doctorul este un savant în toată puterea cuvântului. Renumele lui este universal în regatul austro-ungar. I-au fost acordate toate distincțiile și, de fapt, fratele dumneavoastră face o căsătorie frumoasă, căci se pare că domnișoara Myra Roderich este o persoană tare drăguță.

— N-o să vă mire, scumpe prieten, i-am răspuns, dacă afirm că și Marc o găsește așa și că mi se pare că-i foarte îndrăgostit de ea.

— Cu atât mai bine, dragul meu Vidal, și o să binevoiți să-i transmiteți felicitările și urările mele fratelui dumneavoastră, care va avea suprema satisfacție ca fericirea lui să-i facă pe mulți oameni geloși... Dar, se întrerupse interlocutorul meu șovăind, nu știu dacă nu săvârșesc o indiscreție... spunându-vă...

— O indiscreție?... am zis, mirat.

— Fratele dumneavoastră nu v-a scris niciodată că înaintea sosirii sale la Ragz, cu câteva luni...

— Înaintea sosirii sale?... am repetat eu.

— Da... Domnișoara Myra Roderich... La urma urmei, scumpul meu Vidal, s-ar putea ca fratele dumneavoastră să nu fi știut nimic.

— Explicați-vă, dragă prietene, căci nu văd absolut deloc la ce faceți aluzie.

— Ei bine, se pare — ceea ce n-ar putea să surprindă — că domnișoara Roderich fusese deja foarte curtată și în mod insistent de un personaj care, dealtminteri, nu este nici el un fitecine. Așa, cel puțin, mi-a povestit ofițerul de la ambasadă, care acum cinci săptămâni se mai afla încă la Budapesta.

— Și acest rival?...

— A fost respins de către doctorul Roderich.

— Prin urmare, nu există motiv să ne mai preocupăm de asta. Dealtfel, dacă Marc și-ar fi cunoscut vreun rival, mi-ar fi vorbit despre el în scrisorile sale, însă el n-a suflat o vorbă despre asta. Așadar, lucrul este fără importanță.

— Într-adevăr, scumpul meu Vidal, și totuși pretențiile acestui personaj la mâna domnișoarei Roderich au făcut oarecare vâlvă la Ragz și e mai bine, în definitiv, să fiți informat despre asta...

— Fără îndoială, și ați făcut bine să mă preveniți, deoarece nu este vorba aici de o simplă bârfeală.

— Nu, informația este foarte serioasă...

— Dar afacerea asta nu mai există, i-am răspuns, și ăsta-i principalul. Când eram gata să plec:

— Fiindcă veni vorba, dragă prietene, l-am întrebat, ofițerul dumneavoastră n-a pronunțat în fața dumneavoastră numele acestui rival refuzat?

— Ba da.

— Cum se numește?...

— Wilhelm Storitz.

— Wilhelm Storitz?... Fiul chimistului, sau mai degrabă al alchimistului?

— Întocmai.

— Dar bine! Ăsta-i un nume!... Al unui savant pe care descoperirile sale l-au făcut celebru.

— Și de care Germania este foarte mândră pe bună dreptate, scumpul meu Vidal.

— N-a murit?

— Ba da, acum câțiva ani, dar fiul său este în viață și chiar, potrivit spuselor interlocutorului meu, acest Wilhelm Storitz ar fi un om neliniștitor.

— Neliniștitor?... Ce înțelegeți prin acest epitet, dragă prietene?

— N-aș putea să spun sigur... Dar, de l-ai crede pe ofițerul de la ambasadă, Wilhelm Storitz n-ar fi ca toată lumea.

— Pe naiba, am exclamat eu glumeț, treaba devine de un interes palpitant! Îndrăgostitul nostru refuzat ar avea oare trei picioare, sau patru brațe, sau doar un al șaselea simț?

— N-a precizat, mi-a răspuns râzând interlocutorul meu. Totuși, sunt înclinat să presupun că această apreciere se referea mai degrabă la persoana morală decât la persoana fizică a lui Wilhelm Storitz, de care, dacă am înțeles bine, s-ar cuveni să te ferești...

— Ne vom feri, scumpe prieten, cel puțin până în ziua în care domnișoara Myra Roderich va deveni doamna Marc Vidal.

Spunând acestea și fără să mă neliniștesc peste măsură de informația primită, i-am strâns cu cordialitate mâna locotenentului de poliție și m-am întors acasă, spre a-mi sfârși pregătirile de plecare.

II

Am părăsit Parisul la 14 aprilie, la ora șapte dimineța, într-o berlină închiriată pentru acest drum. În vreo zece zile, aveam să sosesc în capitala Austriei.

Voi trece repede peste prima parte a călătoriei mele. Ea n-a fost marcată de nici un incident și regiunile pe care le străbăteam încep să fie prea binecunoscute ca să mai merite o descriere în regulă.

Strasbourg a fost primul meu popas mai lung. La ieșirea din acest oraș, m-am aplecat pe geamul portierei. Marea săgeată a catedralei din Münster îmi apărui scăldată toată în razele soarelui, care băteau dinspre sud-est.

Am petrecut mai multe nopți legănat de cântecul roților ce striveau pietrișul drumului, legănat de această monotonie zgomotoasă care, mai mult decât

tăcerea, sfârșește prin a te adormi. Am trecut pe rând prin Oos, Bad, Karlsruhe și prin alte câteva orașe. Apoi am lăsat îndărăt Stuttgart și Ulm în Würtemberg, Augsburg și München în Bavaria. Aproape de frontiera austriacă, am făcut un popas mai prelungit și m-am oprit la Salzburg. În sfârșit, la 25 aprilie, la ora șase și treizeci și cinci seara, caii, scoțând aburi, pătrundeau în curtea celui mai bun han din Viena.

N-am rămas decât treizeci și șase de ore, dintre care două nopți, în această capitală. La întoarcere socoteam s-o vizitez în amănunțime.

Viena nu este nici străbătută și nici mărginită de Dunăre. A trebuit să fac cu trăsura un ocol cam de o leghe ca să ajung la țărmul fluviului ale cărui ape domoale aveau să mă ducă până la Ragz.

În ajun, îmi opisem un loc într-o gabară, *Dorothee*, amenajată pentru transportul pasagerilor. La bordul acestei gabare existau oameni cam de toate neamurile, înțelegând prin asta germani, austrieci, unguri, ruși, englezi. Pasagerii ocupau pupa, căci mărfurile umpleau prova până într-atât, încât nimeni nu și-ar mai fi găsit loc acolo.

Prima mea grijă a fost să-mi gălesc o cușetă pentru nopți în dormitorul comun. Să-mi bag valiza în acest dormitor, nici nu mă puteam gândi. A trebuit s-o așez sub cerul liber, aproape de o bancă pe care contam să stau mult timp în cursul călătoriei, supraveghindu-mi în același timp, cu coada ochiului, bagajul.

Sub dublul impuls al curentului și al unui vânt îndeajuns de puternic, gabara cobora repede, despicănd cu etrava ei apele gălbui ale frumosului fluviu, căci ele păreau pictate mai degrabă cu ocră decât cu ultramarin, orice ar zice despre el legenda. Ne încrucișam cu numeroase vase cu pânzele întinse de briză, ce transportau produsele câmpiei care se întinde cât vezi cu ochii pe cele două țărmuri ale fluviului. Am trecut de asemenea pe lângă una din acele plute imense, trenuri de lemne formate dintr-o pădure întreagă, pe care sunt așezate sate plutitoare, construite la plecare, dărâmate la sosire, și care amintesc minunatele jangadas braziliene de pe Amazon. Apoi insulele se urmează unele după altele, presărate în chip capricios, mari sau mici, majoritatea de-abia apărând la suprafață, și atât de joase uneori încât o creștere a apei de câteva degete le-ar fi inundat. Privirea se desfăta văzându-le atât de înverzite, atât de răcoroase, cu șirurile lor de sălcii, de plopi tremurători, cu ierburile lor umede împreștițate cu flori de culori vii.

Mergeam de asemenea de-a lungul satelor acvatice, ridicate chiar la marginea țărmului. Vârtejul de apă stârnit de vase pare că le face să se clatine pe piloții lor. De mai multe ori am trecut pe sub o frânghie întinsă de la un țărm la altul, cu riscul de a ne-o agăța de catargul nostru. Era fringhia vreunui bac pe care o susțineau doua prăjini, deasupra cărora se ridica steagul național.

În timpul zilei am urmărit cu privirea Fischamenn, Rigelsbrunn și *Dorothee* a făcut popas seara la vărsarea apei March. Acesta este un afluent de pe partea stângă, care coboară din Moravia aproape de frontiera regatului maghiar. Am petrecut acolo noaptea de 27 spre 28 aprilie, spre a pleca din nou dimineața în zori. În sfârșit, după ce am făcut escală la Petronel, la Altenburg, la Hainburg, după ce am străbătut defileul Porții Ungariei, după ce podul plutitor s-a deschis în fața ei, gabara a sosit la cheiul de la Presburg.

Un popas de douăzeci și patru de ore, impus de transportarea mărfurilor, mi-a permis să vizitez acest oraș, demn de atenția călătorilor. El are cu adevărat aerul de a fi zidit pe un promontoriu. De s-ar întinde la picioarele lui marea și de i-ar uda temelia valurile ei învolburate, în locul apelor calme ale unui fluviu, n-ai avea motiv să fii surprins. Deasupra liniei magnificelor lui cheiuri ies la iveală siluetele caselor construite cu o regularitate deosebită, într-un stil frumos.

Am admirat catedrala, a cărei cupolă se sfârșește printr-o coroană aurită, și numeroase alte clădiri, uneori palate, care aparțin aristocrației ungurești. Apoi m-am urcat pe colina pe care se înalță castelul și am vizitat această vastă construcție patrulateră, apărută la colțuri de turnuri, asemeni unor ruini feudale. S-ar putea să regreti că te-ai urcat până acolo, dacă privirea nu ți s-ar întinde până departe, deasupra viilor superbe și a câmpiei nesfârșite pe care curge Dunărea.

În aval de Presburg, în dimineața de 30 aprilie, *Dorothee* trecea prin pustă. Această pustă este totodată stepa rusească și savana americană, câmpii imense ce se întind în întreaga Ungarie centrală. Este un teritoriu extrem de ciudat, cu pășunile al căror sfârșit nu-l afli, pe care le străbat uneori, într-o galopadă nebunească, nenumărate herghelii de cai, și care hrănesc cirezi de boi și de bivoli numărând mii de capete.

Acolo se desfășoară în multiplele ei zigzaguri adevărata Dunăre ungurească. Mărită de puternicii afluenți veniți din Carpații mici sau din Alpii Styrieni, ea își ia aici aerele unui mare fluviu, după ce nu fusese decât un simplu râu la trecerea sa prin Austria.

Îi urcam cursul cu închipuirea, până la izvorul ei îndepărtat, până aproape de frontiera franceză, în Marele Ducat de Bad, limitrof cu Alsacia, și mă gândeam că ploile Franței îi aduceau primele ei ape.

Ajunsa seara la Raab, gabara fu legală de chei și rămase aici peste noapte, a doua zi și noaptea următoare. Douăsprezece ore mi-au fost de ajuns ca să vizitez acest oraș, mai mult fortăreață decât oraș.

La câteva leghe mai jos de Raab, am putut, a doua zi, fără să mă opresc acolo, să zăresc celebra cetățuie Kromorn, creată în întregime în secolul al XV-lea de către Matei Corvin.

Nimic nu poate fi mai frumos decât să te lași în voia curgerii Dunării în această parte a teritoriului maghiar. Apar mereu meandre capricioase, se produc întorsături bruște care schimbă peisajul, se ivesc insule joase, pe jumătate înecate, deasupra cărora zboară cocori și berze. Este pusta în toată măreția ei, când cu livezi luxuriante, când cu coline ce unduiesc la orizont. Acolo prosperă viile cu cele mai bune soiuri din Ungaria. Se poate socoti la mai mult de un milion de butoaie de 400 de litri, în care Tokay-ul își are partea lui, producția acestei țări care vine după Franța înaintea Italiei și Spaniei, pe lista regiunilor viticole. Această recoltă, zice-se, este aproape în întregime consumată pe loc. N-o să ascund că mi-am oferit câteva sticle din astea în hanurile de pe țarm.

E de reținut că metodele de cultură se îmbunătățesc în pustă din an în an. Dar mai rămâne încă mult de tăcut. Ar trebui să se creeze o rețea de canale de irigații care i-ar asigura o fertilitate extremă, să se planteze mii de arbori și să fie rânduiți în perdele lungi și dese, ca o piedică în calea vânturilor aspre. În felul acesta, cerealele n-ar întârzia să-și dubleze și chiar să-și tripleze producția.

Din nefericire, proprietatea nu este îndeajuns de bine împărțită în Ungaria. Pământurile înțelenite sunt aici considerabile, cutare domeniu, de pildă, este de douăzeci și cinci de mile pătrate, încât proprietarul n-a putut niciodată să-l exploreze pe toată întinderea lui, în vreme ce micii cultivatori nu dețin nici măcar un sfert din acest vast teritoriu.

Această stare de lucruri, atât de prejudicioasă țării, se va schimba treptat, de n-ar fi decât prin logica imanentă a viitorului. Dealtminteri, țăranul ungar nu este deloc refractar progresului. El este plin de bunăvoință, de curaj și de inteligență. Poate că este puțin prea mulțumit de el însuși, mai puțin totuși decât este țăranul german. Între ei, există diferența că dacă primul crede că poate să învețe totul, al doilea crede că știe deja totul.

La Gran, pe malul drept, am remarcat o schimbare în aspectul general. Câmpiilor puste le urmară coline lungi și dese, ramificații extreme ale Carpaților și ale Alpilor Norici care strâng tare fluviul și-l obligă să traverseze defileuri strâmte.

Gran este sediul episcopatului primat al Ungariei și fără îndoială cel mai râvnit dintre toate episcopatele de pe glob, dacă bunurile acestei lumi au vreo atracție pentru un prelat catolic. Într-adevăr, titularul acestui sediu, cardinal, primat, legat, prinț al imperiului și cancelar al regatului, este înzestrat cu un venit care poate să depășească un milion de livre.

În aval de Gran, reîncepe pusta. Trebuie să recunoaștem că natura este o iscusită artistă. Ea aplică în mare legea contrastelor, dealtminteri, ca în tot ceea ce face. Aici natura a vrut ca peisajul, după aspectele atât de variate dintre Presburg și Gran, să fie trist, mohorât, monoton.

În acest loc *Dorothee* a trebuit să aleagă unul din cele două brațe care formează insula Sfântul Andrei și care, dealtfel, sunt amândouă practicabile pentru navigație. Ea îl luă pe cel din stânga, ceea ce îmi permise să zăresc orașul Waitzen, dominat de o jumătate de duzină de clopotnițe, printre care o biserică, ridicată chiar pe țărm, se reflectă în ape între mari mase de verdeață.

De aici încolo înfățișarea țării începe să se schimbe. Pe câmpie se rânduiesc culturi de zarzavaturi, pe fluviu lunecă ambarcații mai numeroase. Animația urmează calmului. Se vede bine că ne apropiem de o capitală. Și ce capitală! Dublă ca anumite stele, și chiar dacă aceste stele nu sunt de prima mărime, ele luminează strălucitor în constelația ungară.

Gabara a înconjurat o ultimă insulă împădurită. Mai întâi apare Buda, pe urmă Pesta, și în aceste două orașe, inseparabile ca niște surori siameze, între 3 și 6 mai aveam să-mi iau un scurt repaus, obosindu-mă însă peste măsură ca să le vizitez în mod amănunțit.

Între Buda și Pesta, trec flotile de bărci ce alcătuiesc căraușia pe luntre în amont și în aval, un fel de galiote care au în față un catarg cu pavilion și sunt prevăzute cu o cârmă lată a cărei bară se alungește în chip nemăsurat. Atât unul cât și celălalt țărm sunt transformate în cheiuri, pe care le mărginesc clădiri cu aspect arhitectural, deasupra cărora se înalță săgeți și clopotnițe.

Buda este situată pe țărmul drept, Pesta pe țărmul stâng, și Dunărea, mereu presărată cu insule înverzite, formează coarda semi-circumferinței ocupate de Pesta. În partea Pestei este câmpie pe care orașul a putut și va mai putea să se

întindă în voie. Înspre partea Budei se află un șir de coline cu fortificații, pe care le încunună citadela.

Buda, fiind mai mult militară decât comercială, este lipsită de animația afacerilor. Să nu te miri dacă iarba crește pe străzi și-i mărginește trotuarele. Ca locuitori, are mai ales soldați. Ai zice că ei circulă printr-un oraș în stare de asediu. În multe locuri se înalță drapelul național ale cărui falduri fâlăie în bătaia vântului. Este, într-un cuvânt, un oraș cam monoton, căruia îi ține piept Pesta, atât de vie. Aici s-ar putea zice că Dunărea curge între viitor și trecut.

Cu toate acestea, dacă Buda posedă un arsenal și dacă nu-i lipsesc deloc cazărmile, poți să vizitezi aici de asemenea mai multe palate care au o înfățișare foarte impunătoare. Am avut o puternică impresie înaintea unor biserici bătrâne, înaintea catedralei, care a fost preschimbată în moschee în timpul dominației otomane. Am mers pe o stradă lată ale cărei case, în terase ca în Orient, sunt prevăzute cu zăbrele. Am străbătut sălile primăriei, încinsă cu o împrejmuire pestriță, galbenă și neagră. Am contemplat mormântul lui Gull-Baba pe care îl vizitează pelerinii turci.

Dar s-a întâmplat cu mine ca și cu majoritatea străinilor, și Pesta mi-a răpit cel mai mult timp. Timpul acesta n-a fost deloc pierdut, puteți să mă credeți, căci, într-adevăr, două zile nu-s de ajuns ca să vizitezi capitala ungară, cu nobila ei cetate universitară.

Se cuvine, mai întâi, să urci colina situată la sudul Budei, la extremitatea cartierului Taban, spre a avea vederea completă a celor două orașe. Din acest punct se zăresc cheiurile Pestei și piețele ei mărginite de palate și de alte clădiri, cu o frumoasă așezare arhitectonică. Ici și colo, domuri cu ciubucuri aurite, săgeți îndrăzneț ațintite spre cer. Înfățișarea Pestei este desigur grandioasă, și nu fără motiv a fost uneori preferată celei a Vienei.

Pe câmpia înconjurătoare, presărată cu vile, se întinde imensul șes de la Rakos unde, odinioară, cavalerii unguri își țineau cu mare zarvă adunările lor.

Nu poți apoi să neglijezi de a vizita cu grijă Muzeul cu pânzele și statuile lui, sălile de istorie naturală și de antichități preistorice, înscriptiile, monezile, colecțiile etnografice de mare valoare pe care le conține. Pe urmă, trebuie vizitată insula Margareta, cu boschetele, pajiștile și băile ei alimentate de un izvor termal. Merită să fie vizitată și grădina publică, Stadtwaldchen, udată de un râuleț navigabil pentru ambarcațiile ușoare, cu frumoasele ei umbrare, cu corturile, cu jocurile ei și în care se distrează o mulțime vie, mândră, în care se întâlnesc în mare număr tipuri remarcabile de bărbați și de femei.

În ajunul plecării mele, am intrat într-unul din principalele hanuri ale orașului spre a mă odihni o clipă. Băutura favorită a maghiarilor, vin alb amestecat cu o apă feruginoasă, mă răcorise într-un chip agreabil și aveam să-mi continui cursele prin oraș, când privirile îmi căzură pe o gazetă desfăcută. Am luat-o în mână mașinal, și acest titlu cu litere gotice, groase: „Comemorarea Storitiz” mi-a atras îndată atenția.

Acest nume era cel pe care îl pronunțase locotenentul de poliție, cel al faimosului alchimist german și de asemeni al pretendentului refuzat la mâna Myrei Roderich. Nu putea să existe îndoială în această privință.

Iată ce am citit:

Acest titlu mi-a atras atenția

„Peste douăzeci de zile, la 25 mai, va fi celebrată la Spremberg comemorarea lui Otto Storitz. Se poate afirma că populația va merge *in corpore* la cimitirul orașului natal al celebrului savant.

După cum se știe, acest om extraordinar a adus glorie Germaniei prin minunatele sale lucrări, prin uimitoarele sale descoperiri, prin invențiile sale care au contribuit atât la progresele științelor fizice."

Autorul articolului nu exagera, într-adevăr, Otto Storitz era pe drept cuvânt celebru în lumea științifică. Dar ceea ce m-a pus cel mai mult pe gânduri au fost rândurile următoare:

„Nimeni nu ignoră că, în timpul vieții sale, Otto Storitz a fost luat puțin drept vrăjitor de către anumite spirite înclinate către supranatural. Cu un secol sau două mai înainte, nu este prea sigur că n-ar fi fost arestat, condamnat, ars în piața publică. Noi vom adăuga că, după moartea lui, numeroși oameni, evident din cale afară de creduli, îl consideră mai mult ca oricând un făcător de farmece și de descânțece, posedând o putere supraomenească. Ceea ce îi liniștește, este gândul că și-a dus cu el în mormânt secretele sale. Nu trebuie să ne biziim pe faptul că acești oameni cumsecade își vor deschide vreodată ochii, și pentru ei Otto Storitz va rămâne tot un cabalist, un vrăjitor, chiar un om posedat de diavol."

„Fie el orice veți voi, m-am gândit, important este că fiul său a fost respins în mod definitiv de către doctorul Roderich. Cât despre rest, puțin îmi pasă!"

Gazeta încheia în acești termeni:

„Există deci motiv să credem că mulțimea va asista în număr considerabil, ca în toți anii, la ceremonia comemorării, fără a mai vorbi despre prietenii serioși, rămași credincioși amintirii lui Otto Storitz. N-ar fi exagerat să ne gândim că populația din Spremberg, cum nu se poate mai superstițioasă, se așteaptă la vreo minune și dorește să fie martoră la ea. După cele ce se repetă întruna în oraș, cimitirul ar urma să fie teatrul celor mai de necrezut și mai extraordinare fenomene. Nimeni nu s-ar mira dacă, în mijlocul groazei generale, piatra de pe mormânt s-ar ridica și dacă fantasticul savant ar învia în toată gloria lui.

După părerea unora, Otto Storitz nici n-ar fi murit, și i s-ar fi făcut funeralii false.

N-o să zăbovim să discutăm astfel de fleacuri. Dar, cum o știe fiecare, superstițiile n-au nimic de-a face cu logica, și vor mai trece mulți ani până ca bunul simț să distrugă aceste legende ridicole."

Această lectură îmi sugera unele reflecții pesimiste. Că Otto Storitz a murit și a fost îngropat, nimic nu era mai sigur. Că mormântul lui avea să se deschidă la 25 mai și că el avea să apară înaintea privirilor mulțimii, asta nu merita să-i dai atenție nici o clipă. Dar dacă decesul tatălui nu era de contestat, nu era mai puțin adevărat că el avea un fiu în viață și bine sănătos, pe acest Wilhelm Storitz respins de către familia Roderich. Nu exista oare motiv de teamă ca el să-i pricinuiască supărări lui Marc, să creeze greutatea căsătoriei sale?...

„Bine! mi-am zis aruncând gazeta, iată-mă că spun prostii. Wilhelm Storitz a cerut mâna Myrei... i-a fost refuzată... Și pe urmă? Storitz n-a mai fost revăzut, și întrucât Marc nu mi-a suflat niciodată o vorbă despre această afacere, nu văd pentru ce i-aș mai acorda eu vreo importanță."

Am cerut să mi se aducă hârtie, toc, cerneală și i-am scris fratelui meu spre a-l anunța că aveam să părăsesc Pesta a doua zi și că o să sosesc în după-amiaza zilei de 11 mai, căci nu mai eram decât la cel mult șaptezeci și cinci de leghe de Ragz. Îi semnalam că până aici călătoria mea se făcuse fără nici un incident și fără întârzieri și că nu aveam nici un motiv să cred că ea n-o să se sfârșească la fel. N-am uitat să-mi prezint omagiile domnului și doamnei Roderich și am adăugat la ele, pentru domnișoara Myra, asigurarea afectuoasei mele simpatii, pe care Marc ar binevoi să i-o transmită.

A doua zi, la ora opt, *Dorothee* părăsi locul de acostare amenajat de-a lungul cheiului și-o porni pe curent.

Se înțelege de la sine că, de la Viena înainte, la fiecare escală se făcuse o schimbare în lumea pasagerilor. Unii debarcaseră la Presburg, la Raab, la Gran, la Budapesta; alții se îmbarcaseră la plecarea din amintitele orașe. Nu erau printre ei decât cinci sau șase englezi care, luând vaporul în capitala austriacă, trebuiau să coboare până la Marea Neagră.

La Pesta, ca și în escalele din amont, *Dorothee* primise așadar noi pasageri. Unul dintre aceștia îmi atrase în mod deosebit atenția, atât de ciudată mi s-a părut purtarea lui.

Era un bărbat cam de treizeci și cinci de ani, voinic, de un blond aprins, cu chipul mohorât, cu privirea poruncitoare, în totul, o figură din cele mai antipatice. Atitudinea lui indica un bărbat semeț și disprețuitor. În mai multe rânduri el se adresa personalului de pe bord, ceea ce-mi îngădui să-i aud vocea aspră, dezagreabilă și tonul tăios cu care puneă întrebările.

Acest pasager părea că nu vrea să aibă de-a face cu nimeni. Puțin îmi păsa, deoarece până atunci eu însumi păstrasem o rezervă extremă față de tovarășii mei de călătorie. Patronul *Dorotheei* era singurul căruia îi cerusem câteva informații asupra drumului.

Judecându-l bine pe acest personaj ciudat, aveam motiv să gândesc că era un german, foarte probabil originar din Prusia. Asta se simțea, cum se zice, și totul în el purta marca teutonă. Cu neputință să-l confunzi cu acești maghiari simpatici, prieteni ai Franței.

Gabara, părăsind Budapesta, nu mergea deloc mai repede decât curentul. Briza, foarte ușoară, nu-i dădea decât o mică viteză. De aici decurgea ușurința de a observa în amănunțime peisajele oferite privirilor noastre. După ce dublul oraș a fost lăsat în urmă. *Dorothee*, sosind la insula Czepel care desparte Dunărea în două brațe, o luă pe cel din stânga.

Poate că cititorul se miră — admițând că voi avea vreodată cititori! — de totala banalitate a unei călătorii despre care am început prin a-i lauda ciudățenia. Dacă-i așa, să aibă răbdare. Nu va trece mult și va avea atâtea lucruri stranie câte poate să-și dorească.

În momentul în care *Dorothee* tocmai înconjură insula Czepel, s-a produs primul incident a cărui amintire am păstrat-o. Un incident din cele mai neînsemnate, de altfel. Dar am oare dreptul să numesc „incident” un fapt de o atât de mică importanță și pe deasupra cu totul imaginar, așa precum am avut îndată dovada? Oricum ar fi, iată faptul.

Mă aflu la pupa vasului lângă valiza mea, pe capacul căreia era prinsă o hârtie pe care oricine voia putea să-mi citească numele, prenumele, adresa și profesia. Sprijinit cu coatele de parapet, îmi lăsam privirea să rătăcească fericită peste pusta care se întinde în aval de Pesta, și mărturisesc că nu mă gândeam la nimic. Deodată am avut senzația confuză că se află cineva în spatele meu.

Oricine cunoaște, dacă a încercat-o vreodată, acea stingereală nelămurită pe care o simțim, când suntem priviți fără știrea noastră de cineva a cărui prezență o ignorăm. Este un fenomen puțin sau deloc explicat și, de altfel, îndeajuns de misterios. Ei bine, în acel moment am avut o stingereală de acest fel.

M-am întors brusc. În imediata mea vecinătate nu se afla nimeni.

Impresia fusese atât de puternică, încât am rămas câteva minute uluit, constatând că eram singur. Dar, în sfârșit, trebuia să mă supun evidenței și să recunosc că mai mult de zece stângeni mă separau de pasagerii cei mai aproape de mine.

Dojenindu-mă aspru pentru nervozitatea mea prostească, mi-am reluat așadar poziția de mai înainte, și e foarte sigur că n-aș mai fi păstrat nici o amintire despre acest incident neînsemnat, dacă niște evenimente, la care pe atunci nu mă așteptam cătuși de puțin, nu m-ar fi făcut să mi-l amintesc din nou.

În tot cazul, pe moment, am încetat îndată să mă mai gândesc la asta, și privirea mi s-a reîntors spre pustă, care se desfășura dinainte-mi cu ciudatele ei efecte de miraj, cu întinsele ei câmpuri, cu înverzitele ei pășuni, cu culturile ei mai dese, mai bogate în apropierea marelui oraș. Pe fluviu se vedea mereu acel șirag de insule joase, acoperite de sălcii, ale căror creștete apăreau la suprafață ca niște tufe groase de un cenușiu palid.

În cursul zilei de 7 mai am făcut aproape douăzeci de leghe, urmând nenumăratele serpuiuri ale fluviului, sub un cer nesigur care ne dăruia mai multe ceasuri umede decât uscate. Odată cu venirea serii, ne-am oprit peste noapte între Duna Pentele și Duna Foldrar. A doua zi a fost la fel din toate punctele de vedere și din nou am făcut popas pe teren șes, la vreo zece leghe mai sus de Batta.

La 9 mai, timpul înseninându-se, am plecat fiind siguri că vom sosi la Mohacs înaintea serii.

Către ora nouă, în momentul în care intram în ruf, pasagerul german ieșea din el. Eram cât pe-acți să ne ciocnim și am fost surprins de privirea ciudată pe care mi-a aruncat-o. Era pentru prima oară că hazardul ne apropia pe unul de altul, și totuși nu numai că era insolentă în această privire dar — visam fără îndoială! — aș fi jurat că exista ură în ea.

Ce-mi reproșa acest individ? Mă ura doar pentru că eram francez? M-am gândit, într-adevăr, că poate că-mi citise numele pe capacul valizei sau chiar pe eticheta sacului meu de călătorie, așezat pe una din băncile rufului. De aceea poate că mă privea așa.

Ei bine, dacă-mi știa numele, eram hotărât să-l ignor pe al lui, căci personajul mă interesa tare puțin.

Dorothee a făcut escală la Mohacs, dar destul de târziu pentru ca din acest oraș îndeajuns de important eu să nu văd decât două săgeți ascuțite, deasupra unei mase înecate în umbră. Am coborât totuși și, după o excursie de o oră, m-am reîntors la bord.

A avut loc îmbarcarea câtorva pasageri și plecarea vasului, în zorii zilei de 10 mai.

În timpul acestei zile, individul cu pricina s-a încrucișat cu mine de câteva ori pe punte, părând să mă privească cu un aer care, hotărât lucru, îmi plăcea. Nu-mi place să caut ceartă oamenilor, dar nici să fiu observat cu o astfel de stăruință supărătoare. Dacă avea ceva de spus, de ce nu mi-o spunea deschis impertinentul ăsta? În acest caz, nu vorbești cu privirea, și dacă nu pricepea franceza, aș fi putut prea bine să-i răspund în limba lui.

Totuși, dacă aș fi ajuns să-l întreb pe teuton, ar fi fost mai bine să fi obținut, în prealabil, unele informații în privința lui.

L-am oprit pe patronul gabarei și l-am întrebat dacă îl cunoștea pe acest pasager.

— Îl văd pentru prima oară, mi-a răspuns el.

— Este un german? am continuat eu.

— Nu există nici o îndoială în această privință, domnule Vidal, și chiar mă gândesc că trebuie să fie prusac.

După-amiază vasul plutea prin dreptul Zombor-ului, prea îndepărtat de malul stâng al fluviului pentru a fi cu puțință să-l zărești. El este un oraș foarte important, așezat, ca și Seghedinul, în vasta peninsulă formată de cele două cursuri, al Dunării, și al Tisei — unul din cei mai importanți afluenți ai fluviului.

A doua zi, urmând numeroasele sinuozități ale Dunării, *Dorothee* s-a îndreptat spre Vukovar, clădit pe malul drept. Am mers apoi de-a lungul frontierei Slavoniei, unde fluviul își modifică direcția nord-sud, spre a o lua spre est. Acolo se întindea și teritoriul Hotarelor Militare. Din distanță în distanță se vedeau, puțin în spatele malului, numeroase corpuri de gardă, mereu în comunicație printr-un du-te-vino al santinelor care ocupă gherete de lemn și cabane întocmite din ramuri de copaci.

Acest teritoriu este administrat militarmente. Toți locuitorii, purtând numele de *grenzer*, sunt acolo soldați. Provinciile, districtele, parohiile dispar spre a face loc regimentelor, companiilor acestei armate speciale. Sub denumirea de Hotare Militare se înțelege o întindere de șase sute zece mile pătrate, de la țărmurile Adriaticii până în munții Transilvaniei, a cărei populație, adică mai mult de un milion o sută de mii de suflete, este supusă unei severe discipline. Această instituție datează dinainte de actuala domnie a Mariei Tereza și are rațiunea de a fi nu numai împotriva turcilor, dar totodată și ca un cordon sanitar, împotriva ciumei. Acesta este un rău la fel de pustiitor ca și celălalt.

Începând de la Vukovar, nu l-am mai găsit pe german la bord. Fără îndoială că debarcase în acest oraș. Am fost astfel scăpat de prezența lui, ceea ce m-a scutit de orice explicație cu el.

Acum, dealtfel, alte gânduri îmi frământau mintea. În câteva ore vasul va ajunge la Ragz. Ce bucurie să-mi revăd fratele de care eram despărțit de mai bine de un an, să-l strâng în brațe, să vorbim amândoi despre lucruri interesante pentru noi, să fac cunoștință cu noua lui familie!

Către ora cinci după-amiază, pe țărmul stâng, între sălcii de pe mal și îndărătul unei perdele de ploi, au apărut câteva biserici, unele încoronate de turle, celelalte dominate de săgeți, ce se desprindeau pe fondul cerului pe care

lunecau nori repezi. Acestea erau primele semne ale unui mare oraș, era Ragz-ul. La ultima cotitură a fluviului, orașul a apărut în întregime, așezat pitoresc la poalele colinelor înalte, dintre care una susținea vechiul castel feudal, acropolea tradițională a bătrânelor cetăți ale Ungariei.

Împinsă de briză, gabara se apropie de debarcader. Ea acostă. Precis în această clipă se produse al doilea incident al călătoriei mele. Merită, de astă dată, să fie povestit?... Vă las să judecați.

Eram în picioare, aproape de bastingajul babordului, privind linia cheiurilor, în vreme ce majoritatea pasagerilor se îndrepta spre coborâre. La debarcader se aflau numeroase grupuri și nu mă îndoiam că și Mark era într-unul din ele.

Însă, în timp ce căutam să-l găesc, am auzit lângă mine, pronunțate distinct în limba germană, aceste cuvinte neașteptate:

„Dacă Marc Vidal se căsătorește cu Myra Roderich, va fi vai de ea și vai de el!”

M-am întors iute... Mă aflam singur în acest loc. Totuși cineva îmi vorbise! Da, mi se vorbise și, voi merge chiar mai departe, vocea nu-mi era necunoscută!...

Cu toate acestea nu era nimeni, o repet, nimeni!... Evident, mă înșelasem crezând că aud această frază amenințătoare... Avusesem un fel de halucinație, nimic altceva... Pesemne că nervii îmi erau într-o stare jalnică, ca să-mi joace astfel de feste la interval de două zile!... Stupefiat, am privit iarăși în jurul meu... Nu, nu era nimeni... Ce puteam să fac altceva decât să ridic din umeri și să debarc, pur și simplu?

Ceea ce am făcut, într-adevăr, croindu-mi cu greutate drum prin mijlocul mulțimii asurzitoare care umplea debarcaderul.

III

Marc mă aștepta, după cum bănuiam, la debarcader și-mi deschise brațele. Ne-am strâns la piept.

— Henri... scumpul meu Henri! repeta el cu vocea emoționată, cu ochii umezi, deși fața lui exprima fericirea.

Apoi, după primele manifestări de bucurie:

— Haidem! La drum! am exclamat. Mă duci la tine, cred?

— Da, la hotel, la hotelul *Temesvar*, la zece minute de aici, pe strada Prințul Miloch... dar mai întâi să te prezint viitorului meu cumnat.

Nu remarcasem un ofițer care stătea puțin mai în spatele lui Marc. Era un căpitan. Purta uniforma ofițerilor de infanterie din Hotarele Militare. Avea cel mult douăzeci și opt de ani, o înălțime peste cea mijlocie, o ținută frumoasă, cu mustața și bărbuța de culoare șatenă, cu aerul mândru și aristocratic al maghiarului, dar cu ochii prietenoși, cu gura surâzătoare, dintru început foarte simpatic.

— Căpitanul Haralan Roderich, rosti Marc.

Am strâns mâna pe care mi-o întindea căpitanul Haralan.

— Domnule Vidal, îmi spuse el, suntem fericiți să vă vedem și nici nu vă puteți imagina câtă plăcere o să producă întregii mele familii sosirea dumneavoastră, așteptată cu atâta nerăbdare.

— Și de către domnișoara Myra? am întrebat.

— Te cred și eu, exclamă fratele meu, și nu-i deloc vina ei, dragă Henri, dacă *Dorothee* nu și-a făcut cu regularitate cele zece leghe pe oră de la plecarea ta din Viena!

Trebuie să spun că și căpitanul Haralan vorbea curent franceza, ca și tatăl, mama și sora sa care călătoriseră în Franța. Pe de altă parte, deoarece Marc și cu mine cunoșteam perfect limba germană cu un oarecare colorit de maghiară, chiar din ziua aceea, precum și în cele următoare, am putut să conversăm indiferent în care din aceste diverse limbi, ce se amestecau uneori între ele.

Am pus bagajul într-o trăsură. Căpitanul Haralan, Marc și cu mine ne-am urcat în ea și după câteva minute trăsura a oprit în fața hotelului *Temesvar*.

După ce am fixat pentru a doua zi prima mea vizită la familia Roderich, am rămas singur cu fratele meu, într-o cameră îndeajuns de confortabilă, vecină cu cea pe care o ocupa el, încă de la instalarea lui la Ragz.

Conversația noastră se prelungi până la ora cinci.

— Scumpul meu Marc, i-am spus, iată-ne în sfârșit împreună, amândoi sănătoși, nu-i așa?... Dacă nu mă înșel, despărțirea noastră a durat un an încheiat.

— Da, Henri, și timpul mi s-a părut lung, deși prezența scumpei mele Myra i-a scurtat multușor ultimele luni... Dar iată-te în sfârșit, și absența nu m-a făcut să uit că tu ești fratele meu mai mare.

— Cel mai bun prieten al tău, Marc.

— De aceea, Henri — tu înțelegi asta — căsătoria mea nu se putea celebra fără ca tu să nu fii aici, lângă mine!... Nu trebuia, dealtfel, să-ți cer consimțământul?

— Consimțământul meu?

— Da, precum i l-aș cere tatălui nostru dacă s-ar afla aici. Dar, ca și el, tu n-ai fi putut să mi-l refuzi, și când o vei cunoaște...

— O și cunosc din scrisorile tale și știu că ești fericit.

— Mai mult decât aș putea să-ți spun. Când o s-o vezi, ai s-o apreciezi și ai s-o iubești, sunt sigur de asta! Îți voi da o cea mai bună soră.

— Și pe care eu o voi primi cu multă bucurie, dragă Marc, știind dinainte că nu poți face decât o alegere excelentă. Dar de ce să nu-i facem o vizită doctorului Roderich chiar în scara asta?

— Nu, mâine... Nu credeam că vaporul o să sosească așa devreme și nu te așteptam decât seara. Numai dintr-un exces de prudență am venit, Haralan și cu mine, pe chei și bine am făcut, întrucât am asistat la debarcare. Ah, de ar fi știut și scumpa Myra!... Cât o să regrete!... Dar, ți-o repet, tu nu ești așteptat decât mâine. Doamna Roderich și fiica ei și-au și făcut programul pentru astă-seară, și mâine se vor scuza față de tine.

— Ne-am înțeles, Marc, i-am răspuns, și deoarece astăzi dispunem de câteva ore, să le folosim făcând conversație și vorbind despre trecut și viitor, spre a ne împărtăși toate amintirile pe care le putem avea noi, frații, după un an de despărțire.

Astfel Marc îmi povesti călătoria lui de când părăsise Parisul, toate popasurile marcate de succese, șederea lui la Viena, la Presburg, unde i se deschisese larg porțile lumii artistice. În definitiv, nu mi-a spus nimic nou. Un portret semnat de Marc Vidal nu poate fi decât foarte căutat, foarte disputat, și cu același interes, atât de către austriecii bogați, cât și de către maghiarii avuți.

— Nu mai pridideam, dragă Henri. Cereri peste cereri din toate părțile! Ce vrei, prinsese o vorbă spusă de un burghez cumsecade din Presburg: „Marc Vidal le face mai asemănătoare decât natura”. De aceea, adăugă fratele meu, glumind, nu mi se pare cu neputință să fiu răpit într-o bună zi spre a picta portretele tuturor celor de la Curtea din Viena.

— Fii atent, Marc, fii atent! Asta ți-ar putea pricinui o încurcătură, dacă ar trebui să părăsești acum Ragz-ul ca să te duci la Curte!

— As refuza invitația în modul cel mai respectuos cu putință, dragă. În prezent nu poate fi vorba de portrete... sau, mai bine zis, tocmai l-am terminat pe ultimul.

— Al ei, nu-i așa?

— Al ei, și fără îndoială că nu-i dintre cele mai rele pe care le-am făcut.

— Cine știe? am exclamat. Când un pictor este preocupat mai mult de model decât de portret...

— În sfârșit, Henri, o să vezi tu! Ți-o repet: mai asemănător decât natura!... Se pare că ăsta-i genul meu... Da, toată vremea cât mi-a pozat draga mea Myra, ochii nu mi se puteau desprinde de la ea. Dar ea nu glumea. Nu logodnicului, ci pictorului înțelegea să-i consacre aceste ceasuri mult prea scurte... Și pensula îmi fugea, de-a dreptul, pe pânză... Cu câtă pasiune!... Uneori mi se părea că portretul o să se însuflețească, o să capete viață, ca statuia Galateei...

— Fii calm, Pigmalion, fii calm. Spune-mi mai degrabă cum ai intrat în relații cu familia Roderich.

— Era scris să se întâmple așa.

— Nu mă îndoiesc, dar totuși...

— Mai multe saloane din Ragz îmi făcuseră cinstea să mă invite încă din primele zile ale sosirii mele. Nimic nu-mi putea fi mai plăcut decât să-mi petrec în ele serile, care-ți par, altminteri, așa de lungi într-un oraș străin. Frecventam cu asiduitate aceste saloane în care eram bine primit, și într-unul din ele am reînnoit cunoștința cu căpitanul Haralan.

— Reînnoit?... am întrebat eu.

— Da, Henri, căci îl întâlnisem de mai multe ori la Pesta. Un ofițer de cea mai mare valoare, destinat unui viitor frumos, și în același timp cel mai amabil dintre oameni, și căruia nu i-ar fi lipsit, spre a se dovedi un erou în luptele lui Matei Corvin...

— Decât să se fi născut în această epocă! i-am răspuns eu râzând.

— Precum o spui, reluă Marc pe același ton. Pe scurt, aici ne-am văzut în fiecare zi, și relațiile noastre, la început un pic indiferente, s-au schimbat treptat într-o strânsă prietenie. El a vrut să mă prezinte familiei sale și am primit cu atât mai bucuros, cu cât o întâlnisem deja pe Myra la câteva recepții și...

— Și, am continuat eu, sora nefiind mai puțin fermecătoare decât fratele, vizitele tale în casa doctorului Roderich s-au îndesit...

— Da, Henri, de trei luni n-am lăsat să treacă o seară fără să mă duc acolo. Dar, când vorbesc de scumpa mea Myra, poate crezi că exagerez...

— Ba nu, dragă, ba nu! Nu exagerezi. Sunt sigur că n-ar fi cu puțință să exagerezi vorbind despre ea. Și chiar, dacă vrei să-mi cunoști părerea sinceră, o să-ți mărturisesc că te găsesc moderat.

— Ah, dragă Henri, cât o iubesc!

— Asta se și vede. Pe de altă parte, sunt încântat când mă gândesc că o să intri în cea mai onorabilă dintre familii...

— Și cea mai onorată, adăugă Marc. Doctorul Roderich este un medic foarte stimat și confracții lui fac cel mai mare caz de el. În același timp este și cel mai bun dintre oameni și foarte demn să fie tatăl...

— Fiicei sale, am zis, precum doamna Roderich este la fel de demnă, fără îndoială, să-i fie mamă.

— Este o femeie admirabilă! exclamă Marc. Adorată de toți ai ei, pioasă, caritabilă, ocupându-se cu faptele bune...

— O perfecțiune! Și care o să fie o soacră cum nu se mai află în Franța, nu-i așa, Marc?

— Glumește!... Glumește!... Mai întâi, Henri, aici nu ne aflăm în Franța, ci în Ungaria, în această țară în care moravurile au păstrat ceva din severitatea de altădată, în care familia mai este încă patriarhală...

— Haide, viitor patriarh, căci la rândul tău vei fi...

— Este o situație socială care prețuiește cât și o alta!

— Da, povestea ta mi se pare că n-are nimic extraordinar. Ai fost introdus, grație căpitanului Haralan, în această familie, și ea ți-a făcut cea mai bună primire, ceea ce nici nu mă miră, tu fiind așa precum te cunosc; n-ai putut s-o vezi pe domnișoara Myra fără să fii cucerit de calitățile ei fizice și morale...

— Precum o spui, frate!

— Calitățile morale îl priveau pe logodnic. Calitățile fizice, pe pictor, și acestea nu se vor mai șterge de pe pânză, precum nici celelalte din inima ta... Ce spui despre fraza mea?

— Umflată, dar justă, dragă Henri!

— Justă de asemenea și aprecierea ta și, spre a încheia: după cum Marc Vidal n-a putut s-o vadă pe domnișoara Roderich fără să fie impresionat de grația ei, tot așa domnișoara Myra Roderich n-a putut să-l vadă pe Marc Vidal fără să fie impresionată de...

— Nu spun asta, Henri!

— Dar ți-o spun eu, de n-ar fi decât din respect față de realitatea adevărată... Domnul și doamna Roderich, după ce au băgat de seamă ce se petrece, nu s-au neliniștit deloc. Și Marc n-a întârziat să i se destăinuie căpitanului Haralan. Iar căpitanul Haralan n-a văzut asta deloc cu ochi răi. El a vorbit despre această mică chestiune părinților săi și aceștia i-au vorbit fetei lor despre ea. Apoi, Marc Vidal și-a făcut în mod oficial cererea care i-a fost primită, și acest roman o să se sfârșească la fel ca atâtea altele...

— Ceea ce tu numești sfârșitul, dragă Henri, îl întrerupse Marc, este, după părerea mea, de-abia începutul.

— Ai dreptate, Marc, și sunt sigur că nu mai cunosc valoarea cuvintelor... Pe când căsătoria?

— Se aștepta sosirea ta pentru a-i fixa definitiv data.

— Ei bine, când o să vreți... peste șase săptămâni... peste șase luni... peste șase ani...

— Dragă Henri, îi răspunse Marc, o să binevoiești să-i spui doctorului că timpul unui inginer este foarte prețios și că de ți-ai prelungi peste măsură șederea la Ragz, funcționarea sistemului solar, nemaifiind supusă savantelor tale calcule, s-ar putea tulbura.

— Într-un cuvânt, că eu aș fi răspunzător de cutremurele de pământ, de inundații, de valuri seismice și de alte cataclisme?

— Întocmai... Că nu se mai poate, așadar, amâna ceremonia mai târziu de...

— Măine după-amiază sau chiar în seara asta, nu-i așa?... Fii liniștit, dragă Marc, o să spun tot ce trebuie, deși în realitate calculele mele nu sunt atât de necesare, pe cât o presupui tu, bunei ordini a universului, ceea ce îmi va permite să petrec o lună încheiată lângă soția ta și lângă tine.

— Asta ar fi minunat.

— Dar, dragă Marc, care-ți sunt planurile? Ai intenția să părăsești Ragz-ul îndată după căsătorie?

— Asta-i ceva ce nu s-a hotărât încă, răspunse Marc, și mai avem timp să studiem chestiunea. Eu nu mă ocup decât de prezent. Cât despre viitor, el se mărginește pentru mine la căsătoria mea. Nu mai există nimic în afară de asta pentru mine.

— Trecutul nu mai este, am strigat, viitorul nu e încă, doar prezentul există! Asta-i un *conchetto*¹ italian pe care toți îndrăgostiții îl recită la lumina stelelor.

Conversația continuă pe acest ton până la ora cinci. Apoi Marc și cu mine, fumându-ne țigara, ne-am dus să facem câțiva pași luând-o pe cheiul care merge de-a lungul malului stâng al Dunării.

Această primă plimbare nocturnă nu putea să-mi dea nici măcar o vagă imagine a orașului. Dar, a doua zi și în zilele următoare, aveam tot timpul să-l vizitez în amănunțime, mai probabil în compania căpitanului Haralan decât a lui Marc.

Se înțelege de la sine că subiectul conversației noastre nu se schimbase și că Myra Roderich nu încetă o clipă să fie acest subiect.

Un cuvânt, nu știu care, îmi reaminti ce-mi spusese la Paris, în ajunul plecării mele, locotenentul de poliție. Nimic din vorbele fratelui meu nu arăta că idila lor ar fi fost tulburată nici măcar o zi. Și totuși, dacă Marc nu avea rival, acest rival cel puțin existase, întrucât Myra Roderich fusese cerută de către fiul lui Otto Storitz. Nimic de mirare, de altfel, de a-i fi cerut mâna unei tinere fete desăvârșite și cu o frumoasă situație materială.

Natural, îmi reveniră atunci în minte vorbele pe care crezusem că le aud în momentul în care debarcam. Continuam să cred că fusesem victima unei iluzii. Dealtminteri, admitând că ele fuseseră cu adevărat rostite, ce concluzie puteam să trag, întrucât nu știam cui să le atribui? Aș fi fost îndeajuns de înclinat să-l acuz pe antipaticul german, care se îmbarcase la Pesta. Dar trebuia să renunț la

¹ Vorbă de spirit (în lb. italiană în text).

asta, deoarece acest impertinent părăsise vasul la Vukovar. Rămânea deci, în acest caz, numai ipoteza unui glumeț de prost-gust.

Fără a-i face cunoscut acest incident fratelui meu, am crezut de datoria mea să-i strecor un cuvânt despre ceea ce aflasem relativ la Wilhelm Storitz.

Marc răspunse mai întâi printr-un gest de dispreț din cele mai caracteristice. Apoi îmi zise:

— Într-adevăr, Haralan mi-a vorbit despre acest individ. Este, pare-se, unicul fiu al aceluia savant Otto Storitz căruia, în Germania, i s-a dus faima de vrăjitor, faimă nejustificată de altminteri, căci el a ocupat în mod real un loc considerabil în științele naturii și a făcut descoperiri importante în chimie și în fizică. Dar cererea fiului său a fost respinsă.

— Cu mult înainte ca a ta să fi fost primită, nu-i așa?

— Cu patru sau cinci luni mai înainte, dacă nu mă înșel, răspunse fratele meu.

— Cele două fapte n-au deci nici o legătură între ele?

— Nici una.

— Domnișoara Myra a știut că Wilhelm Storitz aspirase la cinstea de a-i deveni soț, cum se zice în cântec?

— Nu cred.

— Și, de atunci, el n-a mai făcut niciodată vreun demers?

— Niciodată. A trebuit să înțeleagă că n-are nici o șansă.

— De ce? Oare din cauza reputației lui?...

— Nu. Wilhelm Storitz este un original a cărui existență este îndeajuns de misterioasă și care trăiește foarte retras...

— La Ragz?

— Da, la Ragz, într-o casă izolată de pe bulevardul Tékéli, în care nu pătrunde nimeni. Este luat drept un bărbat bizar, asta-i totul.

— Tu l-ai întâlnit vreodată?

— De câteva ori, și într-o zi, la muzeu, mi l-a arătat căpitanul Haralan fără ca el, se pare, să ne observe.

— În acest moment este la Ragz?

— Nu pot să-ți răspund cu exactitate, Henri, dar cred că n-a mai fost văzut pe aici de două-trei săptămâni.

— Ar fi fost mai bine ca el să fi părăsit orașul.

— Bun, zise Marc, să-l lăsăm pe acest om acolo unde o fi, și dacă vreodată va exista o doamnă Wilhelm Storitz, poți fi sigur că aceasta nu va fi Myra Roderich, deoarece...

— Da, i-am răspuns, deoarece ea va fi doamna Marc Vidal! Plimbarea noastră continuă pe chei până la podul plutitor care unește țărmul unguresc de țărmul sârbesc. Aveam un scop prelungind-o astfel. De câteva clipe, mi se părea că suntem urmăriți de un individ ce venea în spatele nostru ca și cum ar fi vrut să ne audă conversația. Voiam să fiu sigur de asta.

Ne-am oprit câteva minute pe pod, admirând marele fluviu care, în această noapte limpede, reflecta miile de astre ale cerului asemenea unor pești cu solzi luminoși. Am profitat de această oprire spre a inspecta cheiul de pe care veneam. La oarecare depărtare am zărit un bărbat de înălțime mijlocie și, judecând după mersul lui apăsător, oarecum în vârstă.

Dealtfel, am încetat curând să mă mai gândesc la asta. Copleșit de întrebări de către Marc, a trebuit să-i dau informații despre propriile mele afaceri, să-i dau vești despre prietenii noștri comuni, despre lumea artistică cu care aveam raporturi frecvente. Am vorbit mult despre Paris, unde el avea să se reîntoarcă spre a se stabili după căsătorie. Myra, pare-se, simțea o mare bucurie să revadă acest Paris pe care îl cunoștea, și să-l revadă la brațul unui soț.

L-am informat pe Marc că adusesem toate actele pe care mi le cerea în ultima lui scrisoare. Putea fi liniștit, nici unul din pașapoartele cerute pentru marea călătorie matrimonială n-avea să-i lipsească.

Pe scurt, conversația revenea neîncetat spre această stea de prima mărime, strălucitoare Myra, precum acul magnetic spre Steaua Polară. Marc nu mai contenea vorbindu-mi întruna despre ea, și nici eu nu mă mai săturam să-l ascult. Era atâta vreme de când voia să-mi spună toate aceste lucruri!... Totuși, trebuia să pun capăt conversației noastre, căci altfel ar fi durat până la ziua.

Ne-am reluat așadar drumul spre hotel. La sosire, am aruncat o ultimă privire îndărăt. Cheiul era pustiu. Admițind că următorul ar fi existat cu adevărat, nu numai în imaginația mea, el dispăruse.

La ora zece și jumătate, Marc și cu mine ne aflam în camerele noastre de la hotel. M-am băgat în pat și eram gata să ațipesc...

M-am ridicat deodată zguduit. Vis?... Coșmar?... Obsesie?... Cuvintele pe care crezusem că le aud pe bordul vasului *Dorothee* mi s-a părut că le aud iar, fiind pe jumătate adormit, cuvintele care-i amenințau pe Marc și pe Myra Roderich!

IV

A doua zi — e o zi mare — fac vizita oficială familiei Roderich.

Locuința doctorului se înalță la extremitatea cheiului Batthyani, la colțul bulevardului Tékéli, care sub diferite nume face ocolul orașului. Este o casă modernă, în interior cu o ornamentație bogată și severă, mobilată cu un gust care dă dovadă de un simț artistic foarte rafinat.

Printr-o poartă principală, având alături o porțiță de serviciu, se intră într-o curte pavată care dă într-o grădină vastă înconjurată de ulmi, de salcâmi, de castani și de fagi, ale căror vârfuri trec peste zidul de împrejmuire. În fața acestor două porți se află dependințele, acoperite de curcubețică și de viță sălbatică și legate de corpul principal al locuinței printr-un culoar cu vitralii și care se termină la baza unui turn rotund, înalt de vreo șazeci de picioare, cu o scară în spirală.

În față, locuința are o galerie cu vitralii, din care se deschid mai multe uși drapate cu vechi tapițerii. Aceste uși duc în cabinetul doctorului Roderich, în saloane și în sufragerie. Toate aceste camere primesc lumină atât de pe cheiul Batthyani, prin cele șase ferestre ale fațadei, cât și de pe bulevardul Tékéli.

Primul și al doilea etaj au aceeași împărțire. Deasupra marelui salon și a sufrageriei se află camerele domnului și doamnei Roderich; la etajul al doilea cea a căpitanului Haralan, iar deasupra cabinetului doctorului, camera domnișoarei Myra și cabinetul ei de toaletă.

*Am văzut și am admirat portretul domnișoarei
Myra...*

Eu cunoșteam această casă mai înainte chiar de a o fi vizitat. În cursul conversației noastre din ajun, Marc nu-i uitase nici un amănunt. Mi-o descrisese camera cu cameră, inclusiv scara originală având deasupra un foișor și o terasă circulară, de unde domini orașul și cursul Dunării. Știam, ba chiar în modul cel mai precis cu putință, care era locul preferat al domnișoarei Myra la masă sau în marele salon și pe ce bancă îi plăcea să se așeze în fundul grădinii, la umbra unui castan superb.

Către ora unu după-amiază, Marc și cu mine am fost primiți în vasta galerie cu vitralii, construită în fața corpului principal al clădirii. În mijloc, o jardinieră de aramă cizelată, în care înfloreau, în toată bogăția lor, flori de primăvară. Spre a împodobi colțurile galeriei, erau puși câțiva arbuști din zona tropicală; palmieri, drasene și araucarii. Pe pereți, mai multe pânze ale școlilor de pictură ungară și olandeză, a căror mare valoare Marc o prețuia în mod deosebit.

Pe un șevalet, am văzut și am admirat portretul domnișoarei Myra, operă de o factură superbă, demnă de numele care o semna și care-mi este cel mai scump de pe lume.

Doctorul Roderich atingea vârsta de cincizeci de ani, dar cu greu i-ai fi dat-o. Era de statură înaltă, cu trupul drept, cu părul des și cărunt, cu tenul unei sănătăți perfecte, de o constituție viguroasă pe care nici o boală nu pune stăpânire. Se recunoștea în el adevăratul tip maghiar cu ochiul arzător, mersul hotărât, ținuta nobilă și, în toată persoana sa, un fel de mândrie naturală pe care i-o domolea expresia zâmbitoare a chipului. De îndată ce i-am fost prezentat, am simțit din calda strângere a mâinii sale că mă aflu în prezența celui mai bun om.

Doamna Roderich, la patruzeci și cinci de ani, își păstrase importante resturi din marea sa frumusețe de altădată, trăsături regulate, ochi de un albastru închis, un păr magnific care începea să albească, o gură fin desenată lăsând să i se vadă o dantură intactă, o talie încă elegantă.

Marc îmi făcuse un portret fidel al ei. Îți dădea impresia unei femei admirabile, înzestrată cu toate virtuțile familiale, aflându-și fericirea desăvârșită alături de soțul ei, adorându-și fiul și fiica cu toată tandrețea unei mame înțelepte și prevăzătoare.

Doamna Roderich îmi dădu dovadă de multă prietenie, fapt de care am fost profund mișcat. Era pe deplin fericită de sosirea fratelui lui Marc Vidal în casa ei, cu condiția ca el să binevoiască s-o considere ca și a lui.

Dar ce să mai spun despre Myra Roderich? A venit spre mine surâzătoare, cu mâna sau mai bine-zis cu brațele deschise. Da, era chiar o soră pe care aveam s-o am în această tânără față, o soră care m-a îmbrățișat și pe care am îmbrățișat-o fără alte ceremonii. Și am motiv să cred că Marc, văzându-mă făcând asta, a simțit împunsătura invidiei.

— Eu n-am ajuns încă până acolo! suspină el, cu gelozie.

— Pentru că nu ești fratele meu, explică glumeț viitoarea mea cumnată.

Domnișoara Roderich era întocmai cum mi-o zugrăvisese Marc, întocmai cum o înfățișa pânza pe care o admirasem. O față tânără cu capul fermecător încununat de un păr fin, blond, atrăgătoare, veselă, cu frumoșii ei ochi de un albastru întunecat strălucind de spirit, cu tenul cald al carnației ungurești, cu gura de un contur foarte pur, cu buzele roșii deschizându-se deasupra unor dinți de o albeață

sclipitoare. De o statură depășind puțin pe cea mijlocie, cu mersul elegant, era grația în persoană, de o distincție desăvârșită, lipsită de orice afectare și poză.

Într-adevăr, dacă se zicea despre portretele lui Marc că erau mai asemănătoare decât modelele lor, s-ar fi putut spune încă și mai just că domnișoara Myra Roderich era mai naturală decât însăși natura!

Ca și mama ei, Myra Roderich purta costumul maghiar: șemizeta închisă la gât, mânecile strânse la încheietura mâinii prin broderii, corsajul împodobit cu nasturi de metal, cordonul încheiat cu un nod de panglici cu paiete de aur, fusta în cute fluturânde și ajungându-i până la glezne, ghetuțele de saftian, în totul un ansamblu foarte plăcut, căruia nici cel mai delicat gust nu i-ar fi putut găsi nimic de reproșat.

Căpitanul Haralan se afla și el acolo, superb în uniforma lui și de o asemănare izbitoare cu sora sa. Îmi strânse mâna, mă trată și el ca pe un frate, și ne simțeam ca doi prieteni, cu toate că prietenia noastră data doar din ajun.

Așadar, nu mai aveam de cunoscut nici un alt membru al familiei.

Conversația se desfășură la întâmplare, trecând fără ordine de la un subiect la altul. Am vorbit despre călătoria mea, despre navigația la bordul vasului *Dorothee*, despre ocupațiile mele din Franța, despre timpul de care puteam să dispun, despre frumosul oraș Ragz pe care mi-l vor arăta în amănunțime. Am vorbit și despre marele fluviu pe care ar trebui să cobor măcar până la Porțile de Fier, despre această magnifică Dunăre ale cărei ape par îmbibate cu raze de aur, despre toată această țară maghiară atât de plină de amintiri istorice, despre faimoasa pustă care ar trebui să atragă vizitatori din lumea întreagă etc.

— Cu câtă bucurie vă vedem lângă noi, domnule Vidal! repeta Myra Roderich, împreunându-și mâinile într-un gest grațios. Călătoria dumneavoastră se prelungea mereu și eram îngrijorați. Nu ne-am liniștit decât la primirea scrisorii trimise de la Pesta.

— Sunt foarte vinovat, domnișoară Myra, i-am răspuns, foarte vinovat că am întârziat pe drum. Aș fi fost de mult la Ragz, dacă de la Viena aș fi luat poștalionul. Dar nu m-ați fi iertat să disprețuiesc astfel Dunărea de care sunteți, pe bună dreptate, atât de mândri și care își merită reputația.

— Vă iertăm datorită ei, domnule Vidal, încuviință și doamna Roderich, deoarece sunteți în sfârșit aici și acum nimic n-o să mai întârzie fericirea acestor doi copii.

În timp ce vorbea, doamna Roderich îi sorbea cu o privire înduioșată pe fiica sa și pe Marc, deja uniți în inima ei. Domnul Roderich făcea la fel. Cât despre cei „doi copii”, ei se mâncau reciproc din ochi, cum se spune în mod familiar. Și eu eram foarte mișcat de nevinovata mulțumire a acestei familii fericite.

Nu s-a pus problema de a ieși în oraș în această după-amiază. Dacă doctorul a trebuit să se reîntorcă la ocupațiile lui obișnuite, doamna Roderich și fiica ei n-aveau nici o treabă care să le atragă în oraș. În compania lor, am străbătut casa și am admirat lucrurile frumoase pe care le cuprindea, tablouri și bibelouri alese, bufetele din sufragerie încărcate cu veselă de argint, lăzile și cuferele vechi din galerie.

— Dar turnul? exclamă Myra. Domnul Vidal își închipuie că prima sa vizită la noi o să se sfârșească fără să urce în turnul nostru?

— Ba nu, domnișoară Myra, ba nu! i-am răspuns. Nu există o singură scrisoare a lui Marc care să nu-mi vorbească de acest turn în termeni elogioși și, ca să spun tot adevărul, eu n-am venit la Ragz decât spre a mă urca în el.

— O s-o faceți, deci, fără mine, zise doamna Roderich, căci este puțin cam sus pentru mine.

— Oh, mamă, doar o sută șaizeci de trepte!...

— La vârsta ta, asta nu înseamnă nici măcar patru trepte de an, zise căpitanul Haralan. Dar rămâi, dragă mamă, o să te regăsim în grădină.

— La drum spre cer! strigă Myra.

O porni sprintenă și noi de-abia de puteam s-o urmărim în mersul ei repede. În două minute am ajuns în foisor, apoi pe terasă, de unde ni se oferi privirilor o panoramă superbă.

Spre vest, întreg orașul cu diferitele lui cartiere, pe care îl domină colina Wolkang, încununată de bătrânul castel pe al cărui foisor fâlfâie faldurile steagului unguresc. Spre sud, cursul șerpuitor al Dunării, lat de o sută șaptezeci și cinci de stâneni, brăzdat de neîncetatul du-te-vino al ambarcațiilor care îl urcă și îl coboară, și dincolo — munții îndepărtați ai provinciei sârbești. La nord, pusta cu pădurile ei dese precum boschetele unui parc, câmpiile, culturile, pășunile, precedate de o întreagă periferie de case de țară și de ferme ce se recunosc după porumbarele lor ascuțite.

Eram fermecat de această vedere admirabilă, cu aspecte atât de variate și care pe această vreme frumoasă, cu raze de soare limpezi, se deslușea până la ultimele margini ale orizontului.

După o ședere destul de îndelungată pe terasa foisorului, am coborât în grădină unde ne aștepta doamna Roderich.

În ziua aceea, am cinat la masa familiei și am petrecut seara între noi. În mai multe rânduri domnișoara Myra se așeză la clavir și se acompanie cântând cu un glas răsunător originale melodii ungurești, ode, elegii, epopei, balade pe care nu le poți asculta fără emoție. A fost o încântare care s-ar fi prelungit până la un ceas înaintat al nopții, de n-ar fi dat semnalul plecării căpitanul Haralan.

Când ne-am întors la hotelul Temesvar, în camera în care mă urmă Marc:

— Crezi că am exagerat, îmi spuse el, și că mai există pe lume o altă tânără fată...

— O alta! îi răspunsei. Dar și eu mă întreb nu de mai există o alta, ci dacă domnișoara Myra Roderich există în realitate!

— Ah, dragul meu Henri, cât o iubesc!

— La naiba! Asta-i ceva ce nu mă miră, dragă Marc! Nu te-aș mai recunoaște de frate, de-ar fi altfel!

Apoi ne-am culcat, fără ca vreun nor să fi umbrît această zi fericită și liniștită.

V

Am început de a doua zi să vizitez Ragz-ul în tovărășia căpitanului Haralan. În vremea asta, Marc se ocupa de diverse demersuri relative la căsătorie a cărei dată se fixase la 1 iunie, adică peste douăzeci de zile. Căpitanul Haralan ținea să-mi

facă onorurile oraşului său natal, să mi-l arate în toate amănuntele. N-aş fi putut găsi un alt ghid mai conştiincios, mai erudit şi de o mai desăvârşită bunăvoinţă.

Oraşul Ragz este construit îndeajuns de regulat, în afară de partea de jos de pe malul fluviului. Cartierele de sus au chiar o regularitate aproape geometrică.

Căpitanul Haralan mă conduse pe cheiul şi pe strada Ştefan I, la târgul Coloman, la ora la care este cel mai frecventat.

În acest târg Coloman, în care abundau diversele produse ale ţării, am observat pe îndelete ţăranul în costumul lui tradiţional. El şi-a păstrat trăsăturile caracteristice — capul mare, nasul puţin cârn, ochii rotunzi, mustaţa pe oală. În general, poartă pe cap o pălărie cu boruri late de sub care ies două şuviţe de păr. Vesta şi haina lui, cu nasturii de os, sunt din blană de oaie; pantalonii îi sunt făcuţi dintr-o pânză groasă ce ar aduce cu catifeaua reiată, obișnuită în satele noastre din nord, şi o curea de culoare variată îi strânge mijlocul; picioarele îi sunt încălţate cu cizme grele care uneori au pinteni.

Mi s-a părut că femeile — de un tip drăguţ, îmbrăcate cu o fustă scurtă în culori vii, cu bluza împododită de broderii, cu pălăria ornată de o egretă şi cu borurile ridicate peste un păr bogat — aveau o înfăţişare mai vioaie decât bărbaţii.

După ce am plecat din târg, căpitanul Haralan mă duse să traversez un labirint de străzi înguste, mărginite de dughene cu firme verticale. Apoi cartierul se lărgi până ce dădu în piaţa Kurtz, care este una din cele mai mari pieţe ale oraşului.

În mijlocul acestei pieţe se înalţă o fântână drăguţă, din bronz şi marmură, al cărei bazin este alimentat de ţevi cu guri fanteziste. Deasupra se ridică statuia lui Matei Corvin, erou din secolul al XV-lea, rege la cincisprezece ani.

Este o piaţă cu adevărat frumoasă. De o parte, se înalţă palatul guvernatorului, cu acoperişurile înalte cu giruete, care şi-a păstrat caracterul vechilor construcţii ale Renaşterii. La clădirea principală duce o scară cu rampă de fier, şi o galerie, decorată cu statui de marmură, deserveşte primul etaj. Faţada este străpunsă de ferestre de piatră în formă de cruce, închise cu vechi vitralii. În centru se ridică un fel de donjon, terminat cu un dom cu lucarne, deasupra căruia fâlfaie faldurile drapelului naţional. Două clădiri formează avancorpul, unite printr-un grilaj a cărui poartă se deschide într-o curte vastă împodobită la colţuri cu desişuri înverzite.

Ne-am oprit puţin în piaţa Kurtz.

— Iată palatul, mi l-a arătat căpitanul Haralan. Acolo, peste douăzeci de zile, Marc şi Myra vor apărea înaintea guvernatorului şi-i vor solicita consimţământul înainte de a merge la catedrală.

— Să-i solicite consimţământul?... am repetat eu surprins.

— Da. Este un obicei local foarte vechi. Nici o căsătorie nu se poate oficia decât după ce s-a obţinut permisiunea celei mai înalte autorităţi a oraşului. Această autorizaţie, ea singură, constituie de altminteri o legătură foarte puternică între cei cărora li s-a acordat. Ei nu sunt încă pe deplin soţi, dar nu mai sunt doar logodnici, şi, în cazul în care o piedică neaşteptată s-ar opune căsătoriei, le-ar fi cu neputinţă să mai contracteze alte angajamente matrimoniale.

În vreme ce-mi explica astfel acest obicei ciudat, căpitanul Haralan mă ducea pe strada Ladislas. Această stradă se sfârşeşte la catedrala Sfântul Mihail, un

monument din secolul al XIII-lea, în al cărui stil lipsit de puritate se amestecă cel roman cu goticul. Totuși, această catedrală are părți frumoase care rețin atenția cunoscătorilor, cu fațada ei având de o parte și de alta câte un turn, cu săgeata ei așezată la transeptul înalt de trei sute cincisprezece picioare, cu portalul ei central având bolți foarte înalte, cu marea ei rozetă pe care o străbat razele soarelui în amurg și tinda mare ce se luminează atunci din plin, în sfârșit, cu sanctuarul ei rotunjit între numeroșii stâlpi de susținere.

— O să avem timp să-i vizităm mai târziu interiorul, îmi atrase atenția căpitanul Haralan.

— Cum vreți, i-am răspuns. Dumneavoastră mă conduceți, scumpe căpitane, și eu vă urmez...

— Ei bine, să ne urcăm până la castel; apoi vom ocoli orașul prin marile bulevarde și o să sosim la mama, chiar la ora prânzului.

Îndreptându-ne spre castel, a trebuit să străbaterăm un cartier îndeajuns de animat, în care se înghesuiau vânzători și cumpărători. Și, tocmai în clipa în care ajungeam într-o mică piață, se produse acolo o hărmălaie mai zgomotoasă decât obișnuita larmă a cumpărărilor și vânzărilor.

Câteva femei, lăsându-și mărfurile expuse, înconjurau un bărbat, un țăran care căzuse la pământ și se ridica cu greutate. Acest bărbat părea tare mânios:

— Vă spun că am fost lovit... că am fost împins și că am căzut dintr-o dată!

— Cine oare te-ar fi putut lovi? întrebă una din aceste femei... Erai singur în acel moment... Te vedeam prea bine din dugheana mea... Nu se afla nimeni în acest loc...

— Ba da, afirma bărbatul, mi s-a dat un pumn, aici, drept în piept... l-am simțit zdravăn, ce naiba!

Căpitanul Haralan, care îl întreabă pe țăran, primi de la el următoarea explicație: el mergea pașnic, când simțise deodată o zguduitură violentă, de parcă un om zdravăn l-ar fi lovit din față, o zguduitură atât de violentă încât fusese răsturnat. Dar să spună cine era agresorul îi era cu neputință, căci, ridicându-se, nu zărise pe nimeni pe aproape.

Câtă parte de adevăr conținea această relatare? Țăranul primise într-adevăr o lovitură pe cât de puternică pe atât de neașteptată? Dar o îmbrâncitură nu se produce fără să existe cineva care să îmbrâncească, de n-ar fi decât vântul. Însă aerul era cu desăvârșire calm. Un singur lucru era așadar sigur și anume, că avusese loc o cădere și o cădere, de fapt, de ajuns de inexplicabilă.

De aceea se strânsese gloata.

Sigur, pesemne că bărbatul fusese pradă unei halucinații, sau că era beat! Un bețiv cade de la sine, numai în virtutea legii căderii corpurilor.

Aceasta a fost, fără îndoială, opinia generală, cu toate că țăranul se apăra zicând că nu băuse și, în ciuda protestelor lui, jandarmeria călare îl pofti, puțin cam aspru, să circule.

După încheierea incidentului, am mers pe unul din drumurile care suie, îndreptându-se spre restul orașului. Există acolo o rețea de străzi și de ulicioare, un adevărat labirint din care un străin n-ar putea ieși singur.

În sfârșit am ajuns în fața castelului, solid înfipt pe una din înălțimile colinei Wolkang.

Simțise deodată o zguduitură violentă...

Era fortăreața tipică a orașelor ungurești, acropolea, „Var”-ul, spre a folosi cuvântul maghiar, cetățuia feudală, la fel de amenințătoare atât pentru dușmanii din afară, cât și pentru vasalii seniorului. Avea ziduri înalte, mărginite cu metereze prevăzute cu creneluri prin care se aruncă proiectile, flancate de turnuri groase, dintre care cel mai înalt, foișorul, domina întreaga regiune înconjurătoare.

Podul mobil, aruncat peste șanțul umplut de nenumărați arbuști sălbatici, ne conduse la o fortificație subterană dintre două mortiere, scoase din uz. Deasupra se întindeau țevi de tun.

Gradul căpitanul Haralan îi deschidea firește poarta acestei vechi fortărețe, de o valoare militară neînsemnată acum. Cei câțiva soldați care o păzeau îi dădură onorurile militare la care avea dreptul și, odată ajunși pe platou, el îmi propuse să mă urc în foișorul care se afla într-unul din colțuri.

A trebuit să suim nu mai puțin de două sute patruzeci de trepte ale scării în spirală, care duce la platforma superioară. Mergând de-a lungul parapetului, privirile mele îmbrățișară un orizont mai vast decât cel văzut din turnul casei Roderich. Am socotit cam la șapte leghe partea ce se vedea din Dunăre, al cărei curs o lua apoi oblic spre est, în direcția lui Neusatz.

— După ce ne-ați cunoscut în parte orașul, scumpul meu Vidal, îmi zise căpitanul Haralan, iată-l acum desfășurându-se în întregime la picioarele dumneavoastră.

— Și ceea ce am văzut din el, până acum, am răspuns, mi s-a părut foarte interesant, chiar față de Budapesta și față de Presburg.

— Sunt fericit să vă aud vorbind astfel, și după ce o să sfârșiți de vizitat Ragz-ul, după ce vă veți familiariza cu moravurile, cu obiceiurile, cu originalitățile lui, nu mă îndoiesc că o să-i păstrați o amintire excelentă... Noi, maghiarii, ne iubim orașele cu o dragoste filială! În sfârșit, continuă căpitanul Haralan, noi locuim într-un oraș pașnic, pe care patimile politice nu-l mai tulbură sau nu-l tulbură deloc, foarte zelos totuși față de drepturile și de privilegiile lui, pe care și le-ar apăra împotriva oricărei încălcări din partea puterii centrale. Eu nu le cunosc conecțătenilor noștri decât un defect...

— Anume?...

— Acela de a fi înclinați întrucâtva spre superstiții și de a crede prea ușor în supranatural. Legendele cu strigoi și fantome, invocările și aparițiile diavolului au darul să le placă mai mult decât se cuvine.

— Așadar, zisei, nu doctorul Roderich — un medic trebuie, prin definiție, să aibă capul solid — ci mama dumneavoastră... sora dumneavoastră?...

— Da, și toată lumea odată cu ele. Împotriva acestei slăbiciuni, căci este cu adevărat o slăbiciune, nu izbutesc deloc să acționez... O să mă ajute poate Marc.

— Numai dacă, zisei, n-o să-l influențeze și pe el domnișoara Myra...

— Acum, scumpul meu Vidal, aplecați-vă peste parapet... Îndreptați-vă privirile spre sud-est... acolo... la marginea orașului, zăriți terasa unui foișor?

— Da, răspunsei, și mi se pare că trebuie să fie negreșit turnul casei Roderich.

— Nu vă înșelați. Dar în această casă există o sufragerie, și în această sufragerie se va servi în curând un prânz. Însă, deoarece sunteți unul din convivi...

— La dispoziția dumneavoastră, scumpul meu căpitan.

— Ei bine, să coborâm, să lăsăm „Var”-ul însingurării sale feudale, pe care am întrerupt-o o clipă, și să ne întoarcem pe bulevarde, ceea ce o să vă facă să traversați nordul orașului.

După câteva minute trecusem de ușa tainică a fortificației subterane. Dincolo de un cartier frumos care se întinde până la împrejmuirea Ragz-ului, bulevardele al căror nume se schimbă la fiecare din marile străzi care le întreține, descriu, pe o lungime de mai bine de o leghe, cele trei sferturi ale unui cerc închis de către Dunăre. Ele sunt plantate cu un împătrit șir de arbori falnici — fagi, castani și tei. Într-o parte se continuă parapetul bastioanelor, peste care se zărește câmpia; de cealaltă, se succed locuințe luxoase, majoritatea precedate de câte o curte, în care înfloresc straturi cu flori și a căror fațadă posterioară dă în grădini răcoroase, încântătoare, udate de apele fluviului.

La această oră, pe bulevarde treceau deja câteva echipaje frumos înhămate, și pe alea de alături, grupuri de călăreți și de amazoane în ținută elegantă.

La ultima cotitură, am luat-o la stânga spre a coborî pe bulevardul Tékéli, în direcția cheiului Batthyani.

Câțiva pași mai departe am zărit o casă izolată în mijlocul unei grădini. Având o înfățișare tristă, ca și cum ar fi fost părăsită, cu ferestrele zăvorite cu obloane care probabil că nu se deschideau aproape niciodată, năpădită la temelie de lepra mușchiului și de mărcini, ea contrasta în chip ciudat cu celelalte clădiri de pe bulevard.

Printr-o poartă a grilajului, la baza căreia creșteau spini, pătrundeai într-o curticică, cu doi ulmi pe care bătrânețea îi scorjise și al căror trunchi, crăpat de lungi tăieturi, lăsa să i se vadă putregaiul dinăuntru.

La fațadă se deschidea o ușă decolorată de intemperii, de gerurile și zăpezile iernii, până la care urcai trei trepte dărăpănate.

Deasupra parterului se ridica primul etaj, cu acoperișul din tăblii groase și cu un foișor pătrat, ale cărui ferestre înguste erau acoperite cu perdele dese.

Se părea că această casă era nelocuită, admitând că mai era locuibilă.

— Cui aparține această casă? am întrebat eu.

— Unui original, mi-a răspuns căpitanul Haralan.

— Ea urăște bulevardul, am zis eu. Orașul ar trebui s-o cumpere și s-o demoleze.

— Cu atât mai mult, scumpul meu Vidal, cu cât, odată casa demolată, proprietarul ei ar părăsi neîndoios orașul și s-ar duce la dracu', ruda lui cea mai apropiată, de dai crezare cumetrelor din Ragz.

— Aha!... Cine este oare acest personaj remarcabil?

— Un german.

— Cum se numește?...

În momentul în care căpitanul Haralan tocmai voia să-mi răspundă la întrebare, ușa casei se deschise. Ieșiră doi bărbați. Cel mai în vârstă, care părea să aibă vreo șaiszeci de ani, rămase pe scară, pe când celălalt străbătea curtea și ieșea pe poarta grilajului.

— Ia te uită! murmură căpitanul Haralan. Este așadar aici?... Eu îl credeam plecat...

Individul, întorcându-se, ne zări. Îl cunoștea el pe căpitanul Haralan? Nu mă îndoiam de asta, căci amândoi schimbară o privire vrăjmașă asupra căreia nu m-am putut înșela.

Dar, la rândul-mi, și eu îl recunoscusem, și când se îndepărtă cu câțiva pași:

— Este chiar el! am exclamat.

— L-ați mai întâlnit pe acest om? m-a întrebat căpitanul Haralan, manifestând o oarecare surpriză.

— Desigur, i-am răspuns, am călătorit împreună cu el de la Budapesta la Vukovar pe vasul Dorothee. Nu mă așteptam deloc, v-o mărturisesc, să-l reîntâlnesc la Ragz.

— Și ar fi fost mai bine să nu fie aici! a exclamat căpitanul Haralan.

— Nu păreți să fiți în relații bune cu acest german, am observat eu.

— Cine ar putea să fie cu unul ca el?... Dealtminteri, eu am motive speciale să fiu în termeni răi cu dânsul. E mai bine să vă spun adevărul: a avut nerușinarea să ceară mâna surorii mele. Dar tatăl meu și cu mine l-am refuzat într-un mod care să-i taie orice poftă de a-și mai reînnoi cererea...

— Cum! Acesta-i omul?...

— Știați, așadar?...

— Da, scumpe căpitan, și mai știu că l-am văzut adineauri pe Wilhelm Storitz, fiul lui Otto Storitz, ilustrul chimist din Spremberg.

VI

Au trecut două zile, în care mi-am folosit toate ceasurile libere ca să colind orașul. Mă opream de asemeni îndelung pe podul care unește cele două țărmuri ale Dunării de insula Svendor și nu mă mai săturam să admir acest fluviu magnific.

Trebuie să mărturisesc că numele lui Wilhelm Storitz îmi revenea adesea în minte, fără voia mea. Așadar, locuia la Ragz și, așa precum am aflat curând, împreună cu un singur servitor cunoscut sub numele de Hermann, nici mai simpatic, nici mai apropiat, nici mai comunicativ decât stăpânul său. Mi s-a părut chiar că acest Hermann aducea prin ținuta și prin mersul lui cu omul care în ziua sosirii mele ne urmărise, pe fratele meu și pe mine, în vreme ce mergeam de-a lungul cheiului Batthyani.

Am socotit că-i bine să nu-i spun nimic lui Marc despre întâlnirea pe care căpitanul Haralan și cu mine o avusesem pe bulevardul Tékéli. Poate că l-ar fi neliniștit să știe că Wilhelm Storitz se reîntorsese la Ragz. Pentru ce să-i întunec fericirea cu o umbră de neliniște? Dar regretam că acest rival refuzat nu era absent din oraș, cel puțin până în ziua în care căsătoria, lui Marc și a Myrei ar fi fost un fapt împlinit.

În ziua de 16, în cursul dimineții, aveam să cobor pentru plimbarea mea obișnuită, pe care, în ziua aceea, intenționeam s-o prelungesc pe câmp, în împrejurimile orașului Ragz, când intră în cameră fratele meu.

— Am o grămadă de lucruri de făcut, dragă, îmi zise el, așa că n-o să te superi dacă te las singur.

— Du-te, dragă Marc, i-am răspuns, și nu te îngriji de mine.

— Nu trebuie să vină să te ia Haralan?

— Nu, astăzi nu este liber. Dar n-are importanță, o să mă duc să prânzesc singur în vreo cârciumă de pe celălalt mal al Dunării.

— Vezi mai ales, dragă Henri, să te întorci la ora șapte!

— Masa doctorului este prea bună ca s-o pot uita.

— Lacomule!... Sper că n-ai să uiți, cu atât mai mult, serata care va fi dată poimaine la ei acasă. O să profiți de ea spre a studia înalta societate din Ragz.

— E o serată de logodnă, Marc?

— Dacă vrei, dar mai degrabă de semnare a contractului. E multă vreme de când scumpa Myra și cu mine suntem logodiți... Mi se pare chiar că am fost logodiți dintotdeauna.

— Da, de la naștere.

— Se prea poate!

— Adio, deci, tu, cel mai fericit dintre bărbați!

— Nu fi prea grăbit. O să-mi spui asta când logodnica îmi va fi soție!

Marc se retrase după ce îmi strânse mâna, și eram pe punctul de a ieși, când apărură căpitanul Haralan. Am fost destul de mirat de asta, întrucât era stabilit că nu aveam să-l văd în ziua aceea.

— Dumneavoastră? am exclamat. Ei bine, dragă căpitane, asta-i o surpriză plăcută.

Poate mă înșelam, dar căpitanul Haralan mi s-a părut îngrijorat. S-a mărginit să-mi răspundă:

— Scumpul meu Vidal, tatăl meu dorește să vă vorbească. Vă așteaptă acasă.

— Sunt gata să merg, am răspuns tare surprins, neliniștit chiar, fără să știu prea bine pentru ce.

În vreme ce pășeam unul lângă altul pe cheiul Batthyani, căpitanul Haralan nu rosti o vorbă. Ce se petrecea oare și ce comunicare voia să-mi facă doctorul Roderich? Era vorba de căsătoria lui Marc?

De îndată ce am sosit, servitorul ne-a introdus în cabinetul doctorului.

Doamna și domnișoara Roderich plecaseră de acasă și probabil că Marc avea să le întâlnească în cursul plimbării lor matinale.

Doctorul se afla singur în cabinetul său, așezat înaintea mesei sale de lucru. Când se întoarce spre mine, mi se păru la fel de îngrijorat ca și fiul său.

„Este ceva, gândeam eu, și cu siguranță că Marc nu știa nimic despre asta când l-am văzut azi de dimineață”.

M-am așezat într-un fotoliu în fața doctorului, în vreme ce căpitanul Haralan rămânea în picioare, sprijinit cu cotul de cămin, apoi am așteptat cu neliniște ca doctorul să-mi vorbească.

— Mai întâi de toate, domnule Vidal, îmi zise el, vă mulțumesc că ați venit la mine.

— Sunt cu totul la dispoziția dumneavoastră, domnule Roderich, i-am răspuns eu.

— Am dorit să vorbesc cu dumneavoastră în prezența lui Haralan.

— Este vorba despre căsătoria lui Marc și a domnișoarei Myra?

— Într-adevăr.

— Ceea ce vreți să-mi spuneți este, așadar, tare grav?

— Da și nu, răspunse doctorul. Oricum ar fi, nici soția mea, nici fiica mea și nici fratele dumneavoastră nu sunt la curent. Am preferat să-i las să ignore ceea ce o să vă spun. Dumneavoastră o să puteți, dealtfel, să judecați dacă am avut sau nu dreptate.

Instinctiv, am făcut legătură în mintea mea între această comunicare și întâlnirea pe care căpitanul Haralan și cu mine o avusesem în fața casei de pe bulevardul Tékéli.

— Ieri după-amiază, continuă doctorul, pe când soția mea și cu Myra ieșiseră, la orele de consultație, servitorul mi-a anunțat un vizitator pe care aș fi dorit să nu-l primesc. Acest vizitator era Wilhelm Storitz... Dar poate că n-ați aflat despre acest german?...

— Sunt la curent, am răspuns.

— Știți, așadar, că acum aproape șase luni, cu mult mai înainte de a fi fost făcută și acceptată cererea fratelui dumneavoastră, Wilhelm Storitz a solicitat mâna fiicei mele. După ce mi-am consultat soția și fiul, care împărțeau refuzul meu față de o astfel de căsătorie, i-am răspuns lui Wilhelm Storitz că nu se putea da curs propunerii sale. În loc să se plece înaintea acestui refuz, el își reînnoi cererea în termeni formali și eu i-am dat tot atât de formal răspunsul, într-un chip care să nu-i mai lase nici o speranță.

În vreme ce doctorul Roderich vorbea, căpitanul Haralan se plimba prin cameră și se oprea uneori la una din ferestre spre a privi în direcția bulevardului Tékéli.

— Domnule Roderich, zisei, luasem cunoștință despre această cerere și știam că ea fusese făcută anterior cererii fratelui meu.

— Cu aproape cu trei luni mai înainte, domnule Vidal.

— Astfel că, am continuat, Wilhelm Storitz și-a văzut respinsă cererea în căsătorie nu fiindcă Marc fusese acceptat, ci numai pentru că această căsătorie nu intra în vederile dumneavoastră.

— Cu siguranță. Noi n-am fi consimțit niciodată la această unire, care nu putea să ne convină sub nici un motiv și căreia Myra i-ar fi dat un refuz categoric.

— Persoana, sau situația materială a lui Wilhelm Storitz v-a dictat această hotărâre?

— Situația lui este probabil destul de bună, răspunse doctorul Roderich. Se crede că, de bună seamă, tatăl lui i-a lăsat o avere considerabilă datorită unor descoperiri folositoare. În ce privește persoana lui...

— Îl cunosc, domnule Roderich.

— Îl cunoașteți?

I-am povestit în ce împrejurări îl întâlnisem pe Wilhelm Storitz pe vasul *Dorothée*, fără să bănuiesc atunci despre ce era vorba. Vreme de patru zile, acest om îmi fusese tovarăș de călătorie între Budapesta și Vukovar, unde bănuiam că debarcase, întrucât el nu se mai afla la bord la sosirea mea la Ragz.

— Și în sfârșit, zilele astea, am adăugat eu, în timpul unei plimbări de-ale noastre, căpitanul Haralan și cu mine am trecut pe dinaintea casei lui, și l-am recunoscut pe acest Wilhelm Storitz în momentul în care ieșea din casă.

— Se vorbea însă că a părăsit orașul acum câteva săptămâni, spuse doctorul Roderich.

— Așa se credea și este evident că a lipsit, întrucât Vidal l-a văzut la Budapesta, interveni căpitanul Haralan, dar acum este sigur că s-a întors.

Vocea căpitanului Haralan trăda o puternică enervare. Doctorul continuă cu aceste cuvinte:

— V-am răspuns, domnule Vidal, în ce privește situația lui Wilhelm Storitz. Cât despre modul lui de existență, nimeni nu s-ar putea lăuda că-l cunoaște. Este cu desăvârșire enigmatic. El trăiește în afara celorlalți oameni.

— Nu-i în asta o oarecare exagerare? l-am făcut atent pe doctor.

— O oarecare exagerare fără îndoială că este, îmi răspunse el. Cu toate acestea, el aparține unei familii destul de suspecte și, înaintea lui, tatăl său, Otto Storitz, dădea loc celor mai ciudate legende.

— Care i-au supraviețuit, domnule doctor, dacă judec după ceea ce am citit într-o gazetă din Budapesta. Ceva în legătură cu comemorarea care este celebrată în fiecare an la Spremberg, în cimitirul orașului. De-ar fi să crezi această gazetă, timpul n-a șters deloc legendele superstițioase la care faceți aluzie dumneavoastră. Savantul viu l-a moștenit pe savantul mort. Se zice că acesta era un vrăjitor care dispunea de o putere supranaturală. În fiecare an se așteaptă, pare-se, să se vadă producându-se vreun fenomen extraordinar în preajma mormântului său.

— Așadar, domnule Vidal, încheie doctorul Roderich, n-o să vă mirați, dacă, potrivit celor ce se povestesc la Spremberg și la Ragz, acest Wilhelm Storitz este privit ca un personaj straniu... Acesta este bărbatul care a cerut mâna fiicei mele și care ieri a avut îndrăzneala să-și reînnoiască cererea.

— Ieri? am exclamat eu.

— Iată cum s-au petrecut lucrurile, a continuat doctorul Roderich, e bine ca dumneavoastră s-o știți. Când mi-a fost anunțat Wilhelm Storitz, am șovăit o clipă... Să-l las să intre, sau să-i trimit vorbă că nu pot să-l primesc?

— Poate că așa ar fi fost mai bine, tată, spuse căpitanul Haralan, căci, după refuzul primului său demers, el ar fi trebuit să înțeleagă că-i este interzis să mai pună piciorul aici, sub nici un pretext.

— Da, poate, zise doctorul, dar m-am temut să nu-l scot din răbdări și că dacă se naște vreun scandal...

— Căruia i-aș fi pus capăt pe loc, tată!

— Și tocmai pentru că te cunosc, zise doctorul apucând mâna căpitanului Haralan, tocmai de aceea am preferat să procedez cu prudență... Cu privire la asta, orice s-ar întâmpla, fac apel la afecțiunea ta pentru mama, pentru mine, pentru sora ta a cărei situație ar fi cât se poate de neplăcută dacă i s-ar pronunța numele, dacă acest Wilhelm Storitz ar face scandal...

Deși nu-l cunoșteam pe căpitanul Haralan decât de puțină vreme, îl judecam ca pe un caracter foarte iute și sensibil până la exces, în ceea ce-i privea familia. De aceea, consideram foarte regretabil faptul că rivalul lui Marc se reîntorsese la Ragz, și mai ales că-și reînnoie cererea.

Doctorul sfârși prin a ne povesti în amănunțime această vizită. Ea avusese loc chiar în cabinetul în care ne aflam în acel moment. Wilhelm Storitz vorbise mai întâi pe un ton care vădea o stăruință neobișnuită. Domnul Roderich era mirat din cale afară că acesta voise să-l vadă ca să-i facă din nou cererea în căsătorie îndată

după întoarcerea la Ragz, adică după numai patruzeci și opt de ore. Zadarnic se arătase doctorul foarte hotărât în refuzul său, căci Wilhelm Storitz nu voise să se dea bătut și ajunsese treptat la un ton mânios, declarând la sfârșit că logodna fratelui meu cu domnișoara Myra nu l-ar putea face să renunțe la pretențiile lui, că o iubea pe tânără fată și că, dacă nu era a lui, cel puțin n-avea să fie niciodată nici a altuia.

— Insolentul... mizerabilul! repeta căpitanul Haralan. A îndrăznit să vorbească astfel, și eu nu mă aflam aici ca să-l zvârl afară!

„Sigur că, m-am gândit eu, dacă acești doi bărbați se vor afla unul în fața celuilalt, va fi greu să se împiedice scandalul de care se teme atâta doctorul.”

— După ce a rostit aceste cuvinte, a continuat doctorul, m-am ridicat și l-am făcut să înțeleagă că nu mai voiam să aud nimic. Căsătoria Myrei era hotărâtă și avea să fie celebrată peste câteva zile.

„Nici peste câteva zile, nici mai târziu”, mi-a răspuns Wilhelm Storitz.

„Domnule, i-am zis arătându-i ușa, te poftesc să ieși!”

Oricare altul ar fi înțeles că vizita nu se mai putea prelungi. Ei bine, el rămase, tonul i se liniști, încercă să obțină cu binele ceea ce nu obținuse prin violență, să capete cel puțin promisiunea că va fi amânată căsătoria. Atunci mă dusei spre cămin spre a-l suna pe servitor. El îmi prinse brațul, îl cuprinse din nou mânia, vocea îi răsună atât de tare încât pesemne că a fost auzită de afară. Din fericire, soția și fiica mea încă nu se întorseseră acasă. Wilhelm Storitz consimți în sfârșit să se retragă, dar nu fără să rostească alte amenințări nesăbuite. Myra n-o să se căsătorească cu Marc. Se vor ivi asemenea piedici, încât căsătoria va deveni cu neputință. Bărbații Storitz dispuneau de mijloace care puteau desființa orice putere omenească și el n-ar șovăi să se slujească de ele împotriva imprudentei familii care îl respingea... Deschise apoi ușa cabinetului și ieși furios în mijlocul câtorva persoane ce așteptau pe sală, lăsându-mă foarte speriat de aceste vorbe enigmatice.

Așa precum ne-o repetă doctorul, nici un cuvânt din toată această scenă nu fusese relatat nici doamnei Roderich, nici fiicei sale, nici fratelui meu. Era mai bine să le fie cruțată această neliniște. Dealtfel, și eu îl cunoșteam destul de bine pe Marc spre a mă teme că o să vrea să dea urmare acestei afaceri, tot așa precum și căpitanul Haralan. Acesta din urmă cedă totuși până la urmă, în fața motivelor serioase arătate de tatăl său.

— Bine, zise el, n-o să mă duc să-l pedepsesc pe acest insolent. Dar dacă vine el la mine?... Dacă se leagă de Marc?... Dacă ne provoacă?

Doctorul Roderich nu știu ce să răspundă.

Conversația noastră luă sfârșit. În tot cazul, trebuia să mai așteptăm. Incidentul n-ar avea nici o urmare, într-adevăr, și ar rămâne ignorat de toți, dacă Wilhelm Storitz n-ar trece de la vorbe la fapte. Dar ce putea face el? Ce mijloc avea ca să împiedice căsătoria? Oare să-l silească pe Marc, printr-o insultă publică, să se bată cu el?... Sau, mai degrabă, folosind vreo violență împotriva Myrei Roderich?... Dar cum ar izbuti să pătrundă în casa în care n-ar mai fi primit?... Nu-i stă în putere, îmi închipui, să sfarme ușile! Dealtfel, doctorul Roderich n-ar șovăi dacă ar trebui să înștiințeze autoritățile, care ar putea prea bine să-l readucă la realitate pe acest individ.

Înainte de a ne despărți, doctorul îl imploră încă o dată pe fiul său să nu se răfuiască cu acest personaj insolent și, o repet, doar cu greu a cedat căpitanul Haralan.

Vizita noastră se prelungise îndeajuns pentru ca doamna Roderich, fiica și fratele meu să aibă timp să se întorcă acasă. A trebuit să rămân la ei la prânz, așa încât am fost silit să amân pentru după-amiază excursia mea în împrejurimile Ragz-ului.

Se înțelege de la sine că am inventat un motiv plauzibil spre a explica prezența mea, în acea dimineață, în cabinetul doctorului. Marc nu avu nici o bănuială și prânzul se desfășură în mod foarte agreabil.

Când ne-am ridicat de la masă, domnișoara Myra îmi spuse:

— Domnule Henri, întrucât am avut plăcerea să vă găsim aici, n-o să ne mai părăsiți toată ziua.

— Dar plimbarea mea? am obiectat eu.

— O s-o facem împreună.

— Dar socoteam să merg mai departe...

— O să mergem mai departe...

— Pe jos?

— Pe jos... Dar e nevoie să mergem atât de departe? Sunt sigură că n-ați admirat încă în toată frumusețea ei insula Svendor.

— Trebuia s-o fac mâine.

— Ei bine, o s-o faceți astăzi.

Așadar, am vizitat în tovărășia acestor doamne și a lui Marc insula Svendor, transformată în grădina publică, un fel de parc, cu boschete, case de lemn și tot felul de distracții.

Totuși, mintea nu-mi era cu totul la această plimbare. Marc băgă de seamă asta și a trebuit să-i dau niște răspunsuri evazive.

Era oare teama de a-l întâlni pe Wilhelm Storitz în drumul nostru?... Nu, mă gândeam mai degrabă la ceea ce îi spusese el doctorului Roderich: Se vor ivi asemenea piedici, încât căsătoria va deveni cu neputință... Bărbații Storitz dispuneau de mijloace care puteau desfide orice putere omenească! Ce însemnau aceste cuvinte?... Trebuiau luate în serios?... Și mi-am făgăduit să mă explic cu doctorul despre ele, când o să fim singuri.

Ziua aceasta și cea următoare se scurseră fără alte incidente. Începeam să mă liniștesc. Wilhelm Storitz nu mai fusese văzut. Totuși, el nu părăsise orașul. Casa de pe bulevardul Tékéli era tot locuită. Trccând pe acolo, îl văzusem pe servitorul lui, Hermann, ieșind din casă. O dată chiar, Wilhelm Storitz se arătă la una din ferestrele terasei, cu privirea întoarsă către capătul bulevardului, în direcția casei Roderich.

Așa stăteau lucrurile când, în noaptea de 17 spre 18 mai, se întâmplă faptul următor:

Cu toate că poarta catedralei era încuiată și că nimeni nu putuse să intre pe ea în timpul nopții fără să fie văzut, afișul de căsătorie cu numele lui Marc Vidal și al Myrei Roderich a fost smuls de pe panoul publicațiilor. Dimineața s-au găsit bucățile afișului rupte și mototolite. Stricăciunea a fost reparată îndată. Dar o oră mai târziu, în plină zi de astă dată, noul afiș avu soarta celui precedent și de trei

ori la rând, în cursul acestei zile de 18 mai, se petrecu la fel fără a se izbuti să se pună mâna pe vinovat. Nemaîavând încotro, au trebuit să apere cu zăbrele puternice cadrul rezervat publicațiilor.

Acest atentat stupid dădu de vorbit oamenilor câteva clipe, apoi ei nu se mai gândiră la asta. Dar doctorul Roderich, căpitanul Haralan și cu mine i-am acordat o atenție mai serioasă. N-am pus nici o clipă la îndoială că acesta era primul act al ostilităților anunțate, întrucâtva ca o încăierare de avangardă în războiul pe care ni-l declarase Wilhelm Storitz.

VII

Cine putea fi autorul acestui act incalificabil, într-adevăr, dacă nu doar cel ce avea interes să-l comită? Acest prim atac avea să fie urmat de alte acte mai grave? Nu era, așa precum o gândeam, decât începutul represaliilor luate împotriva familiei Roderich?

Doctorul Roderich a fost informat despre incident din primul moment de către fiul său, care a venit apoi îndată la hotelul *Temesvar*.

Ne închipuim ușor în ce stare de enervare se afla căpitanul Haralan.

— Ticălosul ăsta a făcut-o! strigă el. Cum a izbutit, nu știu. Fără îndoială că nu se va mărgini la asta, dar n-o să-l las să mai facă și altceva!

— Păstrați-vă sângele rece, scumpul meu Haralan, i-am spus, și nu faceți vreo imprudență care ar putea să complice situația.

— Dragul meu Vidal, dacă tatăl meu m-ar fi prevenit mai înainte ca acest om să fi ieșit din casă, sau dacă, apoi, m-ar fi lăsat să acționez, ne-am fi debarasat de el.

— Eu tot cred, scumpul meu Haralan, că e mai bine ca să nu-i dați atenție.

— Dar dacă va continua?

— O să fie timp să se ceară intervenția poliției. Gândiți-vă la mama dumneavoastră, la sora dumneavoastră.

— Nu vor afla și ele ceea ce s-a petrecut?

— Nu li se va spune nici lor și nici lui Marc. După căsătorie, o să vedem ce atitudine va trebui să se adopte.

— După?... răspunse căpitanul Haralan. Dar dacă este prea târziu?

În ziua aceea, acasă, oricare ar fi fost grijile ascunse ale domnului Roderich, soția și fiica lui nu se ocupau decât de serata contractului care avea să aibă loc chiar în acea seară. Ele voiseră „să nu facă nimic de mântuială”, ca să folosim un fel de a vorbi cât mai popular. Doctorul, care nu număra decât prieteni în societatea ragziană, trimisese invitații într-un număr destul de mare. Aici, ca pe un teren neutru, aristocrația maghiară s-ar întâlni cu armata, cu magistratura și cu funcționarii superiori. Guvernatorul din Ragz acceptase invitația doctorului, de care îl lega o foarte veche prietenie.

Saloanele casei aveau să fie pe deplin suficiente spre a-i primi pe cei o sută cincizeci de invitați ce trebuiau să se strângă acolo în seara aceea. Cât despre supeu, el avea să fie servit în galerie, la sfârșitul seratei.

Nimeni nu se va mira că problema toaletei a preocupat-o pe Myra Roderich într-o mare măsură și nici că Marc a vrut să-și aducă contribuția cu gustul său de artist, ceea ce mai făcuse privitor la portretul logodnicei sale. Dealtfel, Myra era maghiară, și maghiarul, oricare i-ar fi sexul, are mare grijă de îmbrăcăminte. O are în sânge, precum dragostea pentru dans, dragoste ce merge până la patimă. De asemenea, ceea ce am spus despre Myra potrivitându-se tuturor doamnelor și tuturor bărbaților maghiari, această serată făgăduia să fie foarte strălucită.

După-amiază, preparativele s-au terminat. Eu am rămas toată ziua la doctor, așteptând ceasul ca să mă duc să mă ocup și eu de toaleta mea, ca un adevărat maghiar.

Într-o clipă în care ședeam sprijinit cu cotul de pervazul uneia din ferestrele ce dau pe cheiul Batthyani, am avut extrema neplăcere să-l zăresc pe Wilhelm Storitz. Pășea pe chei de-a lungul fluviului, cu capul în jos, încet. Dar când se află în dreptul casei și-l înălță, ce privire îi scapără din ochi ! Trecu pe acolo de mai multe ori și-l remarcă și doamna Roderich. Ea i-l arătă doctorului, care se mulțumi s-o liniștească fără să-i spună nimic despre recenta vizită a enigmaticului personaj.

Voi mai adăuga că, atunci când Marc și cu mine am ieșit spre a merge la hotelul *Temesvar*, acest bărbat ne-a întâlnit în Piața Maghiară. De îndată ce-l zări pe fratele meu, se opri cu o mișcare bruscă și păru să șovăie, de parcă ar fi vrut să vină spre noi. Dar rămase nemișcat, cu fața palidă, cu brațele ca într-o întepeneală cataleptică... Avea oare să se prăbușească? Ochii lui fulgerători ce privire îi mai aruncau lui Marc, care se făcea că nu-i dă atenție! Și după ce îl lăsasem cu câțiva pași îndărăt:

— L-ai remarcat pe acest individ? mă întrebă fratele meu.

— Da, Marc.

— Este acel Wilhelm Storitz despre care ți-am vorbit.

— Îl știu.

— Îl cunoști, deci.

— Căpitanul Haralan mi l-a arătat o dată sau de două ori.

— Credeam că părăsise Ragz-ul? spuse Marc.

— Se pare că nu, sau, cel puțin, că s-a reîntors...

— Puțin importă, la urma urmei!

— Da, puțin importă, îi răspunsei.

Dar, după părerea mea, absența lui Wilhelm Storitz ar fi fost mai liniștitoare.

Către ora nouă seara, primele trăsură se opriră înaintea casei Roderich și saloanele începură să se umple. Doctorul, soția și fiica lui își primeau invitații la intrarea galeriei strălucind de lumina lustrelor. Guvernatorul din Ragz nu întârzie să fie anunțat; excelența sa prezentă familiei omagiile sale, cu mari semne de simpatie. Domnișoara Myra fu în mod deosebit obiectul atenției sale, tot așa precum și fratele meu. Dealtminteri, felicitările îi copleșiră din toate părțile pe logodnici.

Între orele nouă și zece dădură buzna autoritățile orașului, ofițerii, camarazii căpitanului Haralan care, deși chipul îi părea încă îngrijorat, își dădea multă osteneală să-i primească cum se cuvine pe invitați. Toaletele doamnelor străluceau în mijlocul uniformelor și al hainelor de ceremonie. Toată lumea se

plimba prin saloane și prin galerie. Se admirau cadourile expuse în cabinetul doctorului, bijuteriile și bibelourile de preț, printre care cele oferite de fratele meu dovedeau un gust deosebit. Pe una din consolele din marele salon era așezat un contractul care avea să fie semnat în cursul seratei. Pe o altă consolă era așezat un magnific buchet de trandafiri și de flori de portocal, buchetul de logodnă și, după obiceiul maghiar, lângă buchet, pe o pernă de catifea, se afla coroana nupțială pe care avea s-o poarte Myra în ziua căsătoriei, când avea să meargă la catedrală.

Serata cuprindea trei părți — un concert și un bal, separate de semnarea solemnă a contractului. Dansurile nu aveau să înceapă înainte de miezul nopții, și poate că majoritatea invitaților regretau că ora era atât de târzie, căci, o repet, nu există o altă distracție la care să se dedea cu mai multă plăcere și pasiune unghurii și unguroaicele decât dansul.

Partea muzicală fusese încredințată unei remarcabile orchestre de țigani. Această orchestră, de mare renume în țara maghiară, nu fusese încă auzită la Ragz. Muzicanții și șeful lor luară loc în sală la ora fixată.

Țigani îi îmbrăcaseră costumele de origină boemiană. Nu mă mai săturam să observ aceste tipuri atât de curioase, chipurile pârlite de soare, ochii strălucitori sub sprâncenele groase, pomeții ieșiți în afară, dantura ascuțită și albă pe care le-o descoperă buzele, părul negru ale cărui ondulații cădeau pe o frunte puțin teșită.

Repertoriul acestei orchestre produse un mare efect. Toată asistența asculta cu religiozitate, apoi se dezlănțui în aplauze furtunoase. Astfel au fost primite cele mai populare bucăți pe care țigani le-au executat cu o măiestrie în stare să deștepte toate ecourile puste.

Timpul rezervat acestor audiții se scursese. În ce mă privește, încercasem una din cele mai vii plăceri în acest mediu, în vreme ce, la unele tăceri ale orchestrei, murmurul îndepărtat al Dunării ajungea până la mine.

N-aș îndrăzni să afirm că Marc a gustat farmecul acestei muzici ciudate. Există o altă mai dulce, mai intimă care îi îmbăta sufletul. Așezat lângă Myra Roderich, privirile lor își vorbeau, ei își cântau acele romanțe fără vorbe care îmbată inima logodnicilor.

După ultimele aplauze, șeful țăganilor se ridică și tovarășii lui îl imitară. Apoi, după ce doctorul Roderich și căpitanul Haralan le-au mulțumit în termeni măgulitori, la care au părut foarte sensibili, ei s-au retras.

S-a trecut îndată după aceea la semnarea contractului, ceea ce s-a făcut cu toată solemnitatea cerută. Apoi a urmat ceea ce aș numi un antrac, în care invitații și-au părăsit locurile, s-au căutat reciproc și au format grupuri după simpatii. Câțiva s-au risipit prin grădina luminată strălucitor, în vreme ce se serveau băuturi răcoritoare aduse pe tăvi.

Până în acest moment nimic nu stricase ordinea acestei petreceri și, bine începută, nu exista nici un motiv ca ea să nu se sfârșească tot așa. Într-adevăr, dacă în primele clipe putusem să mă tem de ceva, dacă în mintea mea se născuseră unele spaime, îmi recăpătasem apoi toată liniștea. De aceea, nu-mi precupețeam felicitările aduse doamnei Roderich.

— Vă mulțumesc, domnule Vidal, mi-a răspuns ea, și sunt încântată că invitații mei au petrecut aici un ceas agreabil. Dar în mijlocul tuturor acestor oameni veseli eu n-o văd decât pe scumpa mea fiică și pe fratele dumneavoastră. Sunt atât de fericiți!...

— Doamnă, i-am răspuns, este o fericire care vi se cuvenea. Cea mai mare fericire pe care o pot visa un tată și o mamă nu este cea a copiilor lor?

Printr-o neașteptată asociație de idei, această frază destul de banală mi-a adus aminte de Wilhelm Störiz. În orice caz, căpitanul Haralan nu părea să se mai gândească la el. Nepăsarea lui era firească, sau prefăcută? Nu știu, dar el mergea de la un grup la altul, însuflețind această petrecere cu veselia lui exuberantă și, fără îndoială, multe din tinerele unguroaice îl priveau cu oarecare admirație. Astfel, el se bucura de simpatia pe care întregul oraș, se poate spune, voia s-o dovedească familiei sale în această împrejurare.

— Scumpe căpitan, i-am zis când trecu pe lângă mine, dacă sfârșitul seratei va fi la fel ca începutul...

— Să nu vă îndoiiți de asta! strigă el. Muzica e bună, dar dansul e și mai bun!

— Ei, comedie! am continuat eu. Un francez nu se dă înapoi din fața unui maghiar. Să știți că sora dumneavoastră mi-a acordat al doilea vals.

— De ce nu primul?

— Primul?... Dar primul este al lui Marc de drept și prin tradiție!... Îl uitați oare pe Marc și vreți să-mi găsesc buclucul cu el?

— Așa-i, scumpul meu Vidal. E dreptul celor doi logodnici să deschidă balul!

Orchestra de țigani reapăru și se instalează în fundul galeriei. În cabinetul doctorului erau așezate mese, astfel încât oamenii prea serioși ca să-și permită valsurile și mazurcile să se poată deda plăcerilor jocului de cărți. Însă orchestra era gata să înceapă, așteptând să-i dea semnalul căpitanul Haralan, când dinspre galerie, a cărei ușă se deschidea în grădină, se auzi o voce încă îndepărtată, de o sonoritate puternică și aspră. Era un cântec straniu, cu un ritm bizar, căruia îi lipsea tonalitatea, cu fraze pe care nu le unea nici o legătură melodică.

Perechile gata pentru primul vals se opriseră... Ascultau... Era vorba de vreo surpriză adăugată seratei?...

Căpitanul Haralan se apropiase de mine.

— Ce e oare? l-am întrebat.

— Nu știu, mi-a răspuns pe un ton în care răzbea o oarecare neliniște.

— De unde vine acest cântec?... Din stradă?...

— Nu... nu cred.

Într-adevăr, cel a cărui voce ajungea până la noi trebuia să se afle în grădină, în drum spre galerie. Poate chiar că era gata să intre în ea.

Căpitanul Haralan mă prinse de braț și mă duse aproape de poarta grădinii.

În galerie nu se aflau decât vreo zece persoane, fără a socoti orchestra așezată în fund, în spatele pupitrelor. Ceilalți invitați formau grupuri în saloane și pe sală. Cei ce se plimbaseră pe afară în timpul antractului intraseră în casă.

Căpitanul Haralan se duse să stea pe peron. L-am urmat și privirile noastre putură îmbrățișa grădina luminată pe toată întinderea ei...

N-am descoperit pe nimeni.

Domnul și doamna Roderich ne ajunseră în acest moment și doctorul îi spuse fiului său câteva cuvinte la care acesta răspunse printr-un gest negativ.

În vremea aceasta, vocea continua să se audă, mai puternică, mai poruncitoare, apropiindu-se întruna...

Marc, ținând-o la braț pe Myra, veni lângă noi în galerie, în timp ce doamna Roderich rămânea în mijlocul unor doamne care îi puneau întrebări, la care ea nu le putea răspunde.

— O să aflu îndată!... strigă căpitanul Haralan, coborând de pe peron.

Doctorul Roderich, mai mulți servitori și cu mine l-am urmat.

Deodată, pe când cântărețul părea să nu mai fie decât la câțiva pași de galerie, vocea amuți.

Grădina a fost cercetată, desigurile au fost răscolite. Luminile puternice nelăsând nici un ungher în umbră, căutarea s-a putut face în mod minuțios... Și totuși, n-a fost găsit nimeni acolo...

Era cu puțință să fie vocea vreunui trecător întârziat ce mergea pe bulevardul Tékéli?

Lucrul acesta părea puțin probabil și, dealtminteri, se putu constata că bulevardul era absolut pustiu la această oră.

O singură lumină se zărea la cinci sute de pași pe stânga, lumina de-abia vizibilă care venea de pe terasa casei Stortz.

De îndată ce am reintrat în galerie, nu le-am putut răspunde nimic altceva invitațiilor care ne întrebau, decât dând semnalul valsului.

Asta o făcu căpitanul Haralan și îndată grupurile se formară din nou.

— Păi bine, mă întrebă Myra râzând, nu v-ați ales încă partenera de vals?

— Partenera mea de vals ești dumneata, domnișoară, dar numai pentru al doilea vals.

— Atunci, scumpul meu Henri, zise Marc, n-o să te facem să aștepți!

Marc se înșela. Aveam să aștept mult mai multă vreme, decât o credea el, valsul pe care mi-l promisese Myra. Îl tot aștept mereu, la drept vorbind.

Orchestra sfârșise preludiul, când, fără să se vadă cântărețul, vocea răsună din nou, și de astă dată chiar în mijlocul salonului...

Tulburării invitaților i se adăugă atunci un puternic sentiment de indignare. Vocea lansa din toată puterea plămânilor *Cântecul urii* de Frederic Margrade.

Și cel a cărui voce răsună în mijlocul acestui salon... nu se vedea!... El se afla totuși acolo, dar nimeni nu-l putea zări!

Dansatorii se risipiseră în sală și în galerie. O adevărată panică îi cuprindea pe invitați, mai ales pe doamne.

Căpitanul Haralan mergea prin salon, cu ochii roșii, cu mâinile întinse, de parcă ar fi vrut să prindă ființa care ne scăpa privirilor...

În acest moment vocea amuți odată cu ultimul refren al *Cântecului urii*.

Și, atunci, am văzut... da! o sută de persoane au văzut ca și mine ceea ce ele refuzau să creadă...

Iată că buchetul așezat pe consolă, buchetul de logodnă, este brusc smuls, rupt, și florile lui sunt ca și călcate în picioare!... Iată că bucățile contractului presară parchetul!...

De data aceasta groaza îi cuprinse pe toți

De data aceasta groaza îi cuprinse pe toți! Fiecare s-a grăbit să părăsească teatrul acestor întâmplări atât de ciudate. În ce mă privește, mă întrebam dacă eram cu mintea întreagă și dacă trebuia să dau crezare acestor fapte neînțelese.

Căpitanul Haralan mă întâlnește iar. Îmi spuse, palid de mânie:

— Asta-i Wilhelm Storitz!

Wilhelm Storitz?... Era nebun?...

Dacă el nu era, eu aveam să devin cu siguranță. Eram treaz de-a binelea, nu visam, și totuși am văzut, da am văzut cu ochii mei, în acea clipă, coroana nupțială ridicându-se de pe perna pe care era așezată, fără să se fi putut zări mâna care o ținea, traversând salonul, apoi galeria și dispărând în desișurile grădinii.

— Asta-i prea mult!... țipă căpitanul Haralan, care ieși repede din salon, străbătu ca o furtună vestibulul și se repezi pe bulevardul Tékéli.

O luai la fugă după el.

Unul în urma celui alt, am fugit înspre casa lui Wilhelm Storitz, la care una din ferestre de deasupra terasei lumina mereu slab, în noapte. Căpitanul apucă mânerul porții și-l zgudui cu putere. Fără să știu prea bine ce fac, mi-am unit eforturile cu ale lui. Dar poarta era solidă și de-abia de izbuteam s-o clătinăm.

Ne căzneau zadarnic de câteva minute. În culmea mâniei, pierdusem orice răbdare...

Deodată, poarta scârțâi cu un zgomot surd în balamalele ei...

Căpitanul Haralan evident că se înșelase acuzându-l pe Wilhelm Storitz... Wilhelm Storitz nu-și părăsise casa, întrucât chiar el era cel ce ne deschidea poarta, întrucât el în persoană se afla înaintea noastră.

VIII

Din primele ore ale zilei, zvonul întâmplărilor al căror teatru fusese casa Roderich se răspândise în oraș. Mai întâi, așa precum mă așteptam, publicul nu voi să admită că aceste fenomene erau naturale. Cu toate acestea, ele erau, nu puteau să nu fie așa. În ce privește găsirea unei explicații plauzibile, asta era altceva.

Nu-i nevoie să spun că serata luase sfârșit după scena pe care am povestit-o. Marc și Myra părăseră dezolați de cele întâmplate. Buchetul de logodnă călcat în picioare, contractul rupt, coroana nupțială zburând sub ochii lor!... În ajunul căsătoriei, e semn rău!

În timpul zilei, grupuri numeroase zăboviră în fața casei Roderich, sub ferestrele parterului care nu fuseseră deschise. Oamenii din popor, în majoritate femei, se revărsau pe cheiul Batthyani.

În aceste grupuri se vorbea cu o însuflețire extremă. Unii se lăsau pradă celor mai extravagante idei; alții se mulțumeau să arunce priviri neliniștite asupra casei.

Nici doamna Roderich și nici fiica ei nu ieșiseră în dimineața aceea potrivit obiceiului lor. Myra rămăsese lângă mama ei, teribil de impresionată de scenele din ajun și având nevoie de repaus absolut.

La ora opt, Marc deschise ușa camerei mele. Îi aducea cu el pe doctor și pe căpitanul Haralan. Aveam de vorbit, poate să hotărâm asupra unor măsuri urgente de luat și era mai bine ca această convorbire să nu aibă loc în casa Roderich. Fratele meu și cu mine ne reîntorsesem împreună noaptea și a doua zi, foarte devreme, el se dusese să afle știri despre doamna Roderich și despre logodnica sa. Apoi, la propunerea sa, doctorul și căpitanul Haralan se grăbiseră să vină la mine.

Conversația începu îndată.

— Henri, îmi zise Marc, am dat ordin să nu fie lăsat nimeni să urce la noi. Aici nu ne poate auzi nimeni și suntem singuri... absolut singuri... în această cameră.

În ce stare jalnică se afla fratele meu! Chipul său, strălucind de fericire în ajun, era acum desfigurat, înspăimântător de palid. Pe scurt, mi se păru mai distrus decât o justificau împrejurările.

Doctorul Roderich făcea eforturi spre a se stăpâni, foarte diferit de fiul lui care, cu buzele strânse, cu privirea tulbure, lăsa să se vadă obsesia căreia îi era pradă.

Mi-am propus să-mi păstrez pe deplin sângele rece.

Prima mea grijă a fost să mă informez despre starea doamnei Roderich și a fiicei sale.

— Amândouă au fost greu încercate de incidentele de ieri, îmi răspunse doctorul, și vor fi necesare câteva zile până să-și poată reveni pe deplin. Totuși Myra, foarte afectată la început, a făcut apel la tăria ei morală și se străduiește să-și liniștească mama, mai impresionată chiar decât ea. Sper că amintirea acestei seri se va șterge curând din mintea ei, afară numai dacă aceste groaznice scene nu se repetă...

— Să se repete? spusei. Nu-i nici un motiv să ne temem de asta, domnule doctor. Împrejurările în care s-au produs aceste fenomene — pot să numesc altfel ceea ce s-a petrecut? — nu se vor mai repeta.

— Cine știe? replică doctorul Roderich. Cine știe? De aceea sunt foarte grăbit să se celebreze căsătoria, căci încep să cred că amenințările ce mi-au fost făcute...

Doctorul nu sfârși această frază al cărei sens era prea limpede pentru căpitanul Haralan și pentru mine. Cât despre Marc, care nu știa încă nimic de ultimele demersuri ale lui Wilhelm Storitz, păru că n-a auzit. Căpitanul Haralan își avea părerea lui. Totuși, păstră o tăcere absolută, așteptând fără îndoială ca eu să-mi dau părerea asupra evenimentelor din ajun.

— Domnule Vidal, continuă doctorul Roderich, ce gândiți despre toate astea?

Am considerat că aveam de jucat mai degrabă rolul unui sceptic, care nu înțelege să ia în serios ciudățeniile la care fusesem martori. Era mai bine să par că nu văd nimic extraordinar în ele chiar din pricina inexplicabilității lor, dacă mi se pernițe să inventez acest cuvânt. Dealtfel, ca să spun adevărul, întrebarea doctorului mă încurca de-a binelea.

— Domnule Roderich, zisei, v-o mărturisesc, „toate astea”, ca să folosesc expresia dumneavoastră, nu mi se par că merită să ne oprim prea mult asupra lor. Ce altceva pot să gândesc, decât că am fost victimele unei glume proaste? Un scamator s-a strecurat printre invitații dumneavoastră și și-a îngăduit să mai adauge la distracțiile seratei o demonstrație de ventriloc, cu un efect atât de

tulburător... Dumneavoastră știți cu ce artă desăvârșită se fac astăzi aceste exerciții...

Căpitanul Haralan se întorsese spre mine și mă privea în ochi, spre a citi parcă mai adânc în gândurile mele. Privirea lui însemna în mod limpede:

„Nu ne aflăm aici spre a găsi astfel de explicații!”

Doctorul răspunse:

— O să-mi permiteți, domnule Vidal, să nu cred în vreo scamatorie...

— Domnule doctor, i-am răspuns, cum aş putea să-mi imaginez altceva... în afară de un amestec pe care îl resping în mod categoric, un amestec supranatural...

— Natural, m-a întrerupt Haralan, dar datorit unor procedee al căror secret nu-l cunoaştem.

— Totuși, am insistat eu, în ceea ce privește vocea auzită ieri, care era cu adevărat o voce omenească, de ce n-ar fi fost ea produsă de un ventriloc?

Doctorul Roderich clătina din cap ca un om absolut refractar la această explicație.

— Dacă accept, domnule Vidal, ideea că un scamator, sau mai degrabă un ticălos s-a putut introduce în casă și că noi am fost victimele unei demonstrații de ventriloc — ceea ce refuz să cred — ce puteți spune despre buchetul de flori și despre contractul rupt, despre coroana înșfăcată de o mână invizibilă?

Într-adevăr, să atribui aceste două incidente vreunui scamator, oricât de îndemânatic ar fi fost, rațiunea refuza s-o creadă. Și cu toate acestea, există vrăjitori atât de dibaci!

Căpitanul Haralan adăugă:

— Continuați, scumpul meu Vidal. Oare ventrilocul dumneavoastră a stricat acest buchet floare cu floare, a rupt acest contract în sute de bucăți și tot el a luat coroana, a plimbat-o prin saloane și a șterpelit-o ca un hoț:

Nu i-am răspuns.

— Ați putea pretinde oare, continuă el însuflându-se, că am fost victimele unei iluzii?

Nu, cu siguranță nu, iluzia nu era de admis, faptul se petrecuse în fața a peste o sută de persoane!

După câteva clipe de tăcere pe care eu n-am căutat s-o rup, doctorul încheie:

— Să luăm lucrurile așa cum sunt și să nu căutăm să ne amăgim. Ne aflăm în prezența unor fapte care par să scape oricărei explicații naturale și care nu pot fi tăgăduite. Totuși, rămânând în domeniul realului, sa vedem dacă cineva, nu un glumeț de prost-gust, ci un dușman, ar fi putut, din răzbunare, să tulbure această serată de logodnă.

Pe scurt, însemna să se pună problema pe adevăratul ei teren.

— Un dușman?... strigă Marc. Un dușman al familiei dumneavoastră sau al familiei mele, domnule Roderich? L-ați cunoaște?

— Da, afirmă căpitanul Haralan. Cel care înaintea dumatile, Marc, ceruse mâna sorei mele.

— Wilhelm Storitz?

— Wilhelm Storitz.

Marc a fost pus aunci la curent cu ceea ce nu știa încă.

Doctorul îi povesti noua tentativă pe care o făcuse Wilhelm Storitz cu câteva zile mai înainte. Fratele meu află răspunsul atât de categoric al doctorului, apoi amenințările rostite de rivalul lui împotriva familiei Roderich, amenințări de natură să justifice întrucâtva bănuiala că acesta luase parte, într-un fel, la scenele din ajun.

— Și dumneavoastră nu mi-ați spus nimic despre toate astea!... exclamă Marc. De-abia astăzi, când Myra este amenințată, mă avertizați!... Ei bine, mă duc să-l caut pe acest Wilhelm Storitz și voi afla...

— Lasă-ne nouă grija asta, Marc, zise căpitanul Haralan. Casa tatălui meu a fost întinată de prezența lui...

— Pe logodnica mea a insultat-o! răspunse Marc, ce nu se mai putea stăpâni.

Evident, mânia îi zăpăcea pe amândoi. Ca Wilhelm Storitz să fi avut intenția să se răzbune pe familia Roderich și să-și realizeze amenințările în fapte, fie! Dar ca el să fi intervenit în scenele din ajun, ca el să fi jucat personal vreun rol, era cu neputință de stabilit. Nu pe simple presupuneri putea fi acuzat și să i se spună: „Te aflai acolo ieri-seară, în mijlocul invitațiilor, când ne-ai insultat cu acel *Cântec al urii*. Ai rupt buchetul de logodnă și contractul și ai luat coroana nupțială". Nimeni nu-l văzuse, nimeni.

Dealtfel, nu-l găsisem la el acasă? Nu ne deschisese chiar el poarta grilajului? Desigur, ne făcuse să așteptăm un timp îndelungat, prea de ajuns, în tot cazul, spre a-i permite să se reîntoarcă de la casa Roderich; dar cum să admiți că ar fi putut să facă acest drum fără să fie zărit nici de căpitanul Haralan și nici de mine?

Toate astea le-am repetat și am insistat pentru ca Marc și căpitanul Haralan să țină seama de observațiile mele, a căror logică o recunoștea doctorul Roderich. Dar ei erau prea porniți ca să mă mai asculte și voiau să se ducă îndată la casa de pe bulevardul Tékéli.

În sfârșit, după o lungă discuție, ne-am oprit la singura hotărâre rațională, cea pe care am propus-o în acești termeni:

— Prieteni, veniți la primărie. Să-l punem pe șeful poliției la curent cu afacerea, dacă nu este încă. Să-i aducem la cunoștință care este situația acestui om față de familia Roderich, ce amenințări a rostit împotriva lui Marc și a logodnicei lui. Să-i spunem chiar că el pretinde că dispune de mijloace ce pot înfrunta orice putere omenească — curată lăudăroșenie din partea lui, dealtfel. O să depindă de șeful poliției să vadă dacă nu sunt de luat măsuri împotriva acestui individ.

Nu era ceea ce se putea face mai bine și chiar tot ce se putea în această împrejurare? Poliția poate să intervină mai eficace decât particularii. Dacă Marc și căpitanul Haralan s-ar fi dus acasă la Storitz, poate că nu și-ar fi deschis poarta înaintea lor. Ar fi încercat atunci să intre cu forța?... Cu ce drept?... Însă poliția avea acest drept. Ei, deci, ei singure se cuvenea să i se adreseze.

Căzând de acord asupra acestui punct, am hotărât că Marc se va întoarce în casa Roderich, în vreme ce doctorul, căpitanul Haralan și cu mine o să mergem la primărie.

Era ora zece și jumătate. Întreg Ragz-ul, așa precum am spus-o, cunoștea la acea oră întâmplările din ajun. Văzându-i pe doctor și pe fiul lui îndreptându-se spre primărie, se bănuiau cu ușurință motivele care-i mânau acolo.

Când am ajuns, doctorul se anunță directorului poliției, care dădu ordin să fim introduși imediat în cabinetul său.

Domnul Henrich Stepark era un bărbat mic de statură, cu o fizionomie energetică, cu privirea iscoditoare, de o finețe și de o inteligență remarcabile, cu un spirit foarte practic, cu un fler foarte sigur.

În multe ocazii, dăduse dovadă de o mare dibăcie. Tot ceea ce ar fi cu puțință de făcut spre a lămuri această obscură întâmplare din casa Roderich, puteau fi siguri că va face. Dar stătea oare în puterea lui să intervină cu folos în împrejurări atât de deosebite încât ele treceau dincolo de limitele verosimilului?

Șeful poliției era informat ca toată lumea despre amănuntele acestei afaceri, în afară de ceea ce nu era cunoscut decât de doctor, de căpitanul Haralan și de mine.

— Mă așteptam la vizita dumneavoastră, domnule Roderich, zise el întâmpinându-ne, și dacă n-ați fi venit dumneavoastră în cabinetul meu, aș fi venit eu să vă văd. Am aflat, chiar astă-noapte, că s-au petrecut lucruri ciudate în casa dumneavoastră și cu privire la care invitații dumneavoastră au resimțit o groază destul de firească, în definitiv. Adaug că această groază a cuprins întreg orașul și nu mi se pare că Ragz-ul ar fi acum gata să se calmeze.

Am înțeles, din această intrare directă în subiect, că cel mai bun lucru ar fi să așteptăm întrebările domnului Stepark.

— O să vă întreb, mai înainte de orice, domnule doctor, dacă v-ați atras ura cuiva, dacă gândiți că, drept urmare a acestei uri, o răzbunare a putut fi făptuită împotriva familiei dumneavoastră și tocmai privitor la căsătoria domnișoarei Myra Roderich cu domnul Marc Vidal?

— Cred că da, răspunse doctorul.

— Cine ar fi această persoană?

— Un anume Wilhelm Storitz.

Căpitanul Haralan rostise acest nume. Șeful poliției nu păru deloc surprins.

Doctorul îi comunică atunci domnului Stepark că Wilhelm Storitz ceruse mâna Myrei Roderich, că el își reînnoie cererea și că după un nou refuz amenințase să împiedice căsătoria prin mijloace care sfidau orice putere omenească.

— Da, da, spuse domnul Stepark, și a început rupând publicația de căsătorie fără să fi putut fi observat.

Am fost cu toții de aceeași părere.

Totuși, unanimitatea noastră nu făcea fenomenul mai explicabil, afară doar dacă nu-l atribuiam vreunei vrăjitorii. Dar poliția lucrează pe terenul realității. Ea prinde de guler cu mâna ei brutală oameni în carne și oase. Ea nu obișnuiește să aresteze stafii sau fantome. Cel ce smulsese afișul, cel ce distrusese buchetul, hoțul coroanei era o ființă omenească pe care se putea perfect pune mâna. Nu mai rămânea decât să fie prinsă. Domnul Stepark recunoscuse ceea ce era întemeiat în prezumpțiile noastre și în bănuielile care se ridicau împotriva lui Wilhelm Storitz.

— Acest individ, spuse el, mi s-a părut întotdeauna suspect, deși n-am primit niciodată plângeri cu privire la el. Duce o existență ascunsă. Nu se știe prea bine cum trăiește și nici din ce trăiește. Pentru ce a părăsit el Spremberg, orașul său natal? Pentru ce s-a închis împreună cu un servitor bătrân în casa de pe bulevardul Tékéli, în care nu pătrunde nimeni niciodată? O repet, toată povestea este suspectă... foarte suspectă...

— Ce intenționați să faceți, domnule Stepark? îl întrebă căpitanul Haralan.

— Ceea ce este absolut indicat, răspunse șeful poliției; o să facem o percheziție în această casă, în care vom găsi poate vreun document... vreun indiciu...

— Dar, pentru această percheziție, întrebă doctorul Roderich, nu vă trebuie o autorizație a guvernatorului?

— Fiind vorba de un străin și încă de un străin care v-a amenințat familia, excelența sa va acorda această autorizație, să nu vă îndoiiți de asta.

— Guvernatorul se afla ieri la serata logodnei, atrăse eu atenția.

— O știu, domnule Vidal, și el m-a și chemat ca să-mi vorbească despre faptele la care a fost martor.

— Și le explica în vreun fel? întrebă doctorul.

— Nu! Nu le găsea nici o explicație naturală.

— Dar, am spus eu, când va afla că Wilhelm Storitz este amestecat în această afacere...

— Va fi și mai dornic s-o lămurească, răspunse domnul Stepark. Binevoiți să mă așteptați, domnilor. Mă duc direct la palat, și în mai puțin de o jumătate de oră voi aduce autorizația de percheziție a casei de pe bulevardul Tékéli.

— La care vă vom însoți, zise căpitanul Haralan.

— Dacă asta vă convine, căpitane, și dumneavoastră de asemenea, domnule Vidal, consimți șeful de poliție.

— Eu, spuse doctorul Roderich, o să vă las să vă duceți cu domnul Stepark și cu agenții săi. Mă grăbesc să mă întorc acasă, unde o să reveniți după terminarea percheziției.

— Și după efectuarea arestării, dacă are loc, declară domnul Stepark, care mi se păru hotărât să ducă la bun sfârșit această afacere.

El plecă spre palat și doctorul ieși în același timp, ducându-se acasă unde aveau să-l întâlnim mai târziu.

Căpitanul Haralan și cu mine am rămas în cabinetul șefului de poliție. Am schimbat puține cuvinte. Aveam deci să trecem dincolo de poarta acelei case... Proprietarul ei se găsea în ea în acel moment?... Mă întrebam cum se va putea stăpâni căpitanul Haralan când va fi în prezența lui.

Domnul Stepark reapăru după o absență de o jumătate de oră. Aducea autorizația de percheziție și avea mandat să ia toate măsurile ce i s-ar părea necesare.

— Acum, domnilor, ne zise el, binevoiți să ieșiți înaintea mea. Eu voi merge printr-o parte, agenții mei prin altă parte și în douăzeci de minute vom fi la casa Storitz. De acord?

— De acord, răspunse căpitanul Haralan.

Și amândoi, părăsind primăria, am coborât spre cheiul Batthyani.

IX

Direcția luată de domnul Stepark îl silea să treacă prin partea de nord a orașului, în vreme ce agenții lui, doi câte doi, străbăteau cartierele din centru. Căpitanul Haralan și cu mine, după ce am ajuns la capătul străzii Ștefan I, am luat-o pe chei de-a lungul Dunării.

Vremea era mohorâtă. Norii cenușii și groși goneau repede dinspre est. Sub briza răcoroasă, ambarcațiile lăsau dăre adânci, brăzdând apele gălbui ale fluviului. Perechi de berze și de cocori, ținând piept vântului, scoteau țipete ascuțite. Nu ploua, dar norii amenințau să se prefacă în averse torențiale.

Excepțând cartierul comercial, plin la această oră de o mulțime de orășeni și de țărani, alți trecători erau rari. Cu toate acestea, dacă șeful poliției și agenții săi ar fi venit cu noi, lucrul ar fi putut atrage atenția și era mai bine că ne despărțisem când am plecat de la primărie.

Căpitanul Haralan continua să păstreze tăcere. Eu mă temeam întruna că n-o să fie stăpân pe sine și o să se dedea la vreun act de violență, dacă se va întâlni cu Wilhelm Storitz. De aceea aproape că regretam că domnul Stepark ne-a permis să-l însoțim.

Ne-a fost de ajuns un sfert de oră ca să sosim, la capătul cheiului Batthyani, la unghiul ocupat de casa Roderich. Nici una din ferestrele parterului nu era încă deschisă, precum nici cele de la camerele doamnei Roderich și ale fiicei sale. Ce contrast cu animația din ajun!

Căpitanul Haralan se opri și privirile i se ațintiră o clipă asupra obloanelor închise. Un suspin îi ieși din piept, mâna îi schiță un gest amenințător, dar nu pronunță nici un cuvânt.

După ce am dat colțul, am urcat din nou pe bulevardul Tékéli, și ne-am oprit lângă casa Storitz.

Un bărbat cu mâinile în buzunare se plimba prin fața porții cu un aer indiferent. Era șeful poliției. Căpitanul Haralan și cu mine l-am ajuns așa precum fusese stabilit.

Aproape imediat, apărură șase agenți în civil care, la un semn al domnului Stepark, se înșirară de-a lungul grilajului. Împreună cu ei se afla și un lăcătuș, adus pentru cazul că nu s-ar deschide poarta.

Ferestrele casei Storitz erau închise ca de obicei. Perdelele terasei, trase în interior, făceau geamurile opace.

— Nu este nimeni, fără îndoială, îi spusei domnului Stepark.

— O s-o aflăm îndată, îmi răspunse el. Dar m-aș mira să fie goală casa. Uitați-vă la fumul care iese pe coș, la stânga.

Într-adevăr, un fir de fum funinginos se împrăștia deasupra acoperișului.

— Dacă stăpânul nu este acasă, adăugă domnul Stepark, servitorul probabil că este, și puțin importă dacă ne deschide unul sau altul.

Cât despre mine, dată fiind prezența căpitanului Haralan, aș fi preferat ca Wilhelm Storitz să fie absent și chiar să fi părăsit Ragz-ul.

Șeful poliției făcu să răsună ciocanul fixat pe una din tăbliile grilajului. Pe urmă am așteptat ca să apară cineva sau ca poarta să fie deschisă din interior.

Se scurse un minut. Nimeni. O a doua lovitură de ciocan.

— Sunt surzi în casa asta, murmură domnul Stepark. Apoi, întorcându-se spre lăcătuș:

— Deschide, zise el.

Omul își scoase o unealtă din legătura lui. De îndată ce băgă pironul în zăvor, poarta cedă fără greutate.

Șeful poliției, căpitanul Haralan și cu mine am intrat în curte. Patru din agenți ne însoțeau, pe când ceilalți doi au rămas afară.

În fund, pe un peron cu trei trepte, urcai la ușa de intrare a locuinței, închisă ca și poarta grilajului.

Domnul Stepark ciocăni de două ori cu bastonul.

Nu ni se răspunse. Nici un zgomot nu se auzi în interiorul casei.

Lăcătușul urcă treptele peronului și introduse o cheie de-a lui în broască. Era posibil ca aceasta să fie închisă de mai multe ori, și chiar ca zăvoarele să fie trase pe dinăuntru, dacă Wilhelm Storitz, zărindu-i pe agenți, voia să-i împiedice să intre.

Nu se întâmplă nimic din toate astea. Broasca se mișcă. Ușa se deschise îndată.

— Să intrăm, zise domnul Stepark.

Coridorul era luminat de un geam cu zăbrele de deasupra ușii, și în fund de geamurile altei uși ce dădea în grădină.

Șeful poliției făcu câțiva pași pe acest coridor și strigă cu o voce puternică:

— E cineva aici?

Nici un răspuns, nici chiar după ce repetă această chemare. Nu se auzea nici un zgomot în interiorul casei. De-abia dacă, ciulind bine urechea, dându-ne toată osteneala, ni s-a părut că percepem un fel de lunecare într-una din camerele laterale... Dar era o iluzie, fără îndoială.

Domnul Stepark înaintă până în fundul coridorului. Eu mergeam în urma lui și căpitanul Haralan venea după mine.

Unul din agenți rămăsese de gardă pe peronul dinspre curte.

Odată poarta deschisă, s-a putut străbate dintr-o privire toată grădina. Era închisă cu un zid pe o suprafață cam de două sau trei mii de stânjeni. O pajiște care nu fusese cosită de multă vreme și ale cărei ierburi înalte zăceau pe jumătate veștejite îi ocupa mijlocul. De jur împrejur se întindea o alee întortocheată, mărginită de tufișuri foarte dese. Dincolo de aceste tufișuri se zăreau arbori înalți, plantați fără îndoială de-a lungul zidului și ale căror vârfuri dominau parapetul fortificațiilor.

Totul arăta delăsare și părăsire.

A fost cercetată toată grădina. Agenții n-au descoperit pe nimeni în ea, cu toate că aleile purtau urme recente de pași.

Ferestrele din această parte erau închise cu obloane, în afară de ultima de la primul etaj, prin care se lumina scara.

— Oamenii ăia n-or să întârzie să se întoarcă, băgă de seamă șeful poliției, întrucât ușa era doar trasă și nu închisă de două ori... afară numai dacă n-au stat la pândă și au șters-o.

— Credeți că au putut să afle despre venirea noastră?... am întrebat eu. Nu, eu cred mai degrabă că or să se reîntoarcă dintr-o clipă într-alta.

Domnul Stepark clătină din cap cu un aer de îndoială.

— Dealtfel, am adăugat eu, acest fum care iese pe unul din coșuri dovedește că există foc undeva.

— Să căutăm atunci focul, răspunse șeful poliției.

După ce s-a constatat că grădina ca și curtea erau pustii și că nimeni nu era ascuns acolo, domnul Stepark ne rugă să reintrăm în casă și ușa coridorului a fost închisă în urma noastră.

Acest coridor deservea patru odăi. Una din ele, dinspre partea grădinii, era bucătăria. O alta nu era, la drept vorbind, decât casa scării care urca la primul etaj, apoi în pod.

Percheziția începu cu bucătăria. Unul din agenți se duse să deschidă fereastra și împinse obloanele care aveau o deschizătură îngustă în formă de romb, ce nu lăsa să pătrundă destulă lumină.

Nimic mai simplu, mai rudimentar decât mobilierul acestei bucătăрии: o mașină de gătit, din fontă, al cărei burlan se pierdea în hornul unui șemineu lat, de fiecare parte un dulap, în mijloc o masă, două scaune de pai și două de lemn fără spetează, diverse unelte atârinate de pereți, într-un ungher un ceas cu tic-tacul regulat, și ale cărui greutateți arătau că fusese întors în ajun.

În mașină mai ardeau câteva bucăți de cărbune care produceau fumul văzut de afară.

— Asta-i bucătăria, zisei, dar unde-i bucătarul?...

— Și stăpânul lui?... adause căpitanul Haralan.

— Să ne continuăm cercetările, răspunse domnul Stepark. Celelalte două camere ale parterului, care primeau lumină din curte, au fost vizitate pe rând. Una, salonul, era mobilată cu mobile de lucrătură veche, cu vechi tapițerii de origine germană, foarte uzate pe alocuri. Pe consola de marmură a sobei cu grătare groase de fier era așezată o pendulă împodobită cu scoici, de un gust destul de îndoielnic. Limbile ei oprite și praful depus pe cadran indicau că ea nu mai mergea de multă vreme. Pe unul din panouri, în fața ferestrei, era atârnat un portret într-o ramă ovală, cu acest nume într-un mic cadru: OTTO STORITZ.

Primeam această pictură, cu un desen viguros, în culori tari, semnată de un artist necunoscut, o adevărată operă de artă.

Căpitanul Haralan nu-și putea desprinde ochii de la această pânză.

Cât despre mine, chipul lui Otto Storitzi îmi făcea o impresie profundă. Era oare starea mea de spirit care mă împingea la asta?... Sau mai degrabă sufeream, fără voia mea, influența mediului?... Oricum ar fi fost, aici, în acest salon părăsit, savantul îmi apărea ca o ființă fantastică. Cu capul mare, cu părul vâlvoi, cu fruntea nemăsurat de lată, cu ochii scăpărând ca jeraticul, cu gura cu buze fremătătoare, mi se părea că portretul era viu, că avea să se avânte, ieșind din ramă, și să strige cu o voce cavernoasă:

„Ce faceți voi aici?... Cum îndrăzniți să-mi tulburați liniștea!”

Fereastra salonului, închisă cu jaluzele, filtra lumina prin ele. Nu fusese nevoie să fie deschisă și, în această relativă penumbră, poate că portretul sporea în ciudățenie și ne impresiona și mai mult.

Șeful poliției păru izbit de asemănarea care exista între Otto și Wilhelm Storitzi.

— Făcând abstracție de vârstă, observă el, acest portret ar putea să fie aproape tot așa de bine al fiului ca și al tatălui. Aceiași ochi, aceeași frunte, același cap

așezat pe umeri lați. Și aceeași fizionomie diabolică!... Ai fi ispitit să-i descânți, ca să iasă demonii din ei.

— Da, am răspuns, asemănarea este nemaipomenită. Căpitanul Haralan părea ținut locului înaintea acestei pânze, de parcă originalul ar fi fost în fața lui.

— Veniți, căpitane? i-am zis.

Am trecut din salon în camera alăturată, traversând coridorul. Aceasta era cabinetul de lucru, în mare dezordine. Rafturi de lemn alb încărcate de volume, majoritatea nelegate, lucrări de matematică, de chimie și de fizică, îndeosebi. Într-un colț, mai multe instrumente, aparate, mașini, borcane, un cuptor portativ, câteva retorte și alambicuri, diverse eșantioane de metale dintre care câteva îmi erau necunoscute, oricât aș fi fost eu de inginer. În mijlocul camerei, pe o masă încărcată de hârtii și de obiecte de birou, trei sau patru volume din operele complete ale lui Otto Storitz. Alături de aceste volume, un manuscris. Aplecându-mă, am putut să constat că acest manuscris, semnat tot cu acest nume celebru, se referea la un studiu asupra luminii. Hârtii, volume și manuscris au fost luate și sigilate.

Percheziția făcută în acest cabinet nu dădu nici un rezultat de natură să ne edifice în vreun fel. Eram așadar gata să ieșim, când domnul Stepark băgă de seamă pe marginea sobei o fiolă de o formă ciudată, din sticlă albăstruie.

Fie spre a da ascultare unui sentiment de curiozitate, fie instinctului său de polițist, domnul Stepark întinse mâna pentru a lua această fiolă ca s-o examineze mai de aproape. Dar probabil că a făcut o mișcare greșită, căci fiola, care era așezată pe marginea sobei, căzu în momentul în care era s-o apuce și se sparse pe pardoseala de lespezi.

O licoare foarte fluidă, de culoare gălbuie, se vărsă din ea. Extrem de volatilă, ea se prefăcu imediat în vapori cu un iz ciudat pe care n-aș putea să-l compar cu nici un altul, dar slab dealtfel, căci mirosul nostru n-a fost izbit decât prea puțin de el.

— Fiola asta, zise domnul Stepark, a căzut fără ca măcar s-o ating, zău așa.

— Conținea, fără îndoială, vreo compoziție inventată de Otto Storitz, zisei eu.

— Fiul său trebuie să-i aibă formula și va putea prea bine s-o refacă, răspunse domnul Stepark.

Apoi, îndreptându-se spre ușă:

— Urcăm la primul etaj, spuse el, poruncind ca doi din agenții săi să rămână pe coridor.

În fund, în fața bucătăriei, se afla casa unei scări cu rampă de lemn, ale cărei trepte scârțâiau sub picioare.

Pe palier dădeau două camere alăturate, ale căror uși nu erau închise cu cheia, și era de ajuns să apeși pe mânerul de aramă ca să intri înăuntru.

Prima, de deasupra salonului, era pesemne camera de dormit a lui Wilhelm Storitz. Fa nu conținea decât un pat de fier, o măsuță de noapte, un dulap de stejar cu lenjerie, un lighean de toaletă așezat pe un trepied de aramă, o canapea, un fotoliu de catifea groasă și două scaune. Nu existau perdele la pat, nici la ferestre, ci doar un mobilier, după cum se vede, redus la strictul necesar. Nici o hârtie, nici pe sobă, nici pe o măsuță rotundă așezată într-un colț. Cuvertura nu

era încă aranjată la această oră matinală, dar că patul fusese ocupat în timpul nopții, nu puteam decât s-o presupunem.

Totuși, apropiindu-se de chiuvetă, domnul Stepark observă că ea conținea apă cu câteva bășici de săpun la suprafață.

— Presupunând, zise el, că s-au scurs douăzeci și patru de ore de când cineva s-a folosit de această apă, bășicile s-ar fi dizolvat. De unde, conchid că omul nostru și-a făcut toaleta chiar aici, azi de dimineață, înainte de a ieși.

— De aceea este posibil să se întoarcă, repetai eu, afară numai dacă nu-i observă pe agenții dumneavoastră.

— Dacă el îi vede pe agenții mei și agenții mei îl vor vedea pe el, ei au ordin să-l aducă la mine. Dar nu contez deloc c-o să se lase prins.

În acest moment se auzi un zgomot, ca scârțâitul unui parchet prost îmbinat, pe care calci. Acest zgomot părea să vină din odaia de alături, de deasupra cabinetului de lucru.

Între camera de culcare și această odaie exista o ușă de comunicare, ceea ce ne scutea să ne întoarcem pe palier spre a trece dintr-una într-alta.

Luând-o înainte șefului poliției, căpitanul Haralan se avântă dintr-o mișcare spre această ușă, o deschise brusc...

Dar ne înșelasem. Nu era nimeni acolo.

Era posibil, la urma urmei, ca acest zgomot să fi venit de la etajul superior, adică din pod, de unde se ajungea pe terasă. Această a doua cameră era și mai sumar mobilată decât prima: avea o somieră din benzi de pânză tare, o saltea foarte veche, cearșafuri groase, aspre, o cuvertură de lână, apoi două scaune desperecheate, o oală cu apă și un lighean de gresie pe soba a cărei vatră nu conținea nici cea mai mică urmă de cenușă, câteva veșminte de stofă groasă agățate într-un cuier, un scrin sau mai degrabă o ladă de stejar, care servea totodată de dulap și de comodă și în care domnul Stepark a găsit un teanc destul de mare de lenjerie.

Era, evident, odaia bătrânului servitor Hermann.

Șeful poliției știa, dealtminteri, din rapoartele agenților săi, că dacă fereastra primei camere de dormit era deschisă uneori pentru aerisire, cea a acestei a doua camere, dând de asemeni în curte, stătea în mod constant închisă. S-a putut constata asta în mod concret, examinându-i, cu mare greutate, cremona complicată și ferecaturile obloanelor, mâncate de rugină.

În tot cazul, această cameră era goală — și dacă era tot așa în pod, în foisor și în pivnița situată sub bucătărie, însemna că, hotărât lucru, stăpânul și servitorul părăsiseră casa, și poate cu intenția să nu se mai reîntoarcă.

— Nu credeți, îl întrebai pe domnul Stepark, că Wilhelm Storitz a putut fi informat despre această percheziție?

— Nu, afară numai dacă n-a stat ascuns în cabinetul meu, domnule Vidal, sau în cel al excelenței sale, pe când vorbeam despre această afacere!

— Când am ajuns pe bulevardul Tékéli, este posibil să ne fi zărit.

— Fie! Dar cum de or fi ieșit?

— Ștergând-o prin spate.

— N-ar fi avut vreme să treacă peste zidurile grădinii, care sunt foarte înalte și, de cealaltă parte, dealtfel, se află șanțul fortificațiilor peste care nu se poate trece.

Părerea șefului poliției era deci că Wilhelm Storitz și Hermann ieșiseră din casă înainte de venirea noastră.

Am ieșit din această cameră prin ușa de pe palier. Exact în clipa în care atingeam prima treaptă spre a ne urca la etajul al doilea, am auzit deodată trosnind cu putere scara ce unea primul etaj cu parterul, ca și cum cineva ar fi urcat-o sau coborât-o cu pași repezi. Aproape îndată se produse un zgomot de cădere, urmat de un țipăt de durere.

Ne-am aplecat peste rampă și l-am zărit pe unul din agenții rămași să supravegheze pe culoar, cum se ridica frecându-și șalele.

— Ce-i, Ludwig? întrebă domnul Stepark.

Agentul spuse că stătea în picioare pe treapta a doua a scării, când atenția îi fusese atrasă de trosniturile pe care le auzisem. Întorcându-se atunci brusc pentru a afla cauza zgomotului, probabil că-și calculase prost mișcările căci, alunecând, căzuse pe spate, lovindu-și rău șalele. Omul nu putea să-și explice căderea. El ar fi jurat că fusese tras de picioare sau împins, ca să-l facă să-și piardă echilibrul. Dar lucrul acesta nu se putea admite, întrucât era singur la parter și colegul său rămăsese să supravegheze ușa principală ce dă în curte.

— Hm!... mormăi domnul Stepark cu un aer îngrijorat.

Într-un minut, am fost la etajul al doilea.

Etajul acesta nu cuprindea decât podul care se întindea de la un zid la celălalt, cu luminatoare înguste tăiate în acoperiș, și a fost ușor să se constate dintr-o privire că nu se refugiasse nimeni acolo.

În mijloc, o scară destul de anevoie de suit ducea la foișorul care domina podul și în interiorul căruia intrai printr-un chepeng care se mișca cu ajutorul unei contragreutăți.

— Acest chepeng este deschis, îi atrăsei atenția domnului Stepark, care și pusese un picior pe scară.

— Într-adevăr, domnule Vidal, și pe aici vine un curent de aer. De aici provine acel zgomot pe care l-am auzit. Astăzi vântul este puternic și girueta șuieră în vârful acoperișului.

— Totuși, răspunsei eu, s-ar fi zis că era mai degrabă un zgomot de pași.

— Cine oare să fi mers, întrucât nu este nimeni?

— Afară numai dacă acolo, sus, domnule Stepark?...

— În această nișă aeriană?...

Căpitanul Haralan asculta cuvintele schimbate între șeful de poliție și mine. El se mulțumi să spună arătând spre foișor.

— Să ne suim acolo.

Domnul Stepark se urcă cel dintâi pe scară, ținându-se de o sfoară groasă care atârna până la podea.

Căpitanul Haralan după el, și apoi eu, ne-am cățărat și noi. Trei persoane erau de ajuns să umple acest turnuleț strâmt.

Într-adevăr, nu era decât un fel de cușcă pătrată de opt picioare pe opt și înaltă de vreo zece picioare.

Era destul de întuneric aici, cu toate că un geamlâc era amenajat între brațele scării solid proptite între bârnelor acoperișului.

Această obscuritate era cauzată de perdelele de lână groasă lăsate în jos, așa precum remarcasem de afară. Dar, de îndată ce ele fură ridicate, lumina pătrunse din plin prin geamlâc.

Prin cele patru fețe ale foișorului, privirea putea parcurge tot orizontul de la Ragz. Nimic nu stânjenea vederea, mai întinsă aici decât cea de pe terasa casei Roderich, mai mică totuși decât cea din turnul Sfântul Mihail și din donjonul castelului.

Am revăzut de acolo Dunărea la capătul bulevardului, orașul întinzându-se spre sud, dominat de turnul primăriei, de săgeata catedralei, de donjonul de pe colina de la Wolkang și, împrejur, vastele pășuni ale pusti, mărginite de munții ei îndepărtați.

Mă grăbesc să spun că și cu foișorul a fost ca și cu restul casei. Nu se găsi acolo nimeni. Trebuia ca domnul Stepark să ia o hotărâre; această descindere a poliției nu avea să dea nici un rezultat și nu aveam să aflăm nimic despre misterele casei Storitz.

Mă gândisem că foișorul slujea poate unor observații astronomice și că el cuprindea aparate pentru studierea cerului. Greșeală. Ca mobilier, se afla acolo doar o masă și un fotoliu de lemn.

Pe masă erau câteva hârtii și, printre altele, un număr din gazeta din care aflasem, la Budapesta, despre apropiata comemorare a lui Otto Storitz. Aceste hârtii au fost luate, ca și cele de mai înainte.

Fără îndoială că aici se odihnea fiul, la ieșirea din cabinetul său de lucru, sau, mai exact, din laboratorul lui. În tot cazul, el citise acest articol, care era însemnat, evident de mâna lui, printr-o cruce cu cerneală roșie.

Deodată se auzi o exclamație violentă, o exclamație de surpriză și de mânie.

Căpitanul Haralan zărise, pe o policioară fixată la unul din usciori, o cutie de carton pe care o deschisese... Și ce scosese din această cutie?...

Coroana nupțială luată în timpul seratei de logodnă din casa Roderich!

X

Astfel, nu mai exista nici o îndoială asupra amestecului lui Wilhelm Storitz. Eram acum în posesia unei dovezi materiale și nu mai eram reduși la simple prezumții. Că el sau un altul era vinovatul, în orice caz, în profitul lui se săvârșise acest furt ciudat, al cărui mobil și a cărui explicație ne scăpau, dealtminteri.

— Tot vă mai îndoiiți, dragă Vidal? strigă căpitanul Haralan, a cărui voce tremura de mânie.

Domnul Stepark păstra tăcere. În această afacere ciudată, mai exista încă o mare parte de necunoscut. Dacă vinovăția lui Wilhelm Storitz era incontestabilă, se ignora însă ce mijloace folosisese și nici nu era sigur dacă se va reuși vreodată să se afle aceste lucruri.

Eu, căruia căpitanul Haralan mi se adresa într-un fel mai direct, n-am răspuns. Într-adevăr, ce aș fi putut să răspund?...

— Nu-i acest mizerabil, continuă el, cel care a venit să ne insulte, dând glas în fața noastră celui *Cântec al urii*? Dumneavoastră nu l-ați văzut, dar l-ați auzit!... El era acolo, chiar de scăpa privirilor noastre!... În ce privește această coroană pângărită de mâna lui, nu mai vreau să rămână nici o frunză din ea!...

Domnul Stepark îl opri, în momentul în care voia s-o rupă.

— Nu uitați că este o probă convingătoare, zise el, și care poate să servească dacă, așa precum cred, această afacere va avea urmări.

Căpitanul Haralan îi înapoie coroana și am coborât scara după ce am vizitat încă o dată, în zadar, toate camerele casei.

Ușa peronului și poarta grilajului au fost închise cu cheia, au fost puse pe ele sigilii și casa rămase în aceeași stare de părăsire în care o găsisem. Totuși, la ordinul șefului lor, doi agenți rămaseră să supravegheze casa și împrejurimile ei.

După ce ne-am luat rămas bun de la domnul Stepark, care ne ceru să păstrăm secretul asupra acestei percheziții, căpitanul Haralan și cu mine ne-am întors în casa Roderich, mergând pe bulevard.

Tovarășul meu nu se putea stăpâni și mânia i se revărsa în fraze și în gesturi de mare violență. Zadarnic aș fi încercat să-l calmez. Speram, de altminteri, că Wilhelm Storitz părăsise sau va părăsi orașul când va afla că-i fusese percheziționată locuința și că poliția posedă dovada rolului jucat de el în această afacere.

M-am mulțumit să spun:

— Dragul meu Haralan, vă înțeleg mânia, înțeleg că nu voiati să lăsați nepedepsite aceste insulte. Dar să nu uitați că domnul Stepark ne-a cerut să păstrăm secretul.

— Dar tatăl meu?... Dar fratele dumneavoastră?... Nu ne vor întreba despre rezultatul percheziției?

— Sigur că da, dar noi o să le spunem, pur și simplu, că nu l-am întâlnit pe Wilhelm Storitz și că el pesemne că nu se mai află la Ragz, ceea ce mi se pare probabil, de altfel.

— N-o să le spunem nici că a fost găsită la el coroana?

— Ba da, e mai bine ca ei s-o știe. Dar este inutil să le vorbiți de asta mamei și surorii dumneavoastră. La ce bun să le măriți neliiniștea? În locul dumneavoastră, eu aș spune că în grădina casei a fost găsită coroana nupțială și i-aș reda-o surorii dumneavoastră.

Cu toată sila lui, căpitanul Haralan conveni că aveam dreptate și se hotărî că o să mă duc să iau coroana de la domnul Stepark, care fără îndoială că n-o să refuze să mi-o dea.

Totuși ardeam de nerăbdare să-mi revăd fratele, să-l pun la curent, dar și mai mult ardeam de nerăbdare ca această căsătorie să aibă loc cât mai curând.

Îndată după sosirea noastră acasă, servitorul ne introduse în cabinetul unde doctorul ne aștepta împreună cu Marc. Nerăbdarea le era extremă și am fost întrebați mai înainte chiar de a intra pe ușă.

Mare le-a fost surpriza și indignarea auzind cele întâmplate în casa de pe bulevardul Tékéli! Fratele meu nu izbutea să se stăpânească. Ca și căpitanul Haralan, voia să-l pedepsească pe Wilhelm Storitz mai înainte ca justiția să intervină. În zadar îi obiectai că dușmanul lui cu siguranță că părăsise orașul.

— Dacă nu este la Ragz, strigă el, atunci este la Spremberg! Cu mare greutate l-am calmat și a trebuit ca doctorul să-și unească stăruința lui cu a mea.

— Dragă Marc, a zis doctorul, ascultă de sfaturile fratelui și să lăsăm să se închidă această afacere atât de penibilă pentru familia noastră. Să lăsăm să se aștearnă tăcerea peste toate acestea, și curând totul va fi dat uitării.

Fratele meu, cu capul între mâini, își facea milă să-l privești. Simțeam că trebuia să sufere. Ce n-aș fi dat să fiu mai bătrân cu câteva zile, atunci când Myra Roderich ar fi fost în sfârșit Myra Vidal.

Doctorul adăugă că avea să-l vadă pe guvernatorul din Ragz. Wilhelm Storitz era străin și excelența sa nu va șovăi să dea un ordin de expulzare împotriva lui. Era urgent să se împiedice ca faptele al căror teatru fusese casa Roderich să nu se mai repete, chiar de-ar trebui să se renunțe de a li se da o explicație satisfăcătoare. Cât despre afirmația că Wilhelm Storitz poseda, așa precum se lăudase, o putere supraomenească, nimeni n-o putea crede.

În ceea ce o privește pe doamna Roderich și pe fiica ei, am făcut să triumfe motivele care impuneau o tăcere absolută. Ele nu trebuiau să știe nici că poliția acționase, nici că îl demascase pe Wilhelm Storitz.

Propunerea mea relativ la coroană a fost primită. Marc a regăsit-o, chipurile din întâmplare, în grădina casei. Astfel se demonstra că totul provenea de la un glumeț de prost-gust, pe care până la urmă îl vor descoperi și-l vor pedepsi așa cum o merita.

În aceeași zi, m-am reîntors la primărie, unde i-am cerut domnului Stepark coroana. El a consimțit să mi-o dea și am adus-o acasă.

Seara, ne aflam reuniți în salon, cu doamna Roderich și cu fiica ei, când Marc, după ce lipsise un moment, intră zicând:

— Myra... scumpă Myra... privește ce-ți aduc!...

— Coroana mea!... țipă Myra, repezindu-se spre fratele meu.

— Da, răspunse Marc, era acolo... în grădină... am găsit-o în spatele unui tufiș unde căzuse.

— Dar cum așa?... Cum?... repeta mereu doamna Roderich.

— Cum? răspunse doctorul. Un intrus se strecurase printre invitații noștri. Nu trebuie să ne mai gândim la această întâmplare absurdă.

— Mulțumesc, mulțumesc, dragă Marc, spuse Myra, în vreme ce o lacrimă îi pica din ochi.

Zilele ce urmară n-aduseră nici un alt incident. Orașul își redobândea liniștea obișnuită. Nu transpirase nimic despre percheziția făcută în casa de pe bulevardul Tékelí și nimeni nu pronunță încă numele lui Wilhelm Storitz. Nu mai era altceva de făcut decât să se aștepte cu răbdare — sau mai degrabă cu nerăbdare — ziua în care să se celebreze căsătoria lui Marc cu Myra Roderich.

Mi-am consacrat tot timpul pe care mi-l lăsa fratele meu diferitelor plimbări prin împrejurimile Ragz-ului. Câteodată, mă însoțea căpitanul Haralan. Atunci rareori se întâmpla să n-o luăm pe bulevardul Tékelí, spre a ieși din oraș. În mod vizibil, îl atrăgea casa suspectă. Dealtminteri, asta ne permitea să vedem că ea era mereu pustie și păzită întruna de doi agenți. Dacă Wilhelm Storitz ar fi apărut, poliția ar fi fost înștiințată imediat despre întoarcerea lui și l-ar fi arestat.

Dar am avut curând dovada absenței lui și certitudinea că nu se putea, cel puțin acum, să mai fie întâlnit pe străzile din Ragz. Într-adevăr, fiind convocat la 29 mai de către domnul Stepark, am aflat din gura lui că ceremonia de comemorare a lui Otto Storitz avusese loc, la 25, la Spremberg. Se pare că ceremonia atrăsese un număr considerabil de spectatori, nu numai populația din Spremberg, dar de asemeni mii de curioși veniți din orașele învecinate și chiar din Berlin. Cimitirul nu putuse cuprinde o atare mulțime. Din această cauză s-au produs mai multe accidente, câteva persoane s-au sufocat, și-abia a doua zi și-au aflat în cimitir un loc pe care nu și-l putuseră găsi acolo în ziua aceea.

Otto Storitz nu fusese uitat, căci el trăise și murise în plină legendă. Toți acești superstițioși se așteptau la vreo minune postumă. Ei credeau că fenomene fantastice trebuiau să se producă la această comemorare. Trebuia, cel puțin, ca savantul prusac să iasă din mormântul lui, și n-ar fi fost surprinzător ca în acest moment ordinea universală să fie deranjată într-un mod ciudat. Pământul, modificându-și mișcarea de rotație, ar fi început să se învârtască de la răsărit la apus, rotație anormală, ale cărei consecințe ar fi adus o răsturnare universală a sistemului solar!... Etc. etc.

Acestea erau zvonurile care circulau prin mulțime. Totuși, până la urmă, lucrurile se petrecuseră în modul cel mai obișnuit. Piatra de pe mormânt nu se ridicase. Mortul nu-și părăsise locuința sa sepulcrală, și Pământul continuase să se miște urmând regulile stabilite de la începutul lumii.

Dar, ceea ce ne interesa mai mult, era faptul că fiul lui Otto Storitz asistasă, în persoană, la această ceremonie. Era dovada materială că el părăsise efectiv Ragzul. Speram, în ce mă privește, că o făcuse cu intenția hotărâtă să nu se mai reîntoarcă acolo niciodată.

Mă grăbii să le comunic această știre lui Marc și căpitanului Haralan.

Cu toate acestea, deși zvonul acestei afaceri se potolise în bună parte, guvernatorul din Ragz tot se mai neliniștea. Că fenomenele miraculoase, cărora nimeni nu le putuse da o explicație plauzibilă, se datorau fie vreunei manopere dibace, minunat executate, fie vreunei alte cauze, ele tulburaseră totuși orașul și se cuvenea să se împiedice repetarea lor.

Să nu ne mirăm deci că excelența sa a fost viu impresionată când șeful poliției i-a făcut cunoscută purtarea lui Wilhelm Storitz față de familia Roderich și ce amenințări rostise el.

De aceea, când guvernatorul a cunoscut rezultatele percheziției, a hotărât să pedepsească cu asprime pe acest străin, în definitiv, avusese loc un furt, un furt săvârșit de către Wilhelm Storitz, sau în favoarea lui de către un complice. Dacă deci el nu părăsise Ragzul, avea să fie arestat și, odată închis între cele patru ziduri ale unei închisori, este puțin probabil să mai poată ieși din ea fără să fie văzut, așa precum intrase în saloanele casei Roderich.

Iată de ce la 30 mai avu loc următoarea conversație între excelența sa și domnul Stepark.

— N-ați aflat nimic nou?

— Nimic, domnule guvernator.

— Nu există nici un motiv să credem că Wilhelm Storitz are intenția să se reîntoarcă la Ragz?

— Nici unul.

— Casa lui este mereu supravegheată?

— Zi și noapte.

— A trebuit să scriu la Budapesta, continuă guvernatorul, cu privire la această afacere al cărei răsunet a fost mai mare decât îl merită, și sunt invitat să iau măsuri spre a-i pune capăt.

— Atâta vreme cât Wilhelm Storitz nu va fi reapărut la Ragz, răspunse șeful poliției, nu va fi nimic de temut din partea lui, și știm din sursă sigura că el se afla la Spremberg la 25.

— Într-adevăr, domnule Stepark, dar el poate fi ispitit să reapară aici și trebuie să împiedicăm asta.

— Nimic mai simplu, domnule guvernator. Cum este vorba de un străin, va fi de ajuns un mandat de expulzare...

— Un mandat, îl întrerupse guvernatorul, care-i va interzice nu numai orașul Ragz, ci întreg teritoriul austro-ungar.

— De îndată ce voi avea acest mandat, domnule guvernator, răspunse șeful poliției, o să înștiințez toate posturile de frontieră.

Mandatul a fost semnat pe loc și întreg teritoriul regatului i-a devenit astfel interzis lui Wilhelm Storitz.

Măsurile luate erau de natură să-l liniștească pe doctor, familia sa și pe prietenii săi. Dar noi eram departe de a fi pătruns secretele acestor întâmplări, ba mai mult, de a ne putea imagina peripecțiile pe care ni le mai rezervau.

XI

Data căsătoriei se apropia. Curând, la 1 iunie, dată definitiv aleasă, soarele acestei zile avea să se ridice la orizontul orașului Ragz.

Eu constatam cu o vie satisfacție că Myra, oricât de emotivă era, părea să nu-și aducă aminte de inexplicabilele întâmplări. Este adevărat că numele lui Wilhelm Storitz nu mai fusese rostit niciodată nici în fața ei și nici în fața mamei sale.

Eu îi eram confident. Ea îmi vorbea despre planurile lor de viitor, fără să știe prea bine dacă ele aveau să se mai realizeze. Marc și cu ea vor merge să se instaleze în Franța? Da, dar nu îndată. Să se despartă atât de curând de tatăl și de mama sa ar fi pentru ea o durere prea mare.

— Dar, zicea ea, acum nu este vorba decât să mergem pentru câteva săptămâni la Paris, unde o să ne întovărășiți, nu-i așa?

— Sigur!... Afară numai dacă n-o să mă vreți voi.

— Numai că mirii sunt niște tovarăși de călătorie destul de plictisitori.

— O să încerc să mă obișnuiesc și cu asta, am răspuns pe un ton resemnat.

Doctorul aproba această plecare. Să părăsească Ragz-ul o lună sau două era mai bine pentru ei în toate privințele. Neîndoios că doamna Roderich va resimți profund absența fiicei sale, dar va găsi în ea puterea să se resemneze.

În ce-l privea pe Marc, în timpul ceasurilor pe care le petrecea aproape de Myra, el uita, sau mai degrabă se silea să uite. Dimpotrivă, când se afla singur cu mine, îi reveneau temerile pe care zadarnic mă străduiam să i le risipesc.

În mod invariabil, îmi spunea:

— Nu mai știi nimic nou, Henri?

— Nimic, dragă Marc, îi răspundeam la fel de invariabil, și ăsta era adevărul.

Într-o zi, se crezu dator să adauge:

— Dacă ai afla ceva în oraș sau de l-ai auzi pe domnul Stepark...

— Ți-aș spune-o imediat, Marc.

— M-aș supăra pe tine de mi-ai ascunde, orice ar fi.

— Nu-ți voi ascunde nimic, fii liniștit. Dar te asigur că nu se mai interesează nimeni de această întâmplare. Orașul n-a fost niciodată mai liniștit ca acum. Unii își văd de treburile lor, alții de distracțiile lor și cursurile pieții se mențin la o cotă foarte înaltă.

— Glumești, Henri...

— Pentru ca să-ți dovedesc că nu mai am nici o teamă.

— Și totuși, zise Marc al cărui chip se întunecă, dacă acest om...

— Aș! Nu-i atât de prost. El bănuiește prea bine că ar fi arestat de-ar pune piciorul pe teritoriul austro-ungar, și în Germania există o mulțime de bâlciuri în care va avea prilejul să-și exercite talentul de scamator.

— Așadar, această putere despre care se vorbește...

— Asta-i o poveste de adormit copiii!

— Tu nu crezi în ea?

— Tot așa cum nici tu nu crezi. Deci, dragă Marc, mulțumește-te să numeri orele și minutele care te mai despart de ziua cea mare. N-ai altceva mai bun de făcut decât să reiei numărătoarea când ai terminat-o.

— Ah, prietene!... exclamă Marc cu tristețe.

— Nu ești rezonabil, Marc. Myra este mai liniștită ca tine.

— Pentru că ea nu știe ce știi eu.

— Și ce știi tu?... Zău așa! Știi că personajul în chestiune nu se mai află la Ragz, că el nu se mai poate întoarce aici, că n-o să-l mai revedem niciodată, ține bine minte! Dacă nici asta nu-ți e de ajuns ca să te liniștești!...

— Ce vrei, Henri, am presimțiri... Mi se pare...

— E absurd, bietul meu Marc! Ascultă-mă și întoarce-te lângă Myra. Asta o să te facă să vezi viața mai în roz.

— Da, ai dreptate. N-ar trebui s-o părăsesc nici o clipă, niciodată!

Bietul meu frate! Îmi făcea rău să-l văd și să-l aud. Spaima lui creștea pe măsură ce se apropia ziua căsătoriei sale. Și, chiar și eu, ca să spun adevărul, așteptam această zi cu o neliniște mai presus de voința mea.

Pe de altă parte, dacă nu puteam să mă bizui pe Myra, pe influența ei spre a-l calma pe fratele meu, nu mai știam nici ce metodă să folosesc în ce-l privea pe căpitanul Haralan.

În ziua în care aflate că Wilhelm Storitz se afla la Spremberg, cu greutate izbutisem să-i împiedic plecarea. Între Spremberg și Ragz nu sunt decât cel mult două sute de leghe. Această distanță poate fi străbătută în patru zile. În sfârșit, îl oprișem de data asta, dar, cu toate motivele pe care tatăl lui și cu mine i le arătam, în ciuda folosului evident de a da uitării această neplăcută întâmplare, el readucea neîncetat vorba despre ea, și mă temeam întruna să nu ne scape.

Într-o dimineață, el veni să mă viziteze, și de la începutul conversației am înțeles că se hotărâse să plece.

— N-o să faceți asta, scumpul meu Haralan, i-am declarat, n-o s-o faceți... O întâlnire între acest prusac și dumneavoastră este cu neputință. Vă implor să nu părăsiți Ragz-ul.

— Scumpul meu Vidal, îmi răspunse căpitanul pe un ton care arăta o hotărâre de neclintit, trebuie ca acest mizerabil să fie pedepsit.

— Și o să fie, mai curând sau mai târziu, să nu vă îndoiiți de asta! am strigat eu. Dar singura mână care trebuie să se abată asupra lui este mâna poliției.

Căpitanul Haralan simțea că aveam dreptate. Totuși, nu voia să se dea învins.

— Scumpul meu Vidal, răspunse el pe un ton care nu îngăduia vreo speranță, noi nu vedem, nu puteam vedea lucrurile în același fel. Familia mea, care o să devină și a fratelui dumneavoastră, a fost insultată și eu să nu răzbun aceste insulte?

— Nu, justiția trebuie să facă asta.

— Cum ar putea ea s-o facă dacă acest om nu se mai întoarce?... Căci guvernatorul a semnat azi de dimineață un mandat de expulzare care face cu neputință întoarcerea lui Storitz. Trebuie deci ca eu să mă duc acolo unde se află el, sau unde cel puțin trebuie să se afle, la Spremberg.

— Fie, replicai eu, ca ultim argument, dar așteptați cel puțin căsătoria surorii dumneavoastră. Câteva zile de așteptare încă și apoi eu voi fi primul să vă sfătuiesc să plecați. Chiar o să vă întovărășesc la Spremberg.

L-am convins cu atâta căldură încât convorbirea se sfârși cu promisiunea lui formală că se va stăpâni, cu condiția ca după celebrarea căsătoriei să nu mă mai împotrivesc planului său și să plec cu el.

Ceasurile care ne mai despărțeau de 1 iunie aveau să-mi pară nesfârșite. Căci, la drept vorbind, deși priveam ca o datorie liniștirea celorlalți, nici eu nu eram lipsit de oarecare temeri. De asemenea, deseori mi se întâmpla să urc sau să cobor bulevardul Tékéli, împins de nu știu ce presimțire.

Casa Storitz era mereu așa precum o lăsaseră după descinderea poliției: uși încuiate, ferestre închise, curte și grădină pustii. Pe bulevard, se aflau câțiva agenți care se plimbau până la parapetul vechilor fortificații și pe câmpia din apropiere. Nu încercase nimeni să intre în această casă, nici stăpânul și nici servitorul. Și totuși, eram obsedat, căci, în ciuda tuturor celor ce le spuneam lui Marc și căpitanului Haralan, în ciuda a ceea ce-mi spuneam mie însumi, de-aș fi văzut vreun fum ieșind pe coșul laboratorului, vreun chip apărând în dosul geamurilor foișorului, n-aș fi fost surprins.

În realitate, pe când populația din Ragz, revenită din prima ei spaimă, nu mai vorbea despre această afacere, fantoma lui Wilhelm Storitz îl obseda pe doctorul Roderich, pe fratele meu, pe căpitanul Haralan și pe mine însumi.

În ziua aceea de 30 mai, după-amiază, spre a mă distra, m-am îndreptat spre podul către insula Svendor, pentru a ajunge pe malul drept al Dunării.

Mai înainte de a sosi la pod, am trecut pe dinaintea debarcaderului în momentul în care o gabara de pasageri venea din amont.

Atunci îmi reveniră în minte incidentele călătoriei mele, întâlnirea mea cu acest individ, atitudinea lui provocatoare, sentimentul de antipatie pe care mi-l

inspirase de la prima vedere, apoi, când îl credeam coborât la Vukovar, vorbele pe care le rostise. Căci chiar el rostise aceste vorbe amenințătoare. Îi recunoscusem vocea în salonul casei Roderich. Aceeași pronunție, aceeași duritate, aceeași asprime.

Sub stăpânirea acestor idei, priveam unul câte unul pasagerii care se opreau la Ragz. Căutam chipul palid, ochii stranii, fizionomia diabolică a acestui personaj... Dar, cum se spune, mi-am pierdut timpul degeaba.

La ora șase, m-am dus, ca de obicei, să iau loc la masa familiei. Doamna Roderich mi se păru mai sănătoasă, aproape pe deplin restabilă după emoțiile suferite. Fratele meu uita de toate lângă Myra, în ajunul zilei în care ea avea să-i devină soție. Chiar și căpitanul Haralan părea mai calm, deși întunecat la chip.

Eram hotărât să fac tot posibilul ca să înveselesc această mică lume și să împrăstii ultimii nori neplăcuți ai amintirilor triste. Din fericire, am fost ajutat de Myra să dau farmec și bucurie acestei seri, care se prelungi destul de târziu. Fără a se lăsa rugată, ea se așeză la clavier și ne cântă vechi cântece maghiare, spre a șterge din amintire acel ticălos *Cântec al urii*, care răsunase în acest salon.

În momentul când ne retrăgeam, ea îmi spuse surâzând:

— Măine, domnule Henri, să nu uitați...

— Să nu uit, domnișoară?... răspunsei pe același ton glumeț pe care îl avusese și ea.

— Da, să nu uitați că este ziua de audiență a guvernatorului, a „acordării licenței”, spre a folosi expresia consacrată.

— Ah, într-adevăr! Măine este!...

— Și că dumneavoastră sunteți unul din martorii fratelui dumneavoastră...

— Faceți bine că mi-o reamintiți, domnișoară Myra. Martor al fratelui meu!... Nici nu mai țineam minte.

— Nu mă miră. Am observat că uneori erați distrat...

— Mă condamn pentru asta, dar mâine nu voi mai fi distrat, v-o promit solemn... Numai de n-ar fi Marc mai distrat decât mine...

— De el răspund eu. Așadar, la ora patru fix...

— La ora patru, domnișoară Myra?... Și eu care credeam că e la ora cinci și jumătate!... Să nu vă mai fie teamă. Voi fi acolo la ora patru fără zece.

— Bună seara! Seară bună fratelui lui Marc, care va deveni și al meu.

— Bună seara, domnișoară Myra, bună seara!

A doua zi, Marc a avut de făcut câteva drumuri în cursul dimineții. Mi s-a părut că-și redobândise liniștea și l-am lăsat să se ducă singur.

Cât despre mine, ca un surplus de prudență și spre a avea, dacă era cu putință, certitudinea că Wilhelm Storitz nu fusese revăzut la Ragz, m-am dus la primărie.

L-am întrebat pe domnul Stepark, la care am fost introdus imediat, dacă avea vreo știre nouă.

— Nici una, domnule Vidal, îmi răspunse, puteți fi sigur că omul nostru n-a mai reapărut la Ragz.

— Este tot la Spremberg?

— Tot ce pot să afirm este că se mai afla acolo, acum patru zile.

— Ați primit această înștiințare?

— Da, printr-un curier al poliției germane, care îmi confirmă știrea.

— Asta mă liniștește.

— Dar pe mine asta mă plictisește, domnule Vidal. Acest diavol de om — căci diavol este cuvântul potrivit — nu mi se mai pare dornic să treacă vreodată frontiera noastră.

— Cu atât mai bine, domnule Stepark!

— Cu atât mai bine pentru dumneavoastră, dar eu, ca polițist, aș fi preferat să-l apuc de guler și să-l bag pe acest ticălos de vrăjitor între patru ziduri!... În sfârșit, mai târziu, poate...

— Oh! Mai târziu, după căsătorie, cât o să poftiți, domnule Stepark.

M-am retras mulțumindu-i șefului poliției.

La ora patru după-amiază, ne aflam strânși în salonul din casa Roderich. Două calești așteptau pe bulevardul Tékéli, una pentru Myra, pentru tatăl și mama ei și pentru un prieten al familiei, judecătorul Neumann, cealaltă pentru Marc, pentru căpitanul Haralan, pentru unul din camarazii săi, locotenentul Armgard, și pentru mine. Domnul Neumann și căpitanul Haralan erau martorii miresei, locotenentul Armgard și cu mine eram martorii lui Marc.

Așa precum mă lămurise căpitanul Haralan, în ziua aceea nu era vorba să se porceadă la căsătoria propriu-zisă, ci la o ceremonie pregătitoare întrucâtva. Numai după ce va fi dată autorizația guvernatorului va putea fi celebrată căsătoria a doua zi, la catedrală. Până atunci, logodnicii, dacă nu erau căsătoriți în sensul desăvârșit al cuvântului, aveau să rămână totuși strâns legați unul de celălalt, întrucât, în cazul în care un obstacol neprevăzut ar împiedica unirea proiectată, ei ar fi condamnați la un celibat perpetuu.

În feudalitatea franceză ar fi posibil să se regăsească unele urme ale acestei cutume, care are ceva patriarhal în ea, întrucât șeful pare astfel să se considere tatăl cetățenilor. Această cutumă se perpetuase la Ragz până în zilele noastre.

Tânăra logodnică purta o rochie fermecătoare și de cel mai bun-gust, doamna Roderich o toaletă foarte simplă, deși foarte bogată. Doctorul și judecătorul erau, ca și fratele meu și cu mine, în haine de ceremonie, și cei doi ofițeri în uniformă de mare ținută.

Câteva persoane, femei și fete tinere din popor, cărora o căsătorie le deșteaptă întotdeauna curiozitatea, așteptau pe bulevard ieșirea trăsurilor. Dar probabil că a doua zi, la catedrală, mulțimea avea să fie imens de mare, drept un cuvenit omagiu adus familiei Roderich.

Cele două calești ieșiră prin poarta principală a casei, întoarseră colțul bulevardului, o luară pe cheiul Batthyani, pe strada Prințul Miloch, pe strada Ladislav și ajunseră la grilajul palatului guvernatorului.

Curioșii se aflau în număr mai mare în piață și în curtea palatului. Poate că, la urma urmei, îi atrăsese amintirea primelor incidente. Poate că se întreba de nu se va mai produce vreun alt fenomen asemănător.

Trăsurile pătrunseră în curtea de onoare și se opriră înaintea peronului.

După o clipă, domnișoara Myra, la brațul tatălui său, doamna Roderich, la brațul domnului Neumann, apoi Marc, căpitanul Haralan, locotenentul Armgard și cu mine am luat loc în sala de ceremonii, luminată de ferestrele înalte cu vitralii colorate și căptușită cu panouri sculptate, de mare valoare. În mijloc, o masa lată avea pe ea două coșuri de flori magnifice.

În calitatea lor de tată și de mamă, domnul și doamna Roderich veniră să se așeze de fiecare parte a fotoliilor rezervate logodnicilor, în spate, au luat loc cei patru martori: domnul Neumann și căpitanul Haralan la stânga, locotenentul Armgard și cu mine, la dreapta.

Un maestru de ceremonii îl anunță pe guvernator. Toată lumea s-a ridicat în picioare la intrarea lui.

Acesta se așează pe tronul său, apoi îi întrebă pe părinți dacă ei consimțeau la căsătoria fiicei lor cu Marc Vidal. Pe urmă, guvernatorul le puse celor doi logodnici întrebările de rigoare:

— Marc Vidal, făgăduiți s-o luați pe Myra Roderich de soție?

— O jur, răspunse fratele meu, căruia i se spusese lecția.

— Myra Roderich, făgăduiți să-l luați pe Marc Vidal de soț?

— O jur, răspunse domnișoara Myra.

— Noi, guvernator din Ragz, rosti atunci excelența sa, în virtutea puterilor care ne-au fost conferite de către împărăteasa-regină și conform cu privilegiile seculare ale orașului Ragz, hotărâm a le acorda licența de căsătorie lui Marc Vidal și Myrei Roderich. O vrem și ordonăm ca zisa căsătorie să fie celebrată chiar mâine, după toate formele, în catedrala orașului.

Astfel se petrecură lucrurile, în simplitatea lor obișnuită. Nici un miracol nu tulbură asistența, și deși această idee îmi trecuse o clipă prin minte, nici actul pe care au fost puse semnăturile n-a fost rupt, nici penele de scris n-au fost smulse din mâinile mirilor sau ale martorilor.

Cu siguranță, Wilhelm Storitz sau era la Spremberg — putea să rămână acolo, spre bucuria compatrioților săi! — sau, dacă se afla la Ragz, însemna atunci că își epuizase puterea.

Acum, de o voia sau nu acest vrăjitor lăudăros, Myra Roderich avea să fie soția lui Marc Vidal, sau nu va fi a nimănui altuia.

XII

Eram în 1 iunie. Această zi așteptată cu atâta nerăbdare păruse că n-o să mai sosească niciodată.

În sfârșit, venise. Câteva ore încă și ceremonia căsătoriei avea să se săvârșească în catedrala din Ragz.

Neliniștea pe care putuse s-o lase în mintea noastră amintirea inexplicabilelor întâmplări, care se petrecuseră cu vreo douăsprezece zile mai înainte, se risipise în întregime după audiența la guvernator.

M-am sculat devreme. Dar, oricât de grăbit aș fi fost, Marc fusese și mai grăbit și mi-o luase înainte. Nu sfârșisem să mă îmbrac când intră la mine.

Era în ținută de mire. Strălucea de fericire și nici o umbră nu-i întuneca această strălucire. M-a îmbrățișat cu căldură și, la răndu-mi, l-am strâns la inima mea.

— Myra, zise el, m-a rugat să-ți reamintesc...

— Că astăzi are loc ceremonia, i-am răspuns râzând. Bine, spune-i că dacă am ținut minte ora audienței la guvernator, o s-o țin minte și pe cea de la catedrală. Ieri mi-am îndreptat ceasul după cel din turn. Dar și tu, dragă Marc, vezi să nu

întârzii! Știi doar că prezența ta este indispensabilă și că nu s-ar putea începe ceremonia fără tine!

După plecarea lui, m-am grăbit să-mi termin toaleta, deși era de-abia ora nouă dimineața.

Noi ne dădusem întâlnire acasă. De acolo trebuiau să plece caleștile. Poate că numai pentru a-mi evidenția exactitatea am sosit mai devreme decât trebuia — ceea ce avea să-mi aducă un surâs drăguț din partea miresei — și am luat loc în salon.

Una după alta au început să sosească persoanele — sau mai bine zis personajele, dată fiind solemnitatea momentului — care figuraseră la ceremonia de la palat. Cu toții erau, ca și în ajun, în costume de gală. Cei doi ofițeri purtau cruci și medalii pe splendidele lor uniforme ale regimentului Hotarelor Militare.

Myra Roderich — și de ce n-aș spune Myra Vidal, întrucât cei doi logodnici erau legați de fapt prin hotărârea guvernatorului? — Myra, în toaletă albă, rochie de moar cu trenă, cu corsajul brodat cu flori de portocal, era îmbrăcată fermecător. Lângă ea se etala buchetul de mireasă și pe părul ei blond era așezată coroana nupțială, de sub care cădea în cute voalul ei de tul alb.

Această coroană era cea pe care i-o înapoiase fratele meu. Ea nu voise o altă coroană.

Intrând în salon cu mama ei, a venit spre mine și mi-a întins mâna. I-am strâns-o afectuos, fratern. Apoi, cu ochii plini de bucurie, ea mi-a zis:

— Ah, frate, cât sunt de fericită!

Astfel, nu mai rămânea nici o urmă din trecutele zile negre, din grelele încercări la care fusese supusă această familie cinstită. Până și căpitanul Haralan părea că uitase totul. Dovada acestui fapt este că îmi spuse strângându-mi mâna:

— Nu... Să nu ne mai gândim la asta!

Iată care era programul acestei zile ce primise aprobarea generală. La ora zece fără un sfert, plecarea spre catedrală, unde guvernatorul din Ragz, autoritățile și notabilitățile orașului aveau să se afle la sosirea tinerilor soți. Prezentări și felicitări, după serviciul religios al căsătoriei, la semnarea actelor în sacristia de la Sfântul Mihail. Întoarcerea pentru prânzul care trebuia să reunească vreo cincizeci de convivi. Seara, în saloanele casei Roderich, sărbătoarea, pentru care fuseseră trimise aproape două sute de invitații.

Caleștile au fost ocupate în același fel ca și în ajun: prima de către mireasă, de doctor, de doamna Roderich și de domnul Neumann; a doua de către Marc și de ceilalți trei martori. La întoarcerea de la catedrală, Marc și Myra Vidal, uniți pe veci, aveau să ia loc în aceeași caleașca. Alte echipaje se duseseră să aducă persoanele care trebuiau să alcătuiască cortegiul.

La ora zece fără un sfert, trăsurile au părăsit casa Roderich și au pornit pe cheiul Batthyani. După ce au ajuns în Piața Maghiară, au traversat-o și au urcat din nou spre frumosul cartier din Ragz, prin strada Prințul Miloch.

Vremea era superbă, cerul luminat de razele soarelui. Pe sub galeriile străzii, trecătorii, în mare număr, se îndreptau spre catedrală. Toate privirile erau atrase de prima trăsură, priviri de simpatie și de admirație pentru tânăra mireasă, și am constatat cu plăcere că și scumpul meu Marc se bucura deopotrivă de ele. La

ferestre se vedeau chipuri surâzătoare și de pretutindeni veneau atâtea saluturi, încât era cu neputință să li se răspundă tuturor.

— Zău, am spus, că o să păstrez amintiri foarte plăcute despre acest oraș!

— Ungurii cinstesc în dumneavoastră Franța, pe care ei o iubesc, domnule Vidal, mi-a răspuns locotenentul Armgard, și sunt fericiți de această căsătorie care face pe un francez să intre în familia Roderich.

Apropiindu-ne de piață, a trebuit să înaintăm la pas, atât de dificilă devenea circulația.

Din turnurile catedralei își lua zborul veselul dangăt al clopotelor pe care adierea dinspre răsărit îl făcea să vibreze puternic și, puțin înainte de ora zece, concertul clopotelor din turnul de alarmă își amestecă notele ascuțite cu vocile sonore de la Sfântul Mihail.

Era exact ora zece și cinci, când cele două calești ale noastre se opriră lângă trepte, înaintea portalului central, deschis din ambele părți.

Doctorul Roderich a coborât primul, apoi fiica sa, care îl luă de braț. Domnul Neumann îi oferă și el brațul doamnei Roderich. Noi am sărit imediat jos și am înaintat, în urma lui Marc, între șirurile de spectatori care erau așezați, la diferite distanțe, de-a lungul pieței din față.

În acest moment, răsunară în interior marile orgi și, în sunetele maiestuoaselor lor acorduri, cortegiul pătrunse în biserică.

Marc și Myra se îndreptară spre cele două fotolii așezate unul lângă altul în fața altarului cel mare. În spatele lor, părinții și martorii își găsiră scaunele care le erau rezervate.

Toate scaunele cu spetează și jețurile din strane ale corului erau deja ocupate de o numeroasă asistență compusă din guvernatorul din Ragz, din magistrați, din ofițerii garnizoanei, din judecător și din sindici, din principalii funcționari ai administrației, din prietenii familiei, din notabilitățile industriei și ale comerțului. Doamnelor, în toalete splendide, le fuseseră rezervate de asemeni anumite locuri de-a lungul stranelor, de nu mai rămase astfel nici unul liber.

Îndărătul grilajelor corului, o capodoperă a lucrăturii artistice în fier din secolul al XIII-lea, se înghesuia mulțimea curioșilor. Cât despre persoanele care nu se putuseră apropia de grile, ele se așezaseră în marele naos ocupând toate scaunele de acolo.

În pronaosurile transeptului, în părțile laterale, era îngrămădit norodul, care se revărsa până pe treptele tindei bisericii.

Dacă unii din cei prezenți mai păstrau în acest moment amintirea întâmplărilor care tulburaseră orașul, putea oare să le mai vină în minte că aveau să le vadă repetându-se în catedrală? Evident că nu, oricât de puțin le-ar fi atribuit amestecului diavolului, căci nu într-o biserică s-ar fi putut manifesta el.

Se produse o mișcare în dreapta corului și mulțimea a trebuit să se dea în lături spre a face loc episcopului, diaconului, subdiaconului, paracliserului, copiilor din cor.

Episcopul se opri în fața treptelor altarului, se înclină și rosti primele fraze din *Introit*, în vreme ce dascălii intonau versetele din *Confiteor*.

Myra era îngenuncheată pe perna scăunelului de rugăciuni, cu capul plecat într-o atitudine plină de smerenie. Marc stătea în picioare lângă ea și ochii lui n-o părăseau o clipă.

Liturghia fusese celebrată cu toată pompa de care biserica catolică a vrut să-și înconjoare ceremoniile solemne. Orga alterna cu tradiționala cântare bisericească *Kyrie* și strofele *Gloria in Excelsis*, care răsunau sub bolțile înalte.

Se producea uneori un vag zgomot de mulțime în mișcare, de scaune deplasate, lăsate jos, care însoțeau pașii slujbașilor bisericii veghind ca trecerea prin marele naos să rămână liberă pe toată lungimea ei.

De obicei, interiorul catedralei este cufundat într-o penumbră în care sufletul se lasă mai deplin în voia impresiilor religioase. Prin vechile vitralii pe care se desenează în culori somptuoase silueta personajelor biblice, prin ferestrele strâmte ale stilului ogival din prima epocă, prin geamurile laterale pictate nu pătrunde decât o lumină slabă. De-i puțin mohorâtă vremea, marele naos, părțile laterale, absida, rămân întunecate, și această obscuritate nu este luminată decât de punctele de foc care strălucesc în vârful luminărilor lungi de la altar.

Astăzi era însă altfel. Sub soarele magnific, ferestrele dinspre est și rozeta transeptului parcă se aprindeau. Un fascicool de raze, trecând printr-un ochi de fereastră al absidei, cădea drept pe amvonul suspendat de unul din stâlpii naosului și părea să însuflețească chipul chinuit al uriașului care îl susține pe umerii lui enormi.

Când se auzi clopoțelul, asistența se ridică în picioare și, după miile de zgomote care se produsese, se așternu tăcerea, în vreme ce diaconul citi, psalmodiind, Evanghelia Sfântului Matei.

Apoi episcopul, întorcându-se spre logodnici, le adresă o scurtă cuvântare. El vorbea cu o voce cam slabă, vocea unui bătrân cu părul alb. Spuse lucruri foarte simple care trebuiau să-i meargă la inimă Myrei, îi făcu elogiul virtuților familiale, ale familiei Roderich, ale devotamentului ei față de cei nefericiți și ale nemărginitei sale carități. El binecuvânta această căsătorie care unea un francez și o maghiară și invocă pronia cerească asupra noilor soți.

După terminarea cuvântării, bătrânul preot se întoarse spre altar pentru rugăciunile dinaintea jertfei pâinii și a vinului, în vreme ce diaconul și subdiaconul își reluau locul alături de el.

Dacă notez pas cu pas amănuntele acestei liturghii nupțiale este pentru că ele au rămas gravate adânc în spiritul meu, pentru că amintirea lor nu avea să se mai șteargă niciodată nicicum, din memoria mea.

Atunci, din tribuna orgii se înălță o voce superbă, acompaniată de un cvartet de instrumente de coarde. Un tenor foarte renumit în lumea maghiară cânta imnul ofrandei.

Marc și Myra se ridicară din fotolii și veniră să se așeze înaintea treptelor altarului. Și acolo, după ce subdiaconul a primit bogata lor milostenie, ei apropiară buzele sărutând potirul cu împărtășania pe care li-l prezenta preotul. Apoi meraseră să-și reia locul pășind unul lângă altul. Niciodată, nu, niciodată Myra nu strălucise mai mult de frumusețe și nici nu fusese mai luminată de nimbul fericirii ca acum.

Veni apoi rândul fetelor ce fac chetă, să strângă banii pentru bolnavi și săraci. Precedate de paraclisieri, ele se strecurară în mijlocul rândurilor de credincioși din cor și din naos, și în vreme ce se auzea zgomotul scaunelor mișcate din loc, foșnetul rochiilor și freamătul mulțimii, mărunțișul cădea în cutia lor.

În sfârșit, episcopul, însoțit de cele două ajutoare ale lui, se îndreptă către logodnici. El se opri în fața lor.

— Marc Vidal, întreabă cu vocea lui tremurătoare care totuși fu auzită de toți, într-atât de profundă era tăcerea, consimțiți s-o luați de soție pe Myra Roderich?

— Da, răspunse fratele meu.

— Myra Roderich, consimțiți să-l luați de soț pe Marc Vidal?

— Da, rosti Myra din toată inima.

Mai înainte de a pronunța cuvintele sacramentale, episcopul luă verighetele pe care i le întinse fratele meu și le binecuvântă. Apoi el se pregăti să pună una din ele în degetul tinerei soții...

În acest moment se auzi un țipăt puternic, un țipăt de spaimă și de groază.

Și iată ce am văzut, ceea ce o mie de persoane au văzut ca și mine:

Diaconul și subdiaconul se dau înapoi clătinându-se, împinși parcă de o forță puternică; episcopul, cu gura tremurând, cu trăsăturile schimonosite, cu privirea pierdută, pare să se lupte cu o fantomă și până la urmă se prăbușește în genunchi...

Imediat după aceea, căci evenimentele s-au produs repede, ca o lovitură de trăsnet, încât nimeni n-a avut timp să intervină și nici măcar să înțeleagă ce se petrece, fratele meu și cu Myra căzură pe piatră, pe jumătate răsturnați...

Apoi verighetele zburară prin naos și una din ele mă izbi cu violență în obraz...

Și, în acest moment, iată ce am auzit. O mie de persoane au auzit, ca și mine, aceste cuvinte rostite cu o voce teribilă, vocea pe care o cunoșteam bine, vocea lui Wilhelm Storitz:

— Nenorocire soților... nenorocire!..

La auzul acestui blestem venind parcă din lumea de dincolo, un fior de groază a străbătut mulțimea. Din toate piepturile a țâșnit un vaiet surd și Myra, care se ridica scoțând un țipăt sfâșietor, căzu din nou leșinată în brațele lui Marc îngrozit.

XIII

Fenomenele la care asistasem în catedrala din Ragz și cele al căror teatru fusese casa Roderich tindeau spre aceeași țință. Originea lor era aceeași. Wilhelm Storitz, el singur, era autorul lor. Se putea admite că ele se datorau vreunei manopere dibace?... Eram silit să-mi răspund cu hotărâre: nu. Nu, nici scandalul din biserică, nici răpirea coroanei nuptiale nu puteau fi atribuite unei scamatorii. Ajungeam să presupun în mod serios că acest om deținea de la tatăl lui vreun secret științific, cel al unei descoperiri necunoscute care i-ar fi dat posibilitatea să se facă invizibil... De ce nu, la urma urmei?... Pentru ce unele raze luminoase n-ar avea proprietatea să străbată prin corpurile opace, ca și cum

aceste corpuri ar fi translucide?... Dar unde aveam să ajung... cu toate aceste trăsnăi, trăsnăi despre care m-am păzit să spun cuiva ceva!

Noi o ridicasem pe Myra fără ca ea să-și fi recăpătat cunoștința. A fost transportată în camera ei și a fost așezată pe pat, dar îngrijirile ce i s-au dat din plin n-au izbutit s-o reînsuflețască. Rămânea inertă, insensibilă, cu toate eforturile doctorului, lipsit acum de orice putere. Totuși, respira, semn că trăia. Ajunsesem să mă întreb cum de putuse ea să supraviețuiască atâtor încercări, cum de n-o ucisese această ultimă emoție.

Mai mulți confrați ai doctorului Roderich alergaseră la el. Ei stăteau la patul Myrei, întinsă fără nici o mișcare, cu pleoapele coborâte, cu chipul de o paloare ca de ceară, cu pieptul ridicându-se în bățile neregulate ale inimii, cu respirația redusă la un suflu ce se putea stinge dintr-o clipă într-alta.

Marc îi strângea mâinile. Plângea. O implora, o striga:

— Myra... scumpa mea Myra!...

Cu vocea întretăiată de suspine, doamna Roderich repeta în van:

— Myra... copila mea... Sunt aici... lângă tine... sunt mama ta... Tânăra fată nu-și deschidea ochii și desigur că nici n-o auzea.

Cu toate acestea, medicii încercaseră cele mai energice remedii. La un moment dat se păru că bolnava avea să-și recapete cunoștința... Buzele ei bâlbâiră cuvinte vagi, cu neputință de priceput, degetele ei se agitară în mâinile lui Marc, ochii i se redeschiseră numai pe jumătate... Dar ce privire pierdută, sub aceste pleoape ridicate pe jumătate. O privire din care lipsea înțelegerea!...

Marc o pricepu prea bine. Brusc, se dădu îndărăt, cu un țipăt:

— E ne bună... e ne bună!...

M-am repezit la el și l-am ținut cu ajutorul căpitanului Haralan, întrebându-mă de nu cumva o să-și piardă și el mințile. A trebuit să fie dus în altă cameră în care medicii s-au luptat împotriva acestei crize, al cărei sfârșit ar fi putut fi fatal.

Care avea să fie deznodământul acestei drame? Exista motiv să se spere că Myra avea să-și redobândească cu timpul judecata, că îngrijirile medicale aveau să-i învingă rătăcirea spiritului, că această nebunie n-avea să fie decât trecătoare?

Căpitanul Haralan îmi spuse când se află singur cu mine:

— Trebuie s-o sfârșim cu asta!...

S-o sfârșim?... în ce fel o înțelegea? Că Wilhelm Storitz se reîntorsese la Ragz, că el era autorul acestei nelegiui, n-o mai puneam la îndoială. Dar unde să-l întâlnești, și aveam noi vreo putere asupra acestei făpturi imposibil de prins?

Pe de altă parte, cărei impresii avea să-i cadă pradă orașul? O să accepte el o explicație naturală a acestor fapte?

Nu mai trebuia să ascundem în ce măsură acest străin, împotriva căruia guvernatorul din Ragz semnase un mandat de expulzare, era amestecat în această afacere. Ceea ce ținusem secret până atunci nu mai putea rămâne în umbră, după scandalul de la Sfântul Mihail.

Chiar de a doua zi, orașul a fost în fierbere. Se făcu legătura între evenimentele petrecute în casa Roderich și cele din catedrală. Liniștea ce se așternuse în mulțime făcu loc unor noi tulburări. Se află, în sfârșit, veriga care unea aceste diverse întâmplări. Acest nume, Wilhelm Storitz, nu se mai pronunță nicăieri, în toate casele, în toate familiile, fără să evoce amintirea, s-ar putea spune, fantoma

unui personaj ciudat, a cărui existență se scurgea între zidurile mute și ferestrele închise ale locuinței de pe bulevardul Tékéli.

Să nu fim deci surprinși dacă, de îndată ce știrea se răspândi, populația merse spre acest bulevard, împinsă de o putere irezistibilă, de care poate că nici nu-și mai dădea seama.

Tot așa fusese probabil și când mulțimea se îngrămădise în cimitirul din Spremberg. Dar acolo, compatrioții savantului sperau să asiste la vreun miracol și nu-i împingea nici un sentiment de dușmănie. Aici, dimpotrivă, era o explozie de ură, o nevoie de răzbunare, justificate de actele unei ființe răufăcătoare.

Această surescitare nu se putea decât mări întruna. Cei mai mulți dintre oameni n-ar fi vrut să accepte niciodată o explicație naturală a acestor fenomene de neînțeles.

Guvernatorul din Ragz se neliniști de această stare de spirit a orașului și-i ordonă șefului poliției să ia toate măsurile pe care le reclama situația. Trebuia să fie gata să se apere împotriva exceselor unei panici care ar fi putut să aibă cele mai grave urmări. Pe lângă asta, de cum se dezvălui numele lui Wilhelm Storitz, a trebuit să fie păzită casa de pe bulevardul Tékéli, în fața căreia se strânseseră sute de oameni, și să fie apărată împotriva invadării și jafului.

În vremea aceasta, ideile mele evoluau și ajungeam să judec în mod serios o ipoteză pe care, la început, o respinsesem *de plano*¹. Dacă, deci, această ipoteză era întemeiată, dacă un om avea puterea să se facă invizibil, ceea ce era de necrezut, poate, dar care acum devenise o realitate, asta însemna că liniștea publică era absolut compromisă. Nu mai exista atunci nici o siguranță personală. Întrucât Wilhelm Storitz se întorsese la Ragz și nimeni nu-l putuse vedea acolo, nimic nu mai putea contesta posibilitatea ca el să mai fie încă aici, fără să existe vreun mijloc de a fi sigur de asta. Un alt subiect de teamă era întrebarea dacă păstrase pentru el singur secretul acestei descoperiri pe care i-o lăsase probabil tatăl lui. Servitorul său Hermann nu-l folosea și el? Sau alții nu s-ar putea folosi de descoperire în folosul lui sau al lor? Cine i-ar împiedica atunci pe aceștia să pătrundă în case când și cum le-ar plăcea, să se amestece în viața oamenilor? Intimitatea familiilor n-ar fi distrusă? Dacă te-ai încuia în casă, ai mai fi sigur că ești singur acolo, sigur că nu ești auzit și văzut de nimeni, afară numai de cazul când stai într-un întineric complet? Și, afară, pe străzi, această teamă neîncetată că ești urmărit, fără s-o știi, de cineva invizibil, care nu te scapă din ochi și poate face din tine tot ce pofteste!... Ce mijloc ai mai avea de a te sustrage atentatelor de tot felul, ajunsese acum atât de ușoare? Nu însemna asta nimicirea în scurtă vreme a oricărei vieți sociale? Lumea își reaminti atunci ceea ce se petrecuse în piața târgului Coloman, faptele la care căpitanul Haralan și cu mine fusesem martori. Un bărbat fusese răsturnat în mod violent, după cum pretindea, de către un agresor invizibil. Totul te făcea să crezi acum că acest bărbat spusese adevărul. Fără îndoială că el fusese izbit în trecere de către Wilhelm Storitz, de către Hermann sau de către oricare altul. Fiecare gândea că asta i se putea întâmpla și lui. La fiecare pas, erai expus unor astfel de întâlniri.

¹ *De plano* – ușor, fără greutate (în limba latină în text). (n.t.)

Aici, dimpotrivă, era o explozie de ură...

Pe urmă, și alte amănunte le reveniră în minte oamenilor afixul publicațiilor smuls din ramă la catedrală și, la percheziția de pe bulevardul Tékéli, zgomotul de pași auzit în camere, fiola căzută și spartă pe neașteptate.

Ei bine, el era acolo și se pare că și Hermann de asemenea era acolo. Ei nu părăsiseră orașul îndată după serata logodnei, așa cum o presupusesem noi, și asta explica apa cu săpun din camera de dormit, focul din mașina de la bucătărie. Da, amândoi asistau la perchezițiile făcute în curte, în grădină, în casă, și când au fugit l-au făcut să cadă pe agentul de poliție care stătea de gardă în josul scării. Dacă noi găsisem coroana nupțială în foisor însemna că Wilhelm Storitz, surprins de percheziție, nu mai avusese timp s-o ia cu el.

În ceea ce mă privea, incidentele petrecute în timpul călătoriei la bordul vasului *Dorothee*, pe când coboram Dunărea de la Pesta la Ragz, se explicau acum. Pasagerul pe care îl crezusem coborât la Vukovar era tot la bord, deși nu se mai vedea acolo.

Astfel, îmi ziceam, această invizibilitate el știe s-o producă instantaneu. El apare și dispare după pofta lui, precum vrăjitorii grație baghetei fermecate și, în același timp, el poate să facă invizibile veșmintele care îl acoperă, dar nu și obiectele pe care le ține în mână, întrucât noi văzusem contractul și buchetul rupte, coroana luată, verighetele zvârlite prin naos. Totuși, nu este vorba aici nici de magie, nici de cuvinte cabalistice, nici de incantații sau de vrăjitorie. Să ne menținem în domeniul faptelor materiale. Evident, Wilhelm Storitz posedă formula unei compoziții pe care este de ajuns s-o înghită... Care? Fără îndoială, aceea pe care o conținea acea fiolă spartă și care se evaporase aproape instantaneu. Care este formula acestei compoziții, iată ceea ce noi nu știam, ceea ce ar fi fost important să știm, dar ceea ce poate că nu aveam să știm niciodată!...

În ce privește persoana lui Wilhelm Storitz, chiar atunci când este invizibilă, este oare cu neputință să pui mâna pe ea? Dacă scapă simțului vederii, ea nu scapă, îmi imaginez, simțului pipăitului. Înelișul ei material nu-și pierde nici una din cele trei dimensiuni comune tuturor corpurilor, lungime, lățime, adâncime. El este mereu acolo, în carne și oase, cum se zice. Invizibil, fie, intangibil, nu! Asta-i valabil pentru fantome, dar noi n-avem de-a face cu o fantomă!

De-ar face întâmplarea să-l apuci de brațe, de picioare, de cap — dacă nu-l vezi, cel puțin o să-l ții. Și oricât de uimitoare ar fi facultatea de care dispune el, ea nu-i va îngădui să treacă prin zidurile unei închisori.

Dar acestea nu erau decât raționamente întrucâtva acceptabile, pe care probabil că fiecare și le făcea, deși situația nu devenea prin asta mai liniștitoare, siguranța mai puțin compromisă. Nu te simțeai apărat nici afară, nici înlăuntrul caselor, nici ziua, nici noaptea. Cel mai mic zgomot din camere, un trosnet al podelii, un oblon mișcat de vânt, un vaiet al giruetei de pe acoperiș, până și zumzetul în urechi al unei insecte, suieratul vântului printr-o ușă sau o fereastră prost închisă, totul părea suspect. În viața de familie cu acel du-te-vino al ei, când se servea masa, seara în timpul veghei, noaptea în timpul somnului, admitând că mai era cu puțință somnul, nu se putea ști niciodată dacă nu pătrunsese vreun nepoftit în casă, dacă Wilhelm Storitz sau vreun acolit de-al lui nu se afla acolo, spionându-

ți mișcărilor, ascultându-ți cuvintele, pătrunzând în cele mai intime secrete ale familiilor.

Neîndoios, se putea întâmpla ca acest german să fi părăsit Ragz-ul și să se fi reîntors la Spremberg. Totuși, reflectând la asta — aceasta a fost părerea doctorului, a căpitanului Haralan și de asemenea a guvernatorului și a șefului poliției — se putea admite în mod rațional că Wilhelm Storitz o sfârșise cu netrebnicele lui atacuri? Dacă el lăsase să fie acordată licența de căsătorie, este pentru că nu se întorsese încă de la Spremberg. Dar căsătoriei însăși el îi întrerupsese celebrarea, și în cazul în care Myra și-ar redobândi rațiunea, n-ar mai căuta el s-o împiedice? De ce să i se fi stins ura pe care o jurase familiei Roderich, întrucât ea nu-și atinsese încă ținta? Amenințările care răsunaseră în catedrală nu răspundeau ele în mod elocvent acestor întrebări?

Nu, ultimul cuvânt nu fusese spus în această afacere și erai în drept să te temi de totul, gândindu-te la mijloacele de care dispunea acest om pentru realizarea planurilor lui de răzbunare.

Într-adevăr, oricât de supravegheată ar fi fost zi și noapte casa Roderich, n-ar mai izbuti el să intre în ea? Odată intrat în casă, n-ar lucra el precum i-ar conveni?

Se poate judeca, potrivit acestor gânduri, starea de obsesie a spiritelor, atât a celor care rămăneau în domeniul faptelor pozitive, cât și a celor ce se lăsau pradă exagerărilor unei imaginații superstițioase.

Dar, în sfârșit, exista vreun leac împotriva acestei situații? Eu nu vedeam nici unul, o mărturisesc. Plecarea lui Marc și a Myrei n-ar fi schimbat-o. Wilhelm Storitz n-avea, într-adevăr, să-i urmărească în toată libertatea?

Fără a mai socoti că starea în care se afla Myra nu-i permitea deloc să părăsească Ragz-ul.

Pentru moment, unde era el, dușmanul nostru ce nu putea fi prins? Nimeni n-ar fi fost în stare s-o spună cu siguranță, dacă o serie de evenimente nu ne-ar fi dovedit, unul după altul, că el se încăpățâna să stea în mijlocul unei populații pe care o înfrunta și o teroriza nepedepsit.

Primul din aceste evenimente a fost cât pe-acți să ne aducă disperarea la culme. Două zile încheiate se și scurseseră de la teribila scenă din biserica Sfântul Mihail, fără ca nici o ameliorare să se fi produs în sănătatea Myrei, lipsită mereu de rațiune, mereu ținută la pat, mereu între viață și moarte. Eram în 4 iunie. După-prânz, toată familia Roderich, împreună cu fratele meu și cu mine, era strânsă în galerie și discutam cu însuflețire care era cea mai bună măsură de luat, când un hohot de râs cu adevărat drăcesc ne răsună în urechi.

Ne-am ridicat cu toții, îngroziți. Marc și căpitanul Haralan, cuprinși de un fel de nebunie, se îndreptară în aceeași clipă, dintr-o singură mișcare, spre partea galeriei de unde se părea că vine acest înspăimântător hohot de râs, dar se opriră după câțiva pași. Totul se petrecuse în două secunde. În două secunde am văzut trecând un fulger, ca un tăiș strălucitor ce-și descria în plină lumină curba lui ucigașă; și l-am văzut pe fratele meu clătinându-se și pe căpitanul Haralan prinzându-l în brațe...

M-am repezit în ajutorul lor, chiar în momentul în care o voce — această voce pe care o cunoșteam cu toții! — rostea pe tonul unei hotărâri de neclintit:

— Niciodată Myra Roderich nu va fi soția lui Marc Vidal!... Niciodată!

Îndată, un violent curent de aer făcu să se legene policandrele, poarta grădinii repede deschisă și închisă zornăi cu mare zgomot, și am înțeles că necruțatorul nostru adversar ne scăpa din nou.

Căpitanul Haralan și cu mine l-am întins pe fratele meu pe un divan și doctorul Roderich i-a cercetat rana. Din fericire, nu era gravă. Lama pumnalului alunecase pe omoplatul stâng de sus în jos și totul se limita la o tăietură lungă, care deși se înfățișa foarte impresionantă, avea să se vindece în câteva zile. De data aceasta, asasinul nu-și atinsese ținta. Dar avea să fie mereu așa?

Marc a fost pansat și transportat la hotelul *Temesvar*, și eu m-am așezat la căpătâiul lui, unde, în timp ce-l vegheam, m-am cufundat în examinarea problemei ce se punea agerimii minții mele și pe care trebuia s-o rezolv cu orice preț, fiind în joc viața atâtor ființe scumpe mie.

Nu făcusem încă, o mărturisesc, nici primii pași pe drumul soluției căutate, când s-au ivit alte evenimente, deloc dramatice de astă dată, ci mai degrabă bizare, incoerente chiar și care îmi deteră mult de gândit.

În seara aceleiași zile, 4 iunie, o lumină puternică, ce fu zărită din piața Kurtz și din târgul Coloman, apărui la cea mai de sus fereastră a turnului cu clopotul de alarmă. O torță aprinsă cobora, se ridica, se agita, de parcă vreun răzvrătit ar fi vrut să dea foc edificiului.

Șeful poliției și agenții lui, ieșind afară din postul central, ajunseră repede în podul turnului. Lumina dispăruse însă și, așa precum se aștepta dealtfel domnul Stepark, nu găsiră acolo pe nimeni. Pe podea zăcea torța stinsă din care ieșea miros de funingine, scântei rășinoase se mai prelingeau pe acoperiș, dar incendiatorul dispăruse. Fie că individul — să-i spunem Wilhelm Storitz — avusese vreme să fugă, fie că el se ascundea într-un ungher al turnului.

Mulțimea îngrămadită în piață și-a strigat zadarnic, din toate puterile, răzbunarea de care își râdea vinovatul.

A doua zi, în cursul dimineții, s-a produs o nouă înfruntare aruncată întregului oraș cuprins de nebunie.

Sunase ora zece și jumătate, când răsună deodată un sinistru zvon de clopote, un dangăt funebru, un fel de toacă a groazei.

De data aceasta, nu mai era doar un singur om care să fi putut pune în mișcare toate clopotele catedralei. Pesemne că Wilhelm Storitz era ajutat de mai mulți complici, sau cel puțin de servitorul său, Hermann.

Oamenii dădură năvală în piața Sfântul Mihail, alergând chiar și din cartierele îndepărtate, unde aceste dangăte de clopot băgaseră groaza în ei. Din nou, domnul Stepark și agenții lui se pregătiră de atac. Ei se grăbiră spre scara turnului de la nord, urcară repede treptele, ajunseră în clopotnița inundată toată de lumina care trecea prin ferestre.

Dar degeaba au cercetat ei turnul și galeria superioară... Nimeni!... Nimeni!... Când agenții intraseră în clopotnița în care clopotele mute încetaseră să se mai lege, invizibili trăgători și dispăruseră.

XIV

Așadar, temerile mele se adevereau. Wilhelm Storitz nu părăsise Ragz-ul și intrase fără greutate în casa Roderich. Că-și greșise ținta, fie! Dar asta nu ne asigură deloc pe viitor. Ceea ce încercase fără rezultat să facă prima dată, avea să încerce din nou, și poate cu mai mult succes. Era important deci de stabilit un plan de acțiune care să ne păzească împotriva următoarelor atacuri ale acestui mizerabil.

Nu mi-a fost prea greu să-mi imaginez un asemenea plan. Am hotărât, în primul rând, să adun diversele persoane amenințate în vreun fel și să organizez un sistem de apărare, astfel încât să-i fie cu neputință cuiva să se apropie de ele. Am studiat cu grijă mijloacele de a atinge acest țel și, de îndată ce le-am găsit, le-am pus fără întârziere în aplicare.

În dimineața de 6 iunie, la mai puțin de patruzeci și opt de ore de la atentat, fratele meu, a cărui rană foarte superficială se și cicatriza, a fost transportat în casa Roderich și a fost culcat într-o cameră alături cu cea a Myrei. După aceasta, i-am înfățișat planul meu doctorului care, după ce-l aprobă în întregime, îmi dădu depline puteri și-mi declară că, începând din acel moment, mă consideră întrucâtva drept comandantul unei garnizoane asediate.

Am făcut îndată un act de autoritate. Lăsând un singur servitor de pază lui Marc și Myrei — trebuia să risc asta! — am întreprins o vizită amănunțită și metodică a casei, cu ajutorul tuturor locatarilor, printre care căpitanul Haralan și chiar și doamna Roderich, care a trebuit, la stăruința mea, să plece de la căpătâiul fiicei sale.

Am început cu podul. Noi toți, cot la cot, l-am străbătut de la un capăt la altul. Apoi, tot împreună, am cercetat toate camerele, fără să uităm nici cea mai mică ascunzătoare și fără să lăsăm între noi nici un spațiu prin care i-ar fi fost posibil unei făpturi omenești să se strecoare. În trecere, este inutil s-o spun, ridicam perdelele, mutam scaunele din loc, inspectam pe sub paturi și pe deasupra dulapurilor, făceam toate astea fără a părăsi o clipă legătura dintre noi. După vizitarea în acest fel a fiecărei odăi, ușa era încuiată și cheia îmi era dată mie.

Această muncă a durat mai mult de două ceasuri, dar a fost în sfârșit terminată și am ajuns la ușa exterioară siguri, absolut siguri, siguri din punct de vedere material, că nici un străin nu putea fi ascuns în casă. Această ușă exterioară a fost zăvorâtă și eu am pus cheia în buzunarul meu. De acum încolo, nimeni n-avea să intre fără voia mea și îmi propuneam să veghez astfel încât nici un intrus, de-ar fi și de o sută de ori invizibil, să nu izbutească să se strecoare incognito în același timp cu vizitatorul recunoscut și primit de mine.

Și, de fapt, începând din această clipă, eu, eu singur sunt cel ce am răspuns bătăilor în poartă. Pentru a-mi îndeplini sarcina de portar, îl puneam pe căpitanul Haralan să mă însoțească sau, în absența lui, pe un servitor de încredere. Ușa la început nu era decât întredeschisă, apoi, în vreme ce tovarășul meu o ținea pe dinăuntru, eu mă strecuram prin deschizătura pe care o închideam. Vizitatorul era admis? Atunci ne dădeam înapoi toți trei pas cu pas, lipiți unul de altul, în vreme ce ușa era trasă puțin câte puțin.

Evident că ne aflam într-o deplină siguranță în această casă, transformată astfel într-o adevărată fortăreață.

Parcă aud obiecția ce mi se poate face — pe bună dreptate, o recunosc. Mai degrabă decât numele de fortăreață, casei noastre i s-ar fi potrivit cel de închisoare. Este adevărat, dar o înțemnițare este suportabilă când nu este veșnică. A noastră, însă, avea să fie de lungă durată? N-o credeam.

Nu încetam deloc, într-adevăr, să reflectez la ciudata noastră situație și, fără să pretind că aș fi pătruns misterul de nedezlegat al lui Wilhelm Storitz, făceam un oarecare progres pe acest drum.

Câteva cuvinte explicative, poate puțin aride, mi se par acum necesare.

Când faci să cadă pe o prismă un fascicul de raze solare, acesta se descompune, precum se știe, în șapte culori, al căror ansamblu dă lumina albă. Aceste culori — violet, indigo, albastru, verde, galben, portocaliu, roșu — constituie „spectrul solar”. Dar această gamă vizibilă poate că nu-i decât o parte a spectrului complet. Poate că mai există și alte culori nepercepute de simțurile noastre. Pentru ce aceste raze, încă necunoscute la ora actuală, n-ar avea proprietăți cu totul diferite față de cele pe care le cunoaștem noi? În timp ce acestea din urmă nu sunt capabile să străbată decât un mic număr de corpuri solide, de pildă sticla, pentru ce acelea n-ar străbate indistinct toate corpurile materiale?¹ Dacă lucrurile s-ar petrece într-adevăr astfel, nimic nu ne-ar avertiza despre asta, întrucât simțurile noastre nu sunt sensibile la aceste raze, presupunând că ele există. S-ar putea deci întâmpla ca Otto Storitz să fi descoperit raze având această putere, și ca el să fi găsit formula unei substanțe care, introdusă în organism, să aibă dubla facultate — de a se răspândi la periferia lui și de a modifica natura diverselor raze conținute în spectrul solar. Dacă se admitea aceasta, totul se explica. Lumina, atingând suprafața unui corp opac impregnat cu această substanță, s-ar descompune, și razele care o constituie s-ar transforma toate, în mod indistinct, în aceste radiații necunoscute a căror existență mi-o imaginam. Aceste radiații străbăteau deci în mod liber acest corp, apoi sufereau, în momentul ieșirii din el, o transformare în sens contrariu, își reluau diferitele lor forme prime și ne impresionaau ochii ca și cum corpul opac n-ar fi existat.

Fără îndoială că multe puncte rămăneau obscure. Cum să se explice că, în vreme ce nu se mai vedeau veșmintele lui Wilhelm Storitz precum nici el însuși, obiectele pe care le ținea în mână în mână puteau totuși să rămână vizibile?

Pe de altă parte, care era substanța capabilă să producă astfel de efecte miraculoase? Asta n-o știam și era tare păcat, într-adevăr, căci, dacă aș fi cunoscut această substanță, aș fi putut să mă folosesc și eu de ea și să lupt împotriva dușmanului nostru cu arme egale. Dar poate că, la urma urmei, era cu puțință să-l înving și fără să cunosc această substanță? Îmi puneam, într-adevăr, această dilemă: oricare ar fi fost această substanță necunoscută, acțiunea ei era fie trecătoare, fie permanentă. În primul caz, Wilhelm Storitz era obligat să înghită din ea doze noi la anumite intervale, lungi sau scurte. În al doilea caz, el trebuia în mod necesar să distrugă din când în când efectul drogului său printr-un

¹ De când a fost scrisă această lucrare, descoperirea razelor infraroșii și ultraviolete a verificat parțial această ipoteză. (nota ed. franceze.)

alt drog antagonist, o contraotravă întrucâtva, căci există împrejurări în care invizibilitatea n-ar mai fi o superioritate, ci o adevărată inferioritate. În ambele cazuri, Wilhelm Storitz era silit fie să fabrice, fie să ia dintr-o rezervă avută de el substanța pe care dorea s-o folosească, deoarece cantitatea pe care putea s-o aibă asupra lui nu putea fi desigur nelimitată.

Acest jalon odată pus, m-am întrebat ce sens aveau aceste trageri de clopote, aceste lumini agitate nebunește. N-aveau nici o noimă. Era ceva incoerent, așa cum am mai observat. Ce altceva se putea conchide decât că Wilhelm Storitz, îmbătat de puterea pe care și-o atribuia, ajungea la gesturi de smintit, că aluneca în nebunie? Ar fi o eventualitate favorabilă și pe care cercetarea faptelor ar tinde s-o facă plauzibilă.

După ce am făcut aceste diverse raționamente, m-am dus să-l caut pe domnul Stepark. L-am informat despre reflecțiile mele și, de comun acord, am hotărât că zi și noapte avea să fie păzită casa de pe bulevardul Tékelí de către un cordon de agenți ai poliției sau de soldați, astfel încât să-i fie cu neputință proprietarului ei să poată intra în ea. În felul acesta Wilhelm Storitz ar fi lipsit totodată și de laborator, și de rezerva lui secretă, în cazul că aceasta ar exista. El ar fi, așadar, condamnat prin forța lucrurilor fie să-și reia înfățișarea omenească într-un răstimp mai scurt sau mai lung, fie să rămână veșnic invizibil, ceea ce, de s-ar întâmpla, ar putea deveni pentru el o cauză de slăbiciune. Fără nici o îndoială, dealtfel, că dacă ipoteza unui început de nebunie era întemeiată, această nebunie ar fi supra-excitată prin obstacolele puse dementului și că acesta ar ajunge să săvârșească imprudența care ni l-ar preda dezarmat.

Domnul Stepark nu făcu nici un fel de obiecție ca să-mi dea satisfacție. Și el, dar din alte motive, se gândise să păzească locuința lui Wilhelm Storitz. El judeca această măsură capabilă să calmeze într-o oarecare măsură orașul, atât de liniștit mai înainte și până într-atât de fericit încât să fie invidiat de celelalte orașe maghiare, dar acum tulburat mai mult decât se poate închipui. N-ar putea fi comparat decât cu un oraș dintr-o țară invadată, sub teama continuă a bombardamentului, atunci când fiecare se întreabă unde va cădea prima ghiulea și de nu va fi dărâmată prima casa lui.

Într-adevăr, de câte agresiuni nu puteam să ne temem din partea lui Wilhelm Storitz, întrucât nu părăsise orașul, așa precum avusese grijă el însuși să facă cunoscut tuturor?

În casa Roderich, situația era și mai rea încă. Nefericita Myra nu-și redobândise încă rațiunea. Nu bolborosea decât cuvinte incoerente, ochii ei rătăciți nu se opreau asupra nimănui. Nu ne auzea. N-o recunoștea nici pe mama ei, nu-l recunoștea nici pe Marc care fusese capabil curând s-o înlocuiască pe doamna Roderich la câpătaul bolnavei în camera tinerei fete, atât de veselă altădată și atât de tristă acum. Era un delir trecător, o criză pe care îngrijirile aveau s-o învingă? Era o nebunie incurabilă? Cine ar fi putut s-o spună?

Slăbiciunea ei era extremă, de parcă resorturile vieții s-ar fi rupt în ea. Întinsă pe pat, aproape fără nici o mișcare, de-abia de schița câteodată un gest cu mâna. Erai îndreptățit să te întrebi atunci dacă ea nu căuta să sfășie vâlul inconștienței care o înfășura, dacă nu încerca să-și manifeste voința. Marc se apleca asupra ei,

îi vorbea, se silea să-i ghicească un răspuns pe buze, un semn în ochi... Dar ochii îi rămăneau închiși și mâna, de-abia ridicată, recădea imediat.

Doamna Roderich rezista printr-o extraordinară forță a voinței. De-abia de avea câteva ore de somn, și astea doar pentru că soțul ei o obliga, dar ce somn mai putea fi acesta, tulburat de coșmaruri, întrerupt la cel mai mic zgomot! Ea credea că-l aude umblând prin cameră. Cu toate precauțiile luate, își zicea mereu că dușmanul invizibil, ce nu poate fi prins, se afla acolo, că pătrunsese în casă, că-i dădea întruna târcoale fetei sale!... Se ridica îngrozită și nu-și regăsea un pic de liniște decât după ce-l vedea pe doctor sau pe Marc veghind la căpătâiul Myrei. Dacă această situație s-ar fi prelungit, i-ar fi fost cu neputință să mai reziste.

În fiecare zi, mai mulți dintre confrății doctorului Roderich veneau la consultație. Nu se putuseră pronunța asupra acestei inerții intelectuale nici după examinarea îndelungă și minuțioasă a bolnavei. Nu exista nici o reacție și nici nu se producea o criză. Nu, doar o indiferență față de toate lucrurile exterioare, o inconștiență desăvârșită, liniștea unei moarte, în fața căreia arta medicală se vădea neputincioasă.

De îndată ce fu în stare să se țină pe picioare, și asta se petrecu după trei zile, fratele meu nu mai părăsi camera Myrei. La rândul-mi, nici eu nu lipseam deloc din casă, decât cel mult pentru a mă duce la primărie. Domnul Stepark mă punea la curent cu tot ceea ce se vorbea la Ragz. De la el am aflat că populația era pradă celor mai mari temeri. În imaginația populară, nu era vorba numai de Wilhelm Storitz, ci de o întreagă bandă de ființe invizibile, alcătuită de el, care invadase orașul lăsat, fără apărare, la cheremul infernalelor lor uneltiri.

Căpitanul Haralan, dimpotrivă, cel mai adesea se afla în afara fortăreței noastre. Sub obsesia unei idei fixe, el colinda neîncetat străzile. Nu-mi cerea să merg cu el. Avea oare în cap vreun plan de la care se temea ca nu cumva eu să-l îndepartez? Se bizuia el pe cel mai improbabil hazard ca să-l întâlnească pe Wilhelm Storitz? Aștepta el ca acesta să fie văzut la Spremberg sau în altă parte, pentru a încerca să-l găsească? Desigur, n-aș mai fi căutat să-l opresc. Dimpotrivă, m-aș fi dus cu el și l-aș fi ajutat să ne scăpăm de acest ticălos.

Dar această eventualitate avea vreun sort să se producă? Nu, desigur. Nici la Ragz, nici aiurea.

În seara de 11 iunie, am avut o lungă convorbire cu fratele meu. Mi se păruse mai copleșit ca oricând și mă temeam să nu cadă grav bolnav. Ar fi trebuit să-l duc departe de acest oraș, să-l readuc în Franța, dar el n-ar fi admis niciodată să se despartă de Myra. Totuși era oare cu neputință ca familia Roderich să plece din Ragz pentru câțiva vreme? Această problemă nu trebuia să fie studiată? Mă gândeam la asta și-mi propuneam să-i vorbesc doctorului.

În ziua aceea, la terminarea convorbirii noastre, i-am zis lui Marc:

— Bietul meu frate, te văd gata să-ți pierzi orice speranțe, dar greșești. Viața Myrei nu este în primejdie, medicii sunt de acord în această privință. Dacă și-a pierdut judecata, este doar momentan, te rog să mă crezi. Ea își va redobândi limpezimea minții, își va reveni, pentru ea, pentru tine, pentru toți ai ei.

— Vrei să nu disper, îmi răspunse Marc, cu o voce înecată de suspine. Dar, chiar de și-ar recăștiga rațiunea, biata Myra nu va fi mereu la discreția acestui monstru? Crezi oare că ura lui se va potoli cu ceea ce a făcut acum? Dar dacă

vrea să meargă mai departe cu răzbunarea?... Dacă vrea asta?... Trebuie să mă înțelegi, Henri... El poate totul și noi ne aflăm fără apărare în fața lui.

— Nu, am strigat, nu, Marc, nu este cu neputință să-l combați!

— Dar cum?... Cum?... continua Marc însuflețindu-se. Nu, Henri, tu nu spui tot ce gândești. Nu! Suntem dezarmați în fața acestui mizerabil. Nu putem să-i scăpăm decât vârandu-ne într-o închisoare. Și nimic nu ne asigură că el n-o să izbutească, cu toate acestea, să pătrundă în ea.

Exaltarea lui Marc nu-mi mai îngăduia să-i răspund. Nu se mai asculta decât pe el. El adăugă, strângându-mi mâinile:

— Cine îți poate spune că suntem singuri chiar în acest moment? Nu pot să merg dintr-o cameră într-alta, în salon, în galerie, fără să nu-mi spun că poate că el mă urmărește!... întruna mi se pare că cineva merge alături de mine... cineva care mă ocolește... care se dă îndărăt când înaintez... și care dispare când vreau să pun mâna pe el...

În timp ce vorbea cu o voce gătuită, Marc înainta, se dădea înapoi, de parcă ar fi urmărit o ființă invizibilă. Nu știam ce să mai fac spre a-l calma. Lucrul cel mai bun ar fi fost să-l scot afară din casă, să-l duc departe, cât mai departe cu putință...

— Cine știe, continuă, dacă el n-a auzit tot ce-am vorbit noi? Noi îl credem departe. Dar poate că el este chiar aici. Stai!... îndărătul acestei uși, aud pași... El este acolo... Vino!... Să-l lovim!... Să-l ucidem!... Dar este posibil?... Are moartea vreo putere asupra acestui monstru?

Iată în ce stare se afla fratele meu! N-aveam motiv să mă tem că într-una din aceste crize își va pierde și el mintea, cum și-o pierduse Myra?

Pentru ce a trebuit ca Otto Storitz să facă această descoperire blestemată? Pentru ce a trebuit ca el să pună o astfel de armă în mâinile omului, și așa prea înarmat spre a face rău!

În oraș, situația nu se îndrepta. Deși nu se mai produsese nici un alt incident de când Wilhelm Storitz răcnise, ca să spunem așa, de la înălțimea turnului de alarmă: „Eu sunt aici”, groaza pusese stăpânire pe întreaga populație. Nu era casă să nu fie crezută că-i bântuită de făptura invizibilă. Nici măcar bisericile nu mai erau un azil unde să te poți refugia, după faptele petrecute la Catedrală. Autoritățile încercau în zadar să țină piept panicii, dar nu izbuteau, căci ești lipsit de orice putere împotriva groazei.

Iată un fapt, printre multe altele, care arată până la ce grad de nebunie ajunseseră spiritele.

Dimineața, la 12, plecasem de acasă ca să mă duc să-l văd pe șeful poliției.

Ajungând în strada Prințul Miloch, cu două sute de pași mai înainte de piața Sfântul Mihail, l-am zărit pe căpitanul Haralan. L-am ajuns din urmă:

— Mă duc la domnul Stepark, i-am zis. Veniți cu mine la el, căpitane?

Fără să-mi răspundă, în mod mașinal, el luă aceeași direcție ca și mine. Ne apropiam de piața Kurtz când se auziră de acolo țipete de spaimă.

O căruță trasă de doi cai cobora strada cu o viteză nemaipomenită. Trecătorii fugeau în dreapta și în stânga. Fără îndoială, căruțașul fusese aruncat la pământ și caii, lăsați în voia lor, își luaseră avânt.

Ei bine, n-o să credeți, dar câtorva trecători, tot atât de speriați ca și atelajul, le veni ideea că o făptură invizibilă conducea acest car și că Wilhelm Storitz stătea pe capra lui. Un țipăt ajunsese până la noi:

— El... el!... El este!

Nu avusesem timp nici cât să mă întorc spre căpitanul Haralan, că acesta nu se mai afla lângă mine. L-am văzut fugind în întâmpinarea carului, cu intenția evidentă de a-l opri în momentul în care ar trece pe lângă el.

Strada era foarte aglomerată la această oră. Numele lui Wilhelm Storitz se auzea din toate părțile. Au început să zboare pietre în direcția cailor ce alergau.

Atât de mare era furia mulțimii, încât începură să se audă lovituri de muschetă trase din magazinul situat la unghiul străzii Prințul Miloch.

Unul din cai căzu, lovit în coapsă de un glonte. Carul, izbindu-se de trupul animalului, se răsturnă.

Îndată, mulțimea începu să se repeadă, să se agațe de roți, de coș, de hulube. O sută de brațe se deschiseră spre a-l apuca pe Wilhelm Storitz... Dar n-au prins decât golul.

Căruțașul invizibil izbutise, așadar, să sară din car, mai înainte ca acesta să se răstoarne, căci nu te puteai îndoi că el voise să înspăimânte încă o dată orașul.

Nu se petrecuse de fapt nimic, cum a trebuit s-o recunosc până la urmă. Îndată sosi alergând un țăran din pustă, ai căruai cai, opriți în târgul Coloman, își luaseră avânt în lipsa lui. Cât se înfurie când își văzu unul din cai culcat la pământ! Nimeni nu voia să-l asculte, și am crezut că mulțimea avea să-l bată pe bietul om pe care cu mare greutate l-am apărât împotriva acestei furii oarbe.

L-am tras pe căpitanul Haralan, care m-a urmat la primărie fără să scoată o vorbă.

Domnul Stepark era informat despre ceea ce se petrecuse în strada Prințul Miloch.

— Orașul este înnebunit, îmi spuse el, și nu se poate prevedea până unde o să meargă această nebunie.

I-am pus întrebările mele obișnuite:

— Ați aflat ceva nou?

— Da, răspunse domnul Stepark, am fost informat că Wilhelm Storitz se află la Spremberg.

— La Spremberg!... strigă căpitanul Haralan, întorcându-se spre mine. Să plecăm! Mi-ați făgăduit-o.

Nu știam ce să-i răspund, căci eram sigur că această călătorie era zadarnică.

— Mai așteptați, căpitane, interveni domnul Stepark. Am cerut de la Spremberg confirmarea acestei știri și curierul trebuie să sosească dintr-o clipă într-alta.

Nu trecuse nici o jumătate de oră, când plantonul îi înmână șefului poliției un plic adus în goana calului. Știrea nu se baza pe nimic serios. Nu numai că nu se constatase prezența lui Wilhelm Storitz la Spremberg, dar se credea chiar că el nici nu părăsise vreodată Ragz-ul.

Se mai scurseră două zile fără să se producă nici o schimbare în starea Myrei Roderich. Cât despre fratele meu, mi se păru mai calm. Așteptam prilejul să-i vorbesc doctorului despre un plan de plecare la care speram să mi-l fac aliat.

Ziua de 14 iunie a fost mai puțin liniștită decât cele precedente. Autoritățile își simțiră, de această dată, neputința de a stăpâni o mulțime dezlănțuită până la un atare grad de nebunie.

Către ora unsprezece, pe când mă plimbam pe cheiul Batthyani, aceste vorbe îmi izbiră auzul:

— El s-a întors... s-a întors!

Cine era acest „el” era ușor de ghicit, și am auzit de la doi-trei trecători cărora m-am adresat:

— A ieșit fum pe coșul casei! a zis unul.

— I s-a văzut fața la o fereastră a foișorului! a afirmat un altul. Nu știu dacă trebuia să dau sau nu crezare acestor palavre, dar m-am îndreptat totuși spre bulevardul Tékéli.

Dar ce siguranță puteam să am că Wilhelm Storitz s-ar fi arătat cu atâta imprudență? El nu putea să nu știe ce-l aștepta de izbuteau să pună mâna pe el. Și ar fi riscat el asta, deși nimic nu-l obliga? S-ar fi lăsat el să fie zărit la o fereastră a locuinței sale?

Adevărată sau falsă, știrea își produsese efectul. Când am ajuns acolo, mai multe mii de persoane, pe care cordonul de agenți se silea zadarnic să le rețină, înconjurau casa dinspre bulevard și dinspre drumul circular. Din toate părțile alergau nenumărați bărbați și femei, îndârjiți la culme și vociferând amenințări cu moartea. Ce putere mai aveau argumentele în fața acestei convingeri, neraționale dar de nezdruccinat, că el se afla acolo — „el”! — și poate cu toată banda complicilor lui invizibili? Ce putea face poliția împotriva acestei mulțimi atât de numeroase care asedia casa blestemată atât de aproape încât Storitz, dacă era închis în ea, n-ar mai fi izbutit să fugă? Dealtminteri, dacă Wilhelm Storitz fusese zărit la ferestrele foișorului, era sub înfățișarea lui materială. Mai înainte de a reuși să se facă invizibil, el ar fi fost probabil prins, și de data aceasta n-ar mai fi scăpat de răzbunarea populară.

Cu toată rezistența agenților, cu toate eforturile șefului poliției, grilajul a fost sfărâmat, porțile deschise, casa invadată, ferestrele smulse, mobilele aruncate în grădină și în curte, aparatele laboratorului făcute bucăți. Apoi focul, ce izbucni la parter, ajunse la etajul superior, se roti deasupra acoperișului, și în curând foișorul se prăbuși într-un vârtej de flăcări.

Cât despre Wilhelm Storitz, în zadar îl căutaseră în locuință în curte, în grădină. El nu era acolo, sau cel puțin a fost cu neputință să fie descoperit.

Acum incendiul, izbucnit din zece locuri diferite, mistuia toată casa. După o oră, nu mai rămăneau din ea decât ruinele celor patru ziduri.

Poate era mai bine, la urma urmei, ca ea să fie distrusă. Cine știe dacă n-ar rezulta o destindere a spiritelor, dacă populația din Ragz n-ar ajunge să creadă că Wilhelm Storitz, oricât de invizibil ar fi fost, pierise în flăcări?

XV

După distrugerea casei Storitz, mi s-a părut că surescitarea din Ragz se mai potolise. Oamenii din oraș se linișteau. Așa precum presupusesem, o parte din

locuitori erau înclinați să creadă că „vrăjitorul” se aflate într-adevăr în locuința sa în momentul în care ea fusese invadată de către mulțime și că pierise în mijlocul flăcărilor.

Adevărul este însă că, scormonind printre dărâmături, căutând prin cenușă, nu se găsisese nimic de natură să justifice această credință. Dacă Wilhelm Storitz asistase la incendiu, o făcuse dintr-un loc ferit unde nu-l putea ajunge focul.

Totuși, noi scrisori primite de la Spremberg erau de acord asupra unui punct: că el nu mai reapăruse acolo, că nici servitorul său, Hermann, nu fusese văzut acolo și că se ignora cu desăvârșire unde se refugiaseră amândoi.

Din nenorocire, dacă în Oraș domnea un oarecare calm, nu tot așa era în casa Roderich. Starea mintală a bieteii noastre Myra nu se ameliorea nicidecum. Inconștientă, indiferentă la îngrijirile ce i se dădeau neîncetat, ea nu recunoștea pe nimeni. De aceea, medicii nu îndrăzneau să-și exprime nici cea mai mică speranță.

Cu toate acestea, deși era mereu de o slăbiciune extremă, viața nu-i părea amenințată. Rămânea întinsă pe pat, aproape fără nici o mișcare, palidă ca o moartă. Dacă încercau s-o ridice, suspine adânci îi ridicau pieptul, groaza i se citea în ochi, brațele i se suceau, fraze lipsite de șir îi scăpau de pe buze. Îi revenea oare memoria? Revedea ea, în mijlocul tulburării spiritului ei, scenele din seara logodnei și cele din catedrală? Auzea amenințările rostite împotriva ei și a lui Marc? Ar fi fost de dorit să fie așa, și ca inteligența să-i fi păstrat amintirea trecutului.

Se înțelege ușor care era viața acestei nefericite familii. Fratele meu nu mai părăsea casa. El rămânea lângă Myra, împreună cu doctorul, cu doamna Roderich, dându-i cu mâna lui puțină hrană bolnavei, căutând neîncetat să vadă dacă vreo licărire a minții îi reapărea în privire.

În după-amiaza zilei de 16, rătăceam singur pe străzile orașului, la întâmplare. Îmi veni deodată ideea să trec pe țărmul drept al Dunării. Era o excursie de mai multe ori plănuită, dar pe care împrejurările nu-mi îngăduiseră încă s-o fac, și de care, dealfel, nu m-aș fi bucurat deloc, în starea de spirit în care mă aflam. M-am îndreptat totuși spre pod, am traversat insula Svendor și am pus piciorul pe țărmul sârbesc.

Plimbarea s-a prelungit mai mult decât intenționasem. Orologiile bătuseră ora opt și jumătate când m-am întors pe pod, după ce luasem cina într-o cârciumă sârbească de pe malul fluviului. Nu știu ce poftă mi-a venit atunci. În loc să mă reîntorc direct, n-am străbătut decât prima parte a podului și a am coborât pe marea alee centrală de pe insula Svendor.

De-abia făcusem vreo zece pași, că-l zării pe domnul Stepark. Era singur, m-a oprit și-am început îndată conversația despre subiectul care ne preocupa pe amândoi.

Plimbarea noastră dura de vreo douăzeci de minute, când am atins punctul septentrional al insulei. Noaptea se lăsase de-a binelea, umbra creștea pe sub arbori și pe aleile pustii. Casele de țară se închiseseră și nu ne mai întâlneam cu nimeni.

Venise ceasul să ne întoarcem la Ragz și tocmai eram gata de plecare, când niște cuvinte ajunseră până la noi.

M-am oprit brusc și l-am oprit și pe domnul Stepark apucându-l de braț, apoi m-am aplecat astfel, încât să nu fiu auzit decât de el:

— Ascultați!... Vorbește cineva... Este chiar vocea lui Wilhelm Storitz.

— Wilhelm Storitz! răspunse șeful poliției pe același ton.

— Da.

— Nu ne-a zărit.

— Nu, noaptea face egale șansele și ne face invizibili și pe noi. Cu toate acestea vocea continua să ajungă până la noi indistinctă, vocile mai bine-zis, căci cu siguranță că existau doi interlocutori.

— Nu-i singur, murmură domnul Stepark.

— Nu... Probabil că e cu servitorul lui.

Domnul Stepark mă duse cu el sub adăpostul arborilor, plecându-se până la pământ. Datorită întunericului ce ne proteja, poate că am putea să ne apropiem îndeajuns de mult de vorbitori spre a-i auzi fără să fim văzuți.

Curând ne aflam ascunși cam la zece pași de locul unde trebuie să fi fost Wilhelm Storitz.

Firește că n-am văzut pe nimeni, dar ne așteptam la asta, și lucrul nu ne-a pricinuit nici o decepție.

Niciodată nu mi se mai oferise o asemenea ocazie, de a ști unde stătea dușmanul nostru după incendierea casei sale, de a afla ceea ce plănuia, ba chiar de a putea pune mâna pe el.

El nu putea bănui că eram acolo, cu urechea ciulită. Pe jumătate ascunși printre ramuri, de-abia îndrăznind să respirăm, ascultam cu o emoție de nedescris cuvintele schimbate între ei. Erau mai mult sau mai puțin distincte, după cum stăpânul și servitorul se îndepărtau sau se apropiau de locul unde ne aflam, plimbându-se de-a lungul desișului de arbori.

Prima frază auzită, rostită de Wilhelm Storitz, a fost:

— O să putem să intrăm acolo chiar de mâine?...

— Chiar de mâine, răspunse interlocutorul său invizibil — după toate aparențele era servitorul Hermann — și nimeni n-o să știe cine suntem.

— De când te-ai reîntors în Ragz?

— De azi de dimineață.

— Bine... Și casa ai închiriat-o?...

— Sub un nume fals...

— Ești sigur că putem să locuim în văzul și în auzul tuturor, că nu suntem cunoscuți la...

Numele orașului pe care-l rosti Wilhelm Storitz ne fu cu neputință să-l distingem, spre marele nostru regret. Dar, din cuvintele auzite, rezulta că dușmanul nostru plănuia să-și reia înfățișarea omenească, mai curând sau mai târziu. Pentru ce săvârșea el această imprudență? Am presupus că invizibilitatea lui nu se putea menține decât un anumit timp, fără să-i devină vătămătoare sănătății. Dau această explicație care mi se pare întrucâtva plauzibilă, dar pe care n-am avut niciodată prilejul s-o verific.

Când vocile se apropiară, Hermann zise, sfârșind o frază începută:

— Poliția din Ragz n-o să ne dibuie sub numele alea. Poliția din Ragz?... Așadar, tot într-un oraș unguresc voiau să locuiască?

Apoi zgomotul pașilor scăzu și ei se îndepărtară, ceea ce-i îngădui domnului Stepark să-mi spună:

— Ce oraș?... Ce nume?... Asta-i ce ar trebui să aflăm. Mai înainte de a avea timp să-i răspund, cei doi vorbitori se apropiară și se opriră la câțiva pași de noi.

— Această călătorie la Spremberg, întreba Hermann, este oare absolut necesară?

— Absolut, întrucât acolo am depuși banii. Aici, dealtfel, nici nu m-aș putea arăta fără primejdie. În timp ce acolo...

— Aveți de gând să vă arătați acolo în carne și oase?

— Există vreun mijloc de a evita lucrul acesta?... Nimeni n-ar plăti, îmi închipui, fără să-l vadă pe cel căruia i-ar da banii.

Așadar, ceea ce prevăzusem se realiza. Storitz se înfundase într-una din acele situații în care invizibilitatea nu mai este un avantaj. Avea nevoie de bani și, pentru a și-i procura, trebuia să renunțe la puterea lui.

Totuși, el continuă:

— Dar lucrul cel mai neplăcut este că nu știu cum să fac. Acești imbecili mi-au distrus laboratorul și n-am la mine nici măcar un flacon nr. 2. Noroc că n-au dat peste ascunzătoarea din grădină, dar ea se află sub dărâmături și am nevoie de tine ca să le dai la o parte.

— Sunt la ordinele dumneavoastră, rosti Hermann.

— Vino poimăine dimineață, către ora zece. Ziua sau noaptea, pentru noi este același lucru, dar cel puțin o să vedem limpede.

— De ce nu mâine?

— Măine am altceva de făcut. Mă gândesc să dau, o lovitură de maestru, în felul meu, pe care n-o s-o guste cineva pe care îl știu eu.

Cei doi interlocutori își continuară plimbarea. Când se reîntoarseră, am mai auzit:

— Nu, n-o să părăsesc Ragz-ul, zicea Wilhelm Storitz cu un glas în care clocotea mânia, atâta vreme cât ura mea împotriva acestei familii nu va fi potolită, atâta vreme cât Myra și francezul ăsta...

Nu termină fraza și un soi de muget îi ieși din piept. În acel moment trecea foarte aproape de noi. Poate că ar fi fost de ajuns să întinzi mâna ca să-l apuci. Dar atenția ne fu atrasă de aceste cuvinte ale lui Hermann:

— Se știe acum la Ragz că aveți puterea să vă faceți invizibil, dar se ignoră prin ce mijloc.

— Și o vor ignora întotdeauna, răspunse Wilhelm Storitz. Ragz n-a sfârșit-o cu mine. Pentru că mi-au ars casa, ei cred că mi-au ars și secretele!... Nebunii!... Nu, Ragz nu va scăpa de răzbunarea mea și nu voi lăsa din el piatră peste piatră.

De-abia fu pronunțată această frază atât de amenințătoare la adresa orașului, că ramurile desigurului de arbori se desfăcură cu violență. Domnul Stepark se repezise în direcția din care veneau vocile. El țipă deodată:

— L-am prins pe unul, domnule Vidal. Vedeți de celălalt!

Fără îndoială că mâinile lui dăduseră peste un corp perfect tangibil, dacă nu vizibil. Dar fu respins cu o extremă violență, și ar fi căzut dacă nu l-aș fi apucat de un braț.

Am crezut atunci că vom fi atacați în condiții foarte neprielnice, întrucât noi nu-i puteam vedea pe agresorii noștri. N-a fost deloc așa. În stânga noastră s-a auzit un râs ironic și un zgomot de pași care se îndepărtau.

— N-am izbutit, strigă domnul Stepark, dar suntem siguri acum că invizibilitatea lor nu-i împiedică să fie înhățați!

Din nefericire, ne scăpaseră și nu cunoșteam locul ascunzătorii lor. Domnul Stepark nu părea totuși mai puțin încântat.

— Îi avem în mână, zise el cu o voce înecată, în vreme ce ne întorceam pe cheiul Batthyani. Cunoaștem acum punctul slab al adversarului și știm că Storitz trebuie să se ducă poimăine la ruinele casei lui. Asta ne dă două mijloace să-l biruim. Dacă unul eșuează, va izbuti celălalt.

Lăsându-l pe domnul Stepark, m-am întors acasă și, în timp ce doamna Roderich și cu Marc vegheau la căpătâiul Myrei, m-am retras cu doctorul. Era important ca el să fie pus imediat la curent cu ceea ce se petrecuse pe insula Svendor.

I-am spus totul, fără să uit concluzia optimistă a domnului Stepark, dar nu fără să adaug și că eram foarte nesigur de asta. Doctorul socoti că în fața amenințărilor lui Wilhelm Storitz, în fața voinței lui de a-și îndeplini actul de răzbunare împotriva familiei Roderich și împotriva întregului oraș, obligația de a părăsi Ragz-ul era necesară... Trebuiau să plece, să plece în secret, și ar fi mai bine cât mai curând.

— Sunt de părerea dumneavoastră, am zis, și n-o să fac decât o singură obiecție: este în stare Myra să suporte oboseala unei călătorii?

— Sănătatea fiicei mele nu este afectată, mi-a răspuns doctorul. Ea nu suferă de nimic. Numai judecata și-a pierdut-o.

— Și-o va recăpăta cu timpul, am afirmat eu energic, și mai ales într-o altă țară, unde nu va mai avea să se teamă de nimic.

— Vai! exclamă doctorul. Primejdia va fi evitată prin plecarea noastră? Wilhelm Storitz nu ne va urmări?

— Nu, dacă păstrăm secretul datei plecării și a țintei călătoriei.

— Secretul!... murmură cu tristețe doctorul Roderich.

Ca și fratele meu, se întreba și el dacă putea fi ținut vreun secret față de Wilhelm Storitz, dacă în acest moment chiar nu se afla în acest cabinet, auzind ceea ce vorbeam și pregătind vreo nouă lovitură.

Pe scurt, plecarea a fost hotărâtă. Doamna Roderich nu făcu nici o obiecție. Era nerăbdătoare ca Myra să fie dusă într-un alt mediu.

Marc, la rândul lui, aprobă și el călătoria. Nu i-am vorbit despre întâmplarea de pe insula Svendor. Mi s-a părut inutil. I-am povestit-o însă căpitanului Haralan. Nici el nu făcu nici o obiecție la planul nostru de călătorie. Se mulțumi să mă întrebe:

— O să-l însoțiți fără îndoială pe fratele dumneavoastră?

— Cum aş putea să nu-l însoțesc, căci prezența mea îi este indispensabilă, precum este și a dumneavoastră pe lângă...

— Eu n-o să plec, răspunse Haralan, pe tonul unui om a cărui hotărâre este absolut irevocabilă.

— N-o să plecați?...

— Nu, eu vreau, eu trebuie să rămân la Ragz, deoarece el este la Ragz, și am presimțirea că fac bine rămânând aici.

Nu se putea discuta și nici n-am mai discutat.

— Fie, căpitane.

— Mă bizui pe dumneavoastră, scumpul meu Vidal, spre a mă înlocui pe lângă familia mea, care este și a dumneavoastră.

— Contați pe mine, i-am răspuns.

M-am ocupat îndată de pregătirile de plecare. În timpul zilei, am angajat două berline foarte confortabile. Apoi m-am dus să-l văd pe domnul Stepark pe care l-am informat despre planurile acestea.

— Faceți bine, mi-a zis el, și este păcat că nu poate să facă la fel tot orașul!

Șeful poliției era vădit îngrijorat. Am socotit că avea motive, după cele ce auzisem în ajun.

M-am întors în casa Roderich pe la ora șapte și m-am încredințat că totul era gata.

La ora opt au sosit berlinele. Într-una din ele aveau să ia loc domnul și doamna Roderich cu fiica lor. Marc și cu mine aveam să ne urcăm în cea de a doua, care avea să iasă din oraș pe un alt drum, spre a nu atrage atenția.

Atunci se produse cea mai neprevăzută, vai! cea mai teribilă lovitură de teatru.

Trăsurile ne așteptau. Prima stătea înaintea porții principale, cealaltă în fața porțiței, la capătul grădinii. Doctorul și cu fratele meu au urcat la Myra, spre a o aduce într-una din berline.

Înmărmuriți de groază, ei se opriră în prag. Patul era gol. Myra dispăruse!

XVI

Myra dispărută!...

Când răsună în casă acest țipăt, la început parcă nu se înțelegea ce înseamnă. Dispărută?... Asta nu avea nici un sens. Era ceva de necrezut.

Cu o jumătate de oră mai înainte, doamna Roderich și cu Marc se mai aflau încă în camera în care Myra se odihnea pe pat, gata îmbrăcată cu costumul de călătorie, calmă, cu respirația regulată de te putea face să crezi că doarme. Cu puțin timp înainte, mâncase ceva din mâna lui Marc, care coborâse apoi pentru prânz. După terminarea mesei, doctorul și cu fratele meu se urcaseră din nou, ca s-o ducă în berlină.

Atunci s-a produs lovitura de teatru. Ei n-o mai văd pe pat. În cameră nu mai e nimeni.

— Myra! țipă Marc, alergând la fereastră, a cărei cremonă o apucă. Dar fereastra rezistă. Este închisă. Răpirea, de-i vorba într-adevăr de răpire, n-a fost făcută pe fereastră.

Sosește doamna Roderich, apoi căpitanul Haralan, și se aud chemări prin casă:

— Myra!... Myra!...

Se înțelege că ea nu răspunde și nici nu se așteaptă vreun răspuns de la ea. Dar cum să se explice că nu mai este în camera ei? Este posibil ca ea să se fi sculat

din pat, să fi traversat camera mamei sale, să fi coborât scara fără să fie observată?

Tocmai aranjam bagajele mici în berlină, când am auzit deodată țiștele. M-am urcat din nou la primul etaj.

Doctorul și cu fratele meu, care repeta cu o voce distrusă numele soției sale, umblau de colo-colo, înnebuniți.

— Myra?... am întreat. Ce vrei să spui, Marc? Doctorul de-abia avu puterea să-mi răspundă:

— Fiica mea... a dispărut!

A trebuit s-o așezăm pe pat pe doamna Roderich, care își pierduse cunoștința. Căpitanul Haralan, cu chipul crispat, cu ochii rătați, a venit la mine și mi-a spus:

— El... mereu el!

Cu toate astea, încercam să reflectez. Convingerea căpitanului Haralan era greu de acceptat. Nu se putea admite că Wilhelm Storitz izbutise să intre în casă, în ciuda precauțiilor luate. Evident, se putea închipui la nevoie că profitase de zăpăceala obișnuită la orice plecare. Dar, în acest caz, ar fi trebuit ca el să stea de pază, pândind momentul potrivit, și să lucreze cu o rapiditate extraordinară.

Dealtminteri, chiar admițând toate aceste ipoteze, răpirea tot ar rămâne inexplicabilă. Eu, într-adevăr, nu plecasem de lângă ușa galeriei în fața căreia stătea trăsura. Cum ar fi putut Myra să treacă prin această ușă spre a ajunge la poarta grădinii, fără ca eu s-o văd? Wilhelm Storitz invizibil, mai înțeleg! Dar ea?...

Am coborât în galerie și l-am chemat pe servitor. Poarta grădinii dinspre bulevardul Tékéli a fost închisă cu cheia de două ori și cheia a fost scoasă din broască. Apoi am străbătut din nou casa întreagă nelăsând nici un ungher necercetat, podul, pivnița, anexele, turnul, până și terasa. După casă, a fost rândul grădinii...

N-am găsit pe nimeni. Am venit lângă Marc. Bietul meu frate plângea cu lacrimi fierbinți, zguduit de hohote.

Primul lucru de făcut, după părerea mea, era să-l anunțăm pe șeful poliției.

— Alerg la primărie. Veniți cu mine, i-am spus căpitanului Haralan.

Berlina era tot acolo. Ne-am suit în ea. De cum am trecut dincolo de marea poartă, trăsura a pornit în galop și peste câteva minute a ajuns în piața Kurtz.

Domnul Stepark mai era în cabinetul lui. L-am pus la curent cu cele întâmplate. Acest om, obișnuit să nu se mire de nimic, nu-și putu ascunde de astă dată uimirea.

— Domnișoara Roderich a dispărut!... exclamă el.

— Da, i-am răspuns. Pare imposibil, dar așa este! A fugit sau a fost răpită, fapt e că nu mai este acolo!

— La mijloc e Storitz, murmură domnul Stepark.

Părerea șefului poliției era aceeași cu cea a lui Haralan. După o clipă de tăcere, el adăugă:

— Asta-i fără îndoială lovitură de maestru pe care o pregătea sufletul său blestemat.

Domnul Stepark avea dreptate. Da, Wilhelm Storitz ne înștiințase întrucâtva despre răul pe care plănuia să ni-l facă. Dar noi, naivii, nu luasem nici o măsură spre a ne apăra.

— Domnilor, zise domnul Stepark, vreți să veniți cu mine până la casa Roderich?

— Imediat, i-am răspuns.

— Sunt al dumneavoastră, domnilor... Numai cât să dau câteva ordine.

Domnul Stepark chemă un brigadier și-i dete ordin să trimită la casa Roderich o echipă de polițiști ca să o supravegheze toată noaptea. După aceea, țin un lung conciliabul, cu voce înceată, cu subdirectorul poliției, după care berlina ne readuse pe toți trei la doctor

Casa a fost vizitată zadarnic și a doua oară. Dar o observație a fost făcută de domnul Stepark, chiar de la intrarea lui în camera Myrei.

— Domnule Vidal, îmi spuse el, nu simțiți un miros deosebit, care ne-a mai izbit undeva?

Într-adevăr, parcă plutea în aer o mireasmă vagă. Îmi adusei aminte. Am exclamat:

— E mirosul lichidului conținut în fiola care s-a spart, domnule Stepark, în momentul în care erați gata s-o luați din laboratorul lui Storitz?

— Ăsta-i, domnule Vidal, și acest fapt permite multe ipoteze. Dacă acest lichid este, așa precum presupun, cel care produce invizibilitatea, poate că Wilhelm Storitz i-a dat domnișoarei Roderich să bea din el și a luat-o cu el tot atât de invizibilă ca și el.

Eram consternați. Da, probabil că așa se petrecuseră lucrurile. Acum eram sigur că Wilhelm Storitz fusese în laboratorul lui în timpul percheziției și că el spărsese fiola al cărei conținut se evaporase repede, mai degrabă decât s-o lase să punem mâna pe ea. Da! Asta era mirosul atât de caracteristic, pe care-l regăseam acum. Da! Wilhelm Storitz, datorită harababurii pricinuite de plecare, intrase în cameră și-o răpise pe Myra Roderich.

Ce noapte grea am avut, eu pe lângă fratele meu și doctorul pe lângă doamna Roderich! Cu câtă nerăbdare așteptam ziua!

Ziua?... Și la ce ne-ar servi să fie ziua?... Există oare lumină pentru Wilhelm Storitz? Nu știa el oare să se înconjoare de o noapte adâncă?

Domnul Stepark nu plecă decât în zori, spre a se duce la locuința lui. Înainte de plecare, mă luă deoparte și-mi spuse aceste cuvinte inexplicabile, inexplicabile mai ales într-o asemenea situație.

— O singură vorbă vreau să vă spun, domnule Vidal, îmi zise el. Să nu vă pierdeți speranța, căci, sau eu mă înșel cu totul, sau vă apropiați de sfârșitul necazurilor dumneavoastră.

N-am răspuns nimic la aceste cuvinte încurajatoare, care mi se părură lipsite de sens, și m-am mulțumit să-l privesc pe șeful poliției ca un nătâng. Auzisem bine? Eram cu desăvârșire descumpănit, la capătul puterilor și a oricărei energii și nu mai eram în stare de nimic în acel moment.

Pe la ora opt, guvernatorul a venit să-l asigure pe doctor că se va face totul spre a i se regăsi fiica. Domnul Roderich și cu mine am avut un zâmbet de amară neîncredere. Într-adevăr, ce putea face guvernatorul?

Cu toate astea, încă din primele ore ale dimineții, știrea răpirii se răspândise în diferitele cartiere din Ragz, și renunț să zăgrăvesc efectul pe care îl produsese.

Înainte de ora nouă, locotenentul Armgard se înfățișă în casa Roderich și se puse la dispoziția camaradului său. Ca să facă ce, doamne sfinte!

Căpitanul Haralan e de crezut că nu socoti, ca mine, inutilă această ofertă amicală, căci îi mulțumi scurt camaradului său. Apoi, punându-și pe cap chipiul, strângându-și în catarame centironul săbiei, rosti doar un cuvânt: Vîno.

Pe când cei doi ofițeri se îndreptau spre poartă, am fost cuprins de o dorință irezistibilă să mă duc cu ei. I-am propus lui Marc să ne însoțească. M-a înțeles? Nu știu. În orice caz, nu-mi dădu nici un răspuns. Când am ieșit, cei doi ofițeri se și aflau pe chei. Rarii trecători priveau casa Roderich cu o teamă amestecată cu groază. Nu de acolo venea furtuna spaimei care răscolea orașul?

Când i-am ajuns pe locotenentul Armgard și pe căpitanul Haralan, acesta din urmă m-a privit, dar nu m-ar fi mirat de-mi afirma că nu-mi observase prezența.

— Veniți cu noi, domnule Vidal? m-a întrebat locotenentul Armgard.

— Da. Unde mergeți?...

Locotenentul răspunse printr-un gest că nu știe. Unde mergeau?... La întâmplare, neîndoios. Oare întâmplarea nu era, într-adevăr, cel mai sigur ghid pe care-l puteam urma?

După câțiva pași, căpitanul Haralan, oprindu-se dintr-o dată, întrebă repede:

— Cât e ceasul?

— Nouă și un sfert, răspunse prietenul său după ce-și privise ceasul.

Am pornit din nou la drum.

Mergeam cu pași nesiguri, fără să vorbim. După ce am traversat Piața Maghiară și am urcat iar strada Prințul Miloch, am ocolit piața Sfântul Mihail pe sub arcade. Uneori, căpitanul Haralan se oprea de parcă picioarele i-ar fi fost ținute locului, și din nou întreba cât e ceasul.

— Nouă și douăzeci și cinci de minute, nouă și jumătate, zece fără douăzeci, a răspuns pe rând camaradul lui. De îndată ce obținea informația, căpitanul își continua mersul nehotărât.

Luând-o la stînga, am trecut prin spatele catedralei. După o scurtă șovăire, căpitanul Haralan o porni pe strada Biliar.

Acest cartier aristocratic din Ragz părea mort; doar câțiva trecători grăbiți; majoritatea clădirilor aveau ferestrele închise, ca într-o zi de doliu public.

La capătul străzii, bulevardul Tékéli ne apărură pe toată întinderea lui. Era pustiu, sau mai degrabă părăsit. Îl ocoleau, de când cu incendierea casei Storitz.

În ce direcție avea s-o apuce căpitanul Haralan: spre partea de sus a orașului, spre castel, sau pe cheiul Batthyani, spre Dunăre?

El se oprise din nou, neștiind parcă ce hotărâre să ia. Buzele îi rostiră întrebarea obișnuită:

— Cât e ceasul, Armgard?

— Zece fără zece, răspunse locotenentul.

— Asta-i ora, pronunță Haralan, care urcă iar bulevardul cu un mers repede, de astă dată.

Am trecut pe dinaintea grilajului casei Storitz. Căpitanul nu-i aruncă nici o privire. Cu același pas, înconjură proprietatea și nu se opri decât odată ajuns la

drumul circular de care grădina era despărțită printr-un zid înalt de vreo doi metri și jumătate.

— Ajutați-mă să mă urc, zise el, arătând cu mâna coama zidului. Aceste cuvinte prețuiaau cât toate explicațiile din lume. Am înțeles care era scopul nefericitului frate al Myrei.

Ora zece nu era ora fixată de însuși Storitz, în conversația pe care domnul Stepark și cu mine o auzisem alaltăieri? Nu-l informasem chiar eu despre asta pe căpitanul Haralan? Da, în acest moment, monstrul se afla acolo, îndărătul acestui zid, pe cale să descopere deschizătura ascunzătorii care conținea rezerva substanței necunoscute de care se slujea în chip criminal. Vom izbuti să-l surprindem în vreme ce face această muncă? Într-adevăr, nu era deloc probabil. Dar nu importă, era un prilej unic, care nu trebuia cu nici un preț să ne scape.

Ajutându-ne unul pe altul, am sărit zidul în câteva minute și am coborât de partea cealaltă pe o alee strâmtă, mărginită de tufișuri stufoase. Nici Storitz și nici altcineva nu ne putuse zări.

— Rămâneți acolo, comandă căpitanul Haralan, care, mergând de-a lungul zidului de împrejmuire în direcția casei, dispăru curând din privirile noastre.

O clipă am rămas nemișcați apoi, învinși de o curiozitate irezistibilă, am pornit-o, la rândul nostru. Prin tufărișul al cărui frunziș des ne ferea de toate privirile, am trecut, aplecându-ne pe sub ramurile de jos, înăbușindu-ne zgomotul pașilor, și am început să ne apropiem și noi de casă.

Clădirea ne apără în față când am ajuns la marginea desișului. Un spațiu descoperit, lat de vreo douăzeci de metri, ne separa de ea. Lungiți la pământ, cu respirația oprită, am privit cu lăcomie.

Nu mai rămăseseră decât ruine înnegrite de flăcări, la baza cărora zăceau pietre, bucăți de cherestea carbonizate, fiare răsucite, mormane de cenușă, resturi de mobilier.

Contemplam această grămadă de lucruri distruse. Ah, de ce nu-l arseseră și pe acest om blestemat, la fel cum îi arseseră casa, și odată cu el secretul teribilei sale invenții!

Locotenentul și cu mine am făcut din ochi înconjurul spațiului descoperit și deodată am tresărit cu violență. La mai puțin de treizeci de pași de noi, l-am zărit pe căpitanul Haralan stând la pândă ca și noi, la marginea desișului. În locul în care se oprise tovarășul nostru, desișul se apropia printr-o curbă armonioasă de colțul casei, de care îl separa doar o alee lată cam de vreo șase metri. Către acest colț, cel mai aproape de el, își ținea ochii ațintiți căpitanul Haralan. Nu făcea nici o mișcare. Aplecat, cu mușchii încordați, gata să se repeadă, părea o fiară sălbatică la pândă.

I-am urmărit privirile și am priceput imediat încotro se îndreptau. Într-adevăr, acolo se petrecea un fenomen ciudat. Deși nu se vedea nimeni, dărâmăturile erau însuflețite de mișcări stranie. Încet, prudent, ca și cum lucrătorii ar fi vrut să evite să atragă atenția, pietrele, fiarele, miile de diverse resturi îngrămădite în acest loc erau mutate, împinse, făcute grămezi.

Cuprinși de o spaimă misterioasă, priveam cu ochii holbați. Adevărul ne orbea. Wilhelm Storitz se afla acolo. Lucrătorii erau invizibili, dar lucrul lor era vizibil...

Deodată se aude un țipăt, scos de un glas furios... Din locul unde ne aflăm, îl vedem pe căpitanul Haralan alergând și străbătând alcea dintr-un singur salt... Ajunge la marginea ruinelor și se izbește parcă de un obstacol nevăzut... Înaintează, se dă îndărăt, desface brațele și le strânge iar, se pleacă și se ridică, aidoma unui luptător bătându-se corp la corp...

— Aici! țipă căpitanul Haralan. L-am prins! Locotenentul Armgard și cu mine ne-am repezit spre el.

— Îl țin, mizerabilul... Îl țin... repetă el. Aici, Vidal!... Aici, Armgard!

Deodată mă simt respins de un braț pe care nu-l văd, în timp ce o respirație zgomotoasă îmi ajunge până pe obraji.

Da, este cu adevărat o luptă corp la corp. Este aici făptura invizibilă... Wilhelm Storitz, sau un altul!... Oricine ar fi, mâinile noastre l-au apucat, și n-o să-i mai dăm drumul și vom izbuti să-l silim să ne spună unde este Myra.

Așa cum o spusese domnul Stepark, dacă el are puterea să-și distrugă vizibilitatea, materialitatea lui însă nu dispăre. El nu este o fantomă, este un trup, căruia noi încercăm — și cu prețul câtor efortări! — să-i împiedicăm mișcările.

O să izbutim până la urmă. Eu îl țin de un braț pe dușmanul nostru invizibil. Locotenentul Armgard îl ține de celălalt braț.

— Unde este Myra? Unde este Myra?... întrebă cu o voce agitată căpitanul Haralan.

Nici un răspuns. Mizerabilul luptă și caută să se libereze. Avem de-a face cu un ins foarte puternic, care se zbate cu desperare să ne scape. Dacă ar izbuti, ar alerza prin grădină sau printre ruine, ar ieși pe bulevard și asta ar însemna să renunțăm la speranța de a mai pune mâna pe el.

— Ai să ne spui unde este Myra?... întrebă căpitanul Haralan, în culmea furiei.

Până la urmă, se aud aceste cuvinte:

— Niciodată!... Niciodată!

Pe cât putem s-o afirmăm, timbrul acestei voci găfăite este într-adevăr al lui Wilhelm Storitz!

Această luptă nu mai poate dura mult. Suntem trei contra unuia și, oricât de puternic ar fi dușmanul nostru, el n-ar putea să ne mai țină piept mult timp. În această clipă, locotenentul Armgard este lovit și cade pe peluză. Imediat apoi mă simt și eu apucat de un picior. Sunt de-a dreptul dat peste cap și silit să dau drumul brațului pe care-l țineam. Căpitanul Haralan este lovit cu violență drept în față. El se clatină și-și agită în aer mâinile întinse.

— Îmi scapă!... Îmi scapă!... rage el mai degrabă decât țipă. Neîndoios că, pe neașteptate, Hermann a venit în ajutorul stăpânului său.

Mă ridic, în vreme ce locotenentul, pe jumătate leșinat, rămâne întins la pământ, și alerg în ajutorul căpitanului... Totul este zadarnic. Nu mai strângem în brațe decât vidul. Wilhelm Storitz a fugit!...

Dar iată că la marginea desişului apar oameni. Unii intră prin poarta grilajului, alții trec peste ziduri și alții ies dintre ruinele casei. Se ivesc din toate părțile, de pretutindeni. Sunt cu sutele. Merg cot la cot pe trei rânduri, cei din primul rând poartă uniforma poliției din Ragz, ceilalți sunt îmbrăcați în uniformă infanteriei Hotarelor Militare. Ei alcătuiesc îndată un cerc vast care se micșorează treptat...

Pricep acum cuvintele optimiste ale domnului Stepark. Informat despre planurile lui Storitz de către Storitz însuși, el și-a luat măsurile necesare cu o pricepere uimitoare. Căci, dintre sutele de oameni de aici, noi nu l-am văzut nici măcar pe unul singur când a pătruns în grădină.

Cercul, al cărui centru se pare că-l formăm noi, se micșorează treptat, se micșorează întruna... Nu, Storitz n-o să ne scape! Este prins!...

El o înțelege prea bine, mizerabilul, căci, foarte aproape de noi, răsună o exclamație de furie. Apoi, chiar în momentul în care locotenentul Armgard, care începe să-și revină în fire, încearcă să se ridice, sabia lui este scoasă brusc din teacă. O mână invizibilă o învărtește. Este mâna lui Wilhelm Storitz. E turbat de mânie. Întrucât înțelege bine că nu poate să mai fugă, cel puțin o să se răzbune, o să-l omoare pe căpitanul Haralan...

La fel ca dușmanul său, Haralan și-a scos și el sabia. Amândoi stau față în față gata de luptă, unul care se vede, celălalt care nu se vede!... Amândouă săbiile încep să se lovească, una ținută de o mână vizibilă, cealaltă ținută de o mână care nu poate fi văzută.

Această luptă ciudată se dă prea repede pentru ca noi să putem interveni.

Este evident că Wilhelm Storitz cunoaște mânărea săbiei. Cât despre căpitanul Haralan, el atacă fără măcar să încerce să se apere. Printr-o lovitură repede contracarață, el este atins la umăr. Dar arma lui s-a repezit înainte... Răsună un țipăt de durere... Ierburile peluzei se apleacă...

Nu vântul le apleacă. Ci, așa precum aveam să ne convingem curând, le apleacă greutatea unui corp omenesc, greutatea lui Wilhelm Storitz, străpuns dintr-o parte într-alta, drept în piept... Un val de sânge a țâșnit și, în timp ce viața se scurge dintr-însul, iată că acest corp invizibil își reia puțin câte puțin forma lui materială, iată-l că re apare în ultimele zvârcoliri ale morții.

Căpitanul Haralan s-a aruncat peste Wilhelm Storitz. Îi strigă:

— Myra?... Unde este Myra?...

Dar nu mai are în față decât un cadavru, cu figura schimonosită, cu ochii deschiși, cu privirea tot amenințătoare, cadavru vizibil al ciudatului personaj care a fost Wilhelm Storitz.

XVII

În chipul acesta a pierit, în mod tragic, Wilhelm Storitz.

Dar vai! Moartea lui venea prea târziu. Deși familia Roderich nu mai avea să se teamă de-acum înaintea de nimic, această moarte agrava situația mai degrabă decât s-o ușureze, întrucât ea ne făcea să pierdem speranța de a o regăsi pe Myra.

Copleșit de răspunderea ce apăsa asupra lui, căpitanul Haralan își privea cu un aer posomorât dușmanul ucis. În sfârșit, resemnându-se în această nenorocire ireparabilă, el făcu un gest de desperare și se îndreptă cu pași înceți înspre casa Roderich, ca să-i pună pe ai săi la curent cu aceste triste evenimente.

Locotenentul Armgard și cu mine am rămas, din contră, pe loc, în tovărășia domnului Stepark, ivit ca printr-o minune, nici nu știam de unde. Tăcerea era desăvârșită, în ciuda sutelor de oameni, a căror curiozitate ajunsese la paroxism,

care se înghesuiau în jurul nostru, se strângeau unii într-alții, încercând să vadă mai bine.

Toate privirile erau ațintite asupra cadavrului. Puțin întors pe partea stângă, cu veșmintele pătate de sânge, cu fața decolorată, cu mâna dreaptă ținând încă sabia locotenentului, cu brațul stâng pe jumătate îndoit, Wilhelm Storitz era gata pentru mormânt, de care puterea lui răufăcătoare nu izbutise să-l scape.

— Este chiar el! murmură domnul Stepark, după ce-l privi îndelung.

Agenții se apropiară cu oarecare teamă. Și ei îl recunoscură. Spre a adăuga la certitudinea văzului pe cea a pipăitului, domnul Stepark examinează cadavrul din cap până-n picioare.

— Mort... mort de-a binelea! zise el, ridicându-se.

Șeful poliției dădu un ordin și îndată vreo zece oameni scormoniră prin ruine chiar în locul în care, înaintea morții lui Storitz, ele păreau însuflețite de mișcări atât de ciudate.

— După conversația pe care am surprins-o noi, îmi spuse domnul Stepark, răspunzându-mi la o întrebare pe care i-o puneam, acolo trebuie să se afle ascunzătoarea în care mizerabilul își ascundea substanța care îi permitea să ne înfrunte. Nu mă voi mișca de aici până nu voi descoperi această ascunzătoare și până nu voi distruge tot ce conține ea. Storitz e mort. Chiar de-ar fi să mă blesteme știința, vreau ca secretul lui să moară odată cu el.

În sineca mea, îi dădeam pe deplin dreptate domnului Stepark. Deși descoperirea lui Otto Storitz era de natură să deștepte interesul unui inginer, eu nu-i puteam recunoaște însă nici un folos practic, ci, dimpotrivă, eram convins că ea favoriza cele mai rele patimi omenești.

În curând fu scoasă la iveală o placă de fier. Când fu ridicată, ne apărură primele trepte ale unei scări înguste.

În acest moment, o mână mi-o apucă pe a mea, în timp ce un glas plângăreț se făcea auzit:

— Fie-vă milă!... Fie-vă milă!... implora el.

M-am întors, dar n-am văzut pe nimeni. Totuși, mâna îmi era mereu prizonieră și vocea care implora se auzea întruna.

Agenții își întrerupseseră munca. Toată lumea se întorsese înspre mine. Cu o neliiniște ușor de înțeles, am întins mâna rămasă liberă și am cercetat prin spațiul din jurul meu.

La înălțimea taliei mele, degetele mele au dat de păr și mai jos au atins în treacăt un obraz scăldat în lacrimi. Evident, se afla acolo un bărbat care plângea în genunchi, pe care însă nu-l vedeam.

— Cine ești? am îngăimat cu greutate, cu gâtjeul sugrumat de emoție.

— Hermann, mi-a răspuns.

— Ce vrei?

În câteva fraze scurte, invizibilul servitor al lui Storitz ne spuse că el îl auzise pe domnul Stepark expunându-și planul de a distruge tot ce va găsi acolo și că dacă acest plan va fi pus în aplicare, el trebuia să renunțe să-și mai reia vreodată înfățișarea omenească. Ce avea să devină el, condamnat atunci să rămână pentru totdeauna singur, în mijlocul celorlalți oameni? El îl implora pe șeful poliției ca,

mai înainte de a distruge flacoanele pe care avea să le găsească în ascunzătoare, să-î îngăduie să înghită conținutul unuia din ele.

Domnul Stepark îi făgădui să încuviințeze asta, luând totuși precauțiile necesare, căci Hermann avea să dea socoteală în fața justiției. Din ordinul său, patru agenți voinici puseră mâna pe personajul invizibil. Puteai fi sigur că n-au să-i dea drumul.

Domnul Stepark și cu mine, precedându-i pe cei patru agenți care-l țineau pe prizonier, am coborât scara. Câteva trepte duceau într-o pivnicioară, în care lumina venită prin chepeng de-abia îi risipea întunericul. Acolo, pe o etajeră îngustă, erau aliniate o serie de flacoane cu etichete, unele cu nr. 1, celelalte cu nr. 2.

Hermann, pe un ton nerăbdător, ceru unul din acestea ultime, pe care i-l întinse șeful poliției. Atunci am văzut cu nespusă mirare — deși trebuia să ne așteptăm la acest spectacol — cum flaconul descrie singur o curbă prin aer și apoi se răstoarnă, de parcă cineva, după ce și l-a dus la gură, i-ar fi înghițit cu lăcomie conținutul.

Se produse îndată o minune. Pe măsură ce bea, Hermann părea să iasă din neant. Se distinse mai întâi un abur ușor în penumbra pivnicioarei, contururile se îngroșară și l-am văzut în sfârșit înaintea ochilor pe individul care mă urmărise în seara sosirii mele la Ragz.

La un semn al domnului Stepark, restul flacoanelor a fost imediat distrus și lichidele pe care le conțineau s-au răspândit pe sol și s-au volatilizat instantaneu. După terminarea acestei operații, am ieșit iar la lumină.

— Și acum ce-o să faceți, domnule Stepark? întrebă locotenentul Armgard.

— O să pun să-i transporte cadavrul la primărie, îi răspunse domnul Stepark.

— În public? am întrebat eu.

— În public, zise șeful poliției. Trebuie ca întregul oraș Ragz să știe că Wilhelm Storitz a murit. N-o vor crede decât după ce îi vor vedea dus cadavrul.

— Și după ce va fi înmormântat, adăugă locotenentul.

— Dacă va fi înmormântat, zise domnul Stepark.

— Dacă va fi înmormântat?... am repetat eu.

— Da, lămuri șeful poliției, căci, după mine, ar fi mai bine să se ardă acest cadavru și cenușa să-i fie aruncată în vânt, precum se făcea cu vrăjitorii în evul mediu.

Domnul Stepark trimise să se aducă o targa și plecă împreună cu majoritatea agenților, luându-l și pe prizonierul redevenit un bătrân oarecare, foarte banal, de când nu mai era invizibil. În ce ne privește, locotenentul Armgard și cu mine ne-am reîntors în casa Roderich.

Căpitanul Haralan era lângă tatăl lui, căruia îi povestise totul. În starea în care se afla doamna Roderich, li se păruse prudent să nu i se spună nimic. Moartea lui Wilhelm Storitz nu i-o înapoia pe fiica ei.

Cât despre fratele meu, nici el nu știa încă nimic. Trebuia totuși să fie pus la curent, și din cauza asta l-am anunțat că-l așteptăm în cabinetul doctorului.

El nu primi vestea pe care i-o aduceam cu sentimentul unei răzbunări împlinite. Izbucni în hohote de plâns, în vreme ce aceste cuvinte desperate îi ieșeau din gură:

— A murit!... Voi l-ați omorât!... A murit fără să vorbească!... Myra!... Biata mea Myra!... N-o s-o mai văd niciodată!...

Acestei explozii de durere, ce puteai să-i răspunzi?...

Am încercat, totuși. Nu, nu trebuia să renunț la orice speranță. Nu știam unde era Myra, dar un om o știa, și acesta era Hermann, servitorul lui Wilhelm Storitz. Însă acest om se afla închis. Urma să fie interogat, și cum el nu avea același interes, ca stăpânul lui, să tacă, avea să vorbească... Va fi silit la asta, de-ar fi chiar în schimbul unei averi... Va fi silit la asta, la nevoie, chiar de va fi supus la tortură... Myra va fi redată familiei sale, soțului său, și rațiunea avea să-i revină după multe îngrijiri, după multe dovezi de tandrețe și de iubire.

Marc nu pricepea nimic din toate astea. Nu voia să înțeleagă nimic. Pentru el, singurul om care ar fi fost în stare să vorbească murise. N-ar fi trebuit să fie ucis mai înainte de a-i fi smuls secretul.

Nu mai știam cum să-mi calmez fratele, când conversația ne fu întreruptă de o larmă de afară. Am alergat ta fereastra care dădea spre unghiul bulevardului cu cheiul Batthyani.

Oare ce mai era?... În starea sufletească în care ne aflam, cred că nimic n-ar fi putut să ne mai uimească, de-ar fi fost vorba chiar și de învierea lui Wilhelm Storitz!

Dar nu era decât cortegiul lui mortuar. Cadavrul, întins pe o targă, era dus de patru agenți însoțiți de o ceată numeroasă. Astfel, orașul Ragz avea să afle că Wilhelm Storitz a murit și că teroarea luase sfârșit.

Domnul Stepark voise să înfățișeze pretutindeni cadavrul. După ce străbătea cheiul Batthyani până în strada Ștefan I, cortegiul avea să traverseze târgul Coloman, apoi cele mai frecventate cartiere, mai înainte de a se opri la primărie.

După mine, ar fi fost mai bine să nu treacă pe dinaintea casei Roderich.

Fratele meu venise și el la fereastră. El scoase un țipăt de desperare zărind trupul însângerat, căruia ar fi vrut să-i redea viața, de-ar fi fost chiar cu prețul vieții lui.

Mulțimea se lăsa în voia celor mai zgomotoase demonstrații. În viață, Wilhelm Storitz ar fi fost sfâșiat de ea. Mort fiind, cadavrul i-a fost cruțat. Dar, fără îndoială, așa precum spusese domnul Stepark, populația nu voia să fie înhumat ca orice muritor. Mulțimea voia să fie ars în piața publică sau zvârlit în Dunăre, ale cărei ape l-ar duce până în îndepărtatele adâncuri ale Mării Negre.

Timp de un sfert de oră se auziră strigăte prin fața casei Roderich, apoi se așternu tăcerea.

Căpitanul Haralan ne spuse atunci că avea să se ducă la primărie. Intenționa să ceară ca să i se ia imediat interogatoriul lui Hermann. L-am aprobat și el plecă de acasă în tovărășia locotenentului Armgard.

Am rămas lângă fratele meu. Cât de dureroase au fost aceste ceasuri scurse alături de el!... Nu izbuteam să-l calmez și surescitarea lui, crescând întruna, mă speria. Simțeam cum îmi scapă, simțeam prea bine și mă temeam de o criză la care poate că n-ar rezista. El refuza să mă înțeleagă. Nu discuta. N-avea decât o idee, o idee fixă: să plece în căutarea Myrei.

— Și tu o să vii cu mine, Henri, zicea el.

Tot ce am putut obține de la el a fost să așteptăm întoarcerea căpitanului Haralan. El și camaradul său nu reveniră decât către ora patru. Știrile pe care ni le aduceau erau cele mai rele cu putință. Interogatoriul lui Hermann avusese loc, într-adevăr, dar avusese loc degeaba. Căpitanul, domnul Stepark, însuși guvernatorul îl amenințaseră, îl rugaseră, îl imploraseră. Zadarnic. Zadarnic i se oferise o avere servitorului lui Storitz, zadarnic fusese amenințat cu cele mai îngrozitoare pedepse, dacă refuza să vorbească. Nu se obținuse nimic de la el. Hermann nu șovăise nici măcar un singur moment. Nu știa unde era Myra. Chiar răpirea ei îi era necunoscută, stăpânul necrezându-se dator să-l pună la curent cu planurile lui.

După trei ore de eforturi și de luptă, trebuiseră să se dea bătăuți. Hermann era de bună-credință și spunea adevărul. Neștiința lui era sinceră. De acum încolo, trebuia să ne pierdem orice speranță de o mai revedea vreodată pe nefericita Myra.

Ce trist sfârșit de zi am trăit! Cufundați în fotolii, copleșiți de tristețe, lăsam să treacă timpul fără să rostim o vorbă. Într-adevăr, ce am mai fi avut să ne spunem, din ceea ce nu fusese spus și răspus de o sută de ori?

Cu puțin înainte de ora opt, servitorul aduse lămpile. Nu ne aflam în salon decât cei doi ofițeri, fratele meu și cu mine, doctorul Roderich fiind încă lângă soția lui. În timp ce servitorul ieșea, după ce-și terminase treaba, pendula începu să bată cele opt lovituri.

Chiar în acest moment, ușa galeriei se deschise destul de violent. Fără îndoială, vreun curent de aer venit din grădină o împinsese, căci nu văzui pe nimeni. Dar ceea ce a fost și mai extraordinar este că ușa s-a închis singură...

Și atunci — nu! nu voi uita niciodată această scenă! — s-a auzit o voce... Nu era vocea aspră care ne insulta cu acel *Cântec al urii* ca în seara logodnei, ci o voce proaspătă și veselă, cea mai iubită dintre toate vocile, vocea scumpei noastre Myra!...

— Marc, zicea ea, și dumneavoastră, domnule Henri, și tu, Haralan, ce faceți aici? Este ora cinci și eu mor de foame.

Era Myra, chiar Myra, Myra ce-și recăpătase rațiunea, Myra vindecată!... Ai fi zis că a coborât din camera ei, ca de obicei. Era Myra care ne vedea și pe care noi n-o vedeam!... Era Myra, invizibilă!...

Niciodată niște cuvinte atât de simple n-au produs un atare efect.

Stupefiați, ținânduți pe scaunele noastre, nu îndrăzneau nici să ne mișcăm, nici să vorbim, nici să mergem spre locul de unde venea această voce. Cu toate astea, Myra era acolo, vie, și noi o știam tangibilă în invizibilitatea ei.

De unde venea?... Din ascunzătoarea în care o dusesse răpitorul ei?... Ea putuse deci să fugă, să străbătă orașul, să reentre în casă?... Totuși, ușile erau încuiate și nimeni nu i le deschisese...

Nu — și explicația prezenței sale nu întârzie să ne fie dată — Myra cobora din camera ei, unde Wilhelm Storitz o făcuse invizibilă și o lăsase așa. În vreme ce noi o credeam afară din casă, ea nu-și părăsise patul. Rămăsese întinsă pe pat nemișcată, mereu mută și inconștientă, în timpul acestor douăzeci și patru de ore. Nimănui nu-i trecuse prin minte că ea putea să fie acolo, și, într-adevăr, de ce ne-ar fi dat prin minte?

*Era Myra care ne vedea și pe care noi n-o
vedeam!*

Fără îndoială, Wilhelm Storitz nu putuse s-o ducă imediat, dar el și-ar fi desăvârșit crima dacă, în dimineața asta chiar, lovitura de sabie a căpitanului Haralan nu l-ar fi împiedicat s-o facă, pentru totdeauna.

Și iată că Myra, recăpătându-și rațiunea — poate sub influența acelei licori pe care Storitz o făcuse s-o bea — Myra, neștiind nimic din tot ce se întâmplase după scena din catedrală, se afla în mijlocul nostru, ne vorbea, ne vedea, dar nu putea, în întuneric, să-și dea încă seama că ea însăși nu era vizibilă.

Marc se ridicase cu brațele deschise, ca spre a o prinde...

Ea continuă:

— Dar ce aveți oare? Eu vă vorbesc și voi nu-mi răspundeți. Păreți surprinși că mă vedeți. Ce s-a întâmplat oare?... De ce mama nu este aici? O fi suferindă?

Ușa se deschise iar și intră doctorul Roderich. Îndată Myra se repezi spre el — cel puțin așa o presupuneam — căci strigă:

— Ah, tată!... Ce se petrece aici?... De ce fratele meu și soțul meu au un aer atât de ciudat?

Doctorul se opri, împietrit, în prag. Pricepuse totul.

Cu toate astea, Myra era lângă el. Ea îl îmbrățișa și repeta:

— Ce se petrece?... Mama?... Unde este mama?

— Mama ta este sănătoasă, copila mea, băgui doctorul. O să coboare... Rămâi, copila mea, rămâi!

În acest moment Marc, care găsisese mâna soției sale, o trase încetitor, de parcă ar fi condus o oarbă. Ea nu era totuși oarbă, ci, dimpotrivă, ei erau cei ce nu puteau s-o vadă. Fratele meu o așeză lângă el...

Ea nu mai vorbea, înspăimântată de efectul pe care îl producea prezența ei, și Marc, cu o voce tremurătoare, murmură aceste cuvinte din care ea nu putea pricepe nimic.

— Myra... scumpa mea Myra!... Da!... Sigur că tu ești... Te simt aici... lângă mine!... Da! Te implor, iubita mea, să nu mă mai părăsești.

— Scumpul meu Marc... Aerul ăsta tulburat... Voi... toți... mă speriați... Tată... răspunde-mi!... S-a petrecut oare o nenorocire aici?...

Marc simți că ea se ridică. O reținu cu blândețe.

— Nu, zise el. Nu s-a întâmplat nici o nenorocire, dar vorbește, Myra, mai vorbește!... Să-ți aud vocea... tu... tu... soția mea... iubita mea Myra!...

Da, scena aceasta am văzut-o, cuvintele acestea le-am auzit. Și noi stăteam acolo cu ochii ficși, nemișcați, cu răsuflarea oprită, înspăimântați la gândul că singurul om ce ne-ar... fi putut-o reda pe Myra în forma ei vizibilă murise luând cu el secretul!

XVIII

Această situație, pe care noi nu mai eram stăpâni, avea să se sfârșească oare printr-un deznodământ fericit? Cine ar fi putut s-o creadă? Cum să nu-ți spui că Myra era ștearsă pentru totdeauna din lumea vizibilă? De aceea, la imensa fericire de o fi regăsit se adăuga imensa durere că ea nu ne era redată privirilor în toată grația și frumusețea ei.

Ne putem închipui cum avea să fie, de aici înainte, în aceste condiții, existența familiei Roderich.

Myra nu întârzie să-și dea seama de starea ei. Când trecu prin fața oglinzii șemineului, nu-și zări chipul... Ea se întoarse spre noi, scoțând un țipăt de spaimă, și nu-și văzu umbra alături...

A trebuit atunci să i se spună totul, în vreme ce sughițuri de plâns îi ieșeau din piept, în vreme ce Marc, îngenucheat lângă fotoliul în care se așezase ea, încerca zadarnic să-i calmeze durerea. El o iubea vizibilă, iar acum are s-o iubească și invizibilă. Această scenă ne sfâșia inima de durere.

Spre sfârșitul serii, doctorul a vrut ca Myra să urce în camera mamei sale. Era mai bine ca doamna Roderich s-o știe lângă dânsa, s-o audă vorbindu-i.

Trecură câteva zile. Ceea ce nu putuseră să facă încurajările noastre, a făcut-o timpul: Myra se resemnase. Datorită tăriei sale sufletești, curând se păru că viața își reluasese cursul normal. Myra ne prevenea de prezența ei vorbindu-ne unuia sau altuia. Parcă o mai aud spunând:

— Prieteni, sunt acolo... Aveți nevoie de vreun lucru?... O să vi-l aduc eu... Dragă Henri, ce căutați?... Cartea pe care ați pus-o pe masă?... Iat-o!... Gazeta?... A căzut lângă dumneavoastră... Tată, este ora la care, de obicei, te sărut... De ce, Haralan, mă privești cu ochi atât de triști?... Te asigur că sunt foarte veselă. De ce să fii suparat?... Și tu, scumpul meu Marc, iată-mi mâinile... Strânge-le!... Vreți să veniți în grădină?... Dați-mi brațul, Henri, și o să vorbim de câte în lună și-n stele.

Buna și adorabila făptură nu voise să schimbe câtuși de puțin viața de familie. Ea și cu Marc petreceau ceasuri întregi împreună. Ea nu contenea să-i șoptească cuvinte încurajatoare. Încerca să-l consoleze, afirmând că avea încredere în viitor, că această invizibilitate avea să înceteze într-o bună zi... Avea ea într-adevăr această speranță?

O modificare, totuși, una singură, a fost adusă vieții noastre familiale. Myra, înțelegând cât de penibilă ar fi fost prezența ei în aceste condiții, nu venea să ia loc la masă în mijlocul nostru. Dar, după terminarea mesei, cobora în salon. O auzeam deschizând și închizând ușa și spunând:

— Iată-mă, prieteni, sunt aici! Și nu ne mai părăsea decât la ceasul când trebuia să urce în camera ei, după ce ne urase noapte bună.

Nu este nevoie să mai spun că, dacă dispariția Myrei Roderich produsese mare valvă în oraș, reapariția ei — nu am alt cuvânt în vocabularul meu — produse una și mai mare. Din toate părțile au sosit mărturii de cea mai vie simpatie, și vizitele acasă nu mai conteneau.

Myra renunțase la orice plimbare pe jos pe străzile din Ragz. Nu ieșea decât în trăsură închisă, întovărită de cineva dintre ai săi. Dar prefera, mai ales, să se așeze în grădină, în mijlocul celor pe care-i iubea și cărora, din punct de vedere moral, cel puțin, le fusese redată în întregime.

În acest timp, domnul Stepark, guvernatorul și cu mine ne încăpățânam să-l supunem pe bătrânul Hermann la interogatorii pe cât de numeroase, pe atât de inutile. Nu se putea obține nimic folositor de la el în tristește împrejurări prin care treceam.

Evenimentele dovedindu-i buna credință în ceea ce privea presupusa răpire a Myrei, nu-l mai hărțuiam în această privință, dar nu se putea oare ca el să fie la curent cu secretele defunctului său stăpân? Sau chiar ca el să fie deținătorul formulei lui Otto Storitz?

Ce remușcare pentru domnul Stepark, și chiar și pentru mine, de a fi lucrat cu atâta graba la descoperirea pivnicioarei! Fără această grabă regretabilă, ceea ce făcusem pentru Hermann am fi putut să facem și pentru Myra. Un singur flacon din misterioasa licoare, și toate neliniștile noastre trecute n-ar mai fi fost decât un coșmar șters de bucuria deșteptării.

Cu crima involuntară pe care o săvârșise domnul Stepark, și pe care eu îl lăsasem s-o săvârșească, nu ne lăudam nici unul, nici celălalt. Ea avea să rămână pentru totdeauna închisă în noi și, printr-o înțelegere tacită, nu schimbasesm nici un cuvânt despre acest subiect.

Fiecare pe seama lui, ne înverșunam, și unul, și celălalt, să-l chinuim într-o mie de chipuri pe nenorocitul Hermann, în speranța himerică de a-i smulge un secret pe care neîndoios că nu-l deținea. Ce șansă ar fi putut să existe, într-adevăr, ca Wilhelm Storitz să-i fi destăinuit unui servitor lipsit de cea mai elementară cultură misterele sale, și chiar de ar fi făcut acest lucru, ce probabilitate ar fi fost ca acesta să fi înțeles ceva?

Veni în sfârșit ziua în care am devenit conștienți de zădărnicia eforturilor noastre, și deoarece nu rămânea, până la urmă, împotriva lui Hermann, nici un cap de acuzare care să fie justițiabil în fața tribunalelor, a trebuit să se hotărască de forurile superioare repunerea lui în libertate.

Dar soarta hotărâse ca bietul om să nu profite de această blândețe tardivă. În dimineața în care paznicul veni să-l caute spre a-i da voie să iasă, îl găsi în celula lui, lovit de o embolie, așa cum o arată ulterior autopsia.

Astfel s-a spulberat și ultima noastră speranță. Astfel ni s-a demonstrat că secretul lui Wilhelm Storitz avea să rămână pentru totdeauna necunoscut.

În hârtiile luate la percheziția din bulevardul Tékéli și depuse la primărie, nu s-au găsit, după o examinare minuțioasă, decât formule vagi, notări din domeniul fizicei și chimiei, absolut de neînțeles. Asta nu ne avansa cu nimic. Era imposibil să înțelegi ceva din acest talmeș-balmeș, cu privire la substanța diabolică cu care Wilhelm Storitz săvârșise o faptă atât de criminală.

Așa cum călăul ei se ivise din neant, căzând lovit în inimă de sabia lui Haralan, tot așa nefericita Myra nu avea deci să mai apară în fața ochilor noștri decât întinsă pe patul ei de moarte.

În dimineața de 24 iunie, fratele meu veni să mă caute. Mi se păru relativ mai calm.

— Scumpul meu Henri, îmi zise, am vrut să-ți comunic hotărârea pe care am luat-o. Mă gândesc că o s-o aprobi.

— Să nu te îndoiești de asta, i-am răspuns, și vorbește-mi cu deplină încredere. Știu că n-ai putut să ascuți decât de vocea rațiunii.

— A rațiunii și a iubirii, Henri. Myra nu este decât pe jumătate soția mea. Căsătoriei noastre îi lipsește consacrarea religioasă, întrucât ceremonia a fost întreruptă mai înainte de a fi rostite cuvintele sacramentale. Asta creează o

situație falsă pe care vreau s-o curm, pentru Myra, pentru familia ei, pentru toată lumea.

Mi-am strâns fratele în brațe și i-am spus:

— Te înțeleg, Marc, și nu-mi închipui ce piedică s-ar mai putea ivi în calea dorinței tale.

— Ar fi monstruos de-ar mai exista vreo piedică, răspunse Marc. Dacă preotul n-o vede pe Myra, el o s-o audă, cel puțin, declarând că mă ia de soț, după cum și eu o iau de soție. Nu cred că autoritatea ecleziastică o să facă vreo greutate.

— Nu, dragă Marc, nu, și iau asupra mea sarcina să fac toate demersurile necesare.

Mai întâi m-am adresat preotului catedralei, episcopului care oficiase slujba religioasă a căsătoriei, întreruptă de o profanare fără precedent. Venerabilul bătrân îmi răspunse că acest caz fusese examinat în prealabil și că arhiepiscopul de Ragz îi dăduse o soluție favorabilă. Deși era invizibilă, nu era îndoielnic că logodnica era vie și, ca atare, aptă să primească taina căsătoriei.

Strigările pentru căsătorie fiind făcute de multă vreme, nimic nu se mai opunea ca data ceremoniei să fie fixată la 2 iulie.

În ajun, Myra îmi spuse, așa precum mi-o mai spusese o dată:

— Măine, Henri... Să nu uitați!

Această a doua căsătorie a fost, ca și prima, celebrată tot în catedrala Sfântul Mihail și în aceleași condiții. Aceiași martori, aceiași prieteni și invitați ai familiei Roderich, același puhoi de lume.

Că s-a adăugat o doză mai mare de curiozitate, o admit, și această curiozitate e de înțeles și de scuzat. Fără îndoială, în această asistență mai dăinuiau temeri pe care doar timpul avea să le biruie. Da, Wilhelm Storitz murise; da, servitorul său Hermann murise de asemenea... Și totuși, nu numai unul se întreba dacă această a doua slujbă de căsătorie n-avea să fie întreruptă ca și prima, dacă alte miracole n-aveau să tulbure din nou ceremonia nupțială.

Iată-i pe cei doi miri în strana catedralei. Fotoliul Myrei pare neocupat. Ea este acolo, totuși.

Marc stă în picioare, întors spre ea. Nu poate s-o vadă, dar el o simte aproape de el. O ține de mână, ca spre a dovedi prezența ei în fata altarului.

În spate sunt așezați martorii, judecătorul Neumann, căpitanul Haralan, locotenentul Armgard și cu mine; apoi domnul și doamna Roderich, biata mamă îngenucheată, implorând să se facă o minune pentru fiica ei!... În jur se înghesuie prietenii, notabilitățile orașului, umplând marele naos, și naosurile laterale mișună de lume.

Clopotele sunt trase din toate puterile, orgile răsună din răsputeri.

Episcopul și ajutoarele lui au sosit. Slujba începe, ceremonia se desfășoară în cântecul corului de copii. La ofrandă, e văzut Marc conducând-o pe Myra până la prima treaptă a altarului și readucând-o după ce dania ei a căzut în cutia diaconului.

După terminarea liturghiei, bătrânul preot s-a întors spre asistență.

— Myra Roderich, sunteți aici?... întreabă el.

— Sunt aici, răspunde Myra. Apoi, adresându-i-se lui Marc:

— Marc Vidal, consimțiți s-o luați pe Myra Roderich, aici prezentă, de soție?

— Da, răspunde fratele meu.
— Myra Roderich, consimțiți să-l luați pe Marc Vidal, aici prezent, de soț?
— Da, răspunde Myra cu o voce care este auzită de toți.
— Marc Vidal și Myra Roderich, rostește episcopul, vă declar uniți prin taina căsătoriei.

După ceremonie, mulțimea se grăbește să ajungă pe drumul pe care vor trece noii soți. Nu se aude hărmălaia confuză, obișnuită în atari împrejurări. Toți tac, întinzând gâtul, în speranța nebună de a vedea ceva. Cu toții sunt totodată împinși de curiozitate și reținuți de o frică misterioasă...

Între dublul șir al acestei mulțimi, întrucâtva speriată, soții, martorii lor, prietenii lor se duc la sacristie. Acolo, pe registrele epitropiei, semnăturii lui Marc Vidal i se adaugă un nume, cel al Myrei Roderich, un nume scris de o mână ce nu se poate vedea, de o mână ce nu se va vedea niciodată!

XIX

Aceasta a fost, în ziua aceea de 2 iulie, deznodământul istoriei ciudate pe care mi-a venit s-o povestesc. Înțeleg că pare de necrezut, în acest caz n-ar trebui să fie acuzată decât nepriceperea autorului. Istoria nu este, din nenorocire, decât foarte adevărată, deși unică în analele trecutului, cu toate că ea trebuie, o sper cu tărie, să rămână unică și în analele viitorului.

Se înțelege de la sine că fratele meu și Myra renunțaseră la planurile lor de altădată. Nu se mai punea problema unei călătorii în Franța. Prevedeam că Marc nu avea să-și mai facă decât rareori apariția la Paris și că avea să se stabilească definitiv la Ragz. Era o mare durere pentru mine, la care trebuia să mă resemnez.

Cel mai bun lucru, într-adevăr, ar fi fost ca soția lui și cu el să stea aproape de domnul și de doamna Roderich. Timpul vindecă totul și Marc s-ar obișnui cu această existență. Myra își bătea capul, dealtminteri, să dea iluzia prezenței sale. Se știa întotdeauna unde se afla și ce făcea. Ea era sufletul casei, invizibilă, tot ca un suflet.

Pe deasupra, forma ei materială nu dispăruse în întregime. N-aveau admirabilul ei portret făcut de Marc? Myrei îi plăcea să se așeze lângă această pânză și, cu vocea ei mângâietoare, zicea:

— Sunt aici, am redevenit vizibilă și voi mă vedeți precum mă văd și eu.

Am mai rămas câteva săptămâni la Ragz după căsătorie, trăind în casa Roderich în cea mai perfectă intimitate cu această familie atât de încercată, și nu vedeam apropiindu-se, fără părere de rău, ziua în care ar trebui să plec. Cu toate acestea, nu există vacanțe atât de lungi încât să nu se termine odată și, în sfârșit, a trebuit să mă reîntorc la Paris.

Aici am fost prins de profesia mea, mai absorbantă decât o cred oamenii neinformați. Cu toate acestea, evenimentele în care fusesem amestecat erau prea ciudate, pentru ca preocupările mele să mă poată face să le uit. Mă gândeam deci la ele neîncetat, și nu se scurse nici măcar o singură zi fără ca amintirea să nu-mi zboare spre Ragz, aproape de fratele meu și de soția lui, totodată prezentă și îndepărtată.

Marc și Myra sînt fericiți

La începutul următoarei luni ianuarie, evocam pentru a o suta oară teribila scenă al cărei deznodământ fusese moartea lui Wilhelm Storitz, când îmi veni dintr-o dată în minte o idee atât de simplă, atât de evidentă, într-adevăr, încât mă miram cum de n-o avusesem mai înainte. De-ar fi chiar ca orbirea mea să determine o slabă apreciere a facultăților mele de logician, trebuie să recunosc că nu mă gândisem niciodată să fac vreo legătură între diferitele împrejurări ale acestei drame. În ziua aceea, această concluzie se impuse spiritului meu: că dacă trupul dușmanului nostru învins își pierduse puterea invizibilității pe care o poseda când era viu, emoragia abundentă produsă în urma loviturii de sabie a lui Haralan fusese probabil cauza unică. A fost o clipă de extaz. Imediat mi-a apărut ca o certitudine că substanța misterioasă era ținută în suspensie în sânge și că era răspândită împreună cu el.

Această ipoteză odată admisă, consecința decurge de la sine. Ceea ce făcuse lovitura de sabie a lui Haralan, putea s-o facă și bisturiul chirurgului. Asta nu era, în definitiv, decât o operație dintre cele mai benigne, care era ușor de executat treptat și care s-ar putea repeta atât cât ar fi necesar. Sângele, pe care l-ar fi pierdut Myra, ea l-ar fi înlocuit prin alt sânge cu totul nou și ar fi venit o zi în care vinele ei n-ar mai fi conținut nici o urmă din substanța blestemată care-l lipsea pe Marc de fericirea de a o putea vedea.

I-am scris îndată fratelui meu în acest sens. Dar, în momentul în care eram gata să expediez scrisoarea, am primit una de la el și am socotit preferabil să amân trimiterea scrisorii mele. În scrisoarea lui, fratele meu îmi anunța, într-adevăr, o veste care făceau, cel puțin pentru moment, inutile speculațiile mele. Myra, îmi spunea el, avea să-l facă tată. Nu era prielnic, veți fi de acord, să o lipsească de cea mai mică picătură de sânge. Și așa ea nu avea prea multă putere ca să suporte încercarea de temut a maternității.

Nașterea nepotului meu — sau a nepoatei mele — îmi era anunțată pentru ultimele zile ale lunii mai. Afecțiunea pe care o am pentru fratele meu fiindu-i cunoscută cititorului, este de prisos să spun că am fost exact la întâlnire. Încă de la 15 mai mă aflu la Ragz, unde am așteptat evenimentul cu o nerăbdare tot atât de mare ca și cea a tatălui.

Evenimentul s-a produs la 27 mai și această dată nu-mi va ieși niciodată din minte. Se spune că nu mai există miracole; a existat totuși unul în acea zi, un miracol a căruia autenticitate o pot garanta personal. Care a fost acest miracol, se bănuiește. Natura ne-a dat ajutorul pe care eu voiam să-l cer artei medicale și Myra a ieșit vie din mormânt. Marc, înmărmurit, înnebunit, amețit, a văzut-o apărând încet din umbră și, de două ori tată, a văzut născându-i-se în același timp și copilul, și soția, care i se păru încă și mai frumoasă prin faptul de a-i fi fost ascunsă privirilor o vreme atât de îndelungată.

De atunci, fratele meu și Myra nu au mai multe griji decât mine. În vreme ce eu îmi storc creierii căutând perfecția matematică ideală — și inaccesibilă, întrucât matematicile sunt, ca și universul, infinite!

— Marc își continuă glorioasa lui carieră de pictor celebru. El locuiește la Paris, la doi pași de mine, într-o casă superbă, unde, în fiecare an, domnul și doamna Roderich, împreună cu căpitanul, devenit colonelul Haralan, vin să-și petreacă două luni. În fiecare an, această vizită este întoarsă la Ragz de către cei

doi soți. Este singurul moment în care sunt lipsit de gunguritul nepotului meu — era scris să fie un nepot! — pe care îl iubesc nespus, cu o tandrețe care e totodată și de unchi, și de bunic. Marc și Myra sunt fericiți.

Fie ca această fericire să dăinuiască! Fie ca nimeni să nu mai cunoască nenorocirile pe care le-au suferit ei! Și fie ca niciodată — și cu asta închei — să nu reînvie groaznicul secret al lui Wilhelm Storitz!

Cuprins

CLOVIS DARDENTOR.....	4
I ÎN CARE PERSONAJUL PRINCIPAL AL ACESTEI POVESTIRI NU ESTE PREZENTAT CITITORULUI	4
II ÎN CARE PRINCIPALUL PERSONAJ AL ACESTEI POVESTIRI ESTE PREZENTAT, ÎN MOD SIGUR, CITITORULUI.....	13
III ÎN CARE AMABILUL EROU AL ACESTEI POVESTIRI ÎNCEPE SĂ SE AȘEZE ÎN PRIMUL PLAN.....	22
IV ÎN CARE CLOVIS DARDENTOR SPUNE LUCRURI DIN CARE JEAN TACONNAT SOCOATE SĂ SCOATĂ UN PROFIT	28
V ÎN CARE PATRICE CONTINUA SĂ CONSIDERE CĂ STĂPÂNUL SĂU E LIPSIT UNEORI DE DISTINCȚIE	36
VI ÎN CARE NENUMĂRATE PERIPEȚII ALE ACESTEI POVESTIRI SE DESFĂȘOARĂ ÎN ORAȘUL PALMA	47
VII ÎN CARE CLOVIS DARDENTOR SE ÎNTOARCE DE LA CASTELUL BELLVER MAI REPEDE DECÂT SE DUSESE	54
VIII ÎN CARE FAMILIA DÈSIRANDELLE IA CONTACT CU FAMILIA ELISSANE.....	63
IX ÎN CARE TERMENUL TRECE FĂRĂ NICI UN REZULTAT NICI PENTRU MARCEL LORNANS ȘI NICI PENTRU JEAN TACONNAT	70
X ÎN CARE SE OFERĂ UN PRIM ȘI SERIOS PRILEJ PE CALEA FERATĂ DE LA ORAN LA SAIDA	81
XI CARE NU ESTE DECÂT UN CAPITOL PREGĂTITOR AL CAPITOLULUI URMĂTOR.....	92
XII ÎN CARE CARAVANA PĂRĂSEȘTE SAIDA ȘI SOSEȘTE LA DAYA.....	98
XIII ÎN CARE RECUNOȘȚINȚA ȘI DEZAMĂGIREA LUI JEAN TACONNAT SE AMESTECĂ ÎN DOZĂ EGALĂ.....	107
XIV ÎN CARE TLEMCEN NU ESTE VIZITAT CU GRIJA PE CARE O MERITĂ ACEST ORAȘ FERMECĂTOR	114
XV ÎN CARE UNA DINTRE CELE TREI CONDIȚII IMPUSE DE ARTICOLUL 345 DIN CODUL CIVIL ESTE ÎN SFÂRȘIT ÎNDEPLINITĂ	123
XVI ÎN CARE UN DEZNODĂMÂNT POTRIVIT ÎNCHEIE ACEST ROMAN DUPĂ PLACUL DOMNULUI DARDENTOR	132

SECRETUL LUI WILHELM STORITZ.....	139
I.....	139
II.....	143
III	153
IV	159
V	163
VI.....	169
VII.....	175
VIII	181
IX.....	187
X	193
XI.....	197
XII.....	202
XIII	206
XIV	213
XV.....	219
XVI	224
XVII.....	230
XVIII.....	236
XIX	240

JULES VERNE

1. O CĂLĂTORIE SPRE CENTRUL PĂMÎNTULUI
2. OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN OPTZECI DE ZILE
3. CINCI SĂPTĂMÎNI ÎN BALON
4. STEAUA SUDULUI
5. CĂPITANUL HATTERAS
6. ȘCOALA ROBINSONILOR. RAZA VERDE
7. DOCTORUL OX
8. DOI ANI DE VACANȚĂ
9. UN BILET DE LOTERIE. FARUL DE LA CAPĂTUL LUMII
10. UIMITOAREA AVENTURĂ A MISIUNII BARSAC
11. CELE 500 MILIOANE ALE BEGUMEI. ȘARPELE DE MARE
12. VULCANUL DE AUR
13. 20 000 DE LEGHE SUB MĂRI
14. DE LA PĂMÎNT LA LUNĂ. ÎN JURUL LUMII
15. UIMITOARELE PERIPEȚII ALE JUPÎNULUI ANTIFER
16. INSULA CU ELICE
17. BURSE DE CĂLĂTORIE
18. CASA CU ABURI
19. INDIILE NEGRE. GOANA DUPĂ METEOR
20. INSULA MISTERIOASĂ (vol. I)
21. INSULA MISTERIOASĂ (vol. II)
22. MINUNATUL ORINOCO
23. CASTELUL DIN CARPAȚI. ÎNTÂMLĂRI NEOBIȘNUTE
24. ȚINUTUL BLĂNURILOR (vol. I)
25. ȚINUTUL BLĂNURILOR (vol. II)
26. CĂPITAN LA CINCISPREZECE ANI
27. 800 LEGHE PE AMAZON
28. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. I)
29. COPIII CĂPITANULUI GRANT (vol. II)
30. TESTAMENTUL UNUI EXCENTRIC
31. ROBUR CUCERITORUL. STĂPÎNUL LUMII
32. CLOVIS DARDENTOR. SECRETUL LUI WILHELM STORITZ
33. AGENJIA THOMPSON
34. HECTOR SERVADAC
35. UN ORAȘ PLUTITOR. SPĂRGĂTORII BLOCADEI. INVAZIA MĂRII
36. PILOTUL DE PE DUNĂRE
37. SATUL AERIAN. ÎNCHIPUIRILE LUI JEAN MARIE CABIDOULIN
38. PRICHINDEL
39. CESAR CASCABEL
40. CLAUDIUS BOMBARNAC. KERABAN ÎNCĂPĂȚINATUL

EDITURA ION CREANGĂ

Proiectul RI - Jules Verne 2010